

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Monika Pistotnik

**Socialno delo v zavodih za prestajanje kazni zapora
v Sloveniji**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2021

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Monika Pistotnik

Socialno delo v zavodih za prestajanje kazni zapora v
Sloveniji

Magistrsko delo

Študijski program: Socialno delo

Mentorica: doc. dr. Lea Šugman Bohinc

Ljubljana, 2021

Zahvala

Zahvaljujem se mentorici, doc. dr. Lei Šugman Bohinc, za usmerjanje, pomoč, sodelovanje, strokovne sugestije in spodbujanje ob nastajanju magistrskega dela.

Družini se zahvaljujem za spodbudne besede, zaupanje in pomoč.

Podsekretarju g. Juretu Koširju se zahvaljujem za odobritev opravljanja raziskovalnega dela v Zavodih za prestajanje kazni zapora v Sloveniji. Hvala tudi za pomoč pri vzpostavitvi stikov z udeleženiimi v raziskavi.

Iskreno se zahvaljujem vsem udeležencem v raziskavi. Hvala vam za čas, iskrenost, pozitiven odnos in nesebično pripravljenost za sodelovanje. Zgolj z vašo pomočjo je zaključno delo lahko nastalo.

Socialno delo v zavodih za prestajanje kazni zapora v Sloveniji

Povzetek magistrskega dela:

Na mojo izbiro teme magistrskega dela so imela največji vpliv predavanja in izkustvene vaje podiplomskega študija socialnega dela v modulu Psihosocialna podpora in pomoč. Moje zanimanje je pritegnila tema neprostovoljnih interakcij. Socialni delavci so nemalokrat v delovnem odnosu s sogovorniki, ki so napoteni v sodelovanje. Ljudje so v odnosu s socialnimi delavci tudi zaradi ugodnosti, ki jih lahko prejmejo, četudi si sodelovanja z njimi ne želijo. Zavod za prestajanje kazni zapora je državni organ, v katerega so ljudje, ki storijo kaznivo dejanje, napoteni na podlagi sodbe sodišča. Ljudje med prestajanjem kazni zapora sodelujejo z različnimi strokovnimi delavci, kot so psihologi, pedagogi, delovni terapevti in socialni delavci. Socialni delavci morajo za sodelovanje s sogovorniki v delovnem odnosu upoštevati okoliščino prestajanja kazni zapora, saj ta lahko vpliva na proces pomoči. Stroka in znanost socialnega dela nudi jezik, ki ga strokovni delavci lahko uporabljajo, in načine ravnanja, na katere se lahko oprejo, kadar so v interakciji s sogovorniki, ki v proces pomoči niso stopili na lastno pobudo. V teoretičnem delu magistrskega dela najprej opredelim zgodovinsko ozadje izvrševanja kazni zapora, nadaljujem pa s pregledom teorij in nameni kaznovanja. Sledeč sociologa Goffmana in filozofa Foucaulta, uvrstim zavode za prestajanje kazni med (ne)totalne institucije. Prvi del teoretičnega uvoda zaključim z izzivi dezinstitutacionalizacije v zavodih. V drugem delu predstavim vlogo socialnih delavcev v zavodih za prestajanje kazni zapora v Sloveniji. Opišem tudi delo socialnih delavcev ob sprejemu osebe v ZPKZ, v času trajanja kazni zapora in pred odhodom osebe iz zavoda. V zadnjem delu teoretskega pregleda opišem prispevke stroke in znanosti socialnega dela, ki lahko socialne delavke v ZPKZ podprejo pri opravljanju dela. V empiričnem delu raziščem delovne naloge, načine ravnanja socialnih delavcev v ZPKZ, morebitne stiske, s katerimi se soočajo pri opravljanju svojega dela in morebitne izboljšave, ki si jih želijo. V intervjujih s strokovnimi delavci, ki v zavodih opravljajo naloge socialnega delavca, sem ugotovila, da socialni delavci sodelujejo z osebami, ki prestajajo kazen zapora, od njihovega prihoda v zavod do odhoda. Za opravljanje socialnega dela v zavodih je pomemben širok spekter znanj. Opirajo se tudi na znanja in spretnosti socialnega dela. Pri opravljanju podpori in pomoči ljudem, ki prestajajo kazen zapora, se spoprijemajo z različnimi izzivi.

Ključne besede: socialno delo, zavodi za prestajanje kazni zapora, (ne)prostovoljne interakcije, delo socialnih delavcev v zavodih za prestajanje kazni zapora

Social Work in Slovenian Prisons

Thesis abstract:

The choice of the topic of my master's thesis was mainly influenced by the lectures and workshops from the module Psychosocial support and help within the social work postgraduate study programme. The topic of involuntary interactions caught my interest. Social workers are often in working relationships with clients who are obliged to participate. People also build relationships with social workers because of the benefits they can receive, even if they do not wish to participate. Prison is a state authority to which people who have committed a crime are sent on the basis of the decision of a court. While serving their sentence these people work with a variety of professionals, such as psychologists, educators, occupational therapists, and social workers. To encourage participation in a working relationship, social workers must take into account the circumstance of serving a prison sentence, since it may affect the helping process. The profession and science of social work provides social workers with a language they can use and practices they can rely on when interacting with clients who do not participate in the helping process on their own initiative. Firstly, the theoretical part of this master's thesis defines the historical background of imprisonment, then, follows a review of the theories and purposes of punishment. According to sociologist Goffman and philosopher Foucault, prisons are categorized as total institutions. The first part of the theoretical introduction concludes with the challenges of prison deinstitutionalization. The second part presents the role of social workers in Slovenian prisons. It also describes the role of social workers during an offender's admission process, during their imprisonment, and right before their release from prison. The last part of the theoretical framework describes the professional and scientific contributions of social work, which can support correctional social workers. The empirical part researches job tasks, the behaviour of social workers in prisons, the possible difficulties they face on the job, and the possible improvements they want. The interviews with the professionals who perform the duties of a correctional social worker show that social workers work with offenders from their admission to their release. A wide range of knowledge is crucial for the performance of correctional social work. Social workers rely on the knowledge and skills of social work. They face a variety of challenges while providing support and help to people serving prison sentences.

Keywords: social work, prisons, (in)voluntary interactions, correctional social work

Predgovor

Pred začetkom zbiranja informacij za namene pisanja magistrskega dela o zavodih za prestajanje kazni zapora, teorijah kaznovanja in socialnem delu v zavodih nisem vedela veliko. S pomočjo medijev sem se seznanila z nekaterimi odmevnejšimi kaznivimi dejanji. Zgodba, ki jo oblikujemo na podlagi informacij medijev, je lahko napačna, saj mediji ne predstavijo celotnega konteksta zgodb, ki nam jih posredujejo.

Epistemologija kot znanost proučuje temeljne podlage (biološke, psihosocialne, kulturne idr.) oziroma vzorce predpostavk zaznavanja, razmišljanja, odločanja, vrednotenja, čustvovanja idr. spoznavnih funkcij, posredno pa tudi vedenja živih organizmov. S pomočjo te znanosti vemo, da na odločitve in ravnanja vsakega posameznika vplivajo čas in prostor bivanja, socialni in kulturni kontekst, družinsko in individualno oblikovane potrebe, namere, izkušnje, pričakovanja, navade zaznavanja. Epistemologija pomaga razumeti, da je oseba, ki je storila kaznivo dejanje, nekdo, ki je zaradi preteklih izkušenj, pridobljenih znanj, naučenih načinov ravnanja, kulturnega, socialnega konteksta idr. v določenem času in prostoru storil dejanje, ki je povzročilo škodo in trpljenje drugemu. Da bi oseba zmogla razmišljati, čustveno odgovarjati in ravnati drugače, potrebuje čas, podporo in pomoč, predvsem pa varen in spodbuden prostor za učenje novih, drugačnih načinov delovanja.

V zavodih za prestajanje kazni zapora je naloga socialnih delavcev podpreti osebo, ki je storila kaznivo dejanje, da bi se lahko soočila z izzivi zaradi posledic svojega kaznivega dejanja in prestajanja kazni zapora. Stiske ljudi v zavodih za prestajanje kazni zapora so lahko zelo kompleksne, zato so znanja socialnih delavcev izjemno pomembna. Socialno delo je stroka in znanost, ki socialne delavce usmerja, da se v delovnem odnosu pridružijo sogovornikom in jih podprejo v raziskovanju možnega v smeri želenih izidov. Tudi socialni delavci vstopijo v delovni odnos s predhodnimi izkušnjami, z znanji in s spretnostmi ter s pričakovanji, ki vplivajo na proces podpore in pomoči.

V magistrskem delu sem raziskovala delo socialnih delavcev v zavodih za prestajanje kazni zapora v Sloveniji, zato so v empiričen del raziskave vključeni strokovni delavci, ki opravljajo delo socialnega delavca v ZPKZ.

V magistrski nalogi poskusim upoštevati jezik socialnega dela, zato uporabljam besede, ki ne označujejo. V večini zapisa uporabljam moški spol, ki bi ga lahko vedno zamenjala z ženskim. Ne uporabljam pa tudi drugih spolnih opredelitev. Zavod za prestajanje kazni zapora pogosto poimenujem tudi s kratico ZPKZ in besedo zavod.

Pri razumevanju empirične raziskave je treba upoštevati tudi njene omejitve. V raziskavi niso bili udeleženi vsi strokovni delavci, ki opravljajo delo socialnih delavcev v vseh zavodih za prestajanje kazni zapora in njihovih oddelkih v Sloveniji. Z udeležbo vseh pripadnikov izbrane skupine bi morda pridobila drugačne rezultate.

Družbene spremembe in novosti v zakonodaji sta razloga, zaradi katerih je ustrezno in smiselno nadaljevati raziskovanje na izbranem področju.

Kazalo vsebine

1.	PREGLED PROBLEMATIKE	1
1.1	ZAVODI ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA	1
1.1.1	Zgodovinsko ozadje.....	1
1.1.2	Zakonske opredelitve.....	3
1.1.3	Nameni in teorije kaznovanja	3
1.1.4	Socioterapevtski model	5
1.2	ZAPOR KOT (NE)TOTALNA INSTITUCIJA	7
1.3	DEZINSTITUCIONALIZACIJA	7
1.4	(NE)PROSTOVOLJNE INTERAKCIJE	9
1.4.1	Načini strokovnega ravnanja v neprostovoljnih interakcijah	12
1.5	STROKOVNO DELO V ZAVODIH ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA	13
1.5.1	ZPKZ v Sloveniji.....	14
1.5.2	Vlogi pedagoga in psihologa v ZPKZ	15
1.6	SOCIALNO DELO V ZAVODIH ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA	17
1.6.1	Vloga socialnega dela v ZPKZ.....	17
1.6.2	Socialno delo ob sprejemu in v času prestajanja kazni zapora.....	18
1.6.3	Sodelovanje z zunanjimi institucijami.....	21
1.6.4	Priprava na odhod iz zavoda.....	22
1.6.5	Prostovoljno delo in svetovanje.....	23
1.7	PRISPEVKI SOCIALNEGA DELA ZA DELO V ZAVODIH ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA.....	25
1.7.1	Jezik socialnega dela	25
1.7.2	Delovni odnos in izviren delovni projekt pomoči	31
1.7.3	Leksikon moči	36
1.7.4	Koncept odpornosti	37
1.7.5	Sinergetika socialnega dela	39
1.7.6	Narativni pristopi.....	43
2.	FORMULACIJA PROBLEMA	49
2.1	RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	50
3.	METODOLOGIJA	51
3.1	VRSTA RAZISKAVE.....	51
3.2	TEME.....	51
3.3	MERSKI INSTRUMENTI	51
3.4	ENOTE RAZISKOVANJA.....	52
3.5	NAČRT ZBIRANJA PODATKOV.....	52
3.6	NAČRT OBDELAVE GRADIVA.....	53

4.	REZULTATI IN RAZPRAVA	55
4.1	ZNANJA, SPRETNOSTI IN NAČELA SOCIALNIH DELAVCEV V ZPKZ	55
4.2	METODE DELA SOCIALNIH DELAVCEV V ZPKZ.....	57
4.3	DELO SOCIALNIH DELAVCEV V ZAVODIH ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA.....	58
4.4	DEJAVNIKI, POVEZANI S PRESTAJANJEM KAZNI ZAPORA, KI VPLIVAJO NA SODELOVANJE MED SOCIALNIMI DELAVCI IN LJUDMI, KI PRESTAJAJO KAZEN ZAPORA	67
4.5	IZZIVI SOCIALNIH DELAVCEV PRI OPRAVLJANJU DELA V ZPKZ.....	70
4.6	POTREBE, ŽELENE SPREMEMBE SOCIALNIH DELAVCEV V ZPKZ.....	72
5.	UGOTOVITVE.....	75
6.	PREDLOGI.....	78
7.	VIRI IN LITERATURA	80
8.	PRILOGE.....	88
8.1	PRILOGA A: MERSKI INSTRUMENT, VODILO ZA INTERVJU	88
8.2	PRILOGA B: INTERVJU Z OSEBO A (ZPKZ IG)	88
8.3	PRILOGA C: INTERVJU Z OSEBO B (ZPKZ DOB PRI MIRNI)	94
8.4	PRILOGA D: INTERVJU Z OSEBO C (ZPKZ CELJE)	97
8.5	PRILOGA E: INTERVJU Z OSEBO D (ZPKZ DOB, ODDELEK SLOVENSKA VAS)	101
8.6	PRILOGA F: INTERVJU Z OSEBO E (ZPKZ MARIBOR, ODDELEK ROGOZA)	105
8.7	PRILOGA G: INTERVJU Z OSEBO F (ZPKZ LJUBLJANA).....	108
8.8	PRILOGA K: INTERVJU Z OSEBO G (ZPKZ MARIBOR).....	113
8.9	PRILOGA J: INTERVJU Z OSEBO H (ZPKZ KOPER, ODDELEK NOVA GORICA).....	116
8.10	PRILOGA L: ODPRTO KODIRANJE INTERVJUJA Z OSEBO A.....	120
8.11	PRILOGA M: ODPRTO KODIRANJE INTERVJUJA Z OSEBO B.....	133
8.12	PRILOGA N: ODPRTO KODIRANJE INTERVJUJA Z OSEBO C	140
8.13	PRILOGA O: ODPRTO KODIRANJE INTERVJUJA Z OSEBO D	148
8.14	PRILOGA P: ODPRTO KODIRANJE INTERVJUJA Z OSEBO E	157
8.15	PRILOGA R: ODPRTO KODIRANJE INTERVJUJA Z OSEBO F	165
8.16	PRILOGA S: ODPRTO KODIRANJE INTERVJUJA Z OSEBO G.....	177
8.17	PRILOGA Š: ODPRTO KODIRANJE INTERVJUJA Z OSEBO H.....	183
8.18	PRILOGA V: OSNO KODIRANJE INTERVJUJEV Z OSEBAMI A, B, C, D, E, F, G, H	194

1. PREGLED PROBLEMATIKE

1.1 ZAVODI ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA

1.1.1 Zgodovinsko ozadje

V praskupnosti je bil namen kaznovanja vrnitev ravnotežja v družbo. Osebam, ki so storile kaznivo dejanje, so bile v starem in srednjem veku pogosto izrečene telesne in smrtne kazni, z namenom maščevanja (Žišt, 2008). V času od 16. do zadnje četrtine 18. stoletja je bila za kazensko pravo značilna okrutnost. S kaznovalnim sistemom si je družba prizadevala za ponovno vzpostavitev pravice s pomočjo telesnega kaznovanja tistega, ki je prekršil veljavni red. Namen kaznovanja je bilo zastraševanje in popravilo škode. V 18. stoletju so se predstavniki razsvetljenstva uprli strogemu kaznovanju. Njihove ideje so vplivale na reforme, modernizacijo kazenskega prava in njegovega postopka. Izhajali so iz teze, da so ljudje dobri in se lahko spremenijo. Zavzemali so se za enakost ljudi pred zakonom. Kazenski zakoni so bili obnovljeni po revoluciji, leta 1848. Smrtne kazni so bile v 19. stoletju na območju Slovenije zelo redke. Leta 1867 je bil uzakonjen javni in ustni postopek pred kazenskim sodiščem. Nekaj let pred tem ljudje pridobijo pravico do zastopnika v kazenskem postopku (Studen, 2004).

V 19. stoletju je v kaznovalni politiki prevladovalo nadzorovanje (Studen, 2004). Zapor kot oblika kazenske sankcije je v razvitih državah prisotna že več kot 200 let, a kljub temu o zavodih in njihovih vplivih na posameznike ne vemo veliko (Žišt, 2008). Ob nastanku kraljevine SHS so imeli različni deli jugoslovanske države različno kazensko pravno zakonodajo. Pravosodje in kazensko pravo sta bili podaljšani roki takratne oblasti. Marca leta 1951 je zvezna skupščina sprejela kazenski zakonik, s katerim je omejila samovoljo in nezakonitost oblasti. Slovenija je avtonomno uredila kazensko zakonodajo ob osamosvojitvi leta 1991 (Studen, 2004).

Prvi zapor je bil na slovenskih tleh ustanovljen leta 1754. Profesionalizacija penološke stroke pa se je začela v petdesetih letih dvajsetega stoletja. Proces profesionalizacije zaposlenih v ZPKZ v Sloveniji se lahko razdeli na tri obdobja. Prvo obdobje je trajalo do leta 1968. V tem času so bila pooblastila za izvrševanje kazenskih sankcij prenesena z Ministrstva za notranje zadeve na Ministrstvo za pravosodje. To obdobje je zaznamovala avtoritarnost. Drugo obdobje je trajalo od leta 1968 do leta 1991. Med tema letoma se je usmeritev izvrševanja kazenskih sankcij prenesla iz varnostne komponente na obravnavanje oseb v zavodih. To

obdobje sta pomembno zaznamovala razvoj samostojne slovenske zakonodaje o izvrševanju kazenskih sankcij in ustanovitve penološke šole. Zadnje obdobje se je začelo po osamosvojitvi Republike Slovenije (Meško in Hacin, 2018). V zadnjem obdobju se je pozornost penologije usmerila v varstvo pravic oseb v zavodih in v upoštevanje evropskih standardov (Brinc, 2007). Značilnosti omenjenega obdobja so bile naraščanje števila oseb v zavodih, prezasedenost ZPKZ, pojav novih oblik kaznivih dejanj in naraščanje števila zaprtih oseb, ki so bile odvisne od prepovedanih substanc (Hacin, 2015).

Meško in sodelavci (2016) so v raziskavi o alternativnih oblikah kaznovanja opozorili na neuspešno uporabo alternativnih sankcij. Meško in Hacin (2018) sklepata, da so rezultati raziskav o pomanjkljivosti kaznovalnega sistema prispevale k ustanovitvi probacijske službe in oblikovanju Zakona o probaciji leta 2017. Slovenija je kot zadnja država v Evropi ustanovila probacijsko službo. Njeno funkcijo so deloma opravljali centri za socialno delo, zavod za zaposlovanje in zaposleni v ZPKZ.

V zadnjem obdobju je mogoče opaziti večji poudarek na skupnostne oziroma alternativne oblike kaznovanja in na krepitev specifičnih oblik pogojnih obsodb, ki se kaže v ustanovitvi probacijske službe. Plesničar in Drobnjak pojasnita, da bo ocena uspešnosti nadomestitve zaporne kazni s skupnostnimi sankcijami mogoča, ko bodo te začele (Plesničar in Drobnjak, 2019).

Zakon o probaciji (v nadaljevanju tudi ZPro) smo torej v Sloveniji sprejeli leta 2017. Probacija je v omenjenem zakonu opredeljena kot izvrševanje pogojne obsodbe z varstvenim nadzorstvom. Pomeni, da oseba, ki je storila kaznivo dejanje, opravi delo v splošno korist, ali plača denarno kazen, ali je v hišnem zaporu. Probacija se po ZPro izvrši v skupnosti tako, da se osebi določijo omejitve svobode z določenimi pogoji in obveznostmi. ZPro določa tudi, da se za navedene oblike zaporne kazni določi varnostno nadzorstvo. Probacijski uslužbenci so pod okriljem Ministrstva za pravosodje od centrov za socialno delo v skladu z ZPro prevzeli organiziranje, vodenje in izvrševanje dela v splošno korist. Temeljna naloga probacijske službe je priprava osebnega načrta, v katerem so opredeljeni stiki s svetovalcem, izvajalec sankcije in časovna opredelitev izvedbe načrta.

Alternativne oziroma skupnostne sankcije so alternativa kaznim zaporu. Njihov namen je nadomestiti kratkotrajne zaporne kazni in zmanjšati število oseb v zavodih. Iz termina »skupnostne sankcije« izhaja, da se kazen izvaja v skupnosti in oseba, ki stori kaznivo dejanje, ni izločena iz družbe. Prvi kazenski zakonik iz leta 1994 je omogočil prvi alternativni

način izvrševanja kazni zavora v obliki koristnega dela v lokalni skupnosti. Kazenski zakonik iz leta 2008 alternativne oblike sankcij razširi in podrobneje uredi (Plesničar in Drobnjak, 2019). Kazenski zakonik (2008) med alternativne oblike kaznovanja uvršča delo v splošno korist, vikend zavor in hišni zavor.

1.1.2 Zakonske opredelitve

Glede na kazensko zakonodajo se okolje, v katerem oseba prestaja kazen zavora, imenuje zavod za prestajanje kazni zavora. Ljudje za poimenovanje okolja, v katerem oseba prestaja kazen zavora, nemalokrat uporabljamo termin »zavor«, ki glede na zakonodajno opredelitev ni ustrezno poimenovanje za prostor oziroma ustanovo. Tudi Žišt (2008) uporablja termin »zavor« kot okolje in ne kot vrsto kazni. V Kazenskem zakoniku (2008) je namreč termin »zavor« opredeljen kot ena izmed štirih vrsti kazni. Kazni na podlagi Kazenskega zakonika (2008) so poleg zavora tudi denarna kazen, prepoved vožnje motornega vozila in izgon tujca iz države. Namen kaznovanja je varovanje temeljnih vrednot in načel pravnega reda, spodbuditev zavedanja storilcev kaznivih dejanj in drugih o nedopustnosti kaznivega dejanja. Kot namen je v kazenskem zakoniku posebej poudarjeno, da se storilcu z ustrezno sankcijo in s spoštovanjem človekovega dostojanstva in osebnosti omogoči dostojna vključitev v družbo. Kazen zavora se po zakonu izvršuje v zavodih za prestajanje kazni, ki jih določa zakon. V te zavode so razvrščeni glede na omejitev prostosti, spol, trajanje kazni in starost (Kazenski zakonik, 2008). Enako opredelitev je tudi v Zakonu za izvrševanje kazenskih sankcij (2000).

S Kazenskim zakonikom (2008) se kazenska odgovornost uveljavlja s kaznovanjem polnoletnih oseb, zaradi storjenih kaznivih dejanj na podlagi ugotovljene krivde. Kazenske sankcije, ki jih našteva omenjeni zakon, so kazni, opozorilne sankcije in varnostni ukrepi. Kadar obstaja utemeljen sum, da je oseba storila kaznivo dejanje, ji sodišče lahko odredi pripor v primerih, ki jih določa 201. člen Zakona o kazenskem postopku (2021). Kazenski zakonik (2008) osebe, ki storijo kaznivo dejanje, poimenuje storilci. Storilec postane obsojenec, ko sodišče odloči, da je bilo storjeno kaznivo dejanje. Storilec je kriv, kadar je ob storitvi kaznivega dejanja prišteven in se zaveda ali bi se moral zavedati, da ravna v nasprotju s pravom.

1.1.3 Nameni in teorije kaznovanja

Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (2000) namena zaporne kazni ne opredeli neposredno. Z novelo Kazenskega zakonika (KZ-1E, 2017) je bil namen kaznovanja vključen v zakonsko

besedilo prvič po osamosvojitvi Slovenije. Po 45. a členu KZ-1 je namen kaznovanja varovanje temeljnih vrednot in načel pravnega reda, vzpostavljanje zavedanja storilca kaznivega dejanja in drugih o nedopustnosti kaznivega dejanja, spoštovanje človekovega dostojanstva in osebnosti storilca, ustrezna sankcija in vključitev v družbeno okolje.

V strokovni literaturi je mogoče zaslediti različna mnenja in nasprotovanja glede namena in pomembnosti zavodov za prestajanje kazni zapora. Petrovec (1998) govori o absolutnem in relativnem pogledu na kaznovanje. Ambrož (2008) dodaja preventivne mešane teorije.

Predstavniki absolutnih teorij kaznovanja izhajajo iz predpostavke, da je kazen natančno odmerjeno povračilo zaradi kaznivega dejanja. S človekom namreč ni dopustno ravnati kot s sredstvom za doseganje ciljev drugih ljudi oziroma družbe. Z absolutnimi teorijami kaznovanja se zgodi premik od maščevanja k povračilu za storjeno dejanje (Ambrož, 2008).

Relativne teorije kazen utemeljijo v odnosu od učinkov, ki jih ta doseže (Ambrož, 2008). Glede na način preprečevanja kriminalitete ločimo dve teoretski usmeritvi, in sicer teoriji specialne in generalne prevencije. Po teorijah specialne prevencije je glavni namen kazni v njenem vplivu na osebo, da ne bi ponovila kaznivega dejanja. Iz predpostavk koncepta resocializacije izhaja, da bi morale biti kazni nedoločene, saj jih je nemogoče napovedati. Ena skupina relativnih teorij kazni zagovarja stališče, da dolžina kazni ni nujno sorazmerna kaznivemu dejanju. Druga skupina relativnih teorij namen kazni pripisuje vplivu na vse ljudi. Njeni zagovorniki menijo, da je treba ljudi kaznovati, da ti ne bi ponovili kaznivega dejanja. S tem tudi preprečujejo, da bi se pripadniki družbe odločili storiti katero izmed kaznivih dejanj. Slabost te teorije je, da ne navede ustreznega merila za določanje kazni, posameznika uporabi kot sredstvo za doseganje cilja, kazen pa ima vlogo pomirjevalca (Ambrož, 2008).

Petrovec (1998) govori o tretmanu oziroma tretmanski ideologiji, ki je smer relativnih teorij. V tem okviru strokovni delavci uporabljajo različne metode in tehnike. Kanduč (1996) pravi, da je prvi namen tretmanske ideologije spremeniti vedenje ljudi, ki so storili kaznivo dejanje, v času prestajanja kazni. Drugi namen ideologije pa je prilagoditev ljudi za življenje v družbi. Strokovnjaki so v skladu s tem razvijali različne oblike terapije, ki so temeljile ali na behaviorizmu ali na humanistični psihologiji. Tretmanska ideja se je razvijala od prve polovice 20. stoletja skupaj s psihiatrijo, psihologijo in socialnim delom (Vodopivec, 1992). Petrovec (1998) tretman razdeli na medicinsko, socialno in psihološko metodo.

Približati zavod za prestajanje kazni zapora družbi in soustvariti spremembe v strukturi institucije sta namena socialne metode. Nekateri zagovorniki socialne metode zagovarjajo potrebne spremembe. Drugi dvomijo o ustreznosti zavoda in zagovarjajo alternativne pristope, kot je pogojna kazen ali prestajanje kazni na domu osebe (Žišt, 2008).

Petrovec (1999, str. 87) pravi, da se v stroki penologije pojmi, kot so resocializacija, rehabilitacija in reintegracija, uporabljajo kot sopomenke. Tretman omogoča resocializacijo kot edini proces, ki poteka od začetka kazenskega postopka do izhoda osebe iz zavoda za prestajanje kazni zapora (Meško, Frangež, Rep in Sečnik 2006, str. 268).

Tretmanska ideologija je bila v sedemdesetih in osemdesetih letih dvajsetega stoletja deležna raznolikih kritik, saj v praksi ni izpolnjevala pričakovanj. Število oseb v zavodih za prestajanje kazni se je povečevalo. Uspešnost tretmana je težko določljiva. Predstavljal je tudi veliko finančno breme. Ti in mnogi drugi razlogi so vodili v prenehanje delovanja zavodov po načelih tretmanske ideologije (Petrovec, 1998). Vodopivec (1992) meni, da je uveljavljanje načel tretmanske ideologije v ZPKZ nemogoča, ker so države kaznovalno naravnane. V začetku dvajsetega stoletja so se razvile mešane teorije kaznovanja. Povračilo, specialna in generalna prevencija so postopoma dobile enakovredno vlogo (Ambrož, 2008).

1.1.4 Socioterapevtski model

Socioterapevtski model je vstopil v slovenske zavode za prestajanje kazni zapora po eksperimentu v vzgojnem zavodu Logatec, med letoma 1967 in 1971 (Petrovec in Meško, 2006). Pobudnik eksperimenta je bil Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. Njihove metode dela so temeljile na humanistični psihologiji. Cilj je bil dokazati, da je mogoče vzpostaviti sodelovalen odnos z mladimi osebami v zavodu Logatec. Približali so se jim s permissivnim odnosom, z razumevanjem, s skupinskim delom in z odprto komunikacijo. Nadzora je bilo manj, zato je bilo več pobegov, a je bilo storjenih manj kaznivih dejanj med begom, izboljšala se je tudi socialna klima. Leta 1975 so se na Ministrstvu za pravosodje odločili za podoben poskus v Zavodu za prestajanje kazni zapora Ig. Izhajali so iz predpostavke, da se vse osebe lahko ustrezno odločajo. Potekalo je individualno in skupinsko delo (Petrovec, 1999).

Ta tretmanska oblika je dobila ime socioterapevtska usmeritev. Pomembnejša začetnika in predstavnika socioterapije sta Rogers in Fenton. Rogers je pri delu zagovarjal enakovreden

odnos, Fenton pa je prispeval razumevanje, da je za delo z osebami v ZPKZ ključno skupinsko delo (Petrovec, 1999).

Šelih (2010) domneva, da se socioterapija v praksi le malo uporablja, saj Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (2000), kljub opuščanju resocializacijskih vidikov, v nekaterih členih še vedno upošteva njen namen, ki je uniformnost v vedenju celotne družbe.

Plesničar in Drobnjak (2019) ocenjujeta, da v slovenskem kaznovalnem pravosodju kljub ohranjanju resocializacijskega namena prihaja do pomembnih sprememb. Prva sprememba je premik k strožji kaznovalni politiki. Avtorja dodajata, da je opustitev rehabilitacije na globalni ravni privedlo do zahtev po strožjem kaznovanju. Druga sprememba je premik k restorativni pravičnosti oziroma k poudarku na skupnostnih sankcijah. Maruna in LeBel (2009) ta pristop poimenujeta v vire moči usmerjen, njegov začetnik je bil Eglash.

Restorativna pravičnost je proces sodelovanja med osebo, ki je storila kaznivo dejanje, žrtvijo, skupnostjo in osebo, ki je odgovorna za proces. Namen je odpraviti škodo, povzročeno žrtvam, pri čemer storilec prevzame odgovornost za svoja dejanja. Ključen del procesa je sodelovanje, katerega namen je sporazum udeležencev o želenem izidu. Proces je mogoče prilagoditi kulturnim okoliščinam in potrebam skupnosti. V procesu sodelovanja imajo žrtev, oseba, ki je storila kaznivo dejanje, in skupnost vpliv na vsebino in proces (United Nations, 2006, str. 6.).

V vire moči usmerjen pristop izhaja iz predpostavke, da imajo tudi osebe z izkušnjo zavoda za prestajanje kazni zapora talente in spretnosti, s katerimi lahko pomembno prispevajo k družbi (Maruna in Lebel, 2009). Michael Clark (2005, str. 142) je zapisal, da so več desetletij oblikovali intervencije in pomoči z zornega kota strokovnih delavcev, motiviranost posameznika za spremembe pa je veliko bolj smiselno iskati iz zornega kota človeka, ki ima izkušnjo z ZPKZ.

Denborough (2002) je pri delu z osebami v strogo varovanem zavodu za prestajanje kazni zapora ugotovil, da nihče eksplicitno ne govori o obžalovanju, žalosti, sramu, nihče ne išče načina, da bi se opravičil za storjeno. Obenem je spoznal, da so dejanja, s katerimi osebe v ZPKZ izražajo degradacijo, sram in obžalovanje, nasilje, samopoškodovanje in neredko tudi samomori, saj ni zagotovljenega prostora in časa, ki bi omogočala drugačne načine izražanja čustev in občutkov. Maruna in LeBel (2009) ugotavljata podobno. K virom močem usmerjen pristop je sodelovalen in omogoča prostor za proces žalovanja in odpuščanja. Raziskav o

omenjenem načinu ravnanja ni veliko, zato je težko podati oceno njegove uspešnosti (Maruna in Lebel, 2009).

1.2 ZAPOR KOT (NE)TOTALNA INSTITUCIJA

Goffman (2019) opredeli totalne institucije kot ustanove, ki zajamejo vse vidike posameznikovega življenja in izvajajo neko vrsto dejavnosti v določenem prostoru. Totalnost zato, ker je ustanova fizično ločena od sveta z zidovi, ograjami ipd. Totalne ustanove po Goffmanu (2019) so:

- ustanove za tiste, ki ne morejo skrbeti zase,
- ustanove za tiste, ki so nevarni za skupnost,
- verske ustanove,
- ustanove za izvajanje delovnih nalog in
- ustanove za tiste, ki ne morejo skrbeti zase in so nevarni za skupnost.

Tudi Foucault (2004) opredeli zavode za prestajanje kazni podobno kot Goffman in Faucault pravi, da se v zaporu vsaka oseba, ki je storila kaznivo dejanje, opazuje in nadzoruje. Glede na opredelitve Goffmana (2019) in Foucaulta (2004) je zavod za prestajanje kazni zapora prostor, ki celostno zajame življenje posameznika.

Skupne značilnosti totalnih ustanov so, da se vse odvija na enem mestu, dnevne aktivnosti se izvajajo z večjim številom ljudi, ki so enako obravnavani. Od njih se zahteva upoštevanje pravil in urnika. Pogosto se zadovoljuje le cilj ustanove, ne pa tudi cilje ljudi v ustanovah. Noben element ni značilen samo za totalne institucije in noben element ni skupen vsem (Goffman, 2019, Lenarčič, 2000). Tudi Mali (2006) zagovarja stališče, da je totalna institucija le idealen tip institucije.

Številni zavodi za prestajanje kazni zapora danes imajo še vedno nekatere značilnosti totalnih institucij, saj so osebe v ZPKZ izolirane od sveta, odvzeta jim je samostojnost in pravica odločanja o osnovnih zadevah (Žišt, 2008)

1.3 DEZINSTITUCIONALIZACIJA

Dezinstitucionalizacija je proces zapiranja totalnih ustanov in ustanavljanja skupnostnih služb. Dezinstitucionalizacijo povezujemo s kritiko totalnih ustanov in novostmi v teoriji in praksi za sooblikovanje ljudem prijaznih služb (Rafaelič, Ficko in Flaker, 2017). Flaker

(1998) govori o dezinstitutionalizaciji (ne)totalnih ustanov, predvsem socialnih zavodov in psihiatričnih bolnišnic.

Skupne evropske smernice za prehod od institucionalnega varstva k skupnostni oskrbi opredelijo dezinstitutionalizacijo kot zapiranje ustanov in sočasen razvoj služb v skupnosti, vključno s preventivo institucionalizacije (Rafaelič, Ficko in Flaker, 2017).

Dezinstitutionalizacija je visoko etičen in moralen proces, ki zahteva prevpraševanje in spreminjanje razmerij moči med strokovnjaki in uporabniki ter njihovih vlog. Od strokovnjakov se zahteva, da sogovornikom zagotavljajo obliko pomoči, ki jim omogoča prevzemanje novih vlog in jih podpira pri uveljavljanju človekovih pravic. Gre za kontinuirano in vztrajno delo strokovnih delavcev, ki je edini način, da se prepreči vrnitev k vzorcem institucionalizacije (Rafaelič, 2015).

Dezinstitutionalizacija ima v Sloveniji dolgo zgodovino. Segi v sedemdeseta leta 20. stoletja, v čas preoblikovanja vzgojnega zavoda v Logatcu. Večji premiki so bili vidni v osemdesetih letih z delovanjem Odbora za družbeno zaščito norosti. S pomočjo odbora so se v zadnjem desetletju 20. stoletja v prvo stanovanjsko skupino preselili nekateri stanovalci Socialnovarstvenega zavoda Hrastovec. Razvile so se tudi nevladne organizacije z dnevnimi centri, stanovanjskimi skupinami in delom na terenu (Rafaelič, Ficko in Flaker, 2017). Videmšek (2012) ugotavlja, da so skupnostne službe dobile funkcijo prehoda iz življenja v domačem okolju v institucionalno, kar pa ni njihov namen. Razlog za nastale razmere avtorica vidi v tem, da se z razvojem in odpiranjem skupnostnih služb niso postopoma začele zapirati ustanove.

V 21. stoletju se je dezinstitutionalizacija iz nevladnih sektorjev premaknila tudi v javne. Načinom ravnanja v Hrastovcu so se pridružili tudi drugi zavodi (Rafaelič, 2015). Sistemske in zakonske spremembe niso sledile spremembam in poskusom uvajanja inovacij, zato v Sloveniji ni preoblikovan noben zavod. Vzpostavljen je dvotirni sistem z institucijami in s skupnostnimi službami. Slednje so geografsko neenakomerno razporejene, zato ne dosegajo vseh ljudi, ki pomoč potrebujejo (Rafaelič, Ficko in Flaker, 2017).

Zavod za prestajanje kazni zapora je edina oblika institucije, v kateri se število postelj ne zmanjšuje. Razlogi so ekonomski, politični, etični in strokovni (Flaker, 1998, str. 6). Žišt (2008) ugotavlja, da so zapori v Sloveniji v primerjavi z drugimi evropskimi veliko manjši, le

trije imajo kapaciteto večjo od sto mest. Opozori, da manjši zavodi ne pomenijo tudi ustreznega in učinkovitega prostora za pomoč in podporo osebam v njih.

Razvoj svobodnejših sistemov v zavodih za izvrševanje kazenskih sankcij je sprožil kritike zaprtih zavodov. Odprti oddelki manj kot zaprti izločijo ljudi iz skupnosti. Imajo tudi manj značilnosti totalne ustanove (Brinc, 1985).

Kanduč (2003) v zvezi s tem govori o odklonilnem abolicističnem mišljenju. Abolicisti so kritični tako do zavodov za prestajanje kazni zapora kot tudi do kazenskopravnega sistema. Zagovarjajo alternativne načine, kot je delo v skupnosti, pomiritev strank, odprava škode ipd. Tudi Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (2000) navaja nekatere alternativne načine, kot so delo v skupnosti, hišni zapor in bivanje v zavodu v dela prostih dnevi. Foucault (2004) se čudi, da ne poznamo boljših alternativ, ko pa poznamo slabosti zavodov. Brinc (2000) meni, da bodo zavodi za prestajanje kazni zapora še dolgo prisotni ravno zaradi pomanjkanja alternativ. Čeprav so posledice bivanja v zavodu negativne in ni opaziti zmanjševanja kriminala, se mu država ne odreka. Avtor pravi, da je družba naklonjena zavodom za prestajanje kazni zapora, saj zaupa, da je tovrsten sistem kaznovanja ustrezen. Družba si želi varnosti, izključevanje pa jim željo uresničuje. K tovrstnemu razmišljanju prispevajo tudi mediji (Kanduč, 2003).

V obdobju med letoma 2020 in 2021 je celoten svet zaznamoval virus covid-19. Veliko medijev, kot so tudi Dnevnik, radio Študent, Primorski dnevnik, Svet24.si, 24ur.com, Večer, je poročalo o izpustu oseb iz zavodov za prestajanje kazni. Uprava Republike Slovenije je na podlagi interventnega zakona, ki je stopil v veljavo 24. oktobra 2020, 42 oseb predčasno izpustila iz zavoda, približno stotim pa je prekinila prestajanje kazni zapora. Virus je prinesel mnogo nevšečnosti, kot je dodatno omejevanje stikov. Omogoča pa tudi priložnost za raziskovanje novih, alternativnih oblik kaznovanja.

1.4 (NE)PROSTOVOLJNE INTERAKCIJE

Po Šugman Bohinc (2006) so prostovoljni uporabniki socialnih storitev tisti, ki sprejmejo in se identificirajo z vlogo uporabnika. Rooney in Mirick (2018, str. 4) pravita, da prostovoljni uporabniki ne doživljajo zunanjega pritiska za sodelovanje. Neprostovoljni uporabniki oziroma uporabniki v neprostovoljnih interakcijah so tisti, ki ne želijo biti prejemniki storitev oziroma le-teh storitev ne prejemajo na lastno pobudo. Osebam, ki prestajajo kazen zapora, je storitev socialne ustanove predpisana z zakonom. Kazen zapora se izvede na podlagi

pravnomočne odločbe. Šugman Bohinc (2006) pojasnjuje, da se socialni delavci pogosto srečujejo s sogovorniki, ki prejemajo socialne storitve, ne da bi te tudi želeli ali iskali. Za skrajni primer avtorica navaja osebe v zavodu za prestajanje kazni zapora. Imenujemo jih mandatni uporabniki, saj jim je storitev socialne ustanove predpisana z zakonom oziroma sodno odločbo. Nemandatni uporabniki pa so tisti, ki doživljajo formalni ali neformalni pritisk za sprejem socialne storitve. Formalni pritisk je napotitev s strani zdravnika, svetovalne službe, delodajalca. Neformalni pritisk pa na osebo izvaja njeno socialno okolje, npr. družina, prijatelji, sodelavci, zakonski partner ipd. (Ne)prostovoljnost se lahko v procesu podpore in pomoči spreminja, saj lahko sogovornik ceni spremembe in postane bolj prostovoljen (Trotter, 2015).

Na stopnjo prostovoljnosti vplivajo izvor pritiska za sodelovanje, omejevanje in prisila s kaznovanjem, nagrajevanje, onemogočanje določenih izbir in izgubljene ali ogrožene svoboščine. Osebe v zavodih za prestajanje kazni niso nujno manj prostovoljne v odnosu s socialno delavko, saj na prostovoljnost vpliva več dejavnikov (Rooney in Mirick, 2018, str. 9-13).

Uporabniki, ki niso prostovoljno stopili v delovni odnos, imajo drugačne cilje in interpretacije pomoči od institucij in strokovnih delavcev v njih. Politika in položaj strokovnemu delavcu omogočata, da uporabi svojo moč in vsili svojo interpretacijo pomoči (Šugman Bohinc, 2006).

Kadar so storitve določene z zakonom, obstajajo tudi vnaprej določeni cilji, s katerimi se uporabnik identificira ali ne identificira (Šugman Bohinc, 2006). Rooney (1992) in Rooney in Mirick (2018) opredelita neprostovoljno transakcijo kot izmenjavo virov in storitev, v katero uporabnik ne vstopi samoiniciativno, značilno je neravnovesje moči in razlike med uporabnikom in izvajalcem storitve. Rooney in Bibus (1992, str. 14) sta z raziskavo ugotovila, da motivacijska oziroma ciljna skladnost prispeva k nadaljevanju sodelovanja. Uporabniki imajo tudi večji občutek uresničitve svojih ciljev. Za to naj se programi usmerijo k usklajevanju potreb uporabnika in socialnih storitev.

Poleg neravnovesja moči je v neprostovoljnih interakcijah pomembna perspektiva odklona. Ta opozori, da so člani zatiranih skupin pogosto tudi člani neprostovoljnih interakcij (Rooney in Bibus, 2001, str. 392). Razlike v kulturi, moči, socialnoekonomskem položaju, izobrazbi so pogoste značilnosti neprostovoljnih interakcij (Šugman Bohinc, 2006). Rooney (1992, str. 142–143) opredeli zatirane skupine skozi štiri kriterije. Prvi je pomanjkanje možnosti za

izbiro, ki jo vsiljuje dominantna družba. Drugi je konstrukcija predsodka o manjšinski, izključeni skupini. Ta predsodek je v družbi razširjen in utrjen. Kot zadnjega pa navaja, da se manjšinska skupina te diskriminacije zaveda.

Odklon je konstrukt, ki se je razvijal skozi več teorij deviantnosti. Najstarejši model je model posameznikove patologije in je osredotočen na posameznikovo nenormalno vedenje, ki ga je treba popraviti s terapijo in rehabilitacijo. Strukturalni model ima fokus na omejen dostop posameznika do sredstev in virov za doseganje njegovih ciljev. Tretji model je model družbenega etiketiranja, ki pravi, da je družba kreator deviantnosti, saj postavlja pravila, ki le to definirajo. Pomanjkljivost tretjega modela je neupoštevanje posameznikove izbire in krivda oziroma odgovornost, ki jo pripisuje družbi kot označevalcu (Rooney, 1992, str. 120).

Razumevanje odpora in kljubovanja udeležnim v procesu pomoči omogočajo priložnost za izboljšanje kakovosti delovnega odnosa. Hong Chui in Mui Ho (2006, str. 213–218) sta na podlagi raziskave, v kateri sta sodelovala s t. i. mladimi prestopniki v Hongkongu, izpostavila naslednje načine ravnanja, s katerimi so udeleženi v raziskavi izražali odpor:

- odklanjanje sodelovanja,
- izogibanje sodelovanju,
- upiranje za zadrževanje prvotnega stanja,
- izražanje jeze,
- pripovedovanje zgodb, ki si jih strokovni delavec želi slišati.

Miller (2003) opozori, da je odpor posledica odnosa obeh sodelujočih v procesu pomoči. Odpor pri socialnih delavcih se kaže takrat, kadar njihova prioriteta postanejo interesi ustanove in ne interesi sodelujočih v procesu podpore in pomoči (Hong Chui in Mui Ho, 2006, str. 208–210).

Rooney (1992, str. 130) in Šugman Bohinc (2008) govorita o teoriji reaktance oziroma kljubovanja kot oblike odgovora nasprotovanja. Temelji na predpostavki oblikovanja normalnega odgovora na nenormalno situacijo, ki je v tem primeru izguba pravic ali svoboščin. Moč kljubovanja je odvisna od pričakovanja osebe, da ima določeno pravico, vrednotenja svoboščine, grožnje drugim svoboščinam in pravicam, deležu ogroženih pravic in od naučene nemoči.

1.4.1 Načini strokovnega ravnanja v neprostopoljnih interakcijah

Rooney (1992, str. 141–143) je oblikoval smernice za povečanje občutljivosti za transakcijsko perspektivo. Avtor svetuje, da se socialni delavci zavedajo svojega položaja, družbenega konteksta in svoje moči. Svetuje jim še, da naj razumejo odzive sogovornikov kot posledice njihovega doživljanja okoliščin interakcije, zmanjšajo naj svoje odklonsko označevanje in bodo potencialno prispevali k manj kljubovanja uporabnikov kljubovanje tako, da naj pojasnijo situacijo, opredelijo omejitve in potrebne spremembe za povrnitev pravic in svoboščin ter izpostavijo in poudarijo izbire in preostala še razpoložljiva svobodna vedenja.

Trotter (2006, 2015) opredeljuje spretnosti in ravnanja, potrebna za sodelovanje v neprostopoljnih transakcijah. Mednje spadajo empatija, optimizem, humor, perspektiva moči, drža nevednosti, pridruževanje, so-raziskovanje z vprašanji o izjemah, čudežih, lestvici, smislu. Razumevanje dvojnih vlog socialnih delavcev prispeva k uspešnejšemu sodelovanju med socialno delavko in sogovornikom. Šugman Bohinc (2006) dvojno vlogo opredeli kot vlogo socialne delavke, kot avtoritete v okviru zakonskega pooblastila in kot vlogo pomagajoče, ki zagotavlja storitve in vire socialnega varstva. Trotter (2015) opredeli dvojno vlogo strokovnega delavca, kadar ima sočasno vlogo nadzornika na eni in raziskovalca, ki je spoštljiv in odgovoren zaveznik eksperta iz izkušenj, na drugi strani.

Socialni delavci se v institucijah pogosto srečujejo z odločitvijo, ali nadaljevati sodelovanje, določeno z zakonom, ali od njega odstopiti. Naloga socialnih delavk ni le zagotoviti zakonsko določene pravice, ampak je tudi soustvarjanje rešitev za kompleksne psihosocialne probleme ljudi (Mešl, 2008).

Rooney (1992) in Rooney in Bibus (2001), ki ju povzema tudi Šugman Bohinc (2006) navajajo »skupne smernice zakonite in etične prakse z neprostopoljnimi uporabniki«:

- zagotoviti sogovornikovo privolitev v sodelovanje po pojasnitvi procesa in načina sodelovanja,
- zavezati se k dobronamernosti in pokroviteljstvu pomagajočega,
- krepiti sogovornikove vrednosti, unikatnosti, moči, sposobnosti reševanja stisk,
- zagotoviti odprt prostor za pogovor o zadevah, o katerih je mogoče pogajanje in raziskovanje izbir,
- pošteno komunicirati in upoštevati etični kodeks, saj kontekst pomoči vedno vpliva na sogovornike,

- kritično vrednotiti diskriminatorne prakse in institucionalne ovire,
- sodelovati pošteno,
- povečevati število sogovornikovih izbir,
- reflektirati in prevpraševati lastno delo z raziskovalnimi postopki.

Rooney in Bibus (Rooney, 1992, str. 179, Rooney in Bibus, 2001, str. 2001) pri delu z uporabniki v neprostovoljnih transakcijah socialnim delavcem v dogovarjanju za delo predlagata, naj:

- raziskujejo sogovornikovo interpretacijo problemske situacije,
- se pridružujejo stališčem sogovornika in raziskujejo možnosti prileganja mandatu,
- se pogajajo, da bi spodbudili sogovornika k rešitvi problema, ki mu je pomemben,
- preokvirijo pritisk mandata tako, da nanj ne gledajo kot na kazen, ampak kot na motivacijo,
- si prizadevajo za sodelovanje z vsemi pojasnili o posledicah, četudi sogovornik ne želi skleniti dogovora o prostovoljnem sodelovanju,
- dokončajo naloge, s katerimi se sogovornik ne strinja,
- sklenejo dogovor o želenih ciljih.

1.5 STROKOVNO DELO V ZAVODIH ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA

V zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (2000) in na spletni strani GOV.SI (2021) so strokovni delavci v zavodih vodje zavodov oziroma oddelkov, vodje pravosodnih policistov, pravosodni policisti, vzgojitelji, pedagogi, socialni delavci, psihologi, učitelji, učitelji praktičnega pouka, delovni terapevti, zdravstveni delavci in drugi delavci. Isti zakon govori o vzgojnih službah, med katere umešča psihologe, pedagoge, socialne delavce, učitelje, učitelje praktičnega pouka, delovne terapevte in zdravstvene delavce. Njihova vloga je:

- organizirati življenje in delo v ZPKZ tako, da bi se osebe ustrezno vključile v življenje zunaj zavoda,
- oblikovati osebne načrta,
- organizirati skupinske in individualne programe,
- načrtovati storitve za uspešno vključitev oseb v družbeno skupnost.

Zakon (2000) določa odgovornost strokovnim delavcem, da razvijajo doktrino strokovnega dela, uvajajo nove programe in metode dela, vodijo projekte, ki se nanašajo na tretma

posameznikov. Njihove naloge so tudi izobraževanje, izvajanje statističnih analiz in raziskovalnih del, sodelovanje s pomembnimi izobraževalnimi ustanovami in udeleževanje strokovnih srečanj.

1.5.1 ZPKZ v Sloveniji

V Sloveniji je 6 centralnih zavodov za prestajanje kazni zavora in Prevzgojni dom Radeče za mladoletnike. Centralni zavodi so v Dobu, v Ljubljani, v Mariboru, v Kopru, v Celju in na Igu pri Ljubljani. V celjski zavor so napoteni mladoletne osebe in mlajše polnoletne osebe, ki storijo kaznivo dejanje. V Zavod za prestajanje kazni zavora Ig so napotene le ženske, na preostalih lokacijah kazni zavora prestajajo le moški (Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij, 2021).

Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij nadzoruje delo v zavodih. Vsi omenjeni zavodi imajo odprte, polodprte in zaprte oddelke. Zaprte oddelki so oddelki strožjega režima. Polodprti in odprti pa so svobodnejši (Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, 2000). Pravilnik o izvrševanju kazni zavora (2019) pojasni, da so:

- v zaprtem režimu osebe redno nadzorovane, na delo zunaj zavoda odhajajo pod nadzorom pravosodnih policistov;
- v polodprtem režimu so osebe občasno nadzorovane, na delo odhajajo same in med delom niso redno nadzorovane;
- v odprtem režimu so osebe občasno nadzorovane, lahko se prosto gibajo v okolici zavoda, določenega s hišnim redom, na delo lahko odhajajo same in med delom niso redno nadzorovane.

Zavod za prestajanje kazni zavora Dob je največji slovenski zavod, njegova kapaciteta obsega 449 postelj. V njegovem okviru delujeta polodprti oddelek Slovenska vas in odprti oddelek Puščava. V okviru ZPKZ Maribor delujeta oddelek Murska Sobota in odprti oddelek Rogoza. V ZPKZ Ljubljana sodita oddelek Novo mesto in odprti oddelek Ig. Zavod za prestajanje kazni zavora Koper ima en oddelek v Novi Gorici. V Sloveniji je ZPKZ za ženske na Igu. ZPKZ Celje je namenjen prestajanju mladoletniškega zavora in kazni zavora. Mladoletniki in mladoletnice, ki jim je izrečen vzgojni ukrep, so nameščeni v prevzgojni zavod Radeče (Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij, 2021). Omenjeni zakon navaja možnost premestitve med vsemi oddelki vseh zavodov, če je to potrebno za izvajanje osebnega načrta

ali delovnega programa zavoda oziroma ali zaradi varnostnih, disciplinskih in drugih razlogov.

1.5.2 Vlogi pedagoga in psihologa v ZPKZ

Z vstopom osebe v zavod za prestajanje kazni zapora, zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (2000) nalaga strokovnim delavcem, da se zapiše osebni spis. Ta vsebuje osnovne osebne podatke, podatke o kaznivem dejanju in vrsti kazni.

Med prestajanjem kazni zapora uredijo začasno prebivališče na naslovu zavoda. V sprejemnem obdobju, ki traja največ 30 dni, se strokovni delavci pogovorijo z obsojencem in zanj pripravijo osebni načrt, s katerim so določene vse za obsojenca pomembne teme (GOV.SI., 2021). Med pomembne teme spadajo (Ministrstvo za pravosodje, 2019):

- namestitev v režim,
- stik s svojci,
- delo in izobraževanje,
- sodelovanje z zunanjimi strokovnimi delavci,
- sodelovanje s prostovoljci,
- prosti čas,
- odnos do kaznivega dejanja,
- načrtovani odhod iz zavoda za prestajanje kazni zapora.

Cilj strokovnih prizadevanj je usmerjen v spremljanje zaprtih oseb v okviru njihove adaptacije na življenje v zavodu, razbremenitev ob stiskah, povezanih z odvzemom in omejitvami svobode, ter usposabljanje za življenje na prostosti, v skladu z družbenimi normami in omogočanje pogojev za dostojno vključitev zaprtih oseb v družbeno okolje po prestani kazni (GOV.SI., 2021).

K oblikovanju ustreznega socialnega vzdušja prispevajo vsi udeleženi v ZPKZ, zato je izredno pomembna komunikacija (GOV.SI., 2019). Žišt (2008, str. 100) pojasnjuje, da v zavodih komunikacija temelji na odnosu moči, formalni avtoriteti in nadrejenosti in podrejenosti. O socialnem ozračju v zaporih je bilo opravljenih nekaj raziskav. Leta 2001 je Brinc ugotovil, da se zavodi, ki se razlikujejo po vzdušju, razlikujejo tudi po odzivnosti delavcev na stiske ljudi.

Pedagogi so strokovni delavci v ZPKZ, ki (Ministrstvo za pravosodje, 2019);

- pripravijo osebni načrt prestajanja kazni za vsako osebo,
- usmerjajo zaprto osebo v tisto obliko obravnave, ki jo potrebuje,
- sodelujejo v strokovnem timu, ki pripravlja strokovna priporočila,
- spremljajo osebo in po potrebi dopolnjujejo njegov osebni načrt,
- ocenjujejo in koordinirajo posameznikovo prestajanje kazni,
- vodijo upravne postopke in pripravljajo potrebno dokumentacijo, kot so poročila in mnenja za sodišča ter druge organe,
- redno vodi zapise o vseh opravljenih pogovorih (uvodni, informativni, razbremenili, svetovalni),
- vodi evidence, pripravlja letna poročila,
- vodi osebne spise oseb v ZPKZ,
- sodeluje z ostalimi strokovnimi delavci.

Pri delu pedagog uporablja individualne in skupinske metode dela. Sestanki t. i. malih skupin potekajo v vseh zavodih praviloma enkrat tedensko. V prevzgojnem domu potekajo male skupine vsakodnevno. Tehnike, ki jih uporabljajo, so predavanja, vodene diskusije, izpolnjevanje vprašalnikov in delovnih listov, pogovor, interaktivne vaje ipd. Sestanki oddelčnih skupnosti praviloma izvajajo enkrat mesečno, kjer so poleg pedagogov prisotni še drugi strokovni delavci, vodstvo zavoda ali oddelka ter predstavniki oddelka za varnost. Preostale oblike skupinskega dela, ki ga izvajajo pedagogi, predstavljajo različne skupinske dogodke, ki nimajo vedno značaja kontinuiranega dela (sestanki po traktih, treningi socialnih veščin, predavanja, recitali, predstavitve, razstave, tečaji, ustvarjalne delavnice, razni športni in kulturni dogodki, delavnice nenasilne komunikacije, peka palačink in pic itd.) (Ministrstvo za pravosodje, 2019).

Individualno obliko dela v večji meri predstavljajo različne oblike pogovorov, intervencij in drugih oblik pristopov. Delo pedagoga obsega tudi sodelovanje z družinskimi člani oseb, ki so v ZPKZ, in drugimi osebami, na podlagi dogovora. Za opravljanje dela pogosto sodeluje tudi z drugimi institucijami, kot so centri za socialno delo, zavodi za zaposlovanje, upravne enote, zdravstvene institucije, izobraževalnimi institucijami, delodajalci, policijo itd. (Ministrstvo za pravosodje, 2019).

Osebnostno načrtovanje je v ZPKZ naloga pedagoga. Razvoj metode osebnostnega načrtovanja v devetdesetih letih dvajsetega stoletja je za socialno delo pomenil začetek paradigmatičnih sprememb, saj v procese pomoči vstopi uporabniška perspektiva (Videmšek in Mali, 2018). Metoda osebnostnega načrtovanja se je razvila zaradi dez institucionalizacije, saj omogoča sodelovanje različnih služb in usklajevanje storitev v skupnosti (Flaker, Mali, Rafaelič, Ratajc in Balantič, 2013).

Delo psihologov obsega sodelovanje na uvodnih pogovorih ter pojasnitev in predstavitev storitev, ki jih omogočajo psihologi. Sodelujejo predvsem z osebami, ki se soočajo z odvisnostjo, občutki brezizhodnosti. Njihovo delo je v Letnem poročilu Ministrstva za pravosodje (2019) opisano z besedami diagnosticiranje, obravnava, predpisovanje, kar je značilno za medicinski model.

1.6 SOCIALNO DELO V ZAVODIH ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA

Strokovni delavci v zavodih znanja in spretnosti socialnega dela uporabljajo že od začetka dvajsetega stoletja. Število socialnih delavcev se je nato povečevalo, dokler ni rehabilitacijsko politiko v zaporu zamenjala kaznovalna. Kljub temu so socialni delavci ohranili pomembno vlogo v zavodih za prestajanje kazni zapor (Toi, 2015, Gumz, 2004). Eden izmed pomembnih ciljev je povezati vse strokovne delavce, da bi podprli in pomagali osebi, ki je storila kaznivo dejanje, pri vključevanju v družbo (Sanjoy, 2017).

1.6.1 Vloga socialnega dela v ZPKZ

Vloga socialnega dela v zavodih je reševanje kriznih situacij, sodelovanje s centri za socialno delo in drugimi organizacijami, urejanje stikov s svojci oseb v ZPKZ, svetovanje, izvajanje motivacijskih, informativnih in podpornih pogovorov za namene reševanja osebnih stisk. V dogajanje v ZPKZ so torej močno vpeti centri za socialno delo. Pogosta ovira sodelovanj centrov za socialno delo z zavodi je čakanje na odobritev in izdajo dovoljenja s strani sodišča (Ministrstvo za pravosodje, 2019).

Stegu (2006) pravi, da socialno delo v zavodih temelji na prostovoljni privolitvi v sodelovanje in nima naloge nadziranja. Naloga socialnega delavca po privolitvi osebe v sodelovanje je vzpostavitev delovnega odnosa z njo in njeno družino. Pomembno je, da se odnos vzpostavi in vzdržuje, saj se le tako lahko soustvarjajo nove možnosti in omogoča možnost podpore in pomoči osebi skozi celotno obdobje v ZPKZ. Socialni delavci v zavodih pogosto prevzamejo vlogo zastopnika, pogajalca, svetovalca, koordinatorja in mediatorja (Stegu, 2006).

V socialnem delu govorimo o dveh pomembnih in kompleksnih delovnih sklopih. V prvi sklop sodi raziskovanje značilnosti družbenih institucij, politike, pravnega reda, psihosocialnih problemov ljudi, družbenega razvoja in njegovih problemov. Odgovarjamo na vprašanje »kaj«. Enako, če ne še bolj, ključen pa je drugi sklop, ki pomeni raziskovanje procesov oziroma odgovarja na to, »kako« delamo v znanosti in stroki socialnega dela (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

Socialno delo v ZPKZ obsega (Ministrstvo za pravosodje, 2019):

- socialno obravnavo pripornikov,
- socialno obravnavo obsojencev in mladoletnikov.

V okvir socialne obravnave obsojenih in mladoletnih oseb Ministrstvo za pravosodje (2019) uvršča:

- socialno delo ob sprejemu in med prestajanjem kazni zapora,
- sodelovanje z zunanjimi izvajalci socialnega varstva in drugimi ustreznimi ustanovami,
- priprava na odpust,
- zaposlitev,
- nastanitev,
- materialna pomoč,
- svetovanje v postpenalni obravnavi.

1.6.2 Socialno delo ob sprejemu in v času prestajanja kazni zapora

Sodelovanje med socialno delavko in sogovornikom se začne s prvim pogovorom, katerega namen je pridobiti informacije o socialnoekonomskem statusu sogovornika in njegovega odnosa do družine. V prvem pogovoru je naloga socialne delavke tudi informiranje sogovornika o bivanju v zavodu (Udovč, 2012, Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, 2000).

Dogovor o sodelovanju je pomemben uvodni ritual in opozorilo, da v sodelovanje, skupno delo ne vstopimo brez pogovora o načinu sodelovanja, o vlogah, o času, ki ga imamo na voljo (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019). V zavod za prestajanje kazni zapora osebe ne vstopijo po svoji volji, saj jih tja napotijo sodne odločbe. Delo socialnih delavcev temelji na krepitvi moči sogovornikov, na povečevanju njihovih izbir in odločitev. Toi (2015) pravi, da se vsi strokovni delavci pri delu v ZPKZ soočajo z dilemami, saj se morajo odločiti med zavezo

strokovnemu ravnanju in zahtevami prakse ustanove. Vstop v delovni odnos mora biti želja sogovornika.

Socialni delavci v sprejemnem obdobju v okviru ocene potreb in tveganj ter priprave osebnega načrta izdelajo načrt socialnega vključevanja. Sodelovanje s socialnimi delavci je v letu 2019 odklonilo 6 sprejetih obsojencev (Ministrstvo za pravosodje, 2019).

Delo z osebami v ZPKZ je omejeno z zakoni in pravili institucije. Zato je ključno, da socialna delavka pojasni omejitve in cilje institucije, hkrati pa so-raziskuje možnosti, želje in cilje sogovornika, saj tako povečuje možnosti izbire v dialogu z vsemi, ki so del problema in rešitve (Rooney, 1992, str. 179, Rooney in Bibus, 2001, str. 2001, Šugman Bohinc, 2006).

Naloga socialnih delavcev v ZPKZ je tudi predstavitev možnosti izobraževanja in zaposlitve. Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (2000) določa zagotovitev izobraževanja znotraj in zunaj zavoda v skladu z dogovorom zavoda z izobraževalnimi ustanovami. Določa tudi možnost zaposlitve oseb v zavodih v skladu z njihovimi duševnimi, telesnimi zmožnostmi, možnostmi zavoda in osebnimi željami. Zaposlitveno pogodbo je mogoče skleniti z javnimi gospodarskimi zavodi in tudi zunaj zavoda.

Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev socialni delavki omogoča, da povabi vse udeležene v problemu k raziskovanju svojega možnega prispevka v rešitvi (Čačinovič Vogrinčič, Mešl, 2019). V zavodu za prestajanje zapora lahko socialna delavka v delovni odnos vključi družino, strokovne delavce v ZPKZ in druge pomembne osebe.

Ministrstvo za pravosodje (2019) navaja, da so socialni delavci vzpostavili oziroma nadaljevali stik s pristojnimi centri za socialno delo oziroma z drugimi nosilci socialne varnosti. Poleg centrov za socialno delo je bil zaradi reševanja težav vzpostavljen stik tudi z zavodom za zdravstveno zavarovanje, izobraževalnimi institucijami, upravnimi enotami, humanitarnimi organizacijami, bankami, zavodom za pokojninsko in invalidsko zavarovanje ter drugimi organizacijami.

Koncept etike udeležенosti omogoča, da v procesu podpore in pomoči slišimo vse udeležene. V delovnem odnosu socialni delavci odstopijo od moči. Moč strokovnjaka nadomesti sodelovanje in soustvarjanje (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

Osebno vodenje je element delovnega odnosa, ki nagovarja socialne delavce k zaupanju sogovornikom. Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 49) navajata avtorja Vries in

Bouwkamp (2002), ki govorita o zavzeti komunikaciji kot o navodilu socialnim delavcem, da v pogovoru sogovornikom omogočita izkušnjo ravnanja z besedami, samospoštovanja in odkrivanja virov moči.

Ključen element delovnega odnosa je perspektiva moči. Ravnanje iz perspektive moči je odločitev socialne delavke, da podpre prizadevanja, spretnosti sogovornika, da bo dosegel svoje cilje in izboljšal svoje življenje, v skladu s svojimi koncepti (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

Čas, v katerem socialni delavci sodelujejo z eksperti iz izkušenj, je sedanjost. Je edini čas, ki je na voljo, da se vzpostavi delovni odnos. Ljudje pogosto pripovedujemo zgodbe iz preteklosti in hitro preidemo v prihodnost, na cilje, želje, ki jih imamo. Ravnanje s sedanjostjo omogoči usmerjenost vseh udeleženih v tukaj in zdaj, da bi lahko skupaj pogledali, kaj že obstaja in česa si še želimo (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

Delo socialnih delavk v zavodih obsega podporo in pomoč ljudem pri (Ministrstvo za pravosodje, 2019):

- reševanju aktualne socialne problematike,
- soočanju s stiskami v domačem okolju
- zaposlovanju med prestajanjem kazni in ob odpustu,
- zagotavljanju materialne varnosti med prestajanjem kazni in ob odpustu,
- reševanje nastanitvene problematike,
- ugotavljanje zmožnosti za delo in invalidnosti,
- usmerjanje v različne zunanje aktivnosti.

Socialna delavka v zavodu za prestajanje kazni in na centru za socialno delo lahko v proces podpore in pomoči povabi tudi družino sogovornika (Skupnost centrov za socialno delo Slovenije, 2020, Ministrstvo za pravosodje, 2019). Za delo z družino je v socialnem delu ključno delo na dveh ravneh. Na prvi ravni se sooblikuje instrumentalna definicija problema in soustvarijo se možne rešitve, ki se udejanjijo v izvirnem delovnem projektu pomoči. Delo na prvi ravni pogosto ne zadostuje (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2015). Na drugi ravni socialna delavka skupaj z udeleženi v problemu in rešitvi odpre prostor za pogovor o razvidnosti in ozaveščenosti. Gre za pogovor o komunikaciji, vlogah, nalogah, razporeditvi moči, odnosih in pravilih, ki veljajo v družini, da bi se zmogla soočiti

spremembo, izzivom in ostati v ravnovesju, h kateremu družina kot skupina teži (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

Pilotna programa treninga starševskih veščin, ki sta se leta 2019 izvajala v Zavodu za prestajanje kazni zapora Dob pri Mirni in v Zavodu za prestajanje kazni zapora Ig, sta prinesla dve ugotovitvi. Prva je, da si osebe v zavodih želijo okrepiti samozaupanje, druga pa se nanaša na starševstvo. Ljudje si želijo pridobiti spretnosti o tem, kako kakovostno preživeti čas z družino. Ti dve ugotovitvi oziroma želji sogovornikov zahtevata delo na prvi in drugi ravni. Cilj Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij je tudi v prihodnje omogočiti možnost obsojencem, da krepijo starševske veščine tudi med prestajanjem kazni zapora ter vzdržujejo in izboljšajo odnose in stike s svojimi otroki, družinami (Ministrstvo za pravosodje, 2019).

Pomembni nalogi socialnih delavcev sta tudi terensko delo (npr. obiski) in sodelovanje na delovnih srečanjih, ki jih organizirata Skupnost centrov za socialno delo Slovenije in Generalni urad. Na delovnih srečanjih je govora o izzivih, s katerimi se srečujejo strokovni delavci pri opravljanju svojega dela (Ministrstvo za pravosodje, 2019). Jezik in koncepti socialnega dela omogočajo, da vsak socialni delavec lahko podeli nemoč ali stisko, s katero se sooča pri delu (Čačinovič Vogrinčič, Kopal, Mešl in Možina, 2015).

V socialnem delu je ključno razumevanje kompleksnosti, saj le z raznolikostjo lahko odgovorimo na raznolikost (Šugman Bohinc, 2006). Vsako prestajanje kazni zapora vedno vpliva na posameznika. Poleg tega, da oseba vstopi v novo okolje se spremenijo tudi njegove oziroma njene naloge in vloge, načini ravnanja. Spremembe so velike, zato je nujno, da socialni delavci na stiske in izzive, s katerimi se posamezniki v ZPKZ soočajo, gledajo skozi celoten kontekst (Petrovec, 1992).

1.6.3 Sodelovanje z zunanjimi institucijami

Socialno vključevanje in reševanje stisk posameznikov zahtevata sodelovanje socialnih delavk v zavodu z zunanjimi institucijami. Leta 2019 je bilo skupno število sodelovanj med njimi 4572. V tem letu so socialni delavci v zavodih največkrat sodelovali s pristojnimi centri za socialno delo. Socialne delavke centrov za socialno delo so zaradi uresničevanja cilja socialnega vključevanja oseb, ki so storile kaznivo dejanje, obiskale zavode 328-krat (Ministrstvo za pravosodje, 2019).

Leta 2019 je Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij prakso sodelovanja med centri za socialno delo in zavodi pohvalila zaradi rednih srečevanj na skupnih delovnih srečanjih, ki sta jih organizirala Generalni urad in Skupnost centrov za socialno delo Slovenije (Ministrstvo za pravosodje, 2019).

V proces podpore in pomoči je pomembno, da socialna delavka vzpostavi stik z družino osebe, ki je v instituciji. Socialno delo z družino obsega delo z družino na njenem stičišču z okoljem. Soustvarjanje zelenih rešitev sega v družino in v skupnost (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

Družine s številnimi izzivi se soočajo z mnogimi stresnimi situacijami, ki povzročajo preobremenitve in destabilizacijo družine. Kompleksne težave so pogost razlog za šibko socialno mrežo, slabe medsebojne odnose v družini in preobremenjenost članov družine. Družinam s številnimi izzivi je pogosto skupno tudi to, da prejemajo pomoč različnih strokovnih delavcev, ki sodelujejo z družino na posameznem področju. Izkušnje poglobljene pomoči so dobrodošle, a so v praksi razdrobljene in povzročijo preobremenjenosti družin, zelenih izidov pa ne. Iz navedenega je ključna naloga socialnega delavca povezati vse udeležene, v sodelovalen delovni odnos, ki lahko prispevajo k reševanju stisk (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

1.6.4 Priprava na odhod iz zavoda

Pred odhodom osebe iz zavoda za prestajanje kazni zapora so v ospredju teme zaposlitve, nastanitve, materialne razmere in sodelovanje z domačim okoljem zaradi vrnitve osebe vanjo. V procesu vključevanja osebe v domače okolje sodelujejo poleg ZPKZ še centri za socialno delo, ki za vsako osebo pripravijo program ukrepov za pomoč po odhodu iz zavoda. Mladostniki in odrasli si ob odhodu iz zavoda želijo lastna stanovanja, a je v Sloveniji nastanitvenih možnosti zelo malo. Nekateri pričakujejo finančno pomoč države, ki bi omogočala zadostna sredstva za najem stanovanja, nakup oblačil, obutve in hrane. Socialnovarstveni prejemki, kot sta tudi denarna socialna pomoč in izredna denarna socialna pomoč, nemalokrat niso zadostna sredstva za preživetje. Želijo si zaposlitve, ki bi jim omogočala samostojno življenje. Ljudje z izkušnjo prestajanja kazni zapora se soočajo z zavrnitvami pri iskanju dela, zaradi kaznivega dejanja oziroma prestajanja kazni zapora (Ministrstvo za pravosodje, 2019).

Priprava na odhod iz zavoda se načrtuje v skladu z načrtom ob prihodu vanj. V letu 2019 so socialni delavci v zavodih za namen priprave ljudi na odhod iz zavoda izvajali individualno in skupinsko delo. V okviru skupinskega dela so ljudi opremili z informacijami o možnostih dela in zaposlitve, socialnovarstvenih prejemkih, vlogi centra za socialno delo, vlogi zavoda za zaposlovanje ipd. (Ministrstvo za pravosodje, 2019).

Po Zakonu o izvrševanju kazenskih sankcij (2000) se osebe v ZPKZ šest mesecev pred odhodom lahko prijavijo v evidenco brezposelnih na Zavod za zaposlovanje. Leta 2019 se je 23 % (345 oseb, vključno z mladostniki) šest mesecev pred odhodom iz zavoda prijavilo na Zavod za zaposlovanje in naredilo zaposlitveni načrt. Od teh se je s pomočjo Zavoda za zaposlovanje zaposlilo 13 oseb v obdobju šestih mesecev pred odhodom iz zavoda. Izmed vseh ljudi, ki so zapustili prostore zavoda leta 2019, pa je ob odhodu imelo urejeno zaposlitev 376 oseb (25 %) (Ministrstvo za pravosodje, 2019). Po Zakonu o izvrševanju kazenskih sankcij (2000) mora zavod zagotoviti obutev in oblačila med prestajanjem in po prestani kazni v primeru, če posameznik nima privarčevanega denarja. ZPKZ zato sodeluje tudi s Karitasom in Rdečim križem.

Večina mladostnikov in odraslih privarčuje denar za krajši čas po prestani kazni. V sklopu individualnega in skupinskega svetovanja pridobijo informacije o materialnih pomočeh pristojnega centra za socialno delo. Leta 2019 je za izredno denarno socialno pomoč zaprosilo 528, za denarno socialno pomoč pa 714 oseb. Podatkov o tem, koliko oseb je denarno pomoč prejelo in kolikšna je bila zaradi varovanja osebnih podatkov, ni mogoče pridobiti.

Pred odpustom strokovni delavci zavoda za prestajanje kazni zapora posredujejo centru za socialno delo predlog o oblikah pomoči, ki jo bo oseba po odhodu iz zavoda morebiti potrebovala. Strokovni delavci na centru za socialno delo opravijo pogovor z uporabnikom po prestani kazni, da podpre sogovornikove želje, potrebe. Pogovorijo se o materialnem stanju in nastanitvi sogovornika (Ministrstvo za pravosodje, 2019).

1.6.5 Prostovoljno delo in svetovanje

Svetovanje, kot prostovoljna dejavnost, je ena izmed oblik dela z mladostniki in odraslimi, ki prestajajo kazen zapora. Znotraj te dejavnosti skušajo predvsem študenti in študentke različnih študijskih smeri vzpostaviti enakopraven odnos s sogovorniki. Delo in vloga prostovoljcev v ZPKZ sta specifična, zato je ključna seznanjenost s kriminaliteto in njeno

obravnavo, k temu prispevata predhodno izobraževanje in supervizija (Grobelšek in Mikek, 2006).

Generalni urad uprave za izvrševanje kazenskih sankcij lahko sklene dogovor s prostovoljskimi organizacijami o prostovoljnem delu v zavodu. ZPKZ osebam priporoči prostovoljca, če strokovna skupina v zavodu meni, da bo prostovoljec prispeval k izboljšanju življenja osebe med prestajanjem in po prestani kazni. Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij ne opredeli konkretno, ali je svetovalec strokovna oseba ali je lahko kdorkoli s kakršnokoli izobrazbo (Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, 2000). Z ustanovitvijo probacijske službe leta 2017 ZPKZ za sodelovanje prostovoljcev zaprosi probacijsko službo. Zagotavljanje prostovoljcev je bila pred letom 2017 domena centrov za socialno delo.

Grobelšek in Mikek (2006) menita, da so prostovoljci v ZPKZ pomembni, saj delno zapolnjujejo vrzel socialne mreže, ki bi jo imeli, če ne bi bili v zavodu. Njihov namen je zagotoviti pozitiven odnos in pogovor z osebo, ki ni del sistema in njegove oziroma njene družine. Avtorja pravita, da prostovoljno svetovanje poteka v obliki medsebojnega odnosnega vidika, ki omogoča komunikacijo, ki se razvije iz pristnih medosebnih odnosov. V praksi prostovoljno svetovanje ni pogosto. Leta 2018 je imelo 6 oseb v ZPKZ prostovoljnega svetovalca, leto kasneje pa le ena oseba (Ministrstvo za pravosodje, 2018, Ministrstvo za pravosodje, 2019). Kljub mnenju strokovnih delavcev o pozitivnih prispevkih prostovoljnih delavcev so v slovenskih zavodih redko prisotni. Možen razlog za osip prostovoljnih delavcev v letu 2019 je razglasitev epidemije zaradi koronavirusne bolezni.

Ramovš (2001), Mesec (2003) in Stritih (2000) prostovoljno delo opredelijo kot delo, za katero se ljudje odločijo sami, ne da bi zanj pričakovali plačilo ali druge oblike materialnih koristi. Pravijo, da je prostovoljno delo osebna in svobodna odločitev izvajanja izbrane dejavnosti. Gril (2007) meni, da je odločitev za prostovoljno delo povezana z osebno koristjo in pomočjo ljudem. Gril (2007) ocenjuje, da je prostovoljno delo v korist sogovornikom in tudi prostovoljcem. Flaker (2001) opredeli naslednje spretnosti, ki jih prostovoljec lahko pridobi: občutljivost za osebne, družbene stiske, novo znanje, spretnosti in izkušnje. Avtor še doda, da prostovoljci lažje vzpostavijo stik z ljudmi, saj lažje razumejo potrebe in položaj oseb, odnos med njima ni zaznamovan z normami stok in znanosti. Žorga (1996) meni, da se prostovoljno delo razvije tam, kjer so strokovni delavci manj učinkoviti in kjer institucije počasneje reagirajo.

1.7 PRISPEVKI SOCIALNEGA DELA ZA DELO V ZAVODIH ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA

1.7.1 Jezik socialnega dela

Med slovenskimi avtorji velja Lüssi za avtorja, ki je prvi zapisal socialno delo v jeziku, ki opredeli specifičnost te znanosti in stroke (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019). Lüssi (1990) ne govori o klientih, sogovornike poimenuje udeležene v problemu in rešitvi. Preoblikoval je tudi koncept definicije problema, saj instrumentalna definicija problema obsega instrument za rešitve.

Lüssi (1991, str. 84–90) izpelje jezik socialnega dela tako, da definira socialni problem in opredeli naloge in metode socialnega dela. V središču definicije socialnega problema je pomoč in podpora ljudem pri premagovanju stisk (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019). Lüssi (1990) poudari naslednje značilnosti socialnega dela:

- procesnost rešitev, saj končnih rešitev ni;
- so-raziskovanje rešitev v procesu podpore in pomoči;
- pozornost na vsak najmanjši korak v smeri želenega;
- soustvarjene rešitve so raznolike, nove.

Lüssijeva načela poudarijo pomen jezika socialnega dela, zato jih opišem v nadaljevanju (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

- Načelo kontakta

Načelo kontakta zavezuje socialno delavko k vzpostavitvi stika in komunikacije z vsemi udeleženi v problemu in rešitvi. Pomembni spretnosti socialnega delavca sta potrpežljivost in vztrajnost, da stopi v stik tudi s tistimi, ki se stiku izogibajo. Le tako pridobi vpogled v socialno sistemske povezave, ki so relevantne za spremembe problemskega sistema in sooblikovanje rešitev (Lüssi, 1990).

Naloga socialne delavke v zavodih za prestajanje kazni zapora je vzpostavitev stika z vsemi pomembnimi, ki lahko prispevajo delež k rešitvi. Pomembni udeleženi v problemu in rešitvi so lahko družinski člani, prijatelji, delodajalci, socialni delavci.

- Načelo interpozicije

V okviru načela interpozicije si socialni delavec prizadeva stopiti v stik z vsemi udeleženi v procesu pomoči. Po omenjenem načelu se socialni delavec sogovorniku vsakokrat znova približa in oddalji. Približevanje sogovorniku omogoča socialni delavki osebni vpliv na odnos, oddaljenost pa preprečuje, da bi se identificiral s sogovornikom. To načelo mora socialni delavec upoštevati predvsem v začetku sodelovanja, saj je varovalo, da ne zavzame drže enega izmed udeleženi (Lüssi, 1990).

Tudi v kontekstu ZPKZ se lahko socialna delavka opre na načelo interpozicije tako, da se približa sogovorniku, poskuša razumeti sogovornikovo interpretacijo skozi njegova očala. Na ta način se mu pridruži in ustvarja razumevajoč, osebni delovni odnos. Spretnost oddaljevanja socialni delavki omogoči, da s sogovornikom lahko soustvarjata korake v smeri želenega cilja.

- Socialno-ekološko načelo

Socialna delavka s pomočjo socialno-ekološkega načela aktivira, krepi, podpira že obstoječe socialne mreže in vzpostavlja nove. V že obstoječo socialno mrežo posega le toliko, kolikor je glede na kontekst nujno potrebno (Lüssi, 1990).

S prihodom v zavod se oseba sooča s številnimi izzivi. Prostorsko, fizično je ločena od družine in njej pomembnih oseb, spremeni se njena vloga, spremenijo se vsakodnevne naloge, zato je pomembno, da socialna delavka krepi obstoječe socialne mreže in pomaga pri sooblikovanju novih, da bi sogovornik in njegovi bližnji zmogli uresničiti potrebne in želene spremembe.

- Načelo instrumentalne definicije problema

Instrumentalna definicija problema je v sistemske socialnem delu osrednji instrument ravnanja. Instrumentalna definicija problema pomeni skupno razumevanje problema in zamisel želene rešitve. Kadar osebe opredelijo skupen problem, postanejo udeleženi v rešitvi. Udeleženi v problemu in rešitvi pomeni soustvarjanje, načrtovanje korakov v smeri želenega cilja (Lüssi, 1990).

Socialna delavka skupaj s sogovornikom v ZPKZ vsakokrat znova raziskuje instrumentalno definicijo problema, saj se ta med prestajanjem kazni zapora lahko spreminja. Ko sogovornik opredeli problem, je naloga socialne delavke, da ga povabi v razmišljanje o njegovih možnih

prispevkih. Raziskujeta sogovornikove vire moči in pomembne ljudi, ki bi lahko prispevali, da bi uresničil svoje cilje.

- Načelo pogajanja

Lüssi (1990) načelo pogajanja opredeli kot ključno za sistemsko socialno delo. S pomočjo tega načela poskuša socialna delavka udeležence spodbuditi k pogajanju z namenom reševanja problema. Vloga udeleženi je pogajanje o problemu in njegovem reševanju. Socialna delavka pa je v vlogi aktivne posrednice.

Socialna delavka lahko, glede na dogovor s sogovornikom, v proces pomoči povabi tudi družinske člane, socialno delavko pristojnega centra za socialno delo, predstavnika zavoda za zaposlovanje in pomembne druge osebe. Vsi skupaj se v delovnem odnosu lahko pogajajo na primer o kraju bivanja, delovnem mestu, stikih v zavodu ipd.

- Načelo sodelovanja

Enako pomembno kot načelo pogajanja je načelo sodelovanja. Socialni delavec se mora zavedati, da se brez sodelujočih in tistih, ki lahko prispevajo svoje deleže za uresničitev želenih izidov, v procesu pomoči, ne more kompleksno in učinkovito podpreti sogovornika. Zato je ključna naloga socialnega delavca vključiti vse pomembne ljudi, ki lahko prispevajo v procesu pomoči (Lüssi, 1990).

Za koncept delovnega odnosa in izvirnega delovnega projekta pomoči je torej ključno sodelovanje. Iz letnega poročila je razvidno, da so socialni delavci zavodov za prestajanje kazni zapora sodelovali s centri za socialno delo, zavodom za zaposlovanje, nevladnimi organizacijami, probacijsko službo in drugimi pomembnimi ustanovami (Ministrstvo za pravosodje, 2019).

- Načelo odpiranja problema

Lüssi (1990) zapiše naslednje načine ravnanja, ko se problem zapira pred rešitvijo; sogovornikom ne pomaga več, spodbudi krizo, zahteva nemogoče, krepi negativno ipd. Vsi naštetih načini ravnanja imajo značilnosti paradoksa. Želja socialne delavke je, da bo njena uporaba naštetih načinov ravnanja prispevala k destabiliziranju, preokvirjanju sogovornikovega problema.

Lüssi opredeli tudi šest načinov ravnanja, ki vsebujejo nov jezik stroke in znanosti socialnega dela (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

- Svetovanje

Ta način ravnanja uporabi socialna delavka, kadar se s sogovornikom dogovarja o problemu in njegovem reševanju. Udeležencev v svetovalnem pogovoru je lahko poljubno število. Lüssi opozori, da ne moremo govoriti o svetovalnem pogovoru, kadar nastopi konflikt. V konfliktni situaciji gre za pogajalski pogovor. V svetovalnem pogovoru je pozornost usmerjena predvsem na socialne sistemske odnose. Socialna delavka želi s svetovanjem spodbuditi sogovornika k funkcionalnemu ravnanju (Lüssi, 1990).

Kristančič (1995) govori o dveh oblikah svetovalnega dela. Ena izmed njiju je strokovno svetovanje. Druga oblika pa je pogovor med vsaj dvema prijateljema oziroma znancema. Strokovno svetovanje naj bi bila naloga socialnih delavcev, saj so za to izobraženi in usposobljeni (Grobelšek in Mikek, 2006). Vsi zavodi, vključno z njihovimi oddelki, nimajo zaposlenega socialnega delavca, zato njegove naloge opravljajo pedagogi. V Letnem poročilu (2019) je zapisano, da so bili socialni delavci opravili 4627 svetovalnih razgovorov.

- Pogajanje

Pri pogajanju je socialna delavka v delovnem odnosu z dvema ali več udeleženci problema in se z njimi pogaja o njihovih socialnih okoliščinah. Pogajanje je prepoznavno ravnanje sistemskega socialnega dela. Cilj pogajanja je funkcionalizacija in preoblikovanje negativnih sistemskih odnosov v pozitivne (Lüssi, 1990).

- Interveniranje

Socialni delavec intervenira, kadar se vključi v problemske situacije z namenom varovanja enega ali več oseb. Primer interveniranja socialnega delavca je ukrepanje proti staršem, ki zlorablajo otroke. Značilnost interveniranja je tudi, da oseba s tem načinom ravnanja ne soglaša (Lüssi, 1990).

Intervencije so tista ravnanja, o katerih se ne dogovorimo v soustvarjalnem procesu. Stroka in institucija prevzameta vso odgovornost za poseg. To so situacije, ko ljudje sami nimajo moči, da bi se uprli ali spremenili življenjsko situacijo in v svoji nemoči potrebujejo pomoč (Čačinovič Vogrinčič, 2006).

V procesih presoje in odločitve je eno ključnih vprašanj, kaj se bo zgodilo po intervenciji v dobro udeleženih članov družine. V prvem koraku moramo oceniti, raziskati, pojasniti situacijo. Vprašanje o intervenciji se zastavlja v dvojnosti, kaj moramo in kaj smemo. V drugem koraku je treba načrtovati, kako bomo ravnali, s kakšnimi ukrepi, s kakšno obliko pomoči. Tretji korak pa zadeva vprašanje, kako bomo intervencijo izpeljali, z natančnim dogovorom o tem, kdo in kdaj bi opravil določeno dejanje (Čačinovič Vogrinčič, 2006).

Z intervencijo se začne nov individualni projekt pomoči z družino in za njo. To pomeni, da soustvarjamo individualne projekte pomoči za posamezne člane družine, za nadaljevanje njihovega življenja. Lussi (1990) pravi, da so naloge v pripravi in izvedbi intervencije težke naloge in jih socialni delavec ne more opraviti sam. Od prvega koraka naprej potrebuje sodelovanje kolegov in drugih potencialno udeleženih v rešitvi. Strokovna mreža v podporo mora biti predvidena in učinkovita.

Individualni projekt podpore in pomoči se začne, ali morda le nadaljuje, če so strokovnjaki delali z družino že prej, skupaj z načrtovanjem pomoči oziroma z načrtovanjem intervencije. Pred intervencijo morajo biti pripravljeni postopki in ukrepi zoper storilca. Zdaj imamo uporabne ukrepe na razpolago, a manjka proces po sprejemu ukrepa in v času trajanja ukrepa. Tudi pomoč storilcu sodi v individualni projekt pomoči družini. Želen izid seveda ni, da bi se storilec vrnil v družino. Storilec bo kaznovan, a želen izid je, da bi se začel učiti nenasilnega ravnanja v konfliktnih situacijah, varnega ravnanja z jezo, morda sprememb v ravnanju s spolnostjo. Če se žrtev lahko vrne in ostane v družini, iz katere je storilec moral oditi, družina potrebuje podporo in pomoč pri okrevanju. Proces okrevanja je v središču dela in to pomeni, da krepimo moč in odpornost družinskih članov (Čačinovič Vogrinčič, 2006).

Delo na odpornosti in okrevanju je delo na dveh ravneh. Na prvi ravni vedno znova ubesedimo želen izid, na drugi ravni raziskujemo vire moči in podpore (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

A pomoč družini po intervenciji zaradi nasilja mora seči iz družine ven do institucij in v skupnost, v socialne mreže. Morda je treba menjati šolo ali zdravstveni dom, morda stopimo skupaj na delovno mesto. Pomembno je učinkovito sodelovanje s centri za socialno delo in sodišči. Vir moči so lahko razširjena družina in prijatelji, a pogosto je treba premagati zadrege, ovire, molk, pogosto tudi strah.

Če se v procesu pomoči in podpore izoblikujeta dva projekta, mora ena izmed pristojnih organizacij (centri za socialno delo, zavod za prestajanje kazni zapora idr.) vzpostaviti skrbno koordinacijo, v dobro vseh udeleženi (Čačinovič Vogrinčič, 2006).

V kontekstu zavodov za prestajanje kazni zapora govorimo o intervenciji, kadar je oseba napotena v pripor, zaradi suma ponovitve kaznivega dejanja, pobega ali drugih z zakonom določeni pogoji. Intervencijo v ZPKZ izvajajo policisti, socialni delavci pa lahko pomembno prispevajo pri načrtovanju intervencije in potrebne pomoči po interveniranju.

- Zastopanje

Zastopanje pomeni, da socialni delavec, na podlagi pooblastila ali zakonske dolžnosti v pravnih in drugih okoliščinah varuje interes enega ali več udeležencev problema in rešitve. Prizadeva si uresničiti sistemsko rešitev problema tako, da se pogaja za poenotenje interesov (Lüssi, 1990).

V ZPKZ je socialni delavec v vlogi zastopnika, kadar sodeluje z zunanjimi institucijami, informira sogovornika ali zastopa glas sogovornika. Čačinovič Vogrinčič (2006) pravi, da je zastopanje ravnanje, kadar sogovornik nima moči, da bi se slišal njegov glas.

- Priskrba

Pomoč socialne delavke kot oblika priskrbe je opredeljena kot zagotovitev materialnih stvari in podpora in pomoč osebi, da se vključi v družbeni sistem. Ključna naloga socialnega delavca je mobilizacija virov socialne mreže (Lüssi, 1990).

Na podlagi Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (2000) morajo zaposleni v zavodu vsakemu, ki prestaja kazen zapora, omogočiti delo in izobraževanje, ob odhodu iz zavoda pa denarno pomoč, oblačila, vozovnico, pomoč pri iskanju zaposlitve in stanovanja.

- Oskrba

O oskrbovanju v socialnem delu govorimo, kadar socialni delavec pomaga osebam pri soočanju z vsakodnevnimi izzivi tako, da ureja finančne in druge pomembne osebne zadeve, da sprejema odločitve oziroma pri navedenem pomaga (Lüssi, 1990).

Na željo posameznika socialna delavka pomaga pri iskanju zaposlitve zunaj zavoda, iskanju kraja bivanja po odhodu iz zavoda in urejanju drugih pomembnih zadev za posameznika.

Jezik socialnega dela, ki ga razvijamo v Sloveniji, je pomemben, ker opredeli proces pomoči in koncept pomoči tako, da opiše ravnanje. Druga posebnost jezika socialnega dela je, da se vedno znova preverja in povezuje s prakso socialnega dela, da se raziskuje na Fakulteti za socialno delo. Tretja značilnost jezika je, da je jezik socialnega dela jezik sprememb, ki socialne delavce usmerja v so-raziskovanje sedanjosti za prihodnost. Jezik socialnega dela omogoča, da so socialni delavci v procesu pomoči spoštljivi in odgovorni zavezniki. Omogoča tudi, da so slišani vsi glasovi. Specifičnost socialnega dela je tudi v soustvarjanju rešitev, le te nikoli niso vnaprej predvidene. Jezik socialnega dela je jezik iz perspektive moči, ki omogoči, da nihče ne ostane brez besed, kadar se raziskujejo viri moči, lastni prispevki, kompetentnost. Jezik socialnega dela socialnim delavcem omogoča, da v sodelovanju z drugimi strokovnimi delavci jasno opredelijo posebnosti in prispevek te stroke in znanosti (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

1.7.2 Delovni odnos in izviren delovni projekt pomoči

V delovnem odnosu so socialni delavci in sogovorniki soustvarjalci skupnega projekta, njihova naloga je soustvariti deleže v rešitvi. Delovni odnos omogoči ustvarjanje rešitev za komplekse probleme ljudi kot izviren delovni projekt pomoči, ki zagotovi, da so v procesu pomoči slišani vsi glasovi (Šugman Bohinc, 2011). Delovni odnos in njegove elemente sem opredelila v razdelku Socialno delo ob sprejemu in času prestajanja kazni zapora, zato se osredotočim na izviren delovni projekt pomoči.

Izviren delovni projekt pomoči se začne in vedno znova nadaljuje v delovnem odnosu. Koncept delovnega odnosa je torej dopolnjen z izvirnim delovnim projektom pomoči. Projekt je izviren, saj se vsakokrat znova oblikuje za vsakega udeleženega v procesu pomoči posebej, in je soustvarjen. Projekt je deloven, ker se v jeziku sogovornika konkretizirajo prispevki, naloge posameznika. O projektih govorimo, ker so usmerjeni k želenim izidom (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2015).

V izvirnem delovnem projektu se poleg konkretnih nalog zapišejo podrobnosti procesa, vse minimalne spremembe v smeri želenega izida. Vedno znova se sklenejo tudi dogovori o naslednjih možnih korakih (Šugman Bohinc, 2011, Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2015).

Omenila bom tudi tri nujna dopolnila delovnega odnosa in izvirnega delovnega projekta pomoči. Prvo dopolnilo obsega načela, načine ravnanja, ki sem jih povzela po Lüssi (1990).

Drugo dopolnilo je v rešitev usmerjena kratka družinska terapija. Avtorja omenjenega koncepta sta Steve de Shazer in Insoo Kim Berg. Koncept omenjam, saj je konkretna opora za raziskovalne pogovore. Elementi modela so (Lüssi, 1990):

- Raziskovati življenje sogovornika

Socialna delavka pogovor usmeri v interese, kompetence, motivacijo sogovornika, da bi izvedela, kaj sogovornik ima. Raziskovati življenje sogovornika pomeni odločitev socialne delavke delati iz perspektive moči.

Socialna delavka lahko za namen spisa, ki naj bi se sooblikoval s sogovornikom ob prihodu v zavod za prestajanje kazni zapora, izvede pogovor, v katerem poleg zakonskih zahtev skupaj s sogovornikom raziskuje iz perspektive moči. Radovedno se približa sogovorniku in sprašuje o njegovih kompetencah, hobijih, interesih, njegovem delu.

- Zbrati kratek opis problema

S pomočjo tega elementa socialna delavka pridobi odgovore na vprašanja o želenih izidih, udeleženi v problemu, situacijah pojava problema, da bi lahko bolje razumela in se pridružila sogovorniku.

Socialni delavec v zavodu lahko skupaj s sogovornikom poleg pogovora o kaznivem dejanju in prestajanju kazni zapora, raziskuje stiske in njihov kontekst, da bi lahko bolje razumela sogovornika. Socialna delavka zastavlja vprašanja, kot npr.: *»Kaj bi se moralo zgoditi, da bi rekli, da je bilo vredno sodelovati z mano?, Če bi bili uspešni pri iskanju zaposlitve, kaj bi moralo biti drugače?, Če bi se dobro razumeli z družino, kaj bi bilo drugače?, Kaj vse ste že poskusili, da bi našli zaposlitev?, Kako si razlagate vzrok ponavljanja preprirov v družini?, Kako ste zmogli danes zopet priti?«*.

- Postavljanje odnosnih vprašanj

Odnosna vprašanja podprejo socialnega delavca tako, da pomagajo razbrati socialno konstrukcijo problema, saj pomagajo sogovorniku, da pogleda na situacijo iz perspektive tretjega, metaperspektive.

Socialni delavec ZPKZ lahko v procesu sodelovanja s posameznikom, družino ali skupino zastavi odnosna vprašanja. Z uporabo teh vprašanj socialni delavec pomaga sogovorniku, da bolje razume sebe in druge. Tovrstni primeri vprašanj so: *»Kaj bi vaša partnerica rekla o*

vajinem odnosu?, Kdo bi bil najbolj presenečen, če bi jim uspelo najti službo?, Če bi naredili nekaj, kar bi razveselilo vaše otroke, kaj bi to bilo?«.

- Raziskovati izjeme

Koncept v rešitev usmerjene kratke družinske terapije priporoča raziskovanje izjem, vztrajanje na preteklih pozitivnih izkušnjah.

Raziskovanje izjem pomaga socialnemu delavcu, da proces sodelovanja premakne od raziskovanja problema k raziskovanju možnega, želenega. Socialni delavec lahko vpraša: *»Vidim, da vam dober odnos z družino veliko pomeni. Ali obstajajo trenutki, ko se s partnerko nista sprla? Obstajajo trenutki, ko ste se z otroki lahko pogovorili? Kako vam je to uspelo? Kaj je bilo takrat drugače? Kdaj je bil zadnji tovrsten dogodek? Kdo vam je pomagal poiskati službo?«.*

- Uporabiti lestvico za določanje teže problema

Socialna delavka lestvico uporabi pri pojasnjevanju in raziskovanju napredka oziroma korakov v smeri želenega izida.

Socialni delavec skupaj s sogovornikom raziskuje kje je, kaj zanj to pomeni in kam želi priti. Poleg tega lahko socialna delavka z uporabo lestvice vedno znova preveri, kako udeleženi stopajo v smeri želene rešitve. Socialna delavka pojasni in vpraša: *»Kje na lestvici od ena do deset, pri čemer ena pomeni, da se z družino vedno in najhuje prepirate, deset pa, da imate v družini zelo dobre odnose, bi rekli, da ste zdaj? Kaj bi se moralo zgoditi, da bi rekli, da ste se premaknili s pet na šest?«.*

- Vprašanja, ki spodbujajo ravnanje obvladanja

Pri oblikovanju vprašanj motiviranja lahko socialni delavec uporabi lestvico, s pomočjo katere skupaj s sogovornikom razbere težo oziroma zahtevnost problema, odpornost sogovornika, moč oziroma nemoč sogovornika, motiviranost sogovornika.

Eksperti iz izkušenj v ZPKZ se lahko soočajo s številnimi izzivi zaradi prestajanja kazni zapora. Življenje v zavodu je omejeno z mnogimi pravili, zato lahko udeleženi v procesu pomoči čutijo nemoč, odpor. Lestvico lahko socialni delavec uporabi, da skupaj s sogovornikom raziskuje zahtevnost problema, moč, odpornost in motiviranost sogovornika.

Socialna delavka vpraša npr.: *»Na lestvici od ena do deset, kjer deset pomeni, da bi naredili vse, da bi imeli delo in ena, da vam to ne pomeni veliko, kaj menite, kje ste?«*

- Vprašanje o čudežu

Vprašanje o čudežu je pogosto zastavljeno vprašanje v rešitev usmerjene kratke družinske terapije. Vprašanje spodbudi sogovornika k razmišljanju o novih situacijah. Ključno je, da socialni delavec vztraja pri podrobnem opisu čudeža, ki se je zgodil.

Vprašanje o čudežu udeležnim v procesu pomoči socialnemu delavcu in soudeležnim v procesu pomoči omogoči, da soraziskujejo zgodbo o novem in oblikujejo rešitve. Zavodi za prestajanje kazni zapora se spreminjajo zelo počasi, zato je ključno, da socialni delavci skupaj s sogovorniki raziskujejo novo, ki je možno znotraj institucionalnega okvira.

Vprašanje o čudežu se lahko glasi: *»Bi želeli z mano poskusiti nekaj nenavadnega. Jaz vas bom z nenavadnimi vprašanji vodila, vi pa odgovorite. Zvečer ste odšli spat, bili ste zelo utrujeni. Med tem, ko ste spali, se je zgodil čudež in prepiri v družini so izginili. Vi ste spali in niste vedeli, da se je čudež zgodil. Zjutraj ste se prebudili, bili ste dobro naspani. Kaj je prva stvar, ki ste jo opazili, da se je spremenila? Kako ste spoznali, da se je zgodil čudež? Kaj vse je bilo drugače?«*

- Pogajanje o spremembi

Socialna delavka na podlagi raziskanega spodbudi sogovornika k razmišljanju o prvem možnem koraku, prvi uresničljivi spremembi. Sprememba je konkretna, opredeljena kot dejanje, razviden korak.

Za raziskovanje novega in možnega je ključna spretnost pogajanja. Konkretno načrtovanje korakov v smeri zelenega pa zahteva udeležnost vseh, ki lahko prispevajo s svojimi spretnostmi. V ZPKZ je torej naloga socialnega delavca, da povabi predstavnika ZPKZ, predstavnika Zavoda za zaposlovanje, družino sogovornika, sogovornika in druge, ki lahko pomembno prispevajo k želenim izidom.

- Dajanje pohval

Zadnji element koncepta je za socialno delo zelo pomembno ravnanje. Socialni delavec sogovornikom avtentično izrazi pohvale za sodelovanje, za njegov oziroma njen prispevek v

procesu pomoči. Menim, da s pomočjo pohval podpremo osebe v ZPKZ v procesu pomoči, saj se z njimi krepijo moč, odpornost in upanje naših sogovornikov.

Tretje dopolnilo delovnega odnosa in izvirnega delovnega projekta pomoči je prispevala Bouwkamp. Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019) povzameta avtoričino opredelitev dveh vrst pogovora, ki omogoča razlikovanje med pogovorom, ki je usmerjen v soustvarjanje rešitev, in pogovorom, ki je usmerjen v nadaljevanje procesa pomoči.

V središču reševanja kompleksnih socialnih problemov sta mobilizacija sogovornikov in so-raziskovanje možnih sprememb za želene izide. V procesu pomoči se socialni delavci lahko znajdejo v situaciji, ko so s sogovorniki sooblikovali želen izid, a rešitve ni. Eden izmed razlogov je lahko v motnji komunikacije, ta zahteva najprej delo na razvidni komunikaciji in nato na soustvarjanju rešitev. Kadar delo na komunikaciji ne zadostuje, je treba delo na drugi ravni v delovnem odnosu, ki obsega pogovor in ponovni dogovor o odnosih, komunikaciji, vlogah, nalogah (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2015).

V drugi vrsti pogovora socialni delavec in sogovornik potreujeta več časa, da vzpostavita stik. Možni oviri sta neučinkovite strategije preživetja in temeljne izkušnje iz otroštva. Človek z izkušnjami razvrednotenja, nespoštovanja, ponižanja potrebuje varen prostor, da bi zmozel novo učenje in nove izkušnje. Neučinkovite strategije preživetja, ki jih je človek pridobil, zahtevajo veliko pogovorov, ki pripomorejo k temu, da sam sebe bolje razume (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2015). Heimler (1975) koncept pogovora, ki pripomore k temu, da človek sam sebe razume in utemelji na dveh konceptih. Prvi je socialna integracija. Avtor pravi, da je človek socialno integriran, če zmore sprostiti svojo ustvarjalnost, če lahko uporabi svoje znanje in izkušnje, če ne interpretira dogodkov le negativno, če vzdržuje socialne stike, če zmore obvladati agresivnost, in če ima energijo za reševanje težav. Drugi koncept je frustracija, s pomočjo katerega lahko posameznik mobilizira energijo za uresničitev zelenih ciljev. Heimler (1975) v svojem konceptu poudari element povzemanja, ki je varovalo socialnim delavcem, da ostanejo pridruženi sogovornikom. Sogovorniki se s pomočjo povzemanja socialnega delavca povežejo s svojo močjo.

1.7.3 Leksikon moči

Saleebey (1998) je predstavil leksikon moči, ki vključuje sedem konceptov, socialna krepitev, včlanjenost, moč okrevanja, celjenje in celostnost, dialog in sodelovanje, in odpovedati se temu, da ne verjamemo. Čačinovič Vogrinčič (2008) pravi, da so koncepti leksikona moči še dodatna opora pri ravnanju iz perspektive moči.

- Socialna krepitev

Namen socialne krepitve je podpreti posameznika, skupino, družino, da odkrijejo vire v sebi in okoli sebe. Moč sogovornika je treba odkriti, obnoviti in podpreti v skupnosti, zato je socialno delo vedno v interakciji z okoljem (Čačinovič Vogrinčič, 2008, Saleebey, 1998). Prvi korak je odločitev strokovnega delavca, da bo delal iz perspektive moči (Čačinovič Vogrinčič, 2008). Dodajanje moči in socialna krepitev v zavodu za prestajanje kazni zapora, pomeni dodajanje moči osebi, ki je v zavodu, in njegovi družini, ter akcijo soustvarjanja novih oblik podpore in pomoči.

- Včlanjenost, članstvo

Včlanjenost pomeni spoštovati potrebo posameznika, da je državljan in da je cenjen član skupnosti (Čačinovič Vogrinčič, 2008, Saleebey, 1998). V zavodih načelo vključenosti opozori socialne delavce na socialno mrežo oseb. Če socialne mreže ni, je lahko izolacija ena izmed virov stisk. Prostovoljni delavci v zavodih bi lahko povečali socialno mrežo ljudi, ki prestajajo kazen zapora. Ministrstvo za pravosodje meni, da ljudje v zavodih v pogovorih s prostovoljci pridobivajo moč in motivacijo (Ministrstvo za pravosodje, 2019).

- Okrevanje

Temelj okrevanja je spoznanje, da ljudje lahko premagajo težke življenjske izzive. Koncept okrevanja ne zmanjšuje teže izziva, ampak zagotavlja (za)upanje, da ima človek moč, da si bo opomogel (Čačinovič Vogrinčič, 2008, Saleebey, 1998). V zavodu stališče okrevanja pomeni zaupanje, da bo oseba lahko pridobila nova znanja in spretnosti ravnanja.

- Celjenje

Celjenje pomeni spoznanje, da ima sogovornik notranjo modrost, ki prepozna, kaj je dobro zanj (Čačinovič Vogrinčič, 2008, Saleebey, 1998). Čačinovič Vogrinčič (2008) meni, da prevod celjenja v šolski situaciji pomeni pustiti učencu čas. Za pogovor in dialog je potreben

čas, za učenje in celjenje ran pa je čas še pomembnejši. Menim, da morajo socialni delavci v ZPKZ sogovornikom zagotoviti čas, da bodo zmogli premagati stiske, s katerimi se soočajo med prestajanjem kazni zapora.

- Dialog in sodelovanje

Čačinovič Vogrinčič (2008) se pridružuje stališču Saleebeya (1998), da sta dialog in sodelovanje največ, kar lahko socialni delavec človeku da. Socialni delavec, ki sodeluje s sogovornikom, ki prestaja kazen zapora, dela z njim in zanj.

- Odpovedati se temu, da ne verjamemo

Odpovedati se dvomu o sporočilih sogovornika in priznati sogovorniku pravico do resničnosti sta težki nalogi strokovnih delavcev (Čačinovič Vogrinčič, 2008, Saleebey, 1998). Menim, da je ta naloga težka tudi v ZPKZ. Ljudje, ki so v zavodu, so storili kaznivo dejanje, vendar lahko sogovornik v delovnem odnosu s socialnim delavcem nasprotuje odločbi sodišča. Socialna delavka v delovnem odnosu torej ne dvomi o sogovornikovi resničnosti, pridruži se njegovi interpretaciji in soraziskuje njegovo resničnost.

1.7.4 Koncept odpornosti

Naučena nemoč je pojav, ki ga znanstveniki psihologije, medicine, pedagogike raziskujejo že nekaj desetletij. Znanost in stroka socialnega dela se razvija v smeri vzpostavljanja procesov pomoči, ki krepijo odpornost ljudi in preprečujejo in odpravljajo naučeno nemoč (Mešl, 2013).

Teorijo o naučeni nemoči je razvil Martin Seligman v začetku druge polovice dvajsetega stoletja. Najprej je s skupino raziskovalcev naredil poizkus s psi, nato še z ljudmi. Oba poizkusa sta prispevala podobne ugotovitve. Tisti, ki sprva niso imeli vpliva na dogodke, pozneje, ko so vpliv na dogodke imeli, niso ukrepali. Ljudje, ki so imeli izkušnjo nemoči, so se pozneje soočali z več izzivi pri reševanju problemov, se soočali z več neuspehi pri reševanju nalog, vztrajali pri neproduktivnih strategijah (Maier, Peterson in Schwartz, 2000).

Seligman (1992, str. 9) je naučeno nemoč opredelil kot psihološko stanje, ki nastane kot posledica dogodkov, ki jih ne zmoremo obvladovati. Raziskovalci naučene nemoči so ugotovili, da je za naučeno nemoč značilen pojasnjevalni slog. Kadar so ljudje v situaciji, na katero nimajo vpliva, se vprašajo po vzroku dogajanja, ki določa nadaljnje odzive na podobne situacije (Mešl, 2013).

Pomemben je bil premik od raziskovanja naučene nemoči k raziskovanju naučenega optimizma in posledično odpornosti (Mešl, 2013). Seligman (2007, str. 52-60) poudari, da ni dovolj, da strokovni delavec zgolj uporablja pozitivne besede, nasvete, ampak mora skupaj s sogovorniki poiskati način razmišljanja o vzrokih za težave.

Postmoderni koncepti socialnega dela temeljijo na perspektivi moči. Pozitiven, v prihodnost usmerjen odnos spremeni fokus od neuspehov k uspehom, od hierarhije moči k sodelovanju. Odpornost je uporaben koncept za prepoznavanje in razvijanje družinskih procesov, ki lahko v težkih okoliščinah zmanjšajo stres in spodbujajo zdravljenje in rast po kriznih situacijah (Walsh, 2006, Mešl, 2013).

Družinski sistemi prepričanj vplivajo na posameznikov pogled na izzive in možnosti. Opredelitve realnosti izhajajo iz družinskih in družbenih interakcij. Prepričanja usmerjajo družinske procese in njihove odzive na stresne dogodke. Ključno je spoznanje, da nove izkušnje lahko spodbudijo nove odzive in nova prepričanja. Družine se reorganizirajo na različne načine, da se lahko spoprimejo z izzivi. V družini moč za okrevanje povečujejo fleksibilna struktura, sodelovanje, uporaba družbenih in ekonomskih virov ter komunikacijski procesi, ki povečujejo moč okrevanja z vnašanjem jasnosti dogodkov (Walsh, 2003, Mešl, 2013, Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

Temeljno izhodišče socialnega dela je torej podpreti ljudi, da pridobijo nove in dobre izkušnje, da bodo dosegli svoje cilje. Te izkušnje se lahko zgodijo v delovnem odnosu s socialno delavko. Delo na dveh ravneh je posebnost, ki ga prinaša stroka in znanost socialnega dela (Mešl, 2013).

Temeljna izkušnja dela na prvi ravni je izkušnja odnosa, ki omogoči pogovor, v katerem se zgodi so-raziskovanje in sodelovanje. Delo na instrumentalni definiciji problema in soustvarjanju rešitev nujno zahteva ljudi, ki so eksperti iz osebnih izkušenj, da prispevajo svoje deleže v rešitvi. Izkušnje sodelovanja, izkušnje vplivanja na izide izvirnega delovnega projekta pomoči povečujejo moč udeleženih v procesu pomoči. Na drugi ravni se odpornost sogovornikov v delovnem odnosu krepi z razvidnostjo življenja ljudi in z razvidnostjo odnosov med njimi. Razvidni komunikacijski vzorci, vloge, pravila, prepričanja, načini reševanja konfliktov omogočijo priložnosti raziskovanja želenih sprememb (Mešl, 2013, Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

Koncept odpornosti je smiselno vnesti tudi v kontekst zavodov za prestajanje kazni zapora, saj se v njih ljudje poleg izzivov, s katerimi so se soočali pred odhodom v zavod, soočajo tudi z življenjem v zavodu, ki zahteva številne nove omejitve in prilagoditve zaradi nadzora strokovnih delavcev, dogovorov o stikih z družino ter drugimi pomembnimi osebami, prostorskih omejitev, omejenih izhodov iz zavoda, novih oziroma spremenjenih vlog in nalog posameznika.

1.7.5 Sinergetika socialnega dela

Sinergetika je ena izmed znanosti o kompleksnosti, o procesih in vzorcih samoorganizacije sistemov. Proučuje okoliščine, v katerih posameznik opusti navade, s katerimi ne more ustrezno odgovoriti na spremenjene življenjske razmere, kar ga spodbudi k raziskovanju in oblikovanju novih, alternativnih načinov ravnanja, ki so ustrežnejši odgovori na življenjske razmere. Sinergetika proučuje pojav prehodov med vzorci in potek procesov omenjenih prehodov (Šugman Bohinc, 2011, 2016).

Človeški možgani so nelinearen kompleksen sistem, katerih struktura omogoča samoorganizacijo. V možganih je več sto milijard nevronov, ki so med seboj povezani v mreže. V nevronih se oblikujejo signali oziroma sporočila na nelinearen način (Šugman Bohinc, 2011). Možina in Schiepek (2012) pojasnita, da je možgane mogoče opazovati le v interakciji z drugimi telesnimi procesi. Navajata tudi, da je dogajanje v nevronih povezano oziroma odvisno od telesne interakcije z okoljem. Človek zazna vsak čutni dražljaj, ki ga nato pretvori v informacijo, tako da interpretira njen pomen. Ob pojavu informacije (interpretacije dražljaja) ima pomembno vlogo trenutno posameznikovo izhodiščno stanje, ki ga predstavljajo njegove pretekle izkušnje, znanja in spretnosti, njegove želje, pričakovanja in čustva ter širši družbeni, ekonomski, politični in kulturni konteksti, ki vplivajo na posameznikovo interpretacijo resničnosti (Šugman Bohinc, 2011).

Sinergetični model samoorganizirajočih procesov v možganih pojasnjuje, kako se stabilizirajo duševne strukture v odnosu med posameznikovo zavestjo o lastni eksistenci in identiteti ter okoljem. Na podlagi teh struktur se oblikujejo vedenjski, čustveni in miselni vzorci (Schiepek idr., 2005).

Človekovo vedenje, čustvovanje in razmišljanje si lahko zamislimo kot kroglico, ki se kotali po pokrajini skozi hribe in doline. Kroglica predstavlja človekovo trenutno vedenje in doživljanje, doline pa predstavljajo možna stanja. Ko se kroglica skotali v dolino, se

spreminja oblika ter globina doline. Oblika in globina doline predstavljata stabilnost in privlačnost določenega vzorca delovanja. Bolj ko človek določen vzorec ponavlja, bolj bo ta stabilen. Procesi učenja spreminjajo pokrajino dolin in hribov, torej človekovih vzorcev mišljenja, vedenja in čustvovanja (Možina in Schiepek, 2012, Šugman Bohinc, 2011).

Celoten proces samoorganiziranja poteka ob udejanjanju osmih sinergetičnih generičnih načelih, ki vključujejo pogoje za prehode med vzorci. Šugman Bohinc (2011) poudari, da gre za proces udejanjanja enega ali več načel hkrati, kar pomeni, da načela niso faze.

Upoštevanje sinergetičnih generičnih načel v procesu pomoči prispeva k oblikovanju pogojev za prehode med vzorci. Vzpostavljanje primarnega konteksta odnosne stabilnosti je načelo, ki je prvi pogoj, da se proces sprememb ali samoorganiziranje vzorcev lahko začne (Šugman Bohinc, 2011). Občutek varnosti je pogoj, da človek lahko začne spreminjati trenutne, neželene vzorce delovanja in razvijati ter utrjevati nove, ustrežnejše. Vzpostavljen kontekst stabilnosti omogoči, da človek ne porabi vse energije za stabiliziranje nestabilnih okoliščin, ampak se osredotoči na spreminjanje danes nefunkcionalnih vzorcev delovanja, ki so se v preteklosti razvili kot ustrezen ali edini odgovor osebe na takratne situacije (Šugman Bohinc, 2011, 2016).

Z vstopom v zavod za prestajanje kazni zapora se človek znajde v novih okoliščinah, za mnoge neznanem prostoru. Glede na omenjeno načelo je prva naloga socialne delavke vzpostaviti kontekst stabilnosti tako, da sooblikuje prostor, ki je za sogovornika varen. Varen prostor socialna delavka zagotovi z vzpostavljenim delovnim odnosom, delom iz perspektive moči, osebnim vodenjem, etiko udeležенosti. Kadar socialna delavka dela iz perspektive moči, krepi občutek lastne vrednosti posameznika in zaupanje v njegove kompetence, s čimer se lahko spodbudi sogovornikovo veselje do učenja, sodelovanja, soustvarjanja novega.

Poleg zaupanja uporabnikov v kompetence socialne delavke in njenega zaupanja v kompetence sogovornikov je pomembno tudi zaupanje socialne delavke v njene lastne kompetence in zaupanje v druge zaposlene strokovne delavce v ZPKZ. Zaupanje je osrednja sestavila za pozitivne in produktivne socialne procese, je lepilo, ki združuje družbo (Zhang, Tsui, Song, Li in Jia, 2008, str. 111).

Eno izmed načel je tudi krepitev občutka smiselnosti spremembe. To se nanaša na krepitev občutka, da so spremembe smiselne. Fokus je na oblikovanju zaupanja med udeležенimi v procesu pomoči, na krepitvi upanja posameznika, da bo sodelovanje prineslo zelene

spmembe in na zaupanju, da so prizadevanja za spremembe smiselna (Šugman Bohinc, 2011, 2016).

Tretje načelo (Šugman Bohinc, 2011, 2016, po Schiepek idr., 2005) je razlikovanje problemskih in rešitvenih vzorcev, s katerimi oseba ustrezneje odgovori na dano situacijo. Načelo se udejanja skozi celoten proces sodelovanja, pri tem je ključno, da se socialni delavec pridruži sogovorniku pri njegovi opredelitvi problema in želenega izida.

V delovnem odnosu socialna delavka skupaj s sogovornikom raziskuje problemsko situacijo in želene izide z instrumentalno definicijo problema in soustvarjanjem rešitev (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, Šugman Bohinc, 2011, 2016). Socialna delavka z različnimi vprašanji spodbuja razmišljanje sogovornika o preteklih izkušnjah, ko so bili načini ravnanja uspešni. Ob tem se socialna delavka lahko opre na vprašanje o izjemah, vprašanje o čudežu, da bi soraziskovala alternativna vedenja (Šugman Bohinc, 2011, Šugman Bohinc, 2016).

Razlikovanje energizatorjev oziroma nadzornih parametrov je načelo, ki pomeni oblikovanje pogojev, ki omogočijo destabilizacijo sistema s spodbujanjem njegove motivacije npr. z odkrivanjem virov. Ob tem se upoštevajo človekove želje, cilji, strahovi ipd. (Schiepek idr., 2005). Vsak sistem potrebuje svoj specifični nadzorni parameter oziroma energizator, da lahko pride do spodbud prehodov med vzorci oziroma navadami. Nadzorni parametri so nespecifični glede svojih učinkov. Treba je raziskovati življenjski svet vsakega uporabniškega sistema, saj ni nujno, da je vir energije za en sistem enak drugemu. Za energizatorje je značilno, da spodbujajo k spremembam, ne pa tudi, da določno oblikujejo procese ustvarjanja vzorcev v sistemu. Nadzorni parameter je tisti dejavnik, na katerega se sistem odzove z želenim vedenjem (Šugman Bohinc, 2011). Spremembe v smeri želenega vedenja lahko spodbudijo pohvale, nagrade, podpora socialne mreže, želja po ohranitvi odnosov s pomembnimi bližnjimi, a tudi kazni, graja, strah pred kaznijo, strah pred izgubo svoboščine itd. (Schiepek idr., 2005, Šugman Bohinc, 2011, 2016).

Z vstopom osebe v zavod se zmanjša njena prisotnost v družini, v družbi, spremenijo se njene naloge. Prestajanje kazni zapora osebo postavi pred nove izzive npr. reorganizacija nalog v družini, omejeni stiki z družino in prijatelji, omejeno gibanje. Omenjeni izzivi lahko ljudem v zavodih povzročijo različne stiske. Socialna delavka lahko tudi v tem kontekstu raziskuje izjeme, ko se je sogovornik ustrezno soočil z izzivom. Pomembno je, da vztraja pri raziskovanju preteklih izjemnih izkušenj. Ključno je tudi, da v procesu pomoči skupaj s

sogovornikom natančno načrtujeta dosegljive kratkoročne in dolgoročne cilje, ki bodo sogovornika energizirali, da bo zmožni vztrajati pri delu na spremembah.

Naslednje načelo, ki ga želim izpostaviti, je destabilizacija oziroma krepitev odklona z energizatorji. To načelo se nanaša na prekinjanje starih vzorcev delovanja sistema (Schiepek idr., 2005). Udejanjanje tega načela pomeni krepitev odklona od starih vzorcev tako, da človek preizkuša nove, alternativne načine ravnanja. Socialna delavka krepi odklon od starih vzorcev tako, da je pozorna na vsak najmanjši korak k zelenemu izidu. Ob prehodih od starih k novim vzorcem delovanja sistema se lahko pojavi kriza, saj so stari, problemski, vzorci dobro ustaljeni, in posameznika vlečejo k sebi, novi načini ravnanja pa še niso stabilizirani. Takrat je pomembna podpora z veliko mero strpnosti, sprejemanja in razumevanja (Šugman Bohinc, 2011, Schiepek idr., 2005).

Načelo upoštevanja časovne uglasenosti oziroma kairósa pomeni trenutke oziroma priložnosti, ki so zelo energizirajoči. Gre za nepredvidljive trenutke, v katerih se v odgovor na ravnanje socialne delavke zgodi morda zelo subtilno, a potencialno prelomno sogovornikovo pomensko preokvirjanje aktualne problemske situacije. Pomenijo tudi enkratne priložnosti za dodatno destabiliziranje dosedanjega vzorca ali njegovo spremembo. Metaforično povedano, oseba v tem trenutku časovne uglasenosti s konkretno potezo socialne delavke zgrabi enkratno priložnost za prehod iz starega v novo delovanje, kar poznamo tudi kot trenutek srečanja (Stern, 2004). Če oseba priložnosti ne zgrabi, to pomeni zamujeno priložnost (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2015, Šugman Bohinc, 2011, Schiepek idr., 2005).

Prekinitve simetrije med starimi in novimi vzorci je načelo, ki pomeni usmeritev na cilje, želje, pričakovanja in uresničevanje novih načinov ravnanja. Usmerjenost na želeni izid spodbuja ljudi, da ob soočanju s staro in porajajočo se novo navado izberejo slednjo, izberejo nove načine ravnanja. Nove izkušnje dodatno prispevajo k destabilizaciji starih vzorcev in prekinitvi simetrije med starimi in nastajajočimi novimi vzorci. K temu pripomore osredotočenost na želene izide oziroma spremembe, ob tem je pomembno, da jih opisujemo, kot da so se že zgodile, v sedanjem času. Tovrstni opisi spodbudijo aktivacijo človekovih virov, zaradi katerih so možnosti za uspeh večje (Schiepek idr., 2005, Šugman Bohinc, 2011).

Zadnje načelo je stabiliziranje zasnov za nove vzorce (Schiepek idr., 2005). Uporabniški sistemi potrebujejo ustrezen prostor in čas, da bi lahko stabilizirali nove vzorce, ki so sprva zelo šibki. Krepitev in utrjevanje majhnih dosežkov in korakov v smeri zelenega izida

pripomore k stabilizaciji novih vzorcev. K stabilizaciji novega vzorca pripomore tudi načrtovanje spremembe, njenih učinkov na sistem in izdelava varovalk (predvidenih scenarijev za primer krize), ki preprečujejo vrnitev posameznika k starim vzorcem (Šugman Bohinc, 2011, 2016).

Oseba, ki je v zavodu za prestajanje kazni zapora, je v preteklosti storila kaznivo dejanje, ki je bilo zanj v danem trenutku smiselno. Tukaj in zdaj je potrebna sprememba, saj preteklo vedenje ni več ustrezen odgovor na aktualno situacijo, zato je prva naloga socialne delavke ustvariti stabilne odnosne okoliščine, da bi skupaj s sogovornikom lahko raziskovala pretekle izjeme, spretnosti, vire moči, socialno mrežo sogovornika in želene izide, ki ga motivirajo za (novo) učenje in oblikovanje, načrtovanje, udeleževanje sprememb v načinih ravnanja.

1.7.6 Narativni pristopi

Narativni pristopi temeljijo na razumevanju, da ljudje svoje izkušnje organiziramo na način zgodb in o sebi in svojem življenju govorimo in razmišljamo skozi zgodbe. Življenje vsakega človeka je edinstvena zgodba. Na to, kako posameznik skonstruira zgodbo o sebi in svetu, vplivajo kultura in družbeni diskurzi, ki jih večinoma nezavedno ponotranjimo. Narativni avtorji podprejo sogovornike tako, da preoblikujejo dominantne, s problemi zasičene zgodbe, ki jih omejujejo, v zgodbe, ki jim omogočajo prevzeti nadzor nad svojim življenjem, odgovornost za izbire in odločitve ter občutke upanja (Angus in MacLeod, 2004). Občutki brezupa in izgube nadzora so pogost izziv ljudi z izkušnjo prestajanja kazni zapora (Mahoney in Daniel, 2006).

Razvoj narativnih praks je tesno povezan z razvojem postmoderne, zato nekateri avtorji te pristope imenujejo postmoderni (Mahoney in Daniel, 2006, Angus in MacLeod, 2004). Narativni pristopi na področju podpore in pomoči so se začeli razvijati v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Ta čas so zaznamovale številne proti vojne demonstracije (vietnamska vojna), feministična in uporabniška gibanja. K takratnim sistemom duševnega zdravja (zlasti psihiatrije) so bile številne kritike obstoječih nesorazmerij moči in drugih razsežnosti odnosa med strokovnimi delavci in uporabniki storitev. Pripadniki različnih civilnih iniciativ oziroma gibanj so želeli doseči spremembo splošnega odnosa družbe do ljudi s socialnimi in čustvenimi stiskami (White, 2011, str. 163). Narativni pristopi temeljijo na predpostavkah socialnega konstrukcionizma (Mahoney in Daniel, 2006). Njegove temeljne predpostavke so (Freedman in Combs, 1996, po Šugman Bohinc, 2020/2021):

- resnice so družbeni konstrukti,
- resnice so konstruirane s pomočjo jezika,
- resnice so organizirane in se ohranjajo z zgodbami,
- bistvene resnice ne obstajajo.

Temeljne predpostavke narativnih pristopov pa so (Freedman in Combs, 1996 po Šugman Bohinc, 2020/2021):

- kar smo, postanemo v odnosih,
- svoja življenja organiziramo skozi zgodbe,
- dominantni diskurzi vplivajo na naše zgodbe,
- umestitev problemov v diskurz nam pomaga videti ljudi ločene od njihovih problemov.

Narativno terapevtska načela o pripovedovanju zgodb, ki jih navaja Denborough (2014), so v tesni povezavi z vire moči usmerjenimi pristopi. Predstavniki obeh pristopov poudarjajo spretnosti in znanja ljudi s preteklimi izkušnjami, mednje spadajo tudi izkušnje prestajanja kazni zapora, ki lahko pomembno prispevajo kot podpora drugim ljudem oziroma skupnosti.

Pomemben pojem narativnih avtorjev je diskurz, ki pomeni sistem dejanj, pravil, prepričanj in ustanov, ki delijo skupne vrednote. Posamezni diskurzi vzdržujejo določene poglede na svet, ki se udejanjajo v akciji in se izražajo besedno. Poznamo dominantne in lokalne diskurze, ki vzajemno vplivajo na jezik in znanje. Tudi zgodbe o različnih pristopih podpore in pomoči so oblikovali diskurzi, na podlagi katerih spoštljivi in odgovorni zavezniki poslušajo zgodbe na določen način (Freedman in Combs, 1996 po Šugman Bohinc, 2020/2021, Mahoney in Daniel, 2006 po Šugman Bohinc, 2020/2021).

Miller (2006) pravi, da so dominantne zgodbe, ki jih pripovedujemo, osredotočene na probleme. Da bi preusmerili pozornost od problemov k rešitvam, strokovni delavec in sogovornik soraziskujeta alternativne zgodbe, ki od dominantne odstopajo. Narativni pristopi podprejo strokovne delavce tako, da se ti lahko z različnimi načini ravnanja pridružijo sogovornikom pri spreminjanju njihovih na problem osredotočenih zgodb (White, 2011 po Šugman Bohinc, 2020/2021).

White in Epston (1990) sta oblikovala dve pomembna procesa narativnega pristopa. Imenujeta se dekonstrukcija in rekonstrukcija zgodbe. Dekonstrukcija zgodbe pomeni

ozaveščanje zgodbe, ki jo ima in vzdržuje oseba o sebi in svojem življenju. Kadar je zgodba posameznika znana, se lahko zgodi dekonstrukcija. Strokovni delavec pomaga pri dekonstrukciji zgodbe tako, da radovedno zastavlja vprašanja, dokler ni razvidno, da je ta zgodba le ena izmed možnih perspektiv. Želja strokovnega delavca je, da se sogovornik upre dominantnemu diskurzu, če je ta zanj škodljiv, ali se odloči zgraditi svoje odnose v skladu z ljubšim diskurzom (Freedman in Combs, 1996 po Šugman Bohinc, 2020/2021).

V zavodih za prestajanje kazni zapora pogosto uporabljajo tehniko ocenjevanja. Ta metoda je bolj ustrezna za planiranje, organiziranje in menedžment, veliko manj pa za sodelovanje z ljudmi (Mahoney in Daniel, 2006). Narativni avtorji, kot sta tudi White in Denborough, pri delu s sogovorniki uporabljajo različne metode oziroma načine ravnanja. Poudarjajo tudi, da narativni načini ravnanja niso vnaprej predvidena zaporedja korakov v procesu pomoči. Navedla sem že dva temeljna načina ravnanja, to sta dekonstrukcija in rekonstrukcija zgodbe. V nadaljevanju opredelim še nekatere, ki pa niso edini.

Eden izmed bolj znanih načinov ravnanja narativnih avtorjev je eksternalizacija. White (2011) opredeli eksternalizacijo kot metodo, s pomočjo katere strokovni delavec podpre sogovornika, da svojo identiteto loči od identitete problema. Metoda je v pomoč tistim, ki so ponotranjili socialne diskurze, ki jih zatirajo, omejujejo (White, 2007). V omenjeni metodi ekspert iz izkušenj pogosto poimenuje problem in ga metaforično označi na način vizualne podobe. Človek lažje opredeli svoj odnos s problemsko situacijo, če to opazuje kot samostojno entiteto. S tem ko sogovornik popredmeti, poosebi idr. problem, se lahko znebi občutkov krivde, ki mu otežujejo reševanje problema. Eksternalizirati ne pomeni uničiti ali zanikati problem, temveč s pomočjo raziskovanja alternativnih zgodb doseči spremembo pogleda sogovornika na njegovo dosedanje, problemsko osredotočeno zgodbo o sebi zgodbe. Cilj je soustvariti dve kontrastni zgodbi in spodbuditi sogovornika, da izbere ljubšo od možnih zgodb ter opredeli, kaj mu je v tej zgodbi všeč (White, 2011). Učinki eksternalizirajočih pogovorov so (White, 2007 po Šugman Bohinc, 2020/2021):

- prevzemanje večje odgovornosti za uspešno spoprijemanje s problemom,
- upor potencialno škodljivi tradiciji,
- več (za)upanja v uresničitev zelenih sprememb,
- razvijanje okrepljujoče zgodbe o sebi.

Socialni delavec osebo, ki prestaja kazen zapora, povabi v opis problema. Sogovornik pojasni, da se počuti nemočnega, nezmožnega. Pove, da je brez volje za življenje. Socialna delavka

pred uporabo eksternalizacije v delovnem odnosu sogovorniku pojasni ta svojevrstni način njunega sodelovanja. Ko sogovornik opiše problem, socialni delavec povabi sogovornika, da vizualizira problem. Vpraša lahko: *»Kako je videti nemoč zunaj vas?, Ima barve?, Je nemoč vesela?, Ima kakšno podobo?«*. Socialna delavka lahko prosi, da sogovornik nariše nemoč. S pomočjo slike nato nadaljujeta raziskovanje o nemoči. Socialna delavka nato vodi pogovor z naslednjimi možnimi vprašanji: *»Od kdaj se že poznata? Kako je prišla nemoč? Bi mi povedali zgodbo o njenem prihodu? Vam kaj govori? Govori nemoč še s kom drugim? Kdaj imate vi večji vpliv nad njim? Kdaj ima nemoč večji vpliv nad vami? V čem je nemoč dobra?«*. Sogovornik je nemoči dal tudi ime »Strela«. Socialni delavec skupaj s sogovornikom nato razišče učinke strele z vprašanji: *»Kje Strela deluje? Kaj dela doma? Kaj počne v zavodu? Kako vpliva na sogovornikove odnose z drugimi ljudmi?, Kako »strela« vpliva na najin odnos? Kaj govori »Strela« o tebi? Kako vpliva »Strela« na prihodnost? Kakšne cilje ima? Kakšne želje imate vi z njo?, Se vajini interesi skladajo?.* Z vprašanji, kot so npr.: *»Kakšno je vaše stališče do dejavnosti »Strele«? Če bi ti ob rojstvu povedali, da bo »Strela« tvoja usoda, kako bi gledali na to? Zakaj imate takšno stališče do »strele«?«*, socialna delavka sogovornika spodbuja k uporabi potencialno škodljivi tradiciji in razvijanje potencialno okrepljujoče zgodbe o sebi (Šugman Bohinc, 2020/2021).

Drugi način ravnanja je reavtorizacija – ponovno pisanje zgodbe. Ta metoda je povezana s trenutki oziroma izkušnjami izjeme, ki se lahko na novo, pogosto prvič ubesedijo v zgodbi sogovornika. Trenutki in situacije izjeme so tisti, ki odstopajo od problemske situacije, ki so pozitivni. Izjeme so pogosto izključene iz dominantne osebne (družinske, skupnostne) zgodbe, nasičene s problemom, zato sogovorniki potrebujejo pomoč, da bi jih našli in ubesedili. Izjeme so izhodišče za konstrukcijo nove, alternativne zgodbe. Skozi pogovor reavtorizacije sogovorniki izjemam pripišejo pomen in vrednost. Strokovni delavec lahko spodbudi sogovornika, da izjeme poveže s preteklimi in prihodnjimi, morebitnimi dogodki (White, 2007, po Šugman Bohinc, 2020/2021).

Eden izmed načinov ravnanja so tudi pogovori ponovnega povezovanja, spominjanja. Kakšni smo, je odvisno od tega, kako nas vidijo drugi ljudje in kako to interpretiramo. Pogovori ponovnega povezovanja in spominjanja niso le spomini na pretekle dogodke, so proces, v katerem stopimo v stik s »članstvom v klubu svojega življenja«. Slednje pomeni, da posameznik spoznava ljudi in stvari v svojem življenju ter reflektira glasove v njegovem življenju. Narativni avtorji pravijo, da je identiteta večglasna, zato je treba v procesu pomoči raziskati, kateri glasovi osebi moč dajejo in kateri jemljejo. Strokovni delavec skupaj s

sogovornikom raziskuje, kdo so ljudje in stvari, ki jih ti glasovi utelešajo. Udeleženi s pomočjo strokovnega delavca raziskujejo, kakšni so prispevki likov in stvari v zgodbi k njihovi identiteti ter kakšni so njihovi lastni prispevki k identiteti izbranih likov in stvarnem (White, 2007 po Šugman Bohinc 2020/2021). Vprašanja, ki jih socialna delavka sogovornici, ki prestaja kazen zapora, zastavi, so: *»Kako vam uspeva ohranjati odnos z upanjem? Kako partnerica prispeva, da zmorete? Kaj partnerica spoštuje pri vas? Kaj bi vaš prijatelj v zavodu videl v vas?«*.

White (2007) govori tudi o pogovorih, ki vzpostavljajo začasne strukture. Ti pogovori premoščajo razdaljo med znanim in novim, možnim. V premoščanju te razdalje ljudje pridobijo novo izkušnjo osebnega vpliva. Pri t. i. definicijskih obredih oziroma opredelitvenih slovesnostih pa so v ospredju stiske zaradi nevidnosti, marginaliziranosti. Zagotavljajo priložnosti, da je človek viden v svojem jeziku (White, 2007). Socialni delavec lahko, po predhodnem dogovoru s sogovornikom, povabi v delovni odnos osebo, ki je že prestala kazen zapora. V procesu pomoči je njegova naloga prisluhniti osebi, ki prestaja kazen zapora, nato pa slišano povzeti. Socialni delavec pogovor spodbuja z vprašanji, kot sta npr.: *»Vas kaj nagovori, kar je povedal o vas gospod? Kaj ob tem čutite?«*.

Denborough (2014) pravi, da je ob sodelovanju z ljudmi, ki imajo izkušnjo travme ali izgube pomembno dvojno uzgodbeno pričevanje. Dvojno pripovedovanje in hkrati dvojno poslušanje pomeni, da zgodbo o travmi, izgubi dopolnimo z zgodbo o uporabi tako, da zastavimo vprašanja, kot so: *»Kaj vam je bilo pomembno? Kaj vam je pomagalo? Kako ste zmogli preživeti? Kakšne so bile vaše vrednote? Kaj ste upali?«*. S tovrstnimi vprašanji strokovni delavec skupaj s sogovorniki piše novo zgodbo.

Menim, da lahko socialni delavci in delavke omenjene načine narativnega ravnanja uspešno uporabijo v procesih sodelovanja z ljudmi na prestajanju kazni zapora. Z narativnimi pristopi lahko socialni delavci podprejo sogovornike, ki se soočajo s številnimi izzivi. Med pogostejše izzive oseb v ZPKZ spadajo odvisnost od ilegalnih drog, odvisnost od alkohola, nasilje, AIDS, revščina, brezdomstvo, težave v duševnem zdravju, izoliranost od družine in družbe ter stigma. Ti izzivi v ljudeh, ki prestajajo kazen zapora, pogosto povzročijo občutke krivde, občutke sramu, depresijo in samo-obsojanje. Destruktivna vedenja ljudi povezana z internaliziranimi družbenimi diskurzi, zatirajoče družbene ideologije so potencialni izviri osebne stiske, ki za izvajanje ustrezne pomoči zahtevajo znanja sodobnih postmodernih pristopov (Mahoney in Daniel, 2006 po Šugman Bohinc, 2020/2021).

2. FORMULACIJA PROBLEMA

Socialni delavci med študijem pridobivajo znanja, da bi lahko pomagali ljudem v stiski, a je malo napisanega in proučenega za socialno delo v zavodih za prestajanje kazni zapora (Ivanhoff, Smyth, & Dulmus, 2007, str. 349). Yee (2018) je ugotovil, da je treba način sodelovanja, ko gre za osebe, ki prestajajo kazen zapora, prilagoditi tej populaciji in njihovim okoliščinam. Van Wormer in Boes (1998) trdita, da ima stroka in znanost socialnega dela pomembna znanja, ki lahko prispevajo k področju kazenskega pravosodja. Prispevek vidita v individualnem svetovanju in sooblikovanju politike. Socialno delo je poklic, namenjen maksimiranju dostojanstva in vrednosti posameznikov ter krepitvi njihovih moči in virov. Dodajata še, da je moč, perspektiva moči, le redko izražena v literaturi o kazenskem pravosodju. Čačinovič Vogrinčič (2008) pravi, da je naloga socialnih delavcev v procesu sodelovanja, svetovanja, omogočiti varen prostor za delovni odnos in izviren delovni projekt pomoči, v katerem ima sogovornik izkušnjo spoštovanja, govorjenja, poslušanja, pogajanja in skrbi zase ter druge.

V Sloveniji je bilo narejenih le malo raziskav ali projektov na temo svetovalnega dela v zavodih za prestajanje kazni zaporna. Eden izmed projektov je bil CVŽU Maribor (Center vseživljenjskega učenja), kjer so si od leta 2008 do leta 2012 zadali nalogo izobraževanja, informiranja in svetovanja v Zavodu za prestajanje kazni zapora Maribor. Menijo, da je projekt uspel, saj so pomagali osebam v zaporu s skupinskim svetovanjem že med samim prestajanjem kazni z razmišljanjem in pogovorom o stiskah, življenju v zaporu in življenju izven zapora (Sagadin Mlinarič, 2018). Od devetdesetih let prejšnjega stoletja je bilo na področju ZPKZ opravljenih več raziskav o socialni klimi. Brinc in Petrovec (2001, 2011) sta pri preučevanju socialne klime v slovenskih zaporih ugotovila, da zaporsko osebje doživlja ugodnejšo socialno klimo v zaporu kot obsojenci, da zaporsko osebje in obsojenci v odprtih in polodprtih oddelkih zaporov doživljajo ugodnejšo socialno klimo kot osebje in obsojenci v zaprtih oddelkih zaporov in da se je v slovenskih zaporih povečala nadzorstvena usmeritev na račun rehabilitacije.

Zaradi lastnega zanimanja in prebrane literature, ki potrjuje potrebnost in pomembnost sodelovanja strokovnih delavcev z osebami, ki prestajajo kazen zapora, sem se odločila proučiti delo socialnih delavk v zavodih za prestajanje kazni zapora v Sloveniji. Raziskovala sem načela in načine ravnanja socialnih delavk in delavcev z omenjenimi osebami, morebitne stiske, s katerimi se soočajo socialni delavci pri opravljanju svojega dela.

2.1 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Raziskovalno vprašanje 1: Katera znanja so potrebna za opravljanje socialnega dela v ZPKZ (različni načini ravnanja)?

Raziskovalno vprašanje 2: Kako in kdaj socialni delavci sodelujejo z osebami, ki prestajajo kazen zapora?

Raziskovalno vprašanje 3: Kako socialni delavci v ZPKZ ocenjujejo uspešnost sodelovanja z osebami, ki prestajajo kazen zapora? Kakšne kriterije uspešnosti uporabljajo?

Raziskovalno vprašanje 4: Kateri dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, vplivajo na način in proces sodelovanja (npr. odprt/zaprt oddelek, čas prestajanja kazni zapora, (ne)prostovoljno sodelovanje)?

Raziskovalno vprašanje 5: Kateri so predlogi za možne in potrebne spremembe v ZPKZ?

3. METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKAVE

Besedi kvalitativni in kvantitativni se nanašata na vrsto pridobljenih podatkov v raziskavi. Kvalitativni podatki so tisti, katerih vrednosti spremenljivk navedemo z besedo. Kvantitativni podatki pa so številčni (Mesec, 2009). Pridobljeni podatki v raziskavi bodo besedni opisi, zato je raziskava kvalitativna.

Kvalitativna raziskava je raziskava, v kateri izkustveno gradivo, zbrano v raziskovalnem procesu, sestavljajo besedni opisi. Zbrano gradivo je v kvalitativni raziskavi analizirano na beseden način. Kvantitativna raziskava pa je raziskava, pri kateri je izkustveno gradivo pridobljeno s standardiziranimi merskimi postopki. Pridobljeni številčni podatki so v kvantitativni raziskavi analizirani z matematičnimi in statističnimi metodami (Mesec, 2009).

Raziskava je glede na stopnjo v procesu spoznavanja poizvedovalna oziroma eksplorativna, saj je uvod v spoznavanje področja oziroma problematike (Mesec, 2009).

3.2 TEME

Pri raziskavi se bom dotaknila naslednjih tem:

- delo socialnih delavk in delavcev v ZPKZ,
- spretnosti, znanja in načela socialnih delavk in delavcev v ZPKZ,
- metode dela socialnih delavk in delavcev v ZPKZ,
- dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavkami in delavci in ljudmi v zavodih,
- izzivi socialnih delavk in delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ,
- potrebne, želene spremembe socialnih delavk in delavcev v ZPKZ.

3.3 MERSKI INSTRUMENTI

V kvalitativnih raziskavah lahko uporabimo metode opazovanja spraševanja in dokumentarne vire. Metode spraševanja so bolj ali manj standardizirane (Mesec, 1998). Merski instrument je vprašalnik oziroma vodilo za intervju.

Intervju je nestandardiziran. Pri tej obliki intervjuja ne uporabimo strukturiranega vprašalnika. Zastavimo si vodila, okvirna vprašanja, ki nas vodijo skozi pogovor. Omogoča prilagajanje

vprašanj sogovorniku, da lažje sledimo zgodbi in sogovornika manj prekinjamo (Mesec, 2009).

3.4 ENOTE RAZISKOVANJA

V raziskavah želimo priti do rezultatov, ki veljajo za celotno populacijo. Do tovrstnih podatkov pridemo s popolnim popisom ali vzorčenjem. Popis izvedemo takrat, kadar je populacija majhna. Nekateri menijo, da vzorčenje ni smiselno, kadar je populacija manjša od 500 enot. Mesec (2009) navaja, da omenjenega kriterija ne smemo togo upoštevati (Mesec, 2009). Populacija v raziskavi so socialne delavke oziroma delavci, ki so v letih 2021 in 2022 zaposleni v zavodih za prestajanje kazni zapora v Sloveniji in v Prevenzgojnem domu Radeče. Vzorec je neslučajan, saj so v magistrski raziskavi sodelovali socialni delavci in delavke, katerih kontaktne podatke sem pridobila s pomočjo podsekretarja Jureta Koširja. Govorila sem z osmimi socialnimi delavkami in delavci, ki so zaposleni v različnih ZPKZ v Sloveniji v letu 2021/2022. V intervju so bili vključeni socialna delavka iz ZPKZ Ig, socialni delavec iz ZPKZ Dob pri Mirni, socialna delavka iz ZPKZ Celje, socialni delavec iz ZPKZ Maribor, oddelek Rogoza, socialna delavka iz ZPKZ Dob pri Mirni, oddelek Slovenska vas, socialna delavka iz ZPKZ Ljubljana, vodja sektorja za tretma, socialna delavka iz ZPKZ Maribor in socialna delavka iz ZPKZ Koper, oddelek Nova Gorica. Zaradi povečanega obsega dela v raziskavi niso sodelovali socialni delavci iz ZPKZ Koper, ZPKZ Ljubljana, oddelek Novo mesto in oddelek Ig, ZPKZ Maribor, oddelek Murska Sobota, ZPKZ Dob pri Mirni, oddelek Puščava, Prevenzgojnega doma Radeče. Vzorec je majhen, saj je v raziskavi sodelovalo osem oseb, in sicer šest žensk in dva moška. Za namen magistrskega dela sem sodelovala s po enim socialnim delavcem oziroma eno socialno delavko iz prej omenjenih zavodov, zato je vzorec namenski.

3.5 NAČRT ZBIRANJA PODATKOV

Uporabljena metoda zbiranja podatkov je raziskovalni intervju. Intervjuvala sem osem oseb, ki so predstavniki omenjenih osmih zavodov, in sicer vsako posebej. Med vodenjem intervjuja, sem se oprla na zastavljena vodila za intervju. Sogovorniki so ves čas pogovora imeli priložnost postavljati vprašanja, v primeru nerazumljivo zastavljenega vprašanja.

Vodilo za intervju je vnaprej pripravljen spisek tem in vprašanj, ki služijo kot osnova za izvedbo nestandardiziranega intervjuja. Od vprašalnika se razlikuje po tem, da vsebuje le

manjše število tem in ne podrobnega spiska vprašanj z vnaprej navedenimi možnimi odgovori (Mesec, 2009).

Intervjuje sem izvedla preko aplikacije zoom. Dogovorila sem se za zvočno snemanje pogovora, da sem lahko kasneje podatke natančneje zapisala. Intervjuje sem nato prepisala na računalnik, jih uredila po vrstnem redu, določila enote kodiranja in kodirala zbrane izjave.

3.6 NAČRT OBDELAVE GRADIVA

Vse pridobljene podatke sem obdelala na kvalitativni način:

- intervjuje sem prepisala na računalnik, jih uredila po vrstnem redu, da sem zagotovila večjo preglednost empiričnega gradiva;
- nato sem predelala in določila vsebinsko smiselne enote kodiranja; nepomembne dele vsebine sem izpustila, izbrane dele sem prenesla v tabelo;
- izjavam v tabeli sem pripisala pojme, teme in kategorije; intervjuje sem med seboj ločila z oznakami velikih tiskanih črk abecede (A- prvi intervju, B-drugi intervju, C-tretji intervju, D-četrti intervju, E-peti intervju, F-šesti intervju, G-sedmi intervju, H-osmi intervju); vsem označenim izjavam sem pripisala številke (A1, A2 ...);
- vse označene izjave s podobnim pomenom imajo določeno enako kodo.

4. REZULTATI IN RAZPRAVA

4.1 ZNANJA, SPRETNOSTI IN NAČELA SOCIALNIH DELAVCEV V ZPKZ

Strokovni delavci, ki opravljajo socialno delo v zavodih za prestajanje kazni zapora v Sloveniji, so poudarili raznolika znanja, na katera se pri delu opirajo. Spregovorili so tudi o raznovrstnih spretnostih, ki jih ocenjujejo kot pomembne. Vsi sodelujoči so med temeljna znanja za delo v ZPKZ opredelili širok spekter znanj iz zakonodaje (*Pomembno je znanje s področja izvrševanja kazenskih sankcij (H33), zaposlovanja (H34), socialnega varstva (H35). Znanja iz zdravstva (H38)*). Zakonodajne okvirje v zavodih dopolnjujejo še smernice za delo (*B11*) in hišni red (*A55*). Kljub številnim zakonskim okvirjem, pravilom dela si strokovni delavci prizadevajo k prilagajanju le teh ljudem, njihovim stiskam in želenim izidom (*A57*), (*E34*), (*A56*). Poudarili so znanja psihologije (*B26*), znanja o osebnostnih motnjah (*B23*), pedagoška znanja (*H37*), znanja o stiskah zaradi drog, znanja gerontologije (*D73*), znanja tujih jezikov (*A88*).

Strokovni delavci, ki opravljajo socialno delo v zavodih za prestajanje kazni zapora v Sloveniji, morajo poznati zakone z različnih področij, da lahko z informacijami podprejo sogovornike, kadar v delovnem odnosu so-raziskujejo možne korake v smeri želenega cilja. Koncept delovnega odnosa v socialnem delu vključuje znanje za ravnanje, ki obsega znanja in spretnosti socialnega dela ter psihološka, sociološka, politična in pravna znanja socialne delavke. Koncept znanje za ravnanje socialne delavce usmerja k temu, da naj strokovna znanja, ki jih imajo, podelijo s sogovorniki. Nato pa v procesu soustvarjanja so-raziskujejo uporabnost informacij (Čaćinović Vogrinčič in Mešl, 2019). Udeleženi v empirični raziskavi so govorili o pomembnosti strokovnih znanj, o prilagajanju pravil, zakonov, načel sogovornikom, o uporabi jezika sogovornika, zato lahko sklepam, da pri delu uporabljajo koncept znanja za ravnanje.

Ena izmed sogovornic je omenila, da v zavodu za opravljanje dela ne potrebuje vseh pridobljenih znanj s Fakultete za socialno delo. Vsem sodelujočim strokovnim delavcem je pomemben odnos, ki ga vzpostavijo s sogovorniki, v katerem so udeleženi kot spoštljivi in odgovorni zavezniki (*A45*), (*D114*), (*A52*), (*A80*), (*A81*), (*A103*), (*A121*), (*B19*), (*B32*), (*C58*), (*C68*).

Osebnostno sodelovanje, pridruževanje sogovornikom tam, kjer so, uporaba jezika, ki je sogovornikom razumljiv, poslušanje, razumevanje, radovedno raziskovanje so opisi načinov

ravnanja socialnih delavcev v ZPKZ in ki so hkrati gradniki delovnega odnosa in izvirnega delovnega projekta pomoči. Osebno vodenje v socialnem delu pomeni konkretno delo, v določenem času in prostoru, in je usmerjeno k rešitvam. Socialni delavci so v procesu pomoči odgovorni za proces (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019). Intervjuvani niso govorili v strokovnem jeziku socialnega dela, a so ga opisovali na svojevrsten način. Flaker (2003) pojasni, da strokovno izražanje ne pomeni nujno uporabe strokovnih besed, temveč pomeni natančno opisovanje pojmov.

Udeleženi v raziskavi opomnijo na pomembnost komunikacijskih spretnosti, o načinu govora in pogovora z osebami, ki prestajajo kazen zapora. Govorijo o jeziku, ki ga uporabljajo, kadar sodelujejo s sogovorniki v procesu podpore in pomoči (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019). Žišt (2008, str. 100) pojasni, da komunikacija v ZPKZ temelji na odnosu moči. Iz pogovorov s socialnimi delavci, ki delajo v ZPKZ, je mogoče razbrati, da socialni delavci v odnosu z ljudmi, ki prestajajo kazen zapora, odstopijo od moči, ki jim ne pripada. V odnosu s sogovorniki se jim pridružijo, jih razumejo. Zaradi organiziranosti zavodov določena mera neravnovesja moči med strokovnimi delavci in osebami, ki prestajajo kazen zapora, ostaja. Jezik, ki ga v socialnem delu uporabljajo spoštljivi in odgovorni zavezniki, opiše njihovo ravnanje, preusmerja pozornost od problemov k rešitvam, iz preteklosti v sedanost za prihodnost, od nemoči k moči, kompetentnosti. Omogoča, da so v procesu podpore in pomoči slišani vsi glasovi udeleženih v problemu in v soustvarjanju možnih rešitev. Socialni delavci so spretni v raziskovalnem pogovoru, ki omogoča soustvarjanje, zato so se zavezali k sprejemanju odločitev skupaj in za sogovornike (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

Večina sogovornikov je poudarila spretnost poslušanja (*B22*). Eden izmed sogovornikov je omenil pomembnost razumevanja vpliva okoliščin na ravnanje ljudi (*Razumevanje, da ima vsako dejanje okoliščine, ki so dejanje povzročile (E51)*). Osebne lastnosti socialnih delavk in delavcev, ki so pomembne za opravljanje socialnega dela v ZPKZ, so empatija (*F42*), iskrenost (*C53*), iznajdljivost (*E82*), vztrajnost (*H87*).

Flaker (2003) opredeli različne pomembne lastnosti in spretnosti ravnanja socialnega delavca. Med njimi so tudi empatija, pogovarjanje, poslušanje. Med klasične potrebne lastnosti in spretnosti avtor uvršča spoštljivost, dostopnost in zanesljivost. Spretnosti, ki sledijo iz etičnih načel in načel socialnega dela, so še vzpostavitev in vzdrževanje partnerskega odnosa, pozitivna naravnost, kritičnost, poznavanje lastnih vrednot, predsodkov, pogajanja,

zaupanja sogovornikovim zgodbam, prevpraševanja in jasnega sporočanja stisk socialnih delavcev (Flaker, 2003).

Socialni delavci podobno naštevajo osebne značilnosti in spretnosti, ki so pri delu v ZPKZ pomembne. Te so pozitivna drža, iskrenost, stabilnost (*Iskrenost v odnosu do ljudi (H46), iskrenost do sebe (H45), Izhodišče za delo je moja čustvena stabilnost (B17), pozitivna naravnost (H108)*). Največkrat omenjeni načeli socialnih delavcev v ZPKZ sta spoštovanje in razumevanje sogovornika v procesu pomoči (*A18*), (*D65*).

Udeleženi v raziskavi so opozorili na pomembnost razumevanja vpliva njihovih predsodkov (*Predsodki onemogočajo premike v želeno (E50)*). Na pomen predsodkov v pomagajočih poklicih opozori tudi Ule Nastran (1994, str. 103), ko jih opredeli kot neutemeljena, nepreverjena, neupravičena in naučena stališča, ki jih spremljajo intenzivna čustva. Ta otežujejo spreminjaje naučenih stališč, ki jih oblikuje širša družba do ljudi. Rooney (1992, str. 142–143) doda, da so predsodki o manjšinskih skupinah v družbi razširjeni in utrjeni.

Sodelujočim so pri opravljanju dela v pomoč delovne izkušnje in izobraževalni seminarji (*Pomembnost delovnih izkušenj (C64) in izobraževanj (A48). Nadgrajevanje znanja je ključno za opravljanje dela v ZPKZ (A175)*). Strokovni delavci so poudarjali različna znanja, ki so pomembna za opravljanje dela v ZPKZ, zato je razumljivo, da je vsak izmed sodelujočih izoblikoval različen način dela (*Vsi izoblikujemo svojstven način dela (A51)*).

Angažiranost strokovnega delavca je dejavnik, ki vpliva na obliko oziroma način pomoči in podpore sodelujočim v delovnem odnosu (*Vsak se sam odloči, koliko želi pomagati ljudem (E46)*). Čacinovič Vogrinčič in Mešl (2019) pojasnita, da odločitev socialnega delavca delati v delovnem odnosu s pomočjo izvirnega delovnega projekta pomoči pomeni težko delo.

4.2 METODE DELA SOCIALNIH DELAVCEV V ZPKZ

Na Fakulteti za socialno delo je mogoče spoznati različne metode dela (*Smo spoznali na Fakulteti za socialno delo (F38)*). Največkrat omenjena, najpogosteje uporabljena metoda dela socialnih delavcev v ZPKZ je delo s posameznikom (*E24*). Omenjeni metodi sledi metoda dela s skupino (*A38*), (*A39*), (*D42*). Skupnostno delo je omenil le en strokovni delavec (*E26*). Metode dela, ki so še izpostavljene so terensko delo (*D54*), (*E18*), osebno načrtovanje (*D60*) in humor kot metoda (*D92*). Temeljna naloga socialnega delavca je podpora in pomoč sogovornikom pri načrtovanju socialnega vključevanja. Socialni delavec v omenjenem načrtu skupaj s sogovornikom raziskuje možnosti bivanja po odhodu iz zavoda in

možnosti zaposlitve. Soraziskujeta tudi vire moči, da bi posameznik zmozel reševati stiske znotraj in zunaj zavoda. Podpora in pomoč pri načrtovanju socialnega vključevanja ljudi, ki prestajajo kazen zapora, je ena izmed delovnih nalog socialnih delavk in delavcev, ki jo obsega osebni načrt. Za celoten proces osebnega načrtovanja pa je odgovoren pedagog (Ministrstvo za pravosodje, 2019). Socialni delavci v ZPKZ imajo različne vloge, zato se njihovo delo nekoliko razlikuje. Nekateri opravljajo tudi dela pedagoga in psihologa.

Milošević Arnold in Poštrak (2003, str. 128–145) med metode socialnega dela uvrstita delo s posameznim primerom, delo s skupino, skupnostno socialno delo, raziskovanje v socialnem delu, intervizijo in supervizijo. Še dve metodi socialnega dela sta upravljanje na področju socialnega varstva in izvajanje socialnih akcij (Wikipedija, 2021). Naštete metode socialni delavci uporabljajo pri pomoči posameznikom, skupinam ali skupnostim. Flaker (2003) meni, da je humor zaželena metoda socialnega dela, saj omogoča ustvarjalnost. Avtor (2003, str. 239) pojasni, da metode socialnega dela sestavljajo teoretska znanja, spretnosti in metodologije dela, utemeljujejo jih vrednote socialnega dela, določajo pa jih kontekst in naloge, ki jih opravljajo socialni delavci.

4.3 DELO SOCIALNIH DELAVCEV V ZAVODIH ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA

Izobrazba socialnih delavcev in trajanje zaposlitve socialnih delavcev v ZPKZ

Večina intervjuvanih strokovnih delavcev, ki opravljajo delo socialnega delavca v ZPKZ, so v zavodih zaposleni najmanj deset let (B2). Ena sogovornica je po izobrazbi sociologinja, preostali so zaključili študij socialnega dela. Nekaj sogovornikov ima izkušnje z opravljanjem socialnega dela v različnih zavodih v Sloveniji (*Štiri leta nazaj sem bil premeščen na drug oddelek (E3), Premestitev v ZPKZ Ig (A3), (F1), Premestitev na delovno mesto socialne delavke leta 2015 (A2)*) in različnimi delovnimi mesti (*Zaposlena kot pedagoginja od leta 2006 v ZPKZ (A1), Bila sem zaposlena kot vzgojiteljica in kasneje kot socialna delavka na Centru za socialno delo (G3), Opravljala sem tudi prostovoljno delo v ZPKZ (G6)*). Udeleženi v raziskavi so pojasnili, da se število zaposlenih socialnih delavcev se v Zavodih za prestajanje kazni zapora v Sloveniji razlikuje (*Zaposleni sva dve socialni delavki (A4), Smo tri socialne delavke (A8), (H4), V ZPKZ samo jaz opravljam socialno delo (C4)*). Iz poročila z leta 2020 je mogoče razbrati, da je bilo v vseh zavodih v Sloveniji zaposlenih štirinajst socialnih delavk in delavcev. Poročilo ne obsega informacij o številu zaposlenih socialnih delavk in delavcev v posameznih zavodih (Ministrstvo za pravosodje, 2020). Dva

sogovornika sta izpostavila, da je število zaposlenih socialnih delavcev oziroma strokovnih delavcev, ki opravljajo socialno delo v ZPKZ majhno in tudi premajhno. Nekateri socialni delavci poleg opravljanja dela socialnega delavca opravljajo še delo pedagoga, psihologa (*Ne delam le socialnega dela (D7)*). V letu 2020 je bilo v vseh ZPKZ zaposlenih enainpetdeset pedagogov in pedagoginj ter devet psihologov in psihologinj (Ministrstvo za pravosodje, 2020).

Ministrstvo za pravosodje (2019), Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (2000) natančno opredelita naloge zaposlenih strokovnih delavcev v Zavodih za prestajanje kazni zaporu. Naloge socialnih delavcev niso enake nalogam pedagogov in psihologov, vendar se povezujejo. Socialne delavce v procesu podpore in pomoči vodi koncept etike udeležnosti, ki omogoča, da v delovnem odnosu nihče ne potrebuje zadnje besede. V jeziku socialnega dela je mogoče to znanje pojasniti vsem sogovornikom v procesu podpore in pomoči. Moč strokovnih delavcev pa nadomesti so-raziskovanje, skupno delo (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019). Socialne delavce v zavodih vodi koncept etike udeležnosti, saj si želijo več časa za skupno delo, sodelovanje, so-raziskovanje tako z ljudmi, ki prestajajo kazni zaporu, kot tudi s strokovnimi delavci iz različnih področij. Skupno in skupinsko delo so med letoma 2020 in 2021 omejevali ukrepi razgllašene epidemije nalezljive bolezni covid-19.

Vloga socialnih delavcev v ZPKZ

Sodelujoči v raziskavi enotno menijo, da je vloga socialnih delavcev v ZPKZ izjemno pomembna (*A176*), *Je povezovalni člen med zavodom in svetom (F9)*). V Letnem poročilu (2019) je vloga socialnih delavcev v vseh zavodih opredeljena z istimi nalogami, te so reševanje kriznih situacij, sodelovanje z različnimi organizacijami, svetovanje in pogovori z namenom reševanja osebnih stisk. Socialni delavci pa svojo vlogo opredelijo različno ali podrobneje. Delo socialnega delavca v zavodu se razlikuje od dela socialnih delavcev v ostalih ustanovah, razlikuje pa se tudi med Zavodi za prestajanje kazni zaporu (*Delo socialnega delavca v ZPKZ je specifično (C52)*, *Med zavodi so razlike v številu zaposlenih, trajanju kazni zaporu, kapaciteti zavoda (H58)*, *Delam v zaporu in priporu (C7),(H2)*). Dejavnik, ki vpliva na različnost dela med Zavodi za prestajanje kazni zaporu, je trajanje kazni. Kadar oseba prestaja kazni zaporu kratek čas, se na uvodnem pogovoru že načrtuje socialno vključevanje. V primeru daljše kazni zaporu je osebni načrt kompleksnejši, socialno vključevanje pa se začne pozneje (*H59*), (*H80*), (*C10*), (*H60*).

Opisi vlog socialnih delavcev so vsebovali temeljne prvine socialnodelovnega odnosa (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019). Vlogo socialnih delavcev v ZPKZ so opisali z naslednjimi delovnimi nalogami: vzpostavitev stika in delovnega odnosa (A8), zagotovitev varnega prostora za pogovor (A31), (B8), (D19), (A136), varovanje časa za pogovor (A17), (D18), (A139), dodajanje moči sogovornikom (A33), (H7), (A36), pomoč in podpora (F57), osebno vodenje (A89). Ko so socialni delavci opisovali njihovo vlogo, so spregovorili o nalogah, ki jih imajo. Glede na opredelitev dveh delovnih sklopov avtoric Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019) so opisovali prvi delovni sklop. Drugi delovni sklop, ki odgovori na vprašanje, kako delajo, so opredelili skozi s pomočjo treh faz prestajanja kazni zavora.

Iz raziskave izhaja, da socialni delavci odpirajo varen prostor in zagotavljajo čas, za izražanje čustev. Maruna in Lebel (2009) s pomočjo k virom močem usmerjenega pristopa poudarjata, da je pomembno zagotoviti prostor za proces čustvovanja. Tudi Denborough (2002) socialne delavce, ki delajo v zavodih, nagovarja k zagotavljanju varnega prostora in časa za izražanje čustev. Maruna in Lebel (2009) in Lebel, Richie in Maruna (2015) menijo, da sodelovanje med osebami, ki prestajajo kazni zavora in tistimi, ki so se po prestani kazni uspešno vključili v družbo, pozitivno vpliva na vse udeležene v procesu pomoči. V raziskavi tovrstnega načina dela nisem zaznala.

Polovica udeleženi v raziskavi je pri opravljanju dela v ZPKZ v vlogi socialnega delavca in pedagoga (*Sem v vlogi pedagoga, vzgojitelja in socialnega delavca (D9)*). Opredeljene naloge socialnih delavcev po Letnem poročilu (2019) in Zakonu o izvrševanju kazenskih sankcij (2000) omogočajo, da socialni delavci uporabljajo znanja in spretnosti socialnega dela. Nekateri socialni delavci opravljajo naloge pedagogov in psihologov. Naloge pedagoga in psihologa so vključevanje ljudi v različne obravnave, delo in izobraževanje. Vključitev posameznika v različne obravnave, v delo in v izobraževanje temelji na oceni strokovnega delavca. Če mora socialni delavec narediti navedene naloge, se sooča z izzivom dvojnih vlog. Posameznik je v našeto lahko vključen proti svoji volji. Glede na njegovo aktivno udeležbo v obravnavah, delu in izobraževanju mu strokovni delavec omogoči ali onemogoči zavodske ugodnosti. Socialno delo temelji na konceptih sodelovanja, soustvarjanja, soraziskovanja, osebnega vodenja, perspektive moči, etike udeležnosti, znanja za ravnanje in ravnanja s sedanjostjo (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019). Uresničevanje naštetih socialnodelovnih konceptov ni mogoče brez sogovornikovega pristanka na sodelovanje in skupno delo. Kadar socialni delavec osebo napoti v delo, izobraževanje, obravnavo, pomeni, da s sogovornikom tega ne načrtuje. Odločitev o napotitvi torej sprejme le na podlagi lastne strokovne presoje o

posamezniku, njegovih potrebah, siljih, pričakovanjih itn. V teh primerih se socialni delavec postavi v položaj strokovnjaka, ki ni odstopil od moči, ki mu ne pripada, saj ne izhaja iz predpostavke, da ima oseba, ki prestaja kazen zapora, dragocena znanja in spretnosti za sprejemanje odločitev o sebi in svojem življenju.

Poleg nalog, s katerimi so strokovni delavci opredelili svojo vlogo, so omenili še naslednje delovne obveznosti: udeleževanje aktivov (E14), obiskovanje izobraževanj, udeleževanje supervizije (E15), (E16), (E17), (F41), (H41). Sodelujoči v raziskavi je vlogo zavoda opisal z njegovo nalogo resocializacije in omejevanjem življenja ljudi v skupnosti (B69), (B70). Tudi Kanduč (1996) namen zavoda opredeli podobno.

Delo socialnih delavcev ob vstopu osebe v ZPKZ

Socialni delavci se z osebami, ki začnejo prestajati kazen zapora, prvič srečajo na uvodnem pogovoru. Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (2000) nalaga strokovnim delavcem, da pridobijo različne informacije o ljudeh, ki prestajajo kazen zapora. Naloga socialnih delavcev je podpora sogovornikom pri urejanju zdravstvenega zavarovanja in osebnih dokumentov (Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, 2000). V socialnem delu govorimo o konceptu delovnega odnosa in izvirnega delovnega projekta pomoči. Prva naloga socialne delavke je skleniti dogovor o sodelovanju, ki vključuje pogovor o načinu dela (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019). Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019) za pojasnitev prvega pogovora vključita Stierlinovo opredelitev prvega pogovora z družino. V tem pogovoru je socialni delavec udeleženi opazovalec, odgovoren za proces pomoči.

Socialnim delavcem v zavodih je pomembno, da vzpostavijo delovni odnos s sogovorniki (*Pomembno je podpreti posameznika na začetku prestajanja kazni zapora (A105), (F70), Pomembno je vzpostaviti delovni odnos (A131), (A164), (D30))*, v katerem je pomoč in podpora vedno različna (A47), (B48), (H111), v katerem lahko sogovorniki opredelijo svoje stiske in s podporo raziskujejo in načrtujejo možne korake v smeri želenega izida (B56), (E98), (H66), (F139), (A87), (C94), (D17), (H94). Udeleženi v raziskavi so opozorili na pomembnost delovnega odnosa, nihče izmed njih pa ni spregovoril o temeljnem uvodnem ritualu, dogovoru o sodelovanju.

Steve de Shazer in Insoo Kim Berg, avtorja koncepta v rešitev usmerjene kratke družinske terapije, opredelita devet načinov ravnanja koncepta. Med njimi je tudi raziskovanje življenjskega sveta sogovornika. Socialni delavec je ob upoštevanju koncepta usmerjen v so-

raziskovanje kompetenc, motivacije, interesov. Skupaj s sogovornikom razišče opis problema. Med pogovorom je socialni delavec s sogovornikom usmerjen na rešitve. Socialni delavec zastavlja odnosna vprašanja, raziskuje izjeme, uporabi lestvico za določanje teže problema, uporabi vprašanje čudeža, se o spremembi pogaja in daje pohvale (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2015). Iz naslednjega opisa socialnih delavcev o raziskovanju življenja sogovornikov je mogoče razbrati, da si socialni delavci prizadevajo za ravnanje iz perspektive moči, saj želijo raziskati vire moči, na katere bi se lahko oprli v procesu pomoči ljudem, ki prestajajo kazen zapora. Raziskovanje življenja sogovornika in zbiranje opisa problema sta bila edina omenjena načina ravnanja iz naslova k rešitvi usmerjene kratke družinske terapije. Menim, da bi bili njihova podpora in pomoč ljudem, ki prestajajo kazen zapora, bistveno kakovostnejši in bolj uspešni, če bi uporabljali tudi preostale načine ravnanja.

Sodelujoči v raziskavi razložijo, da na uvodnem pogovoru spoznavajo življenjski svet sogovornika (A102), (D21), (D76), (F65), (H64), (A97), (C23), (C24), (C25), (C69), predstavijo njihovo vlogo (A16), vlogo zavoda, vlogo centrov za socialno delo (A95), (A94), (B34), (B35), (C71), (D22), (D100), (D105), (E37), (E36), vlogo zunanjih institucij (A96), (F66), (F68), predstavijo vzrok in namen prestajanja kazni zapora, pregledajo sodbo sodišča in predstavijo in pojasnijo pravila in hišni red Zavoda za prestajanje kazni zapora.

Vsi udeleženi v raziskavi se zavedajo pomembnosti upoštevanja svojega položaja moči in konteksta, v katerem so (Rooney, 1992, str. 141–143). Razvidno je, da socialni delavci uporabljajo »skupne smernice zakonite in etične prakse z neprostovoljnimi uporabniki«, saj se proces pomoči začne s sogovornikovo privolitvijo v sodelovanje. Socialni delavci pojasnijo zadeve, o katerih pogajanje ni mogoče in omogočajo varen prostor in čas za pogovor o zadevah, o katerih je raziskovanje in pogajanje mogoče, z namenom povečevanja sogovornikovih izbir (Šugman Bohinc, 2006). Ob opravljanju dela socialni delavci upoštevajo, da so sogovorniki v ZPKZ neprostovoljno (B15), (B42), (D96), (D97), (D98), (B14), (H90), da osebni cilji motivirajo sogovornike za cilje zavoda (B57), (B58), (B6)), da prihod v zavod povzroči stiske ljudi (*Na začetku prestajanja kazni zapora smo pozorni na stiske ljudi zaradi prestajanja kazni zapora* (A34), (D74), (D75)). Rooney in Bibus (Rooney, 1992, str. 179 in Rooney in Bibus, 2001, str. 2001) sta predlagala smernice za delo, kadar se socialni delavci soočajo z neprostovoljnimi interakcijami. Socialni delavci v zavodih upoštevajo, da so ljudje v ZPKZ zaradi odločbe sodišče in ne zaradi lastnega interesa, zato z njimi sklepajo dogovore o želenih izidih, prilagajajo pravila in smernice zavoda

sogovornikom in njegovim stiskam, želim. Vsi socialni delavci izhajajo iz predpostavke, da prestajanje kazni zapora vpliva na ljudi in njihova življenja (Petrovec, 1992).

Videmšek in Mali (2018) menita, da je razvoj metode osebnega načrtovanja prispeval k povečanju upoštevanja perspektive sogovornika v procesih pomoči. Socialni delavci so pri osebnem načrtovanju vključeni predvsem v delu načrtovanja socialnega vključevanja. Osebnostno načrtovanje je delo psihologov (Ministrstvo za pravosodje, 2019). Iz raziskave pa je razvidno, da polovica socialnih delavcev opravlja tudi delo psihologa, zato so pri osebnem načrtovanju udeleženi v celoti. Socialni delavci imajo številna znanja in spretnosti, s pomočjo katerih lahko soustvarijo osebni načrt, ki izhaja iz sogovornikov (Flaker, Mali, Rafaelič, Ratajc, 2013). Udeleženi v raziskavi so pojasnili, da znotraj ciljev zavoda, raziskujejo tudi cilje ljudi, ki prestajajo kazen zapora, če si tega želijo (A92), (B5), (B33), (D5), (E54), (E57), (F63), (F67), (H18).

Delo socialnih delavcev med trajanjem kazni zapora

Med prestajanjem kazni zapora ljudi je delo socialnih delavcev raznoliko. Njihovo delo vključuje organiziranje dejavnosti za ljudi, ki prestajajo kazen zapora in z njimi (*Organiziranje aktivnosti za učenje* (A19), (A151), (D48), (D78), (E58), (E92), (E99), (E100), (E101), (F15), (F80), (F81), (F88), (H106), *Spremljamo napredovanje, učenje ljudi* (C49)), motiviranje sogovornikov (*Vključevanje v delo* (F89), *Motiviranje ljudi za vključevanje v dejavnosti* (A23), *Pomoč pri vstajanju iz postelje za namen udeležbe aktivnosti* (A70), *Potrebujejo veliko spodbud* (A71)), prilagajanje pravilom, prilagajanje spremembam (*Prilagajanje različnim dogodkom* (A20), *Prilagoditev na epidemijo* (A21), *Zaradi epidemije imamo več srečanj preko računalnika* (A98), *Epidemija je zaradi neosebni stikov prihranila veliko časa* (A101), (C19)), sodelovanje z zunanjimi institucijami (*Pomembno je sodelovanje z zunanjimi institucijami* (A114), (B24), (B88), (C45), (C47), (C48), (C46), (D34), (D36), (D37), (C56), (C57), (D85), (D86), (E71), (E72), (E73), (E74), (E102), (E103), (F21), (F23), (F69), (H20), (H61), (H62), (H68), (H69), (H72), raziskovanje možnih prostih delovnih mest (*Iščemo zaposlitev* (E60)), sodelovanje s strokovnimi delavci (*Izvajamo domske skupnosti* (E59)), udeleževanje multidisciplinarnih timov (*Timsko delo* (A97), (D58), (D59), (H71), *Enkrat tedensko imamo srečanja strokovnih delavcev* (E63), (E64), *V primeru nasilja, skličemo multidisciplinarni tim* (C33), *Obveščamo žrtve o izhodih osebe iz ZPKZ* (C36)), prevoz in spremljanje ljudi pri urejanju zelenega izven zavoda (*Spremljanje sogovornikov* (A40), *Podpora pri urejanju zelenega* (A85), *Peljemo ljudi na stike pod nadzorom* (C40),

Izposojam knjige v mestni knjižnici (C13), Ljudi spremljam ob urejanju vseh osebnih zadev (A115), (F22), Zagovorništvo (D67)), vključujemo ljudi v različne programe znotraj in zunaj zavoda (Določimo vključitev osebe v smiselno obravnavo (H67), Omogočamo vključitev v programe izven zavoda (C48)), neformalna druženja z osebami v zavodu (Neformalna druženja, kadar sodelujemo ob delu (C50)), pisanje poročil, zapisnikov, dogovorov (Urejamo administrativna dela (E61), (E63), Zapišemo zapisnik o oceni tveganja (C35), Zapis zapisnika o delu s sogovornikom, ki ga posredujemo centrom za socialno delo (C73), Veliko je administrativnega dela (E19), (E39)), udeleževanje izobraževanj, terensko delo (E20).

Ko socialna delavka sklene dogovor o sodelovanju s sogovorniki, se začne raziskovanje instrumentalne definicije problema in soustvarjanje rešitev. Koncept etike udeležnosti omogoča, da so v delovnem odnosu slišani vsi, ki lahko prispevajo k uresničitvi želenega (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019). S pomočjo izvirnega delovnega projekta pomoči se dogovori v delovnem odnosu prevajajo v dejanja. Koncept omogoča tudi spremljanje že doseženega cilja in ponovno načrtovanje želenih izidov (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl in Možina, 2015). Vsi udeleženi v raziskavi si želijo sodelovanja, v katerem bi bili udeleženi vsi, ki lahko prispevajo v procesu pomoči. Velikokrat sodelujejo s centri za socialno delo, s probacijskimi enotami, z nevladnimi organizacijami. Opaziti je mogoče, da epidemija še dodatno omejuje vključevanje in sodelovanje vseh pomembnih v procesu pomoči in povečuje administrativno delo. Med delovne naloge socialni delavci navajajo vključevanje in sodelovanje z družino, s prijatelji, z znanci ljudi, ki prestajajo kazen zapora. Za delo z družino je v socialnem delu pomembno razumevanje dela na dveh ravneh (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019). Intervjuvani med pomembna znanja in spretnosti niso uvrstili koncepta dela na dveh ravneh, niti pomembnega znanja o razvidnosti in ozaveščenosti. Vsi pa so poudarili pomemben vpliv podpore družine, tudi širše socialne mreže na osebo, ki prestaja kazen zapora. Tisti, ki imajo podporo družine, se soočajo z manj izzivi med prestajanjem kazni zapora. Osebe, ki nimajo podpore družine, prijateljev, potrebujejo več podpore in pomoči, da zmorejo prestati kazen zapora, sodelovati v aktivnostih, delati ipd.

Delo socialnih delavcev obsega pogovore z ljudmi, ki prestajajo kazen zapora (*Gre za sodelovanje strokovnega delavca in sogovornika (F44), Zagotavljanje pozitivnih, novih izkušenj (D46))*). V delovnem odnosu socialni delavci in eksperti iz izkušenj opredelijo problemsko situacijo in želen izid (*Pomembno je zastaviti kratkoročne, dosegljive cilje (B54), (F19), (H116), Podpora in pogovor (A63), (C59), Vztrajanje na osebni način (A75), (D47))*). Da bi uresničili želene, sodelavci v delovnem odnosu raziskujejo možnosti, možne korake v

smeri zelenega (*Postopoma skupaj iščemo rešitve (A35), (A84), (D77), (E68), (F14), (F16), (F19), Raziskovanje vseh možnosti (A107), (A133), (A160), (B20), (A118), (B7), (B37))*). Strokovni delavci imajo znanje, ki jim omogoča razumevanje neuspehov sogovornikov, kljub želji in motivaciji (*Razumemo, da vsak uspeh zahteva padce (F132), (H82)*). Šugman Bohinc (2011) s pomočjo poznavanja sinergetike socialnega dela in osmih sinergetičnih generičnih načel pojasni proces spreminjanja navad in vloge pomagajočega v tem procesu. Sogovorniki v raziskavi niso izpostavili znanj in spretnosti, ki jih sinergetična generična načela omogočajo.

Ključna naloga socialnih delavcev je podpora in opora, dodajanje moči, da bi zmogli uresničiti zelene osebne cilje in cilje zavoda (*Jih podpreti v različnosti (A77), (A134), (C52) (D104), Podpora, da zmore reševati spore (A78), Podpora, da rešijo trajajoče stiske (A82), (E35), (F43), (F107), (F127), (F131), Omogočam varen prostor za pogovor (C18), (D26), (D28), Pridobivam zelene informacije in svetujem (C55)*). Svetovanje Lüssi opredeli kot enega izmed šestih načinov ravnanja, ki vsebuje jezik socialnega dela. Tudi v raziskavi se je ta način ravnanja izkazal kot pomemben. Socialni delavci so izpostavili še oskrbo in priskrbo ter zastopanje (Lüssi, 1990, Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, Čačinovič Vogrinčič, 2006).

Način in pogostost sodelovanja med socialnimi delavci in ljudmi, ki prestajajo kazen zapora, se razlikuje glede na njihove stiske, želje (*Biti pozoren na manj aktivne sogovornice (A73), Bolj pozorna sem, kadar je oseba v ZPKZ dolgo časa (A116), Kadar so številni izzivi, sem več prisotna (A120), Delo se razlikuje glede na stiske in želje ljudi (C16), (H81)*).

V zavodih za prestajanje kazni zapora socialni delavci moč ljudi, ki prestajajo kazen zapora krepijo v delovnem odnosu tako, da omogočajo raziskovanje zelenega in pridobivanje novih izkušenj (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019). Ob raziskovanju zelenega in pridobivanju novih izkušenj je ključno razumevanje sinergetičnih generičnih načel (Šugman Bohinc, 2011).

Za intervjuvane je pomembno, da so ljudem vedno na voljo (*Dostopnost strokovnih delavcev (A76), (A109), (A110), (B29), (C60), (D91)*). Menijo, da je bilo v preteklosti več sodelovanja z zunanjimi institucijami in tudi ljudmi, ki prestajajo kazen zapora (*Sodelovanje je bilo boljše v preteklosti (E77), Ko sem začela delat v zavodu, smo lahko bolj podprli človeka (H26), V letih 2000 smo več sodelovali s centri za socialno delo (F113), Ne zmorem opravljati dela, se izobraževati skupaj (H42)*). Udeleženi so opozorili na čas, ki ga imajo za sodelovanje z ljudmi, ki prestajajo kazen zapora. V socialnem delu govorimo o konceptu ravnanja s sedanostjo. Čas, ko je socialni delavec v odnosu z osebami, ki prestajajo kazen zapora, je

edini čas, ki ga ima. Gre za edini čas, v katerem je delo mogoče (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019).

Nekateri opažajo, da imajo ljudje, ki prestajajo kazen zapora, vedno šibkejše socialne mreže. Kompleksne psihosocialne stiske ljudi so pogost razlog, da ima posameznik, družina šibko socialno mrežo. Grobelšek in Mikek (2006) menita, je v ZPKZ pomembno vključiti prostovoljce, ki lahko zapolnijo vrzel socialne mreže. Iz Letnega poročila (2019) pa je mogoče razbrati, da je v zavodih prostovoljcev zelo malo.

Ljudje, ki prestajajo kazen zapora, so po mnenju socialnih delavcev v delovnem odnosu z njimi vedno prostovoljno (*Ne postavlja pogojev (F109), (F108), V sodelovanje ljudi ne silimo, zapiše se zapisnik (C41), (C43), (C70), (C76)*). Pri delu jim je v oporo odnos, ki ga vzpostavijo s strokovnimi delavci iz različnih področij (*Socialni delavci moramo imeti široko socialno mrežo (A83), V podporo so mi strokovni delavci s katerimi imam vzpostavljen odnos (H29), (H75)*).

Delo socialnih delavcev pred odhodom osebe iz ZPKZ

Socialni delavci menijo, da je njihova vloga pred odhodom osebe iz ZPKZ zelo pomembna, saj pomagajo sogovornikom, da bi lahko samostojno živeli v skupnosti (*Urejanje kraja bivanja zahteva veliko časa (A119), (E70), Raziskovanje možnosti bivanja s pomočjo centrov za socialno delo, občin (A113), Ob odhodu osebe iz zavoda je pomemben dogovor o kraju bivanja (A112), Pomembni smo ob odhodu osebe iz zavoda (A106), (D32), (F17), (H50), (H73)*).

Temeljna naloga socialnih delavcev pred odhodom osebe iz zavoda raziskovanje možnosti bivanja (Ministrstvo za pravosodje, 2019). Sogovornike socialni delavci seznanijo tudi z možnostmi pomoči in podpore izven zavoda (*Pridobijo informacije za življenje izven zavoda (F94), Imamo organizirane skupine pred odpustom (F93)*). Veliko strokovnih delavcev navaja, da se njihovo sodelovanje z ljudmi, ko odidejo iz zavoda, še nadaljuje. Eksperti iz izkušenj pokličejo na telefon socialne delavke, napišejo elektronsko sporočilo. Potrebujemo predvsem osebo, da jim prisluhne, svetuje. Ena sogovornica je pojasnila, da jo je oseba, po prestani kazni zapora, poiskala in pričakala pred njenim domom. Želela si je pogovora, v katerem je bila slišana (*Delo se z odhodom osebe pogosto ne konča (D87)*).

Vsaka želena sprememba zahteva čas in prostor, da jo posameznik zmore. Za spremembo navad je potrebna dodatna podpora, z novimi pozitivnimi izkušnjami, ki nov zametek navade

postopoma spreminja v navado (Šugman Bohinc, 2006). Zagotovitev kraja bivanja je pomemben cilj, ki ga lahko imata socialni delavec in oseba, ki prestaja kazen zapora. Pomembnejša njuna naloga je raziskati sogovornikove vire moči, da bo spremembo zmogel.

Zavodi za prestajanje kazni zapora sodelujejo s centri za socialno delo, da bi raziskali vse možnosti nastanitve (Ministrstvo za pravosodje, 2019). Socialni delavci v zavodih izražajo stisko, saj pridobijo malo informacij o možnosti nastanitve s strani centrov za socialno delo. Naloga socialnih delavcev v ZPKZ je tudi predati centrom za socialno delo poročilo o doseženih ciljih in o želenih izidih ljudi, ki so prestali kazen zapora (Ministrstvo za pravosodje, 2019, Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, 2000). Raziskava je pokazala, da ljudje po prestani kazni zapora potrebujejo prostor in čas za pogovor, v katerem so slišani. Podpora in pomoč ljudem, ki prestanejo kazen zapora, naj bi se nadaljevala na centrih za socialno delo. Socialni delavci v zavodih menijo, da tovrstne podpore in pomoči ni, saj ljudje po prestani kazni zapora v stiski kličejo ali pišejo socialnim delavcem in delavkam v zavodih.

4.4 DEJAVNIKI, POVEZANI S PRESTAJANJEM KAZNI ZAPORA, KI VPLIVAJO NA SODELOVANJE MED SOCIALNIMI DELAVCI IN LJUDMI, KI PRESTAJAJO KAZEN ZAPORA

Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ

Socialni delavci navajajo številne dejavnike, povezane s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med njimi in ljudmi, ki prestajajo kazen zapora (B38). Največkrat omenjen dejavnik je notranja motiviranost sogovornikov (*Pomembno vlogo ima motivacija* (B41), (B67), (C75), (C78), (C80), (D93), (H10), (H11), *Oseben dejavnik* (E79), (F25), (H86), *Pasivnost sogovornic* (A68), (A72), (C81). Strokovni delavci menijo, da so ljudje bolj motivirani, kadar pridobijo ugodnosti, ki jih zavod omogoča ((B46), (E84), (E85), (E86), (E87), (H100), (H101), *Odvzem ugodnosti v primeru kršitev pravil* (A149), *Možnost odhoda v naravo jim veliko pomeni* (A150)).

Raziskava je pokazala, da se socialni delavci zavedajo lastnega vpliva na sodelovanje z osebami, ki prestajajo kazen zapora. K sodelovanju prispevajo s spretnostmi, znanji, izkušnjami, s katerimi vstopajo v delovni odnos. Velik vpliv na sodelovanje pripisujejo tudi ugodnostim, ki jih ljudje med prestajanjem kazni zapora pridobijo ali izgubijo.

Pomemben dejavnik, ki vpliva na sodelovanje, je tudi zdravje sogovornikov (*Zdravstvene stiske (A141), (B47), Pogosto so prisotne težave v duševnem zdravju (A14)*). Naslednji dejavnik, ki ga navajajo socialni delavci, je podporna socialna mreža, družba in okolje osebe, ki prestaja kazen zapora (*Podporna socialna mreža, okolje (A66), (A140), (B66), (C83), (H24), Družba osebo stigmatizira (B75), Družba želi izolirati ljudi (B76), Podpora družine (A67), (C82), (H128), Kazen je odvisna od širšega interesa (B77)*).

Ambrož (2008), Petrovec (1998), Vodopivec (1992), Žišt (2008) razpravljajo o različnih pogledih na kaznovanje, o metodah in pristopih v zavodih, o zapiranju ljudi. Žišt (2008) opozori na stiske ljudi zaradi stigme. Vodopivec (1992) poudari, da je družba kaznovalno naravnana, zato je uveljavljanje načel tretmanske ideologije v zavodih nemogoče.

Pomembna dejavnika, ki ju nagovarjajo nekateri socialni delavci, sta tudi trajanje kazni zapora in vrsta oddelka, v katerem oseba prestaja kazen zapora (*Vrsta oddelka (D89), (D90), Dolžina kazni vpliva (D88), (H83), (H88), Čas trajanja kazni zapora vpliva na možnosti po prestani kazni zapora (A143), (H25), Osebe v zaprtih oddelkih potrebujejo več podpore (A145), (A147)*). Nekateri socialni delavci menijo drugače (*Težko je povezati kaznivo dejanje, čas prestajanja kazni zapora in osebo (A142), Oblika in dolžina kazni nima velikega vpliva (C79)*).

V zaprtem oddelku je nadzor strožji, kazni so praviloma daljše. Ljudje, ki prestajajo kazen zapora v zaprtem oddelku, imajo malo ugodnosti. Socialni delavci v zaprtem oddelku sodelujejo z osebami, ki prestajajo kazen zapora, s spremstvom pravosodnega policista (Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, 2000). Razumljivo je, da navedeni dejavniki vplivajo na način sodelovanja med socialnimi delavci in osebami, ki prestajajo kazen zapora. V polodprtem oddelku in odprtem oddelku imajo ljudje možnost pridobiti različne ugodnosti zavoda. Lahko odidejo sami v trgovino, delajo izven zavoda, sodelujejo na aktivnostih izven zavoda, možni so pogostejši obiski svojcev, prijateljev.

(Ne)prostovoljnost interakcij vpliva na sodelovanje med strokovnimi delavci v ZPKZ in osebami, ki prestajajo kazen zapora. Socialni delavci pojasnijo, da so sogovorniki v odnosu z njimi prostovoljno (*V odnosu z nami so prostovoljno (B43), (B44), (C77), Sodelovanja z mano so prostovoljna (A126), (A125), Vsi želijo sodelovati (A124), (F98), (H16), (H17), (H15), V ZPKZ vstopi oseba neprostovoljno (B42), (E81), (H14), Izobražujejo in delajo neprostovoljno (B45), Z vsemi pogosto sodelujem (A128)*). V raziskavi so udeleženi potrdili, da so ljudje, ki prestajajo kazen zapora v zavodu neprostovoljno. V zavod oseba vstopi le s pravnoomočno

sodbo sodišča (Rooney in Mirick, 2018, str. 4–5). V delovnem odnosu s socialnimi delavci pa so prostovoljno, saj z njimi sodelujejo, če si tega želijo. Trotter (2015) pojasni, da se (ne)prostovoljnost lahko spreminja. V raziskavi nisem zaznala izzivov socialnih delavcev zaradi odpora in kljubovanja sogovornikov (Hong Chui in Mui Ho, 2006, str. 213–218). Nihče od socialnih delavcev tudi ni izpostavil stiske zaradi odpora (Miller, 2003).

Nekateri socialni delavci se soočajo z izzivi zaradi dvojnih vlog. Izziv premostijo s pomočjo pogovora s sogovorniki o vlogi socialnega delavca v ZPKZ (*Vsem razložim svojo vlogo* (A127), *Predstavitev vloge socialnega delavca vpliva na sodelovanje* (A139), (H30), (H103). Glede na opredelitvi dvojnih vlog avtorjev Šugman Bohinc (2006) in Trotter (2015), predpostavljam, da se socialni delavci v zavodih za prestajanje kazni zapora pogosto soočajo z izzivi dvojnih vlog.

Drugi dejavniki, ki so jih navedli socialni delavci, so: stiske v družini osebe, ki prestaja kazen zapora (*Varnost družine vpliva na prestajanje kazni zapora osebe* (A10)), znanje in pretekle izkušnje ljudi (*Znanja sogovornika* (H12), *Izkušnje sogovornika* (H13)), ki so v ZPKZ, odnos osebe do kaznivega dejanja (*Odnos do kaznivega dejanja* (D94), razumevanje kaznivega dejanja (D95), (D96), (D107)), različne interpretacije in mnenja o prestajanju kazni zapora (*Obstajajo tri zgodbe o prestajanju kazni zapora* (B71), *Zgodba širše družbe* (B73), (E80), *Zgodba ljudi, ki prestaja kazen zapora* (B72), *Zgodba zaposlenih v ZPKZ* (B74)).

Ocena uspešnosti sodelovanja socialnih delavcev z osebami v ZPKZ

Uspešnost dela strokovnih delavcev v ZPKZ se najpogosteje meri s stopnjo vračanja oseb v zavod (Petrovec, 1999). Nekateri socialni delavci pravijo, da težko ocenjujejo uspešnost (A161), (B60), (B63). Socialni delavci merijo uspešnost sodelovanja med sabo in osebami, ki prestajajo kazen zapora z doseženimi cilji sogovornikov in z zagotovitvijo temeljnih potreb za življenje v skupnosti (*Uspešen sem, kadar oseba vzpostavi stike z družino, prijatelji* (B78), (H120), *Uspešen sem, kadar imajo prostor za bivanje* (B82), *Uspešen sem, kadar se zaposli* (B83), *Uspešen sem, kadar dobijo sredstva za preživetje* (B81), *Vesela sem, ko rešimo težave sogovornikov* (C50), (D119), *Želim, da so cilji, ki jih načrtujemo, doseženi* (C100), *Epidemija je omogočila več možnosti nastanitve* (F53)).

Iz raziskave sem ugotovila, da si socialni delavci prizadevajo za zastavljanje dosegljivih dolgoročnih in kratkoročnih ciljev sogovornikov, zato so uspešni tudi takrat, kadar se uresničijo manjši cilji, ki so nujni, da bi dosegli zelen izid (Čačinovič Vogrinčič in Šugman

Bohinc, 2000). Socialni delavci v ZPKZ si prizadevajo k soustvarjanju rešitev za kompleksne psihosocialne stiske ljudi (Mešl, 2018) (*Zastavljati si dosegljive cilje (H121), Uspešna sem, kadar ljudje želijo ohranjati stik z mano (A162), (B80), (D115), Uspešna sem, kadar želijo govoriti z mano (A163), (B79), Zadovoljna sem, ko prejmem pozitivne povratne informacije (C51), (C96), (C97), (C99), Uspešen si takrat, kadar si oseba sprememb želi (C92), Sodelovanje sta odklonili le dve osebi (C98), Sem uspešen, kadar znam vzpostaviti pristen odnos z ljudmi (E93), Vsak premik je velika zmaga (F50), (F118), Premik je, kadar se oseba nekaj časa ne vrne v zavod (H119)*).

4.5 IZZIVI SOCIALNIH DELAVCEV PRI OPRAVLJANJU DELA V ZPKZ

Socialni delavci se pri delu soočajo s številnimi izzivi. Najpogosteje so v stiski, kadar želijo pomagati sogovornikom pri iskanju kraja bivanja. V Sloveniji ni organizacij, ustanov, ki bi zagotavljale možnost nastanitve tistim, ki po prestani kazni zapora nimajo prostora za življenje (*Pogosto imamo težave z urejanjem kraja bivanja (C26), (C27), (C29), (F28), (F29), (F30), (F31), (F33), (F50), (H28), Reintegracijskih centrov nimamo (F56)*).

Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (2000) predvideva sodelovanje zavodov za prestajanje kazni zapora in centrov za socialno delo. Velika večina udeleženi v raziskavi se kljub zakonsko opredeljeni nalogi sooča s stisko, kadar sodeluje s strokovnimi delavci iz centrov za socialno delo, saj ne dobijo potrebne pomoči. Kadar socialni delavci v ZPKZ potrebujejo pomoč centrov za socialno delo pri iskanju stanovanjskih možnosti, ti nimajo veliko informacij. Na centrih za socialno delo, kjer imajo delo razdeljeno na ločena področja, si socialni delavci na centru za socialno delo med sabo ne izmenjajo informacij, ki jih enemu socialnemu delavcu sporoči socialna delavka ZPKZ, npr. kadar socialni delavci in delavke na centru za socialno delo odločajo o (izredni) denarni socialni pomoči, je prestajanje kazni zapora okoliščina, ki jo morajo upoštevati, če zanjo ne vedo (če jim te informacije strokovni delavec centra za socialno delo, ki opravlja delo na področju postpenale, ne sporoči), ima lahko oseba, ki prestaja kazen zapora ali jo je prenehala prestajati, materialno stisko, saj okoliščina ni upoštevana (*C31), (F34), (F35), (H27), (H74)*).

Nekateri socialni delavci se soočajo s stiskami zaradi dvojnih vlog, saj so v vlogi avtoritete, na podlagi pooblastila in v vlogi pomagajočega v procesu podpore in pomoči (Šugman Bohinc, 2006) (*Dvojne vloge vplivajo na odnos (A152), (B51), (C88), (C89), (D109), (E89), (E91), (H95), Smo svetovalci, kaznovalci in učitelji (B49), (B50), (H96), (H97), (H98), Socialni delavec ne odloča o ugodnostih (F101)*)). Nekaj socialnih delavcev ne doživlja stisk

zaradi dvojnih vlog (*Nimam težav z vlogami (E90)*). Kadar se soočajo s stiskami zaradi dvojnih vlog, socialni delavci ponovno vzpostavijo delovni odnos (*Ponovno vzpostavljam odnos (B52)*, *Ponovna vzpostavitev odnosa zahteva čas (B53)*). Različna mnenja socialnih delavcev o izzivih z dvojnimi vlogami so lahko izraz njihovih raznolikih teoretičnih izhodišč.

Zavod za prestajanje kazni zapora je vladna organizacija (*Zaprto režima (A53)*, (*H104*), *Vodje nas omejujejo s pravili (E94)*, *Načela pedagoške službe in varnostne službe se v določenih primerih ne skladajo (E33)*). Vsi sogovorniki so v zavodu neprostovoljno (*V zavodu so neprostovoljno (F103)*, (*F106*), (*H90*), *V odnosu s socialnimi delavci so prostovoljno (F105)*, (*F104*), (*H91*)). Zaradi številnih zakonskih omejitev v ZPKZ znanja in spretnosti socialnega dela socialni delavec težje uporablja, kot če bi delo opravljal v nevladni organizaciji. (*Socialno delo je v vladnih organizacijah težje vključevati v delo (B12)*, *Mogoče je dobro delati, kljub zakonskim omejitvam (A156)*, (*C90*), (*C91*), (*D68*), (*D126*)). Socialni delavci menijo, da je mogoče upoštevati zakonske okvirje in hkrati pomagati ljudem, da dosežejo želene izide (Mešl, 2018).

Eden izmed izzivov za socialne delavce v zavodih za prestajanje kazni zapora so tudi stiske ljudi, ki jih imajo zaradi zdravstvenih težav (*C28*), (*B65*).

Pisanje poročil, zapisnikov, zahteva veliko časa, ki bi ga socialni delavci želeli nameniti sodelovanju z ljudmi, ki prestajajo kazen zapora (*Administrativno delo vzame čas, ki bi ga lahko imeli za ljudi (A62)*, (*E78*)).

Ljudje, ki prestajajo kazen zapora, se soočajo s številnimi stiskami (*Širok spekter dela (D40)*, *Stiske zaradi stigme (D39)*, (*F74*), *Osebne stiske, stiske z vlogami (D14)* *Ljudje se soočajo s številnimi stiskami (D13)*, (*H76*), *Stiska zaradi zaprtih bančnih računov (F26)*, (*F27*), *Vloge ljudi se spremenijo ob vstopu v zavod in odhodu iz zavoda (D15)*, (*D33*), *Stiske, kadar oseba ni imela zagotovljenih temeljnih potreb (D113)*, (*F52*), *Vsi ne zmorejo sprememb, da se ne bi vrnil v zavod (H115)*, *Podpreti posameznika, da naredi majhne premike, da bo lahko živel v skupnosti (E104)*, (*E105*)). Da bi ljudje lahko rešili stiske, je potreben čas, varen prostor, kontinuiran delovni odnos in izviren delovni projekt pomoči, v katerega so vključeni vsi pomembni sogovorniki, ki bi lahko prispevali svoj delež k rešitvi (Čačinovič Vogrinčič, Mešl, 2019, Šugman Bohinc, 2011, Sanjoy, 2017).

Ena izmed sogovornic je poudarila, da je treba sogovornika spoznati, se mu pridružiti, da ga lahko podpremo. Vsem udeleženiim v procesu podpore in pomoči je treba način sodelovanja prilagoditi, da bi zmozel uresničiti želen izid (Šugman Bohinc, 2008).

Socialni delavci se morajo v ZPKZ prilagoditi na različne spremembe, da bi lahko opravljali delo. V času izvedbe raziskave je imela na delo socialnih delavcev v zavodih velik vpliv epidemija. Nekatere osebe so prestajanje kazni lahko prekinile. V teh primerih so posamezni socialni delavci ohranjali stik preko telefonov in računalnikov. V zavodih je bilo treba reorganizirati izvajanje stikov z družino. Prevladovati je začel hibridni način dela in sodelovanja (*Prilagoditve na epidemijo so bile velik izziv, ki so prinesle nove možnosti in zahtevane prilagoditve (B91)*).

Žišt (2008) v raziskavi ugotovi, da se število oseb v zavodih povečuje. Razpravlja tudi o neustreznosti prostorov, v katerih ljudje prestajajo kazen zapora. Ena izmed socialnih delavk v tej raziskavi je poudarila, da vsi zavodi niso primerni za vse vrste kazni. Osebe, ki prestajajo daljše kazni zapora, morajo imeti prostor za aktivnosti zunaj zavoda. Že Brinc (1985) in Baraga (2004) sta trdila, da je zavod učinkovit le takrat, kadar imajo osebe v njem možnost dela, izobraževanja, prostočasnih aktivnosti za krepitev želenih spretnosti in možnosti stikov z zunanjim svetom. Vse navedene možnosti niso zagotovljene v vseh zavodih za prestajanje kazni zapora v Sloveniji.

4.6 POTREBE, ŽELENE SPREMEMBE SOCIALNIH DELAVCEV V ZPKZ

Socialni delavci si želijo, da bi se vsem, ki so prestajali kazen zapora, zagotovilo delo (*A167*), (*E107*), (*F140*), (*F141*), (*A168*).

Poleg tega si želijo, da bi vsi, po prestani kazni zapora, imeli prostor za življenje (*Vsakemu zagotoviti prostor za življenje (A169), (A166), (C102), (F20)*). Danska je ena izmed držav, ki je ustanovila reintegracijske centre. Ti v sodelovanju z lokalnimi in državnimi organizacijami raziskujejo in zagotavljajo možnosti bivanja (*F55*), (*F125*). Tisti, ki nimajo premoženja, prihrankov, ali podpore družine potrebujejo večjo državno finančno podporo (*Bolj finančno podpreti finančno ogrožene osebe ob odhodu iz ZPKZ (C104)*). Brez osnovnih sredstev za preživetje so ljudje, ki prestanejo kazen zapora, prisiljeni, da vzdržujejo stare, neustrezne vzorce ravnanja oziroma se vrnejo k njim, ker nimajo na razpolago možnosti, da bi razvili alternativne, bolj konstruktivne navade (Šugman Bohinc, 2000).

Ljudje, ki prestajajo kazen zapora, se soočajo s številnimi izzivi, zato je zagotovitev strokovne podpore in pomoči pomembna in potrebna med prestajanjem in tudi po prestani kazni zapora (*Vsakemu zagotoviti strokovno pomoč (A170), (E106)*). Želja socialnih delavcev je, da bi vsak, ki prestane kazen zapora, imel priložnost sodelovanja s probacijsko službo za dodatno podporo in pomoč pri reševanju stisk (*F115*). Mahoney in Daniel (2006) navajata občutke brezupa in izgube nadzora kot pogost izziv ljudi z izkušnjo prestajanja kazni zapora. Narativni pristopi omogočajo številne inovativne načine ravnanja strokovnih delavcev, s katerimi bi lahko ljudi z izkušnjo kazni zapora podprli, da bi preoblikovali omejujoče zgodbe o sebi v zgodbe upanja (Angus in MacLeod, 2004, Freedman in Combs, 1996, Denborough, 2014, White in Epston 1990). Udeleženi v raziskavi narativnih načinov ravnanja niso omenili, zato sklepam, da jih ne poznajo.

Nekateri menijo, da je socialno delo v zavodih kakovostno (*B84), (E112)*, a delovne naloge socialnega delavca obsegajo veliko administrativnega dela (*Veliko je administrativnega dela (A178), (C101), (D123), (E40), (E109)*).

Strokovni delavci v ZPKZ menijo, da se je vloga stroke in znanosti socialnega dela na centrih za socialno delo zmanjšala, zato so v stiski, kadar sodelujejo s tamkajšnjimi socialnimi delavci (*V stiski sem, kadar sodelujem s centri za socialno delo, saj se je izgubila stroka socialnega dela (B85), (B87), (E75), Kadar sodelujemo s centri za socialno delo, je veliko administrativnega dela (B86), Reorganizirati delo centrov za socialno delo (C104), (F126)*).

Sprememba, ki si jo socialni delavci v ZPKZ želijo, je tudi zaposlitev večjega števila socialnih delavcev, da bi imeli več časa za sodelovanje z osebami, ki prestajajo kazen zapora (*Število zaposlenih socialnih delavcev v ZPKZ je malo (A174), (E111), (H122), (H123), Imamo premalo časa za delo z ljudmi (D122), Strokovno delo je manj kvalitetno (E41)*).

Socialni delavci, zaposleni v ZPKZ, opažajo, da Komisija za pogojne odpuste ne upošteva njihovega mnenja. Želeli bi si, da bi se strokovno socialno delo upoštevalo in spoštovalo (*Spoštovanje strokovnosti socialnih delavcev (E110), (F136), Mnenje socialnih delavcev ni upoštevano pri Komisiji za pogojne odpuste (E43), (E44), Državna politika omejuje stroko (E42), (F135), (F134)*).

V zavod si nekateri socialni delavci želijo vključiti delovne terapevte, da bi lahko celostno podprli ljudi (*Potrebujemo delovnega terapevta, da ljudi pri delu podpre (F142)*).

Vodja sektorja za tretma je poudarila željo po sodelovanju med zavodi za prestajanje kazni zapora in Fakulteto za socialno delo, Univerzo v Ljubljani. S sodelovanjem bi strokovni delavci pridobivali nova znanja. Študenti pa bi spoznali delo socialnih delavcev v zavodih (F143), (F144).

5. UGOTOVITVE

Skoraj vsi udeleženi v raziskavi so v zavodih zaposleni že več kot deset let. Sedem strokovnih delavcev je zaključilo študij socialnega dela. Raziskava je pokazala, da imajo socialni delavci v zavodih za prestajanje kazni zapora številna znanja in raznolike spretnosti, ki jih pri delu uporabljajo. Poznati in razumeti morajo zakone s področij penologije, socialnega varstva, upravnega postopka. Pri delu se opirajo na znanja in spretnosti psihologije in pedagogike. Ta znanja in spretnosti so pridobili iz delovnih izkušenj in na izobraževanjih ob delu. Za opravljanje socialnega dela v zavodih so jim v oporo tudi znanja in spretnosti stroke in znanosti socialnega dela. Intervjuvani se zavedajo, da s svojimi znanji in spretnostmi vplivajo na proces sodelovanja.

Vsi udeleženi so izpostavili pomembnost odnosa, ki ga imajo z ljudmi, ki prestajajo kazen zapora. Odnos s sogovorniki vzpostavljajo s pomočjo socialno delovnega koncepta delovnega odnosa. V delovni odnos vključujejo instrumentalno definicijo problema in soustvarjanje rešitev, osebno vodenje, etiko udeležенosti, perspektivo moči, znanje za ravnanje in ravnanje s sedanostjo. Iz raziskave ni razvidno, da bi v celoti upoštevali dogovor o sodelovanju. Socialni delavci predstavijo svojo vlogo v odnosu. Socialni delavci iz vzorca opravljene raziskave ocenjujejo, da upoštevajo »smernice zakonite in etične prakse z neprosto voljnimi uporabniki« (Rooney, 1992, str. 141–143 po Šugman Bohinc, 2020/2021). Iz raziskave je mogoče tudi razbrati, da vsi socialni delavci v raziskavi menijo, da so pozorni na jezik socialnega dela in si prizadevajo v delovnem odnosu ravnati kot spoštljivi in odgovorni zavezniki, usmerjeni v vire moči sogovornikov. Nisem pa razbrala, da bi socialni delavci v procesu podpore in pomoči uporabljali raznolike načine ravnanja, ki so jih razvili avtorji pristopa, usmerjenega k virom moči, in narativnega pristopa. Lahko pa sem ugotovila, da si socialni delavci prizadevajo za raziskovanje virov moči sogovornikov. Zato raziskujejo življenjski svet sogovornika in njihov opis problema ter so raziskujejo možne rešitve. Udeležnim v raziskavi je pomembno, da zagotovijo varen sodelovalen kontekst, v katerem so spremembe načinov ravnanja mogoče. Niso pa omenili poznavanja sinergetičnih generičnih načel, ki bi jih lahko v tej nalogi podprla.

Med najpomembnejše načine ravnanja so sogovorniki uvrstili svetovanje, oskrbo, priskrbo in zastopanje.

Ugotovila sem, da v zavodih prevladuje delo s posameznikom. Skupinsko delo je metoda, ki se ne izvaja v vseh oddelkih v enaki meri. Skupnostnega dela v zavodih za prestajanje kazni

zapora skoraj ni. Nekateri socialni delavci pri delu uporabljajo nekatere inovativne metode in načine dela. Mednje spada raba humorja. Vsi socialni delavci sodelujejo pri oblikovanju osebnega načrta. Prizadevajo si tudi, da želeni izidi izhajajo iz sogovornika, hkrati pa morajo upoštevati cilje ustanove. Spoznala sem, da socialni delavci uspešnost svojega dela ocenjujejo na podlagi kriterija uresničevanja želenih izidov vsakega posameznika. Pri oceni uspešnosti dela dajejo bolj prednost ciljem ljudi, s katerimi sodelujejo, kot pa ciljem ustanove.

Socialni delavci si želijo, da bi bili v proces pomoči vključeni vsi, ki lahko prispevajo pri uresnitvi želenih izidov zavoda in sogovornika. Zakonski prepisi zahtevajo pridobitev soglasij za namene sodelovanja znotraj zavoda, kar močno otežuje takšno delo. Epidemija in upoštevanje ukrepov za zaježitev širjenja okužb pa delo v skupini dodatno omejuje.

Nekaj socialnih delavcev v zavodih ne opravlja zgolj nalog socialnih delavcev, zato se soočajo s stiskami dvojnih vlog. V vlogi socialnega delavca je v delovnem odnosu podporen in spoštljiv zaveznik sogovornika, ki skupaj z njim in zanj raziskuje želene izide. V njunem raziskovanju izhajata iz sogovornika in njegovih želj. Kadar socialna delavka hkrati opravlja tudi delo pedagoga, mora osebo vključiti v delo, izobraževanje in aktivnosti, ki niso nujno želen cilj sogovornika. Socialni delavec se takrat postavi v pozicijo moči, ki je v delovnem odnosu ne potrebuje. Večina meni, da je kljub zakonskim okvirjem in njihovim natančnim smernicam mogoče opravljati socialno delo v ZPKZ.

Ugotovila sem, da socialni delavci sodelujejo z osebami v zavodih skozi celotno obdobje prestajanja kazni zapora. Število srečanj pa je odvisno od želje in stisk sogovornikov.

Dejavniki, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in osebami, ki prestajajo kazen zapora, so motiviranost, zdravje, stiske, pretekle izkušnje in znanje. Na njuno sodelovanje vpliva tudi trajanje kazni zapora, vrsta oddelka in ugodnosti. Nihče od sodelujočih ni izpostavil vseh dejavnikov. Kadar se socialni delavci soočajo z izzivi dvojnih vlog, se opirajo na koncept delovnega odnosa tako, da ponovno oziroma vedno znova sogovornikom opredelijo oziroma pojasnijo svojo in sogovornikovo vlogo v procesu pomoči.

Vsi socialni delavci v moji raziskavi si želijo sprememb znotraj in zunaj zavoda za prestajanje kazni zapora, za namen kompleksnejše podpore in pomoči. Želijo, da bi vse osebe imele možnost dela med prestajanjem kazni zapora in tudi po njenem preteku. Želijo več podpore in pomoči pri iskanju možnosti bivanja ljudi po prestani kazni zapora. Menijo, da trenutna podpora ljudem po prestani kazni ni zadostna, zato ljudje ne zmorejo uspešno zaživeti v

skupnosti. Socialni delavci so opozorili na prevelik obseg administrativnega dela, ki jim otežuje kontinuirano sodelovanje z ljudmi v ZPKZ. Menijo, da bi v zavodih moralo biti zaposleno večje število socialnih delavcev. Ocenjujejo, da njihovo strokovno mnenje ni upoštevano, kadar posredujejo mnenja in poročila Komisiji za pogojne odpuste. Med predlogi spremembe so navedli še zaposlitev delovnih terapevtov v zavodih, vzpostavitev sodelovanja s Fakulteto za socialno delo, Univerza v Ljubljani, izboljšanje sodelovanja s centri za socialno delo in drugimi pomagajočimi poklici.

6. PREDLOGI

Socialni delavci v zavodih uporabljajo znanja in spretnosti stroke in znanosti socialnega dela. Predlagam, da pridobljena znanja izpopolnjujejo z novimi, inovativnimi načini socialnodelovnega ravnanja.

Sodelovanje med zavodi za prestajanje kazni zapora in Fakulteto za socialno delo, Univerzo v Ljubljani, lahko prispeva pozitivne učinke. Socialni delavci v zavodu bi pridobili nova znanja in spretnosti. Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani, bi lahko razvijala nove načine ravnanja, ki bi izhajali iz prakse. Študentje socialnega dela pa bi spoznali relativno zaprt sistem zavodov za prestajanje kazni zapora in delo socialnih delavcev v zavodih.

V zavodih za prestajanje kazni zapora imajo socialni delavci številne naloge. Velikokrat se soočajo tudi z izzivom dvojnih vlog. Menim, da bi zaposlitev večjega števila socialnih delavcev v zavodih zmanjšala preobremenjenost in stiske socialnih delavcev. Z večjim številom zaposlenih socialnih delavcev v zavodih, bi lahko ljudem, ki prestajajo kazen zapora zagotovili več časa za raziskovanje in uresničevanje njihovih želenih izidov.

Cilji zavodov za prestajanje kazni ne izhajajo iz ljudi, ki prestajajo kazen zapora. Smiselno je, da se cilji zavoda usklajujejo s cilji ljudi. Na tovrsten način bi se okrepila motiviranost ljudi za sodelovanje v (ne)prostovoljnih dejavnostih.

Predlagam, da Ministrstvo za pravosodje in Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti raziščeta nove možnosti načinov sodelovanja in dela med centri za socialno delo, zavodi za prestajanje kazni zapora in drugimi pomembnimi pomagajočimi ustanovami. Razlog za predlog navajam zaradi stisk socialnih delavcev v zavodih, ki jih socialni delavci doživljajo, kadar sodelujejo s socialnimi delavci, zaposlenimi na centrih za socialno delo, in kadar želijo podpreti ljudi v zavodih s pomočjo obstoječih pomagajočih organizacij.

Znanja in spretnosti socialnega dela pomembno prispevajo k podpori ljudem, ki se soočajo s številnimi izzivi, zaradi prestajanja kazni zapora. Menim, da bi Komisija za pogoje odpuste morala upoštevati mnenje socialnih delavcev v zavodih, saj v času prestajanja kazni zapora spoznavajo ljudi, njihove stiske in želene izide. Mnenje socialnih delavcev je oblikovano na podlagi celovitejše zgodbe ljudi, kot si jo lahko ustvari komisija na podlagi pisnega poročila strokovnih delavk in delavcev ZPKZ o upoštevanju pravil in predpisov zavoda ljudi, ki prestajajo kazen zapora.

Menim, da bi v zavode morali vpeljati več skupinskega in skupnostnega načina dela. Treba si je aktivneje prizadevati za zmanjševanje predsodkov družbe o ljudeh, ki imajo izkušnjo kazni zapora. Zavodi morajo postati bolj odprte ustanove. Ljudje, ki prestajajo kazen zapora, bi tako pridobili ali razširili svojo podporno socialno mrežo.

Predlagam, da se načrtuje podpora in pomoč ljudem po prestani kazni zapora. V vlogah izvajalcev vidim nevladne organizacije, lokalne skupnosti, probacijske enote in centre za socialno delo. Lahko razumem, da oseba brez sredstev za preživetje, brez psihosocialne podpore in pomoči ter brez prostora za življenje, ponavlja stare, neustrezne vzorce ravnanja, četudi se je med prestajanjem kazni zapora naučila novih, ustrežnejših.

7. VIRI IN LITERATURA

- Ambrož, M. (2008). Preventivne mešane teorije o namenu kaznovanja. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 59(3), 239–248.
- Angus, E. L. & MacLeod, J. (2004). *The Handbook of Narrative and Psychotherapy: Practice, Theory and Research*. Kraj založbe: Sage Publications.
- Studen, A. (2004). *Rabljev zamah: K zgodovini kriminala in kaznovanja na Slovenskem od 16. do začetka 21. stoletja* (str. 1–119). Ljubljana: Slovenska matica.
- Baraga, U. (2004). *Družbeno vzdušje v zaporih* (Diplomsko delo). Pravna fakulteta: Ljubljana
- Brinc, F. (1985). *Družbeno vzdušje v zavodih za prestajanje kazni zapora v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.
- Brinc, F. (2001). Družbeno vzdušje v zavodih za prestajanje kazni zapora in v Prevzgojnem domu Radeče. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 52(4), 287–302.
- Brinc, F. (2007). *Penologija: Izbrane penološke teme – začasni učni pripomoček za študente v visokošolskem programu varstvoslovja*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Brinc, F. (2011). Družbeno vzdušje v zavodih za prestajanje kazni zapora in v prevzgojnem domu Radeče leta 2010. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 62(4), 295–311.
- Brinc, F. & Petrovec, D. (2001). *Družbeno vzdušje v zavodih za prestajanje kazni zapora v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.
- Brinc, F. & Petrovec, D. (2011). *Družbeno vzdušje v zavodih za prestajanje kazni zapora in v prevzgojnem domu Radeče leta 2010*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.
- Clark, M. (2005). The Strengths Perspective in Criminal Justice. V: D. Saleebey (ur.). *The Strengths Perspective in Social Work Practice* (str. 97–112). Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Čačinovič Vogrinčič, G. & Šugman Bohinc, L. (2000). Učinkovitost (uspešnost razgovora v socialnem delu z družino. *Socialno delo*, 39(3), str. 175–189.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2006). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2008). *Soustvarjanje v šoli: Učenje kot pogovor*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., & Možina, M. (2015). *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Čačinovič Vogrinčič, G. & Mešl, N. (2019). *Socialno delo z družino: Soustvarjanje zelenih izidov in družinske razvidnosti*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

- Denborough, D. (ur.). (1996). *Beyond the Prison: Gathering dreams of freedom*. Adelaide: Dulwich Centre Publications.
- Denborough, D. (2002). Prison and the question of forgiveness. *The International Journal of Narrative Therapy and Community Work*, 1(1), 74–75.
- Denborough, D. (2014). *Retelling the Stories of Our Lives. Everyday Narrative Therapy to Draw Inspiration and Transform Experience*. New York, London: W. W Norton & Company.
- Hong Chui, W. & Mui Ho, K. (2006). Working with involuntary clients: Perceptions and experiences of outreach social workers in Hong Kong. *Journal of Social Work Practice*, 20(2), 205–222.
- Eigner, M. (2005). *Zapor: Medskupinske interakcije* (Diplomsko delo). Maribor: Fakulteta za varnostne vede.
- Foucault, M. (2004). *Nadzorovanje in kaznovanje: Nastanek zapora*. Ljubljana: Krtina.
- Frangež, D. (2006). *Mnenje obsojencev o odnosih v zaporu na Dobu* (Diplomsko delo). Fakulteta za družbene vede: Maribor.
- Freedman, J., & Combs, G. (1996). *Narrative Therapy: The Social Construction of Preferred Realities*. New York, London: W. W. Norton & Company.
- Flaker, V. (1996). Rojstvo totalne ustanove in racionalizacija dobrodelnosti v dobi razuma. *Socialno delo*, 35(3), 185–195.
- Flaker, V. (1998). *Odpiranje norosti: Vzpon in padec totalnih ustanov*. Ljubljana: /*cf.
- Flaker, V. (2001). Prostovoljno delo: delo za druge in zase. *Socialno delo*, 40(6), 305–312.
- Flaker, V. (2003). Temeljne in nujne spretnosti socialnega dela. *Socialno delo*, 42(4/5), 237–257.
- Flaker, V. (2012). Kratka zgodovina dezinstitucionalizacije v Sloveniji. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo*, 39(250), str. 13–30.
- Flaker, V., Mali, J., Rafaelič, A., & Ratajc, S (2013). *Osebno načrtovanje in izvajanje storitev*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Goffman, E. (2019). *Azili: Eseji o socialni situaciji duševnih bolnikov in drugih zaprtih varovancev*. Ljubljana: Založba /*cf.
- GOV.SI. (2021). *Izvrševanje kazenskih sankcij in pripora*. Pridobljeno 18. 1. 2021 s <https://www.gov.si/podrocja/pravna-drzava-in-pravosodje/izvrsevanje-kazenskih-sankcij-in-pripora/>.
- Gril, A. (2007). *Prostovoljstvo je proizvodnja smisla*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

- Gumz, J. E. (2004). American Social Work, Corrections and Restorative Justice: An Appraisal. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 48(4), 449-460.
- Grobelšek, A., & Mikek, K. (2006). Usposabljanje prostovoljcev in prostovoljno svetovalno delo v zaporu. *Socialna pedagogika*, 10(2), 231–243.
- Heimler, E. (1975). *Survival in Society*. London: Weidenfeld and Nicolson.
- Hacin, R. (2015). Pregled slovenskega penološkega raziskovanja od sredine petdesetih let dvajsetega stoletja. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 66(3), 235–252.
- Ivanhoff, A., Smyth, N., Dulmus, H. (2007). Preparing social workers in practice in correctionals institutions. V Roberts, A. R., Springer, D. W. *Social work in juvenile and criminal justice settings* (str. 341–350). Springfield: Charles C. Thomas.
- Kanduč, Z. (2003). *Onkraj zločina in kazni*. Ljubljana: Študentska založba.
- Kanduč, Z. (1996). Utilitarne in retributivne zamisli o upravičenosti kaznovanja. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 47(2), 122–134.
- Kristančič, A. (1995). *Svetovanje in komunikacija*. Ljubljana: Inserco.
- Kazenski zakonik (KZ-1) (2008). Ur. l. RS 50/12.
- Kobal, B., Žakelj, T. (2007). Osebe v postpenalni obravnavi na trgu dela. *Socialno delo*, 46(3), 157–165.
- Lebel, T. P., Richie, M., Maruna, S. (2015). Helping Others as Response to Reconcile a Criminal Past. The Role of the Wounded Healer in Prison Reentry Programs. *Criminal Justice and Behavior*, 42(1), 108–120.
- Ministrstvo za pravosodje. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij. (2018). Letno poročilo. Pridobljeno 7. 4. 2021 s <https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/URSIKS/Dokumenti/Letna-porocila-/Letno-porocilo-2018.pdf>.
- Ministrstvo za pravosodje. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij. (2019). Letno poročilo. Pridobljeno 19. 1. 2021 s <https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/URSIKS/Dokumenti/Letna-porocila-/Letno-porocilo-2019.pdf>.
- Ministrstvo za pravosodje. Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij. (2020). Letno poročilo. Pridobljeno 6. 11. 2021 s <https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/URSIKS/Dokumenti/Letna-porocila-/Letno-porocilo-2020.pdf>.
- Lenarčič, B. (2000). Ida Hojnik Zupanc: Samostojnost starega človeka v družbeno-prostorskem kontekstu. *Teorija in praksa*, 37(1), 169–171.
- Lüssi, P. (1990). Sistemski nauk o socialnem delu. *Revija za socialno delo*, 29(1/3), 81–94.

- Maier, S. F., Peterson, C., Schwartz, B. (2000). From helplessness to hope: the seminal career of Martin Seligman. V: Gillham, J. E. (ur.), *The science of optimism and hope: research essay in honor of Martin E. P. Seligman*. Pennsylvania: Temptation Foundation Press (11–37).
- Mali, J. (2006). Koncept totalne ustanove in domovi za stare. *Socialno delo*, 45(1–2), 17–27.
- Mahoney, M. A., Daniel, C. A. (2006). Bridging the Power Gap. Narrative Therapy With Incarcerated Women. *The Prison Journal*, 86(1), 75–88.
- Maruna, S., & Lebel, T. P. (2009). Strengths-Based Approaches to Reentry. *Japanese Association of Sociological Criminology*, 34(1), 59–81.
- McCullough, M. E. (2008). *Beyond Revenge: The Evolution of the Forgiveness Instinct*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Meško, G., Umek, P., Valentinčič, D. (2005). Samoocena strokovne usposobljenosti, kompetentnosti in vrednote zaposlenih v slovenskih zaporih: rezultati analize. V: D. Žišt, *Utrinki iz življenja za rešetkami* (str. 20–50). Maribor: Večer.
- Meško, G., Hacin, R., Žiberna, P., Mihelj Plesničar, M. (2016). Izvajanje dela v korist skupnosti – kvalitativna študija v ljubljanski regiji. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 67(3), 234–248.
- Meško, G., Hacin, R. (2018). Profesionalizacija penološke stroke v Sloveniji. *Varstvoslovje*, 20(3), 309–330.
- Mesec, Bl. (1998). *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Pridobljeno 30. 1. 2021 s <http://www.dlib.si>.
- Mesec, Bl. (2009). *Načrtovanje raziskave: študijsko gradivo za interno uporabo. Metodologija raziskovanja v socialnem delu I*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mesec, Bo. (2003). *Prostovoljno delo – metode, ki oblikujejo skupnost in njeno identiteto*. (Doktorska disertacija). Maribor: Univerza v Mariboru, Fakulteta za organizacijske vede.
- Ministrstvo za pravosodje. (2021). *Uprava za probacijo*. Pridobljeno 26. 3. 2021 s <https://www.gov.si/drzavni-organi/organi-v-sestavu/uprava-za-probacijo/o-upravi/>
- Meško, G. (2002). *Osnove preprečevanja kriminalitete*. Ljubljana: Visoka policijsko varnostna šola.
- Meško, G., Frangež, D., Rep, M., & Sečnik, K. (2006). Zapor: družba znotraj družbe, pogled na obsojence, na odnose in življenje v zaporu. *Socialna pedagogika*, 10(3), 260–287.
- Mešl, N. (2008). *Razvijanje in uporaba znanja v socialnem delu z družino: procesi soustvarjanja teoretskega znanja v praksi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mešl, N. (2013). Od razumevanja pojava naučene nemoči k razvijanju odpornosti v socialnem delu. *Socialni delo*, 52(6), 351–360, 403, 405.

- Miller, L. (2006). Using Narrative Therapy in Social Work Practice V: *Counseling Skills for Social Work* (105–124).. London, New Dehi: Sage Publications.
- Milošević Arnold V., & Postrak M. (2003). *Uvod v socialno delo* (str. 128–145). Ljubljana: Študentska založba, edicija Scripta.
- Možina, M., & Schiepek, G. (2012). Osebnost in identiteta z vidika systemske znanosti. *Kairos, Slovenska revija za psihoterapijo*, 6(3-4), 13–32.
- Petrovec, D., & Meško, G. (2006). Back to the future: Slovenia's penological heritage. *Varstvoslovje*, 8 (3-4), 356–364.
- Petrovec, D. (1999). *Ideja in realnost socioterapevtske usmeritve*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani.
- Petrovec, D. (1985). Posvetovanje o komunikacijah pri izvrševanju kazenskih sankcij. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 36(2), 52–67.
- Petrovec, D. (1992). O tretmanski ideji. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 43(1), 63–70.
- Petrovec, D. (1999). *Ideja in realnost socioterapevtske usmeritve*. Ljubljana: Visoka policijsko varnostna šola.
- Petrovec, D. (2003). Socioterapevtski in restorativni model ter obravnava obsojenih oseb. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 45(4), 403–406.
- Podržaj, J. (1993). Slovenski zapor- nekateri aktualni problemi in možnosti rešitev. *Penološki bilten*, 11(1, 2), 36–60.
- Plesničar, M. M., Drobnjak, M. (2019). Kaznovanje in kaznovalna politika v Sloveniji: konceptualni premiki in praktične posledice. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 70(2), 119–128.
- Pravilnik o izvrševanju kazni zapora* (2019). Ur. l. RS, št. 46/2019
- Prevolšek, D., Lipeč, J., & Hacin, R. (2018). Strokovna usposobljenost in osebnostne značilnosti strokovnih delavcev v slovenskih zaporih. *Varstvoslovje*, 20(1), 45–64.
- Ramovš, J. (2001). Prostovoljstvo pri delu z ljudmi in za ljudi. *Socialno delo*, 40(6), 313–322.
- Rafaelič, A. (2015). *Pomen povezovanja in vključevanja pri oskrbi po meri človeka in procesih dezinstytucionalizacije*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Rafaelič, A., Ficko, K., & Flaker, V. (2017). Prehod k skupnostnim oblikam oskrbe v Sloveniji. *Socialna pedagogika*, 21(3–4), 183–211.
- Razpotnik, I. (2000). *Analiza dela zaposlenih v slovenskih zaporih* (Diplomsko delo). Maribor: Fakulteta za varnostne vede.

- Rooney, R. H. (1992). *Strategies for Work with Involuntary Clients*. New York: Columbia University Press.
- Rooney, H., & Bibus, A. A. (2001). Clinical Practice with Involuntary Clients in Community Settings. V: Briggs, H. E., Corcoran, K. (ur.). *Social Work Practice* (str. 391–409). Chicago: Lyceum.
- Rooney, R. H., & Mirick R. (2018). *Strategies for Work with Involuntary Clients*. 2nd ed. West Sussex: Columbia University Press.
- Sagadin Mlinarič, A. (2018). *Spletni dnevnik: Izobraževanje in svetovalne aktivnosti za obsojence kazni zapora*. Pridobljeno 26. 10. 2020 s <https://epale.ec.europa.eu/sl/blog/izobrazevalne-svetovalne-aktivnosti-za-obsojence-kazni-zapora>.
- Sanjoy, R. (2017). Field Work Practice in Correctional Setting: Indian Social Work Perspective. *Glob J Arch & Anthropol*, 2(1), 31–38.
- Schiepek, G., Ludwig Becker, F., Helde, A., Petzold, E., Jagdfeld, F., & Kröger, F. (2005). Sinergetika za prakso: Spodbujanje samoorganizirajočih procesov. V: Bohak, J., Možina, M. (ur.), *Sodobni tokovi v psihoterapiji. Od patogeneze k salutogenezi* (25–33). Rogla, Zbornik prispevkov.
- Seligman, M. (1992). *Helplessness*. New York: Freeman.
- Seligman M., Reivich, K., & Gillham, J. (2007). *The optimistic child*. New York: Houghton Mifflin Company.
- Skupnost centrov za socialno delo Slovenije (2020). *Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo CSD*. Pridobljeno 29. 3. 2021 s [file:///D:/0%20Moji%20podatki%20!!!/Downloads/Katalog%20nalog%20december%202020%20\(1\).pdf](file:///D:/0%20Moji%20podatki%20!!!/Downloads/Katalog%20nalog%20december%202020%20(1).pdf).
- Soković, S., & Bejatović, S. (2017). Sodobne ideje o rehabilitaciji obsojencev: razvoj, značilnosti in možnosti. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 68(1), 43–52.
- Stegu, B. (2006). *Samoevalvacija programa Svetovanje in pomoč osebam med in po prestani kazni zapora* (Diplomsko delo). Fakulteta za socialno delo: Ljubljana.
- Stern, D. N. (2004). *The Present Moment in Psychotherapy and Everyday Life*. New York, London: W.W. Norton & Company.
- Stritih, B. (2000). Prostovoljno delo – staro vino v novih sodih. V: Martelan in Samec. (2000). *Prostovoljno delo včeraj, danes in jutri* (str. 16–48) Ljubljana: Slovenska filantropija.
- Šugman Bohinc, L. (1997). Epistemologija socialnega dela. *Socialno delo*, 36(4), 289–308.

- Šugman Bohinc, L. (2000). Kibernetika spremembe in stabilnosti v kontekstu svetovalnega in terapevtskega dela s klientskim sistemom. *Psihološka obzorja*, 9(2), 87–101.
- Šugman Bohinc, L. (2006). Socialno delo z neprostovoljnimi uporabniki. *Socialno delo*, 45(6), 345-355.
- Šugman Bohinc, L. (2008). *Ocenjevanje začetnih stikov v neprostovoljnih interakcijah*. Študijsko gradivo za interno uporabo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Šugman Bohinc, L. (ur.). (2011). *Učenci z učnimi težavami: Izvirni delovni projekt pomoči*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Šugman Bohinc, L. (2011a), Sinergetika soustvarjanja učenja in pomoči v šoli. V: Šugman Bohinc, L. (ur.), *Učenci z učnimi težavam., Izvirni delovni projekt pomoči* (str. 36–79) Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Šugman Bohinc, L. (2020/2021). *Zemljevidi narativne prakse podpore in pomoči*. Študijsko gradivo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Trbanc, M., Boškić, R., Kobal B., & Rihter, L. (2003). *Socialna in ekonomska vključenost ranljivih skupin v Sloveniji: Možni ukrepi za dvig zaposljivosti najbolj ranljivih kategorij težje zaposljivih in neaktivnih oseb* (raziskovalo poročilo). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
- Trotter, C. (2007). *Working with Involuntary Clients: A Guide to Practice*. New York: Routledge.
- Trotter, C. (2015). *Working with Involuntary Clients: A Guide to Practice*. 3rd ed. New York: Routledge.
- Toi, H. (2015). *Professional Values and Conflict among Social Workers in Prisons: An Examination of Role Stress, Strain, and Job Satisfaction in Working with Inmates with Mental Illness and/or Substance Use Disorders*. (Doktorska disertacija). University of Connecticut.
- United Nations. (2006). *Handbook on Restorative Justice Programmes* (str. 6). United Nations publication, New York. Pridobljeno 26. 3. 2021 s https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_on_Restorative_Justice_Programmes.pdf.
- Udovč, A. (2012). *Psihosocialna pomoč na Odprtem oddelku Puščava Zavoda za prestajanje kazni zapora Dob* (Diplomsko delo). Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
- Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij (UZKS). (2021). Pridobljeno 28. 1. 2021 s <https://www.gov.si/drzavni-organi/organi-v-sestavi/uprava-za-izvrsevanje-kazenskih-sankcij/o-upravi/#e55480>.

- Van Wormer, K., & Boes, M. (1998). *Social Work, Corrections, and the Strengths Approach*. Pridobljeno 21. 1. 2021 s <https://sites.uni.edu/vanworme/canada.html>.
- Videmšek, P. (2013). *Iz institucij v skupnost: stanovanjske skupine nevladnih organizacij na področju duševnega zdravja*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Videmšek, P., & Mali, J (2018). Od načrta skrbi in programa oskrbe do osebnega načrtovanja in izvajanja storitev. *Socialno delo*, 57(1), 27–42.
- Vodopivec, K. (1992). O vlogi strokovnega osebja v kaznovalnih ustanovah. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 43(1), 3–12.
- Vries, S., & Bouwkamp, R. (2002). *Psihosocialna družinska terapija*. Logatec: Firis.
- Walsh, F. (2006). *Strengthening family resilience*. New York, London: The Guilford Press.
- White, M. K. (2007). *Maps of Narrative Practice*. New York, London: W. W. Norton & Company.
- White, C. (2011). *Narrative Practice. Continuing the Conversations*. New York, London: W. W. Norton & Company.
- White, M., & Epston, D. (1990). *Narrative Means to Therapeutic Ends*. New York: Norton.
- Wikipedija. (2021). Socialno delo. Pridobljeno 30. 11. 2021 s https://sl.wikipedia.org/wiki/Socialno_delo.
- Zimmerman, J. L., & Dickerson, V. C. (1994). Using a narrative metaphor: Implications for theory and practice. *Family Process*, 33(1), 233–245.
- Zakon o Probaciji (ZPro)* (2017). Ur. l. RS 27/2017.
- Zakon o kazenskem postopku (ZKP)* (2021). Ur. l. RS 176/2021.
- Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS-1)* (2000). Ur. l. RS 200/2020.
- Zhang, A., Tsui, A., Song, L., Li, C., & Jia, L. (2008). How do I trust thee? The employee-organization relationship, supervisory support, and middle manager trust in the organization. *Human Resource Management*, 47(1), 111–132.
- Žorga, S. (1996). Kaj lahko ponudimo prostovoljcem in zakaj (model mentorske supervizije usposabljanja). *Socialno delo*, 35(4), 275–282.

8. PRILOGE

8.1 PRILOGA A: MERSKI INSTRUMENT, VODILO ZA INTERVJU

1. Uvodno: predstavitev načrta magistrske naloge in klepet o trajanju zaposlitve sogovornikov ter o njihovi doseženi stopnji izobrazbe.
2. Kakšna je vloga socialnih delavcev v zavodih za prestajanje kazni zapora?
3. Znanja, spretnosti, načela, metode na katere se pri delu opirate?
4. Kakšen je strokovni prispevek socialnih delavcev ob vstopu osebe v zavod, v času prestajanja kazni zapora in ob zaključevanju sodelovanja?
5. Kateri dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, vplivajo na način in proces sodelovanja (npr. odprt/zaprt oddelek, čas prestajanja kazni zapora, (ne)prostovoljno sodelovanje)?
6. Kakšni so izzivi socialnih delavcev v ZPKZ (dvojne vloge, ciljna (ne)skladnost)?
7. Kako socialne delavke ocenjujejo uspešnost sodelovanja z osebami v ZPKZ?
8. Katere so možne spremembe v ZPKZ (možne spremembe za socialno delo v zavodih)?

8.2 PRILOGA B: INTERVJU Z OSEBO A (ZPKZ IG)

- Kraj izvedbe: pogovor s pomočjo zoom aplikacije
 - Čas izvedbe: 20.9.2021, 17:15-19:00
1. Uvodno: predstavitev načrta magistrske naloge in klepet o trajanju zaposlitve sogovornikov ter o njihovi doseženi stopnji izobrazbe.

Od leta 2006 sem bila zaposlena v ZPKZ Dob, najprej kot pedagoginja (A1). Potem so me premestili na delovno mesto socialne delavke. Tu sem bila zaposlena do konca leta 2015 (A2). Potem so me premestili na Ig, edini ženski zapor v Sloveniji, na delovno mesto socialne delavke (A3). Po zaključenem študiju socialnega dela, sem opravljala pripravništvo na Šentu, po tem je bil objavljen razpis na Dobu, kjer sem bila sprejeta na delovno mesto za stalno. ZPKZ Ig ima poleg ZPKZ Dob pri Mirni zaposlene dve oziroma dva strokovna delavca, ki opravljata socialno delo, zato je v tih dveh zavodih bistveno lažje opravljati delo (A4). Število oseb s katerim zdaj sodelujem je veliko manjše, kot je bilo prej. Je pa delo od zavoda do zavoda zelo različno, predvsem zaradi velikosti samih ZPKZ (A6). Mi socialni delavci v ZPKZ v Sloveniji smo zelo povezani med sabo, smo v stikih, imamo aktive, supervizije in izobraževanja, ko smo v stiski. Malo nas je in sami smo, težko nas razumejo drugi socialni delavci, ko opravljamo svoje delo (A7). Pogosto se pokličemo in posvetujemo o tem kako delati, na koga se nasloniti, ko je težava.

2. Kakšna je vloga socialnih delavcev v zavodih za prestajanje kazni zapora?

Mojo vlogo vidim v tem, da ko vstopi oseba v ZPKZ, da stopim do nje in jo vprašam po počutju, stiskah (A8). Če ima oseba otroke, družino je potrebno urediti zavarovanje zanje, saj po osebi, ki je v ZPKZ ne more biti zavarovana nobena druga oseba (A9). Ženske in mame so v ZPKZ veliko mirnejše, če je za njihovo družino med samim prestajanjem kazni zapora poskrbljeno (A10). Ob tem sem pozorna predvsem na otroke. Vprašam po urejenosti zdravstvenega zavarovanja zanje. V primeru, da jih privede policija je potrebno poskrbeti za obleko in obutev (A11). V tem primeru pogosto osebe tudi ne sporočijo prihoda v ZPKZ svojcem, zato skupaj uredimo to

(A12). Pogosto so prestrašene, otroci so v šoli, odvisno od situacije, poslušam in skupaj pogledamo, kaj lahko naredimo (A13). Velikokrat se osebe, ki so v ZPKZ soočajo s težavami v duševnem zdravju (A14). Osebe pridejo, pogosto pozabijo na cigarete, osnovne stvari (A15). Najprej jim je potrebno sporočiti, da smo tu za njih in bomo tu tudi jutri in naslednje dni (A16). Pomembno jim je predati sporočilo, da nas lahko vedno poiščejo, če potrebujejo pomoč, podporo (A17). Dati jim občutek človečnosti je ključnega pomena, saj je stiska ob prihodu v zavod velika (A18). Vpeti smo v celoten sistem dela. Potrebno je organizirati zadeve (A19), se pogosto prilagoditi različnim situacijam (A20) kot je korona virus (A21), ostati v stiku z osebami, ki so bile na prekinitvi prestajanja kazni zapora (A22). Veliko je zadev, ki so samoumevne, na primer aktivirat obsojenko za vključitev v aktivnost (A23). Pogosto so v začetku zelo motivirane, po dveh srečanjih pa motivacijo izgubijo. Socialni delavci smo povsod vpeti (A24), smo kot ena velika družina. Zjutraj, ko pridem v službo, grem velikokrat po zavodu (A25) in jih nagovorim (A26), opažam spremembe (A27), klimo v zavodu, poskušam biti čim bolj v stiku z vsemi na dnevni ravni (A28).

3. Znanja, spretnosti, načela, metode na katere se pri delu opirate?

Osnovna metoda dela je delo s posameznikom (A29), prva socialna pomoč (A30), tako kot na centrih za socialno delo. Pomembno je videti, slišati (A31), opaziti težavo, stisko (A32) in opolnomočiti osebo, da jo bo lahko sama rešila (A33). Prvi mesec se osredotočimo na njih, kot ljudi, osebe, da se lahko soočijo s stisko, da prestajajo kazni zapora, saj je to velika sprememba (A34). Potem korak za korakom skupaj iščemo rešitve za stiske (A35), s katerim sogovornice pridejo. Ključno je, da se z mojo podporo naučijo reševati stiske oziroma rešijo probleme (A36).

Metoda dela je torej delo s posameznikom (A37). Imamo pa tudi delo s skupino (A38), delovne terapije (A39). Povsod smo vpeti in spremljamo sogovornike (A40). Znanja, ko sem pričela opravljati delo socialne delavke v ZPKZ, so bila zgolj teoretična (A41). Izkušnje so bile ključne (A42), saj je delo z osebami v ZPKZ zelo specifično. Komuniciramo z ljudmi, ki se vedejo manipulativno, tudi agresivno. Na fakulteti te naučijo asertivnega vedenja (A43), poslušanje (A44), spremljanje (A45), postavljanje meja (A46), to so odlična podlaga. Ampak v praksi je tudi tako, da sodeluješ z osebami, ki ti grozijo. Sodeluješ z ljudmi, ki ne znajo jezika, ne razumejo jezika, niso hodili v šolo, jim moraš drugače razložiti zadeve, se z njimi drugače pogovarjati. Tega se naučimo s praktičnimi izkušnjami, ne tekom študija. Vedno se je potrebno prilagoditi osebi (A47), s katero si v pogovoru. Sodeluješ lahko z zelo izobraženimi, ali pa tistimi, ki niti ne poznajo jezika. Leta dela dajo izkušnje. So seminarji, ki so nam bili v veliko pomoč (A48), predvsem za delo z osebami, ki se vedejo agresivno. V teoriji lahko vsi vse dobro razumemo (A49), v praksi pa marsikateri strokovni delavec odpove, ko gre za igro vlog (A50). Tehnike obstajajo, ampak si vsak v praksi izoblikuje svoj repertoar načina dela (A51). Način kako opravljaš delo, je zelo pomemben, saj se osebe v ZPKZ pogovarjajo o tem kakšen si kot strokovni delavec. Skozi leta si ustvariš pozicijo. Z avtoritarnim načinom dela ne uspeš narediti ničesar (A52). Kljub temu, da je naš režim zaprt, institucionalno gledano (A53). Jaz vedno gledam širše, imamo zakonodajo (A54), hišni red (A55), ampak stiske sogovornikov je možno vedno umestiti znotraj tega in znotraj tega tudi reševati (A56). Kljub temu, da je oseba obsojena, je še vedno človek, zato je nanj potrebno tudi tako gledati (A57). Pri svojem delu želim najprej spoznati človeka, šele nato berem sodbo (A58). Pri našem delu nas najbolj zavezuje zakonodaja (A59). Karkoli želim narediti, se vedno pred tem vprašam ali imam zakonsko podlago (A60). Za vsako stvar more oseba, ki z nami sodeluje podpisati soglasje, da se s tem strinja ali dovoljuje (A61). Veliko je birokracije, posledično manj

časa za pogovore in sodelovanje s sogovorniki (A62). Pogosto dajem na stran birokracijo, da sem lahko tu z njimi in za njih. Pogovor in podpora sta edino, kar jim lahko damo (A63).

Načela, ki so zame ključna, da gledaš osebo v ZPKZ kot na človeka (A64) in si osredotočen na dobro, pozitivno (A65). Če osebe nimajo zdravega življenja, podporne socialne mreže je zanje zelo težko, saj se soočajo s stigo (A66). Družina ogromno pomeni osebam v ZPKZ (A67). Biti mama v zavodu je težko. Pomembno je aktivno sodelovanje, sogovornice so zelo pasivne (A68). Velikokrat moram iti do sobe, jih psihično podpret (A69), včasih tudi iz postelje pomagati vstati, da se aktivnosti udeleži (A70). Po tem so za mojo vztrajanje za njihovo aktivnost zelo hvaležne. Potrebujemo ogromno motivacije, spodbud, saj redko dolgo vztrajajo (A71). Če je potrebno iti desetkrat na delavnice, prve dvakrat gredo, potem pa rabijo spodbudo, da zmorejo iti. Nekatere samo spijo ali ležijo v posteljah (A72). To so tista skupina oseb, ki jih ne smemo spregledati ali pustiti pri miru (A73). Predvsem za te moramo najti načine, da jih spodbudimo v aktivno življenje, da se bo zmogla umestiti tudi pozneje, izven ZPKZ (A74). Pogosto osebe, ki imajo stiske v duševnem zdravju potrebujejo več naše podpore, da zmorejo biti aktivne in delati na sebi. Pomembno je, da mi vztrajamo na prijazen in osebni način (A75), jih vabimo vedno znova. Ključno je, da jih ne pustimo same ampak, da smo jih dostopne (A76), saj to pogosto postopoma učinkuje. Vsaka oseba je svojevrstna, zelo rade se med sabo primerjajo. Zato je pomembno, da jih podpremo v tem, da so lahko samosvoje (A77). Veliko je klepetanja in obrekovanja, zato smo pozorne tudi na to, saj iz tega pogosto nastanejo spori. Tudi takrat smo vpete socialne delavke, da sogovornice podpremo, da zmorejo spore rešiti (A78). Veliko imamo tudi italijansko govorečih oseb, seveda tudi drugih tuje govorečih ljudi, ki slovensko ne razumejo, ali razumejo slabo, zato je zame pomembno, da govorim tudi tuje jezike (A79). Veliko jezikov moraš znati, saj lažje prideš do osebe, če govoriš njihov jezik, se z jezikom pridružiš sogovorniku, ga podpreš (A80). Za začitit človeka, ne potrebuješ veliko, samo biti osebni z njim (A81). Ženske velikokrat prikrivajo težave, ko res ne gre, pridejo pomoč. Takrat so stiske večje oziroma velike, ko je potrebno podpret osebe, da rešijo stiske za več let nazaj (A82).

Metoda dela, potrebno je imeti široko mrežo ljudi, poznanstev, strokovnih delavcev iz drugih institucij (A83). Namreč če kliče obsojenka sama, da bi uredila zadeve, pogosto traja predolgo časa (A84). V primeru, da pokličem jaz, v njenem imenu, so zadeve urejene takoj oziroma hitro (A85). To me žalosti, a je realnost.

Osnova našega dela so predpisi in zakonodaja (A86), potem je poslušanje (A87), znanje jezikov (A88), saj sodelujem tudi s tujci. Pomembna jezik je srbohrvaščina. Sem se jo naučila in se na ta način približam ljudem, saj edina tukaj razumem in govorim ta jezik. Tako je lahko oseba, ki pride sem mirna, saj ji lahko v njenem jeziku razložim kaj in kako sedaj. Ključno je bit tam za človeka (A89), občutek podpore. Pravila dobijo s pazniške storitve. Pri nas pa rabijo podporen odnos, ki je spoštljiv (A90), v tem odnosu so videni kot človek, ne kot kaznivo dejanje (A91).

4. Kakšen je strokovni prispevek socialnih delavcev ob vstopu osebe v zavod, v času prestajanja kazni zapora in ob zaključevanju sodelovanja?

V prvem mesecu strokovni delavci, psihologi, socialni delavci, naredimo osebne načrte (A92). Naredimo načrte, mi socialni delavci naredimo načrt socialnega vključevanja (A93). To pomeni daljši razgovor, v katerem opredelimo naše delo, našo vlogo socialne delavke v zavodu, namen in cilj socialne obravnave (A94). Sledenje je na kratko povedano; »ko imate težavo, pridite, povejte, bomo skupaj iskali rešitve«. Potem predstavimo

naloge centrov za socialno delo (A95), ki se je nekoliko spremenilo. Zelo malo podatkov lahko pridobimo s strani centra za socialno delo, saj ni pravne podlage (A96). Velikokrat se zato poslužujemo timov (A97), saj smo s strokovnimi delavci povezani, se poznamo, in se pogovorimo. Covid nam je onemogočil srečanja v živo, zato se pogosto srečujemo preko zoom ali kar preko telefona (A98). Ampak sem mnenja, da je za težke stiske, potreben osebni stik (A99). Še posebej ko gre za nasilje, stiske v zvezi z otroci. Povsem drugače se lahko začitimo, če sodelujemo osebno. Covid nam je osebno delo, sodelovanje vzel. Tudi oseba v zavodu, ko je opravljala skupaj z mano pogovor s strokovno delavko na centru za socialno delo preko zooma. Tablica in aplikacija sta jo zmedle, zato je delovala nervozno, napadalo, a to ni. Na drug način nam je covid prinesel tudi dobre izkušnje, saj nam prikrajša ogromno časa (A100). Med zaprtjem zaradi epidemije sem bila v veliki večini prisotna na delovnem mestu tukaj in to je bistveno olajšalo stiske ljudi. Na uvodnem razgovoru raziščemo kje oseba živi, kdo so najbližji svojci, katere so tisti, ki osebi pomenijo največ, kakšne so finančne zmožnosti, raziščemo ali ima urejeno zdravstveno zavarovanje in osebno izkaznico (A101). Pogovorimo se o življenju (A102). Jaz se »pohecam« in rečem: »sem radovedna, bi vas rada spoznala, pustimo kaznivo dejanje, jaz bi vas rada spoznala, kdo ste vi, kdo so starši, kje ste živela, imate kakšna vprašanja, malo mi povejte o vas« (A103). Potem če vidim, da oseba nima vprašanj se zopet »pošalim« in rečem: »super, vi mene ne potrebujete, se vidimo čez leto in pol, ko se bo vaša kazen iztekla«. Vedno zraven poudarim, da če bo karkoli kadarkoli imela vprašanje ali stisko, so vrata vedno odprta, lahko pridejo na pogovor (A104). Kadar gre za nasilje v družini, težave z drogo, alkoholom tu smo veliko vključeni, so tudi daljše kazni zapora. V primeru goljufije pa manj, so tudi krajše kazni. Ključni smo na začetku prestajanja kazni zapora, ko spoznavam človeka, ko oblikujemo načrt (A105). Nato smo pomembni spet na koncu prestajanja kazni zapora, ko se načrtujejo ugodnosti, izhodi nazaj domov (A106). Ključno je pretehtati vse okoliščine, zato smo povezani s centri za socialno delo (A107), se posvetujemo s strokovnimi delavci tam, veliko sodelujemo tudi s probacijsko službo (A108). Med samim prestajanjem kazni zapora lahko osebe s stisko kadarkoli pridejo, da skupaj pogledamo, kaj lahko naredimo (A109). Lahko pokličejo, potrkajo na vrata, napišejo elektronsko sporočilo, predhodno se jim ni potrebno naročiti (A110). Vrata imam vedno odprta. Zavarovanje in osebne izkaznice urejamo že na začetku in potem toliko časa, dokler jih ne uredimo (A111). Ob koncu prestajanja kazni zapora je v ospredju dogovor o kraju bivanja oziroma o načrtovanju kraja bivanja (A112). Raziščeš v kateri občini je živela oseba pred zavodom, se povežeš s centrom za socialno delo, raziščeš kdaj je imela občina razpis za stanovanja, objaviš na oglasno mesto (113). Dobro je vedeti, kdaj ima kdo kakšne razpise. Se moramo zelo povezovati z zunanjimi institucijami, kralji ulice, projekt človek in drugimi nevladnimi organizacijami, da bi lahko našli rešitve (A114). Ena oseba je imela prihranke, je lahko kupila stanovanje preko nepremičninskega agenta. Druga je odšla v dom starejših občanov. Vedno jih ob tem spremljam, hodim z njimi na razgovore, predamo podatke, podpisemo pogodbe (A115). Še posebej, če je oseba dlje časa pri nas (A116). Prvih par mesecev po prestajanju kazni zapora me še vedno lahko pokličejo, saj pogosto po tem ostanejo sami, pred tem pa sem bila jaz, kot socialna delavka, vedno na voljo (117).

Načrt se lahko vedno spremeni, kadarkoli (A118). Nastanitev rešujemo celo prestajanje kazni (A119). Ko so večje stiske, sem dnevno skupaj z osebami (A120). Vsakim se približaš na različen način (A121). To spretnost pridobiš z leti izkušenj (A122). Na primer, če oseba ne zna pisati, mu pomagaš tako, da ti napišeš vlogo za na center za socialno delo. Ne rečeš napišite vlogo in jo oddajte. Če vidiš, da te ne razume kdaj je datum odhoda, natisneš koledar in narišeš križec, danes smo tukaj, nato narišeš križec na datum, ko je predviden odhod. Ampak nikoli ni enako (A123).

5. Kateri dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, vplivajo na način in proces sodelovanja (npr. odprt/zaprta oddelka, čas prestajanja kazni zapora, (ne)prostovoljno sodelovanje)?

Tistih, ki z mano ne bi želeli sodelovati, ni (A124). Sem imela v svoji poklicni poti samo eno osebo, ki mi je bila s strani drugih strokovnih delavcev predstavljena na način, da ta ne bo želela sodelovati. Pa temu ni bilo tako. Vsekakor gre za odrasle osebe, vsaka oseba se zase odloči kaj želi in kaj ne (A125). Nikogar se ne silim v sodelovanje (A126). Jaz do vsakogar stopim, se z njim pogovorim, mu ponudim pomoč, pogovor, čas, a sama oseba se vedno odloči ali to želi ali ne (A127). Lahko smo skupaj v tem. S sodelovanjem nimam težav, z vsemi imam redne in pogoste stike, pogovore (A128). Zelo pomembno je, da ne dajemo obljub (A129). Pri besedah je potrebno biti zelo pozoren kaj rečeš in kako rečeš (A130). Ključen je odnos, saj sem jaz tu za njih (A131). Moram se držati pravil, to drži (A132), ampak jaz sem tu za ljudi, da pomagam tam, kjer seveda v okviru zakona lahko (A133). Nisem tu zato, da bi kritizirala (A134), ampak sem tu, da bi ljudi podprla. Potrebno je uporabljati njihov jezik, torej preprostega, če govori preprosto (A135), saj če bi govorila strokoven jezik, me ne bodo zmogli razumeti. Dam jim prostor za jok, kar je normalno, saj bi bilo čudno, če bi jim bila kazen zapora povsem normalna zadeva (A136). Gre za posebne stiske, ki zahtevajo čas (A137). Vsekakor šoka ne moremo reševati takoj, ampak ko bo oseba to zmogla. Pustimo jim čas (A138), da predelajo vse informacije.

Ko predstavimo način dela, našo vlogo želijo sodelovati (A139). Ko imajo ljudje dobro socialno mrežo zunaj, potrebuje manj moje pomoči (A140). Več me potrebujejo osebe, ki imajo zdravstvene težave, težave z drogo (A141). Težko je povezati kaznivo dejanje, čas prestajanja kazni zapora in osebo kakršno je (A142). Nekdo, ki je 10 let ali več je v veliki stiski, so primeri dobre prakse, ko zmoremo poiskati nastanitev in si oseba z našo pomočjo poišče zaposlitev. Takrat smo lahko zelo veseli, saj dlje časa kot je oseba v zavodu, ima v realnosti malo možnosti zaposlitve in posledično samostojnega življenja (A143). Takšna je realnost.

Težava pa je ta, da mislijo oziroma pričakujejo, da bodo ob izpustu dobili denarno socialno pomoč v vrednosti 1000 EUR in tudi, da jih bo stanovanje čakalo. A žal temu ni tako, zato je potrebno pogosto veliko časa nameniti temu (A144).

Pisarno imam na zaprtem oddelku, psihologinja jo ima na polodprtem. Razlika je, saj so osebe, ki so v zaprtem oddelku nekoliko bolj zahtevne, v smislu več potrebujejo pomoči, podpore, naše vztrajnosti (A145). Ko se sprehodim po hodniku, skoraj vsako jutro, opazim klimo in vidim ali so dobre volje ali ne. Smo kot velika družina. Odnosi med njimi samimi zelo vplivajo, na naše delo, njihovo sodelovanje pri aktivnostih (A146).

V polodprtem oddelku in odprtem oddelku imajo že takoj ugodnosti. V zaprtem oddelku pa teh ugodnosti ni (A147). Prehodi so vsekakor možni. V zaprtem oddelku so pogosto tuje osebe, z daljšimi kaznimi. Spremljanja so na 3 do 4 mesece, kjer skupaj pogledamo napredke in raziščemo, kaj je možno.

Pri nas imamo tudi možnost nočitev, kar je redkost (A148). Ta soba je vedno polna. Obiski pa so dvakrat na teden. V primeru kršitev vzamemo obiske ali sprehode v parku (A149). Narava jim veliko pomeni (A140). Imamo prednost, da jo imamo na doseg roke. Prireditve urejamo, da je življenje tu aktivno (A141). Tako smo tudi preživeli covid.

6. Kakšni so izzivi socialnih delavcev v ZPKZ (dvojne vloge, ciljna (ne)skladnost)?

Dvojnih vlog pri nas ni. Imam samo vlogo socialne delavke. Vsak zavod ima svojo razporeditev dela. Je pa dvojna vloga v tem, da smo omejeni z zakonom (A142). Jaz problem poskušam pretvoriti v zakon, ne obratno (A143). Vedno gledam kaj je možno, da je lahko skupaj vidimo najprej (A144), upamo, se odprto pogovarjamo o vrstovih, o otrocih. To je tisto, kar nas poveže, jim da občutek, da so ljudje. Vedno iščemo njihovo dobro, tisto v čemer so uspešni ali tisto, kar jim veliko pomeni (A145). Na ta način potem zmoremo znotraj vseh teh okvirov.

Meni je zelo pomembno, da imam dobre odnose z drugimi strokovnimi delavci z zunanjih institucij. Na ta način lahko naredimo tudi kaj izven teh trdnih okvirov (A146). Zato si vzamem čas in jih povabim, razkažem zavod, razložim zakonodajo, postopke, pravno podlago (A147). Nato pa se lahko skupaj raziskujemo, sodelujemo (A148).

Mora biti prisotna strokovna distanca, saj sem v vlogi kaznovalca in v vlogi tistega, ki pomaga (A149). Zato je potrebno razložiti, jaz tega ne morem, ker...Ključno je, da jim razložiš zakaj tega ne moreš, na način, da razumejo. Raziščeš pa hkrati kaj je možno in kako je to možno (A150).

7. Kako socialne delavke ocenjujejo uspešnost sodelovanja z osebami v ZPKZ?

Uspešnost sodelovanja ocenjujem nerada (A151). Največ mi pomeni, ko mi ljudje to sami povedo, ko me po odhodu iz zavoda pokličejo in povedo kako so (A152). Pomembno mi je, da slišim, da se osebe v zavodu pogovarjajo, da z mano se res lahko pogovorijo (A153). Zelo pomemben mi je odnos, ki ga vzpostavimo (A154). Nehala pa sem imet velike cilje, saj si potem v stiski, če nečesa ne zmorem pomagati rešiti. Imam srečo, da se mi pogosto izpelje tako, kot si zamislim, ampak so trenutki, ko ne zmoreš, ne najdeš poti, da bi imel podlago za pomoč (A155).

8. Katere so možne spremembe v ZPKZ (možne spremembe za socialno delo v zavodih)?

Pomembno bi bilo urediti prehod, ko oseba odide iz zavoda, da ima nastanitev (A156) in možnost dela, da bi lahko zaživel (A157). Najslabši primer pomeni zavetišče za brezdomce in denarna socialna pomoč (A158). Sami pa si seveda želijo svoje stanovanje in polna denarna socialna pomoč. Ampak na ta način si naložimo veliko breme, saj je to izjemno težko doseči. Zato je potrebno vse dobro raziskati, vse možnosti.

Idealno bi bilo, da bi lahko vsakemu, ki odide iz zavoda omogočili majhno stanovanje za določen čas, da si lahko uredi lastno nastanitev (A159). Poleg tega, da imajo vse osebe, ki odidejo iz zavoda strokovno pomoč, h kateri bi se lahko nekaj mesev po prestani kazni zapora zatekli, kadarkoli, ko bi potrebovali pomoč (A160). Tako bi lahko imeli občutek varnosti, ko ne bi potrebovali razmišljati, kako bom jutri lahko jedel (A161).

Stiska je z denarjem, da si lahko naredijo osebne izkaznice in bančne račune, ki jih imajo pogosto zaprte (A162). S to višino denarne socialne pomoči je to zelo težko, zato je nujna pomoč še nevladnih organizacij (A163).

Socialnih delavcev je zelo malo v ZPKZ. V zavodih je delo socialnega delavca specifično, na Fakulteti za socialno delo smo imeli predavanje o kazenskem zakoniku, ampak praktične izkušnje so najpomembnejše (A164). Zakon prebereš, se ga naučiš, misliš, da razumeš. Potem pa začneš delati, moraš napisati dopis z zakonsko podlago in vsebino notri. Tega se nikjer ne naučiš (A165). Ali ko moraš napisati sklep za sodišče, ki ne bo padlo, tega se naučiš šele s prakso, ne na Fakulteti.

Zelo pomembno je, da sodelujemo s različnimi strokovnimi delavci. Vsak lahko prispeva svoj pogled, svoja znanja. Socialno delo je zelo nevhvaležno v zavodih, saj delamo samo s stiskami. Ko je vse dobro ljudje niso pri nas. Če bi ljudje zmogli, bi jih rešili sami. Tako pa so lahko stiske, ki so nastajale po deset let (A166). Zato moramo imeti širino znanj, da lahko razložimo možnosti, ki jih oseba ima (A167). Vseskozi se moramo učiti, saj smo povezovalni člen med ljudmi v ZPKZ in zunanjim okoljem (A168). Vloga socialnega delavca kot podporne osebe, je v ZPKZ izjemno pomembna, saj je veliko predsodkov s katerimi prihajajo ljudje, tudi predsodkov širše družbe (A169).

Potrebno bi bilo uskladiti zdravstvene resorje in ZUIKS, na to opozarjamo že dolgo časa (A170). Papirologija vzame veliko časa, vse je potrebno večkrat zabeležiti (A171). To vzame dragocen čas, ko bi lahko bila z ljudmi, imela razgovore. V zavodih je premalo socialnih delavcev, da bi lahko imel redne, pogoste stike z vsemi (A172).

8.3 PRILOGA C: INTERVJU Z OSEBO B (ZPKZ DOB PRI MIRNI)

- Kraj izvedbe: pogovor s pomočjo aplikacije zoom
- Čas izvedbe: 24.9.2021, 13:30-14:35
- 1. Uvodno: predstavitev načrta magistrske naloge in klepet o trajanju zaposlitve sogovornikov ter o njihovi doseženi stopnji izobrazbe.

Študiral sem socialno delo (B1), po predhodnem sistemu, torej pred uvedbo bolonjskega študija. Tukaj sem zaposlen od leta 2006, torej že več kot deset let (B2). Pred tem sem delal drugje. V ZPKZ sem pričel delati skupaj s socialno delavko A, ki sedaj dela na drugem ZPKZ.

- 2. Kakšna je vloga socialnih delavcev v zavodih za prestajanje kazni zapora?

Zavodi za prestajanje kazni zapora so sestavljeni iz oddelkov. V ZPKZ je najvišje na lestvici direktor. Njemu sledijo vodje oddelkov, nato strokovni delavci, psihologi, socialni delavci, varnostniki, pazniško osebje. Vsi zaposleni smo med seboj povezani in socialno delo je kamenček v mozaiku, ki je ključen pred samim začetkom prestajanja kazni zapora, med prestajanjem kazni zapora in tudi po odhodu osebe iz zavoda (B3). Obstajajo razlike med ZPKZ v Sloveniji (B4). V ZPKZ Dob pri Mirni v povprečju traja kazen zapora sedem let. Vse kazni zapora so daljše od enega leta in pol. Ena izmed nalog je narediti načrt z osebo, ki vstopi v zavod (B5). Težko je narediti načrt skupaj z osebo, ki bo v ZPKZ dlje časa (B6). Okvirno ga načrtujemo, a se med samim prestajanjem kazni zapora spreminja (B7). Naša vloga je predvsem videti, poslušati, slišati ljudi, ki pridejo v ZPKZ (B8). Jih videti najprej kot ljudi, brez kaznivega dejanja, da jim lahko pomagamo (B8).

- 3. Znanja, spretnosti, načela, metode na katere se pri delu opirate?

Za socialnega delavca, ki opravlja delo v ZPKZ je izjemnega pomena poznavanje zakonodaje (B9). Pomembno je poznati Zakon o upravnem postopku. Imamo Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, pravilnik o izvrševanju kazni zapora (B10). Tudi smernice za delo imamo zapisane (B11). Delo socialnih delavcev se v vladnih organizacijah zelo razlikuje od dela socialnih delavcev v nevladnih organizacijah. V vladnih organizacijah je večji izziv vpeljati socialno delo, saj nam delo omejuje ali natančno določa zakonodaja (B12). Poleg tega sogovorniki v nevladne organizacije odidejo zaradi lastne želje, so motivirani (B13). V ZPKZ nihče ne vstopi prostovoljno, vsi pridejo proti svoji volji (B14). To je pri delu pomembno upoštevati (B15).

Ključna izhodišča iz katerih izhajam je pozitiven odnos (B16), čustvena stabilnost (B18), empatija (B17). Osebe, ki so ZPKZ, so v stiski, na različne načine, ne potrebujejo še dodatnih obremenitev, stisk, zaradi sodelovanja s strokovnimi delavci (B19). To ne pomeni, da ne spoštujemo predpisov. Te je potrebno upoštevati, znotraj tega okvira pa lahko raziskujemo, sodelujemo, podpremo sogovornike (B20). Pomembna so znanja o osebnostnih motnjah, saj ima veliko oseb v ZPKZ diagnozo (B21). Pomembna spretnost, metoda je poslušanje (B22). Slišati ljudi pomeni iskati rešitve (B23). Pogosto to od nas zahteva sodelovanje z drugimi ustanovami in različnimi službami (B24). Fleksibilnost je pomembna spretnost, saj se je potrebno prilagajati na notranje, na primer spremembe znotraj ZPKZ, in zunanje vplive, na primer covid-19 (B25). Dobro je, za opravljanje socialnega dela v ZPKZ, poznati tudi osnove psihologije, da lahko razumeš ljudi (B26), njihove odzive, predvsem takrat kadar je prisotna bolezen ali gre za sodelovanje z osebami, ki imajo stiske z odvisnostjo (B27).

V ZPKZ prevladuje individualno delo, ki je kontinuirano, kontinuirana svetovanja (B28). Oseba lahko kadarkoli vstopi v pisano in se z mano pogovori (B29). Skupinsko delo je sedaj še bolj omejeno kot je bilo pred epidemiološkim stanjem (B30). Ključno pri sodelovanju z osebami v ZPKZ je mirno vodenje, ki ni konfliktno (B31). To pomeni, da osebi ne vsiljuješ svojih razlag, predstav, misli, če sogovornik nima enakih interpretacij, ampak se mu približaš s temami, interpretacijami, ki so njemu bližje (B32).

4. Kakšen je strokovni prispevek socialnih delavcev ob vstopu osebe v zavod, v času prestajanja kazni zapora in ob zaključevanju sodelovanja?

Imamo zapisane smernice, najprej je potreben sprejem osebe v zavod. Takrat naredimo načrt (B33), v tem okviru predstavimo zakonodajni okvir (B34), razloge oziroma namen prestajanja kazni zapora (B35). Načrtuje se socialno vključevanje (B36). Načrt se vseskozi spreminja, saj imamo pogosta spremljanja zadanih ciljev (B37). Socialni delavci smo kamenček v mozaiku, ne gre le za pomembnost strokovnega prispevka, ampak za številne druge dejavnike, ki vplivajo na odločitve oseb, ki so v ZPKZ (B38). Za nekatere je zavod za prestajanje kazni zapora način življenja (B39). Kljub temu, da se vključuje v različne aktivnosti, na primer izobraževanje, se pozneje zopet vrne nazaj v ZPKZ (B40). Nekateri pa so notranje motivirani za sodelovanje, in imajo tudi ugodnosti, kot so predčasni odhod iz zavoda, pogostejši obiski, izhodi, prehod iz zaprtega v manj strožja režima, torej polodprtega in odprtega (B41).

5. Kateri dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, vplivajo na način in proces sodelovanja (npr. odprt/zaprta oddelek, čas prestajanja kazni zapora, (ne)prostovoljno sodelovanje)?

Ne glede na oddelek, čas trajanja v katerem mora oseba prestajati kazen zapora, je oseba v ZPKZ neprostovoljno (B42). Storitve, ki jih nudimo znotraj prestajanja kazni zapora pa so prostovoljne (B43). Sogovorniki so v odnosu s socialnimi delavci prostovoljno (B44). Neprostovoljno pa so vključeni v delo, izobraževanja (B45). Motiviranost za neprostovoljno delo najdejo največkrat zaradi ugodnosti, ki jih zaradi udeležnosti pri izobraževanju ali pri opravljanju dela imajo oziroma pridobijo (B46). Pogosteje kot vrsta oddelka, čas trajanja kazni na način sodelovanja vplivajo bolezni in odvisnosti, s katerimi se soočajo sogovorniki (B47). Vsaki osebi, ne glede na to ali je oseba v zaporu ali ne, je potrebno različno sodelovanje, saj je vsaka oseba različna od druge (B48).

6. Kakšni so izzivi socialnih delavcev v ZPKZ (dvojne vloge, ciljna (ne)skladnost)?

Kot socialni delavec v ZPKZ nastopam v različnih vlogah kadar sodelujem s sogovorniki (B49). Nihče, ki je zaposlen v ZPKZ ni samo svetovalec ali le kaznovalec ali poučevalec (B50). Kadar nadomeščam vodjo oddelka opravljam delo, ki lahko skrha odnos med mano in sogovornikom (B51). Odnos nato vzpostavljam ponovno v pogovoru s sogovorniki (B52). Včasih vzpostavitev odnosa traja malo časa, včasih potrebujejo sogovorniki dlje časa, da bi zopet zmogli govoriti z mano (B53).

Ko oblikujemo načrt je pomembno zastaviti kratkoročne cilje, saj jih je mogoče prej doseči (B54). To daje občutek, da se približujemo oziroma korakamo proti temeljnim ciljem. Ciljna (ne)skladnost je prisotna, saj imamo kot ustanova različne cilje od ljudi, ki prestajajo kazen zapora (B55). Ravno zato je ključno opredeliti tudi kratkoročne cilje, ki izhajajo iz sogovornikov (B56). Ti cilji so njihova želja, ki jih pogosto motivirajo tudi za cilje ZPKZ (B57). Eden izmed ciljev zavoda je spoštovanje hišnega reda. Nekateri zmorejo skupaj z nami poiskati motivacijo za upoštevanje hišnega reda, drugi le tega ne zmorejo (B58). Takrat jih usmerjamo, vodimo in pogosteje skupaj načrtujemo (B59).

7. Kako socialne delavke ocenjujejo uspešnost sodelovanja z osebami v ZPKZ?

Uspešnost v ZPKZ je težko opredeliti (B60). V Sloveniji smo socialni delavci v ZPKZ zelo odprti, vodi nas sociopedagoški model (B61), ki je prisoten že skoraj od sedemdesetih let prejšnjega stoletja. V Sloveniji smo v ZPKZ socialni delavci stacionirani na oddelkih, torej živimo s sogovorniki (B62). Zelo težko je govoriti o uspešnosti, saj nima samo ZPKZ vpliv na življenje ljudi, ki so ali so bili v zavodu (B63). Osebe, ki so storile najhujšo kaznivo dejanje (umor) se ne vračajo pogosto nazaj v ZPKZ (B64). Pogosto se vračajo tisti, ki se soočajo s stiskami v duševnem zdravju in osebe, ki se soočajo z odvisnostjo (B65). Pomembno je tudi okolje, v katero se oseba vrne iz ZPKZ, zato je socialno vključevanje tako pomemben in hkrati zahteven del našega dela (B66). Nekatere osebe se v ZPKZ počutijo dobro. Vsaka oseba potrebuje motivacijo, interes, da se zmore soočiti s stiskami, ki jih kaznivo dejanje in prestajanje kazni zapora prinesejo (B67).

ZPKZ danes nadomeščajo družbeno koristna dela, polodprti in odprti oddelki zavodov. ZPKZ je zamenljiv z drugimi alternativami, saj jih tudi imamo (B68). Določene osebe bi to izrabile, druge ne. Namen ZPKZ ni le resocializirati ljudi, ampak jih umakniti iz družbe (B70). Pri alternativah so vedno tri zgodbe (B71), ki jih je potrebno upoštevati. Ena je zgodba oseb, ki storijo zaporno kazen (B72). Druga je zgodba širše družbe (B73), tretja pa nas, ljudi, ki sodelujemo z osebami v ZPKZ (B74). V Sloveniji smo na srednji poti. So države, ki imajo veliko strožje kazni zapora in so države, ki imajo blažje oziroma manj stoge. Ampak izziv se ne nahaja tu. Družba osebo, ki stori kaznivo dejanje že označi in stigmatizira (B75). Po nekaterih raziskavah je mogoče razbrati, da družba želi zapreti in izolirati osebe, ki so storile kaznivo dejanje (B76). Tudi v sodbi sodišča je vedno navedeno: »v imenu širše/javne družbe...«. Kazen torej sledi širšemu interesu družbe (B77).

Osebo menim, da sem uspešen takrat, ko uspem podpreti osebo na način, da vzpostavi socialno mrežo (B78), da jo poslušam in slišim (B79), da se ji uspem približati (B80), da ji zagotovim sredstva za življenje (B81), da poiščeva prostor za bivanje (B82), da najdeva službo (B83). Kot socialni delavec v ZPKZ si sebi ne smeš imeti velika pričakovanja. Zidar lahko pokaže svoj izdelek, ko dokonča hišo. Pri sodelovanju z ljudmi ne moremo nič pokazati, zato je težko ocenjevati ali meriti sodelovanje z ljudmi.

8. Katere so možne, želene spremembe v ZPKZ (možne spremembe za socialno delo v zavodih)?

Menim, da je socialno delo v zavodih dobro in dodelano (B84). Večje stiske doživljamo kadar sodelujemo skupaj s sogovorniki v ZPKZ z centri za socialno delo (B85). V sodelovanju z njimi je vse zelo zbirokratizirano (B86). Popolnoma se je izgubilo socialno delo na centrih za socialno delo (B87), zato sam zdaj raje sodelujem z nevladnimi organizacijami (B88), kot so Kralji ulice. Sodelovanje s centri za socialno delo je za osebe v ZPKZ zelo pomembno (B89). Nekateri so v ZPKZ po petnajst let in več, potrebujejo finančno podporo, zavarovanje in tu nastajajo največje stiske ljudi. Amerika ima zelo dober sistem, ampak imajo ogromno kriminala, zato težko opredelim (B90), da imajo boljši sistem kot ga imamo v Sloveniji. Korona je prinesla številne izzive, ampak smo se hitro prilagodili in organizirali (B91). Imamo možnost video klicev, tudi nočitve so možne pri nas (B92). Nekateri so lahko prej prenehali prestajati kazen zapora, drugim je bilo le prekinjeno (B93). Tisti, ki so ostali v ZPKZ so bili seznanjeni, dnevno, z dogajanjem izven ZPKZ, v veliki večini so izredno stanje mirno sprejeli (B94).

8.4 PRILOGA D: INTERVJU Z OSEBO C (ZPKZ CELJE)

- Kraj izvedbe: pogovor s pomočjo zoom aplikacije
- Čas izvedbe: 9.10.2021, 14:00-15:00
- 1. Uvodno: predstavitev načrta magistrske naloge in klepet o trajanju zaposlitve sogovornikov ter o njihovi doseženi stopnji izobrazbe.

Zaposlena sem 11 let v tem sistemu (C1). Imam dokončano sedmo stopnjo socialnega dela, univerzitetna diplomirana socialna delavka (C2). Pred tem sem delala v domu starejših občanov.

Tukaj se dobro počutim, še posebej sedaj, ko imam že široko mrežo poznanstev. Pri delu mi pomaga, da poznam ljudi, da vem koga lahko pokličem (C3). Poznam zaposlene tako znotraj sistema zavodov, kot tudi zunaj. Na primer na centrih za socialno delo, nevladnih ustanovah. Socialni delavci smo zelo dobra ekipa, si veliko pomagamo, če le lahko.

- 2. Kakšna je vloga socialnih delavcev v zavodih za prestajanje kazni zapora?

Pri nas v Celju, sem edina socialna delavka (C4). Imam veliko dela in delo se zelo razlikuje od drugih zavodov (C5). Tukaj se nahaja poleg zapora tudi pripor (C6). V priporu se nahaja trenutno 42 oseb. Na prestajanju kazni zapora pa je nekaj čez sedemdeset ljudi. Socialno delo opravljam za oba dela ZPKZ Celje (C7). Na priporu grem vsak dan med njih, fizično gremo mednje (C8). Vsak dan delamo razgovore z njimi (C9). Na priporu največ pomagam urejati zdravstvena zavarovanja (C10). Tisti, ki pridejo iz pripora imajo večinoma denarne socialne pomoči na centrih za socialno delo in posledično imajo zavarovanja urejena preko tega. Nekaj pa je takih ljudi, ki so zaposleni. Takrat je potrebno spremljati in se dogovarjati ali bo delodajalec dal prekinitev delovnega razmerja, v tem primeru urejamo zavarovanje pri nas (C11). V nasprotnem primeru pa je še vedno zavarovan preko svoje službe. Tisti, ki imajo denarne socialne pomoči, imajo zavarovanje preko centrov urejeno (C12). Tu je potrebno biti pozoren na potek pravic, saj jim je nato potrebno urediti zavarovanje preko zavoda. Hodim v mestno knjižnico Celje (C13), kjer vzamem knjige, ki si jih oseba, ki je v priporu izbere. Urejam oblačila, za tiste, ki jih nimajo (C14). Veliko je privedb, kar pomeni, da oseba nepričakovano pride v pripor. Te osebe nimajo

stvari sabo, takrat skupaj urejamo najprej to (C15). V tem primeru zelo dobro sodelujem z Rdečim križem v Celju, ki zelo pomagajo. Urejanje zdravstvenih izkaznic je tudi ena zadeva, ki jo pogosto skupaj urejamo. Ostale zadeve so odvisne od posameznika do posameznika (C16). Razni obrazci, ki jih potrebujejo, jih natisnem (C17). Na primer vloge za brezplačno pravno pomoč in vloge za denarno socialno pomoč. Za čas pripora je oseba upravičena do denarne socialne pomoči. Jaz v tem primeru, nimam pravne podlage, da bi centrom za socialno delo sporočila, da so osebe pri nas. Ko oseba prestaja kazen zapora, pa oseba do denarne socialne pomoči ni več upravičena, takrat moramo sporočiti centrom za socialno delo, v primeru, da so prejemniki denarne socialne pomoči. Preostali čas namenimo pogovorom s vsakim posameznikom (C18). V času epidemije smo dobili iz generalnega urada prenosne tablice, ki so namenjene uporabi aplikacij, ki omogočajo srečanja preko interneta (C19). Ker obiskov ni bilo, je bil to edini način komuniciranja s svojci. S psihologom sva trikrat na teden zagotavljala čas in prostor, da so ljudje lahko govorile in videle svojo družino, prijatelje (C20). To je bilo precej naporno, saj je potekalo po tri do štiri ure trikrat na teden. Zdaj imamo lahko spet obiske in je to bistveno bolje. Tablice sedaj uporabljajo le tuje osebe, da lahko pokličejo domov.

Pri nas so praviloma kratke kazni zapora (C21). So tudi daljše oziroma dolge, ampak nismo primeren zavod za prestajanje dolge kazni zapora, saj naš zavod ni velik, nima zelene okolice okoli, kamor bi lahko šli na sprehod (C22). Locirani smo v centru mesta, dostopa do zelenice ni, le igrišče imamo. Vsak človek, ko pride na prestajanje kazni zapora, se z njim skupaj srečamo na uvodnem razgovoru (C23), kjer spregovorimo o socialni mreži osebe (C24), o stiskah in težavah (C25). Pogoste so stiske z urejanjem prebivališča po prestani kazni zapora (C26). Veliko je ljudi, ki že pred vstopom v zavod nimajo doma (C27). Potem so hude stiske tistih, ki imajo težave z odvisnostjo, saj tudi njihove družine težko živijo s tem (C28). Pogosto te družine ne želijo, da se iz zavoda vrnejo nazaj domov. Takrat urejamo namestitve. Težava je, da nimamo ustanov, sob, stanovanj, kamor bi lahko osebe po prestani kazni zapora šle živeti, vsaj začasno (C29). Ko iščemo možne lokacije se posvetujemo s strokovni delavci na centrih za socialno delo (C30), a si s pridobljenimi informacijami težko pomagamo, saj nam zgolj povedo informacije, ki jih v večini primerov mi že poznamo (C31). Torej gre za formalnost, kar pomeni zapis zapisnika. Poleg tega urejamo tudi osebne dokumente (C32), saj mora oseba pred odhodom iz zavoda imeti, da si lahko ureja denarno pomoč. Kadar gre za nasilje v družini, moramo sklicati multidisciplinarni tim (C33). Na center za socialno delo se povabi žrtev kaznivega dejanja, policijo, mi pridemo, torej socialni delavci (C34). Naredi se zapisnik, ki je namenjen oceni tveganja (C35). O tem oseba, ki je storila kaznivo dejanje nič ne ve, ta zapisnik je povsem ločen od evidenc kaznivega dejanja. Žrtev o izhodih osebe, ki je storila kaznivo dejanje obvestimo (C36). Pomemben del dela je urejanje stikov z otroci, družino (C37). Marsikdo ima stike urejene, kar pomeni, da partnerka pripelje otroke v zavod, v katerem so stiki omogočeni (C38). Tisti, ki željo imeti stike, odnos z družino, otroci in tega do sedaj niso imeli urejenega, jim pomagamo mi, da zmorejo napisati dopis s predlogi, kako bi se odnosi lahko izboljšali (C39). So tudi družine, ki imajo stike na zavodu ali na centru za socialno delo, ti pa so pod nadzorom (C40). V primeru, da oseba pomoči ne želi, v to nikakor ni prisiljena (C41). Na primer oseba je naredila kaznivo dejanje in je bila pod vplivom substanc. V tem primeru mora biti v zavodu vključena v poseben program (C42). Če se oseba tega programa udeležuje, je aktivna in program tudi opravi, se dogovorimo o izhodih iz zavoda in tudi o predčasnem zaključku prestajanja kazni zapora. V nasprotnem primeru, ne silimo osebe v sodelovanje, mora prestat kazen zapora do konca (C43). Enako je v primerih, ko oseba naredi kaznivo dejanje posilstva (C44).

Mi veliko sodelujemo s Projektom Človek (C45), Inštitutom Vir (C46) in Društvom za nenasilno komunikacijo (C47). Tu imajo osebe priložnost iti na programe izven zavoda (C48). Mi s strokovnimi delavci tam govorimo in spremljamo napredke, ki ga mora za ugodnosti ali predčasni odhod iz zavoda izkazati vsak (C49).

3. Znanja, spretnosti, načela, metode na katere se pri delu opirate?

V veliko zadovoljstvo mi je, ko vidiš, da smo rešiti stike ljudi (C50). Povratne informacije dajejo zagon za delo (C51). Delo socialnega delavca v zavodu je zelo specifično (C52). Zelo pomembno je, da sem pri delu iskrena do ljudi (C53). Nikomur nič ne obljubim. Sproti želim, skupaj z ljudmi rešiti stike (C54). Če me kdo kaj prosi, povem, da bom raziskala, se bom pozanimala do takrat in takrat (C55). Ključno je, da potem to tudi naredim. Če si v odnosu odkrit, iskren, oseben v sodelovanju z ljudmi, ni težav (C56). Zelo cenijo odkritost in realizacijo dogovorov (C57). Poleg tega pa, da si jim za pogovor in pomoč na voljo (C59). Kadarkoli lahko stopijo do mene in se pogovorimo (C60).

Šola, izobraževanje je vstopnica, da dobiš službo (C61). Ko začneš opravljati delo, ti to znanje pomaga, da veš kaj moreš prebrat, da boš zmogel. Celotne teorije s fakultete tukaj ne potrebuješ (C62). Zakonodaja ima veliko težo tu, zato je potrebno široko znanje prava (C63). Ostala znanja pa pridobiš z izkušnjami, delom (C64). Zelo pomembno je, da si iznajdljiv (C65). Zelo pomembne so komunikacijske spretnosti za delo v zavodu (C66). Pri tem delu je pomembno, da znaš prisluhniti, kar pomeni, da oseba začuti, da jih slišiš (C67). Potrebujejo prostor, kjer se počutijo varne, da lahko povedo svoje občutke, misli, stiske (C68). Za delo v zavodu ne potrebujemo strokovnega izpita iz socialnega varstva. Bila sem za izobraževanju, ampak se na izpit še nisem prijavila. Menim pa, da sem že na izobraževanju pridobila veliko pomembnih informacij, ki so za delo v zavodu zelo pomembne. Ampak za ta izpit je ključna teoretska podlaga s fakultete za socialno delo, drugače je težko.

4. Kakšen je strokovni prispevek socialnih delavcev ob vstopu osebe v zavod, v času prestajanja kazni zapora in ob zaključevanju sodelovanja?

Ob nastopu prestajanja kazni zapora se najbolj vključujemo socialni delavci, ko z vsako osebo opravimo uvodni razgovor in zapišemo načrt (C69). Tisti, ki imajo osebne izkaznice, zdravstveno zavarovanje in nimajo stisk ali težav, ki bi jih želeli deliti in rešiti skupaj z nami jih v nadaljevanje sodelovanja ne silimo (C70). Jasno vsem predamo sporočilo, da ob spremembi, stiski lahko vedno stopijo do mene ali psihologa (C71). Na koncu pa smo spet bolj aktivni, ko se načrtuje življenje po prestani kazni življenja (C72). Zapiše se zapisnik s centrom za socialno delo ali brez njega (C73). Več se vključujemo med samim prestajanjem kazni zapora, ko so kazni zapora zelo kratke in je potrebno na uvodnem pogovoru že načrtovati izhod, kraj bivanja, osebna izkaznica (C73). Več se vključujemo tudi takrat, ko oseba želi rešiti določeno stisko, pogosto gre za ponovno vzpostavitev odnosa z otroci (C74). Naše vključevanje je povsem odvisno od želj, volje vsakega posameznika (C75). Kadar volje do sodelovanja ni, se o tem napiše zapisnik in se sodelovanje ne nadaljuje (C76). V sodelovanje z nami se vključuje povsem prostovoljno, na silo sodelovati ni mogoče (C77). Vse osebe tukaj so polnoletne in se lahko same odločijo o tem ali bodo sodelovale z nami ali ne.

5. Kateri dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, vplivajo na način in proces sodelovanja (npr. odprt/zaprt oddelek, čas prestajanja kazni zapora, (ne)prostovoljno sodelovanje)?

Največji vpliv ima vsak posameznik sam (C78), ne toliko kakšna je oblika ali dolžina kazni (C79). Odvisno je od vsakega posameznika. Nekateri resnično želijo zaživeti drugače in naredijo vse, da bi bilo to mogoče (C80). Imajo izjemno voljo. Nekateri pa samo čakajo, da kratka kazen mine, da bodo lahko šli ven, te pogosto ne zanimajo sodelovanja z nami (C81). Na njihov odnos z nami pogosto vplivajo razmere doma (C82), odnosi v domačem okolju (C83), socialna mreža (C84). Tisti, ki ima podporo družine, se veliko lažje sooča z prestajanjem kazni zapora in posledično s sodelovanjem z nami (C85). Ožji družinski člani lahko pridejo na obisk, imajo to pravico po zakonu. Širša socialna mreža, prijatelji, znanci pa morajo pred obiskom v zavodu narediti pogovor z nami, v katerem ocenimo vpliv te osebe na osebo v zavodu. Glede na našo oceno v pogovoru se odločimo ali bo obisk odobren ali ne.

6. Kakšni so izzivi socialnih delavcev v ZPKZ (dvojne vloge, ciljna (ne)skladnost)?

Naš spekter dela je zelo širok (C86), veliko se moraš sam znajti, da lahko pomagaš ljudem (C87). Dvojne vloge se pojavljajo, saj jim želimo pomagat, ampak imamo zakonske okvirje, pravilnike, hišni red, ki veljajo v zavodih (C88). Potrebno jim je podati realne informacije, ki so okvirji, katerih se moramo držati (C89). Ob tem pa smo odprti za pogovor, za reševanje stisk (C90). Ni pa dobro, da bi jim obljubili nekaj, kar jim nato ne moremo zagotoviti. Ključno je, da jih seznanimo z vsemi možnostmi, ki so dosegljive, v teh določenih okvirjih (C91). Kljub temu, da ti poskušaš na različne načine vstopiti v odnos z ljudmi, da bi zmogel živeti dobro življenje, na primer brez drog. Če je v njegovih mislih le to, da bo naredil vse, da bo prišel iz zavoda in zopet vzel drogo, ne moreš oziroma zelo težko spremeniti njegovo voljo. Zelo težko si uspešen takrat, ko si sam določene spremembe ne želi (C92). Kot socialna delavka si prizadevam za to, da mu svetujem (C93), ga poslušam (C94), ga usmerjam (C95), a je za osebo to vse brez pomena.

7. Kako socialne delavke ocenjujejo uspešnost sodelovanja z osebami v ZPKZ?

Rekla bi, da sem uspešna pri svojem delu (C96). Ključno mi je zadovoljstvo sogovornikov (C97). V svojih delovnih izkušnjah le dva nista želela sodelovati, ostali si sodelovanj želijo (C98). Imam povratne njihove informacije, ko so hvaležni (C99). Predvsem mi je pomembno, da so cilji, ki jih skupaj načrtujemo na uvodnem pogovoru, ob izteku kazni zapora, zaključeni oziroma izpolnjeni (C100).

8. Katere so možne spremembe v ZPKZ (možne spremembe za socialno delo v zavodih)?

Papirologije je res ogromno, pisanje zapisnikov za vsako zadevo, pisanje dopisov, vse potrebno vnesti v različne programe, kar vzame veliko časa, ki bi ga lahko namenili za pogovore, za ljudi (C101).

Najprej pa bi morali ustanoviti skupnosti, ustanove, domove, kamor bi vsaj začasno lahko sogovorniki po prestani kazni lahko šli, se tam nastanili, vsaj toliko časa, dokler si ne poiščejo zelenega prostora za bivanje (C102). Potem tudi pomoč s strani centrov glede urejanja nastanitev bi preuredila na način, da ne bi nastanitev iskale osebe same z nami v zavodu (C103).

Za tiste, ki so v zavodu in resnično nimajo nobenega premoženja, bi bilo potrebno urediti finančno pomoč, ki je nekoliko višja, saj s to trenutno zelo težko preživi (C104). Nekateri so zaradi pomanjkanja sredstev dobesedno primorani zait v kazniva dejanja, žal je v realnosti tako. Potem pa se začaran krog ponovi (C105).

8.5 PRILOGA E: INTERVJU Z OSEBO D (ZPKZ DOB, ODDELEK SLOVENSKA VAS)

- Kraj izvedbe: pogovor s pomočjo zoom aplikacije
 - Čas izvedbe: 11.10.2021, 16:00-17:00
1. Uvodno: predstavitev načrta magistrske naloge in klepet o trajanju zaposlitve sogovornikov ter o njihovi doseženi stopnji izobrazbe.

Zadnja leta, že več kot 15 let delam kot socialna delavka, svetovalka ljudem v zavodih za prestajanje kazni zapora (D1). To pomeni, da usmerjam (D2) in podpiram ljudi v času prestajanja kazni zapora (D3) na področjih dela (D4), izobraževanj (D5), priprave osebnega načrta (D6). Poleg tega opravljam tudi socialno, svetovalno delo. Ne delam izključno socialnega dela za razliko od večine strokovnih delavcev v zavodih za prestajanje kazni zapora (D7). ZPKZ Dob pri Mirni, oddelek Slovenska vas je manjši zavod, kjer prestaja kazneni zapora do sedemdeset ljudi. Na oddelku delamo tri socialne delavke (D8). Vse tri opravljamo delo pedagoga, vzgojitelja in delo socialnega delavca (D9). Vse opravljamo individualno obravnavo (D10) in vse delo s skupino (D11).

2. Kakšna je vloga socialnih delavcev v zavodih za prestajanje kazni zapora?

Vloga socialnih delavcev v zavodih za prestajanje kazni zapora je izjemno pomembna (D12). Večina ljudi, ki pridejo v zavod doživljajo velike stiske (D13). Gre za osebne stiske, stiske s svojo vlogo, ki se ob prihodu v zavod spremeni (D14). V primeru, da je nekdo oče, mož, zaposlen z prihodom v zavod te vloge ne izginejo ampak se zelo spremenijo, saj je vlogo očeta, moža, zaposlenega zelo težko izvajati, ko je oseba v zavodu (D15). To je tudi razlog, da se osebe prvih nekaj dni zelo slabo počutijo. Na tem mestu je bistvena vloga socialnega delavca, ki začuti, razume ljudi (D16), ki je senzibilen, zazna stiske ljudi (D17). Za vsakega posameznika si je iz tega razloga potrebno vzeti čas (D18), ga poslušati (D19), začutiti (D20), spoznati (D21) in šele pozneje počasi, postopoma soočati s situacijo, v kateri je (D22). Nato lahko začnemo skupaj iskati rešitve (D23), načine kako bodo njim pomembne vloge opravljali na drugačen način tudi med samim prestajanjem kazni zapora. Podpremo in svetujemo (D24) jim tudi o tem, kako vzpostavljati stike, odnos z družino (D25), s svojci (D26). Pri nas je med samim prestajanjem kazni zapora mogoča uporaba telefona in interneta, da so stiki mogoči (D27). Pomembno je, še posebej na začetku, da jih seznanimo o tem, da lahko vedno pridejo po podporo in pomoč (D28). V začetni fazi stopijo ljudje do nas, da bi pridobili informacije (D29). Takrat je ključno, da vzpostavimo odnos (D30), katerega temelj je zaupanje, kar pomeni, da lahko zaupajo, da se na nas lahko obrnejo s najrazličnejšimi vprašanji in stiskami (D31).

Veliko vlogo ima socialni delavec tudi pri pripravi ali predpripravi osebe ob odhodu oziroma odpustu osebe iz zavoda (D32). Zavod na začetku odvzame, zmanjša, spremeni vloge vsakega posameznika ob vstopu vanj, ob odhodu osebe iz zavoda se ta vloga zopet spremeni (D33), zato je pomembno iskati stik z zunanjimi institucijami (D34), centri za socialno delo (D35), zavodom za zaposlovanje (D36), delodajalci (D37). Med samim prestajanjem kazni zapora pogosto pridejo na plano stiske z odnosi v družini (D38). Otroci očetov ali mam so

stigmatizirani, ker v družini niso prisotni (D39). Tu vse se nahaja socialno delo, tako je širina našega dela ogromna (D40).

3. Znanja, spretnosti, načela, metode na katere se pri delu opirate?

Metoda dela je pogovor s posameznikom, dialog (D41). Poleg tega še neformalna druženja, izven pisarne (D42). Skupinsko delo skozi katerega se človek uči socialnih veščin (D43). Primer: oseba ne zmore opredeliti svojih potreb, jih ne zmore ali ne zna izraziti, ne zna opozoriti nase. V okviru individualnega razgovora raziščeva, se pogovoriva, kako se lahko v določeni situaciji odzove (D44). Kadar delamo v malih skupinah (D45), sem na to pozorna in povabim, da še ta oseba izrazi svoje mnenje. Takrat je ključno, da oseba dobi prostor in na ta način dobro izkušnjo, v kateri se je lahko izrazil (D46). Nato pa je pomembno, da se na to odzovemo, da ga opolnomočimo, da bo zmožel tudi v drugi situaciji (D47). Potrebno je imeti spretnosti tudi, da ustavimo nekoga, ki rad izraža svoja mnenja, ravno iz razloga, da se uči prisluhniti drugemu (D48). Drugi pa v tem primeru dobi prostor za izražanje svojih misli, občutij. Pri neformalnih druženjih se srečujemo na mestih, kjer oseba opravlja neko delo (D49). Kadar gremo na sprehod, je način neformalnega druženja, takrat govorimo o splošnih temah in na ta način spoznavamo ljudi, gradimo odnos (D50). Druga metoda, ki bi jo lahko uporabljali pri svojem delu je vedenjsko kognitivna terapija (D51). Ob vsem tem je potrebno upoštevati, da vsak posameznik potrebuje drugačno naše ravnanje, drugačno odzivanje, drugačen način dela (D52). Spretnost poslušanja ima bistveno vlogo pri opravljanju socialnega dela v zavodih (D53). Pomembno je tudi terensko delo (D54), obisk centra za socialno delo, obisk doma. To so občasne zadeve. Pogosto govorimo tudi z družinskimi člani, v prisotnosti osebe, ki je v zavodu (D55). Na pogovore prihajajo tudi delodajalci (D58), centri za socialno delo (D57). V primeru nasilja v družini se naredi multidisciplinarni tim (D59), kjer se ugotavlja ogroženost žrtve. Omenjen tim pomeni začetek reševanja zapletene družinske stiske.

Osebni načrt je dobra metoda dela (D60), v katerem so zapisani cilji posameznika. Vsake tri mesece te načrte pregledamo in vidimo kje posameznik potrebuje več podpore (D61). Osnuje se tudi načrt za naprej. Gre za pregled, kaj je potrebno še narediti, da bi dosegli želene izide (stik z ljudmi, predhodni izhod) (D62).

Mene so vedno učili, da sem jaz v redu in tudi drugi so v redu (D63). Jaz izhajam iz tega pri svojem delu. Jaz poskušam zagovarjat ljudi tudi izven službe (D64). Do nobenega nimam predsodkov. Oseb, ki so na prestajanju kazni zapora zame niso slabi ljudje, so ljudje, ki so naredili dejanje, zaradi določenih stisk, s katerimi se soočajo (D64). To je moje vodilo.

Zakonodaja je zelo jasno določena, bolj kot kje drugje (D65). Ravnati moramo v skladu z zakonodajo. Dejstvo pa je, da lahko zakone beremo tudi malo širše, kot socialni delavci zagovarjamo branje zakonov za človeka in ne proti njim (D65). Vodje in nadrejeni pa nas pri tem včasih ustavljajo (D66). Mi smo tisti, ki v zakonskem okviru, ki ga imamo, iščemo rešitve. V zavodih nobena zadeva ni prepuščena sama sebi, ampak imamo zakonodajo in pravilnike, ki natančno določajo okvirje, pravila (D67). Zakon torej zelo jasno določa, kaj more oseba narediti, da bi lahko iz zavoda imela izhode ali iz zavoda odšla predčasno. Poleg Zakona o izvajanju kazenskih sankcij (D68) je za nas relevanten tudi Zakon o socialno varstvenih prejemnikih (D69), Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (D70), načela gerontologije (D71).

4. Kakšen je strokovni prispevek socialnih delavcev ob vstopu osebe v zavod, v času prestajanja kazni zapora in ob zaključevanju sodelovanja?

Ob vstopu osebe v zavod gre za soočanje osebe z okoljem zavoda (D72). V tem okolju se razišče priložnosti, ki so zanj pomembne. Pomembno je osebi omogočiti, da se bo zmogla v tem okolju orientirati, da bo zmogla premagat stisko prihoda v zavod (D73). Spoznamo se (D74) in ugotovimo ali so stiske, ki jih sogovornik želi rešiti ali na le teh delati (D75). Med samim prestajanjem kazni zapora iščemo načine, da bi vsakega posameznika opremili za življenje po odhodu iz zavoda (D76). Nekaterim je pomembna izobrazba, zato jih podpremo v tem. V primeru, da nekdo nima delovnih navad, ga podpremo, da se tega postopoma uči. Če ima nekdo stiske z odvisnostjo, ga vključujemo v obravnavo odvisnosti, ki poteka v okviru zavoda. Ljudi skušamo motivirati z individualnim pogovorom (D77), individualnim delom (branjem knjige) (D79), skupinskim delom (D78) in skupinskimi diskusijami (D80), da bi zmogli narediti korak stran od drog. Včasih v to vključimo tudi svojce (D81). Stiske v družini, stiki z otroci, stiske s stanovanjem vse to skupaj raziskujemo med prestajanjem kazni. V času odpusta govorimo s centrom za socialno delo (D82), z Zavodom za zaposlovanje (D83), nevladnimi organizacijami (D84). Izvedemo sestanek z naštetimi in izvedemo odhod.

Se zgodi, da kdo nima nobenih svojcev. Pogosto smo socialni delavci edini sogovorniki, zato se pogosto naše delo ne konča, ko oseba odide iz zavoda (D85).

5. Kateri dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, vplivajo na način in proces sodelovanja (npr. odprt/zaprt oddelek, čas prestajanja kazni zapora, (ne)prostovoljno sodelovanje)?

Dolžina kazni (D86), režim prestajanja kazni zapora (D87) sta dejavnika, ki močno vplivata na sodelovanje. Nekateri v zaprtem režimu ne zmorejo dihati (D88). Pri nas ni ograje. V pisarno je možen vstop brez predhodnega naročila (D89). Velikokrat uporabljamo tudi humor, kot neko metodo (D90), saj ljudje tukaj živijo in to potrebujejo.

Naravnost posameznika, torej pozitivna ali negativna naravnost posameznika oziroma pogled na svet (D91), življenjska filozofija, odnos do kaznivega dejanja (D92) so tudi močni dejavniki, ki vplivajo na sodelovanje. Človek, ki razume, da je storil kaznivo dejanje, ki je škodilo drugemu kazen prestaja lažje, saj jim je prestajanje kazni zapora odrešenje (D93). Tisti, ki ne razumejo težave storjenega kaznivega dejanja in tisti, ki so negativno naravnani, pogosto obtožujejo druge za njegovo ravnanje, pripisujejo krivdo drugim (D94). Ti težko živijo v tem okolju.

Jaz vsaki osebi povem, da je zavod neprostovoljna situacija (D95). Vse kar mi delamo skupaj lahko posameznik razume kot prisilo, lahko pa iz celotne zgodbe lahko veliko pridobi (D96). Predvsem motiviram na način izobraževanja, saj je v okviru zavoda brezplačno (D97). Poleg tega imamo možnost opraviti izpite za viličarja, ki so brezplačni. Izven zavoda precej stanejo. Najprej pa jim povem, da vem in razumem, da v zavodu niso prostovoljno (D98). Nato pa pojasnim, da je moja vloga problematična, če oseba meni, da ni storila kaznivega dejanja, saj potem nihče od naju ne bi bil tukaj (D99). Oba sva prejela sodbo, pojasnim. Vsakomur dopuščam možnost, da ni kriv (D100). Nato pa raziskujeva ozadje njegovega razumevanja. V odnosu do kaznivega dejanja se zelo veliko pogovarjamo, da raziskujemo možnosti (D101). Pridružim se jim v njegovemu razmišljanju (D102). Hkrati pa povem okvirje, v katerih sedaj smo (D103). Pogosto v tem pogovoru pridemo nasproti drug

drugemu (D104). Dobro je, da v pogovorih oseba spozna in razume razlog, da je v zavodu. Menim, da kadar posameznik ve kaj je storil, spozna kje je šibak, kje potrebuje podporo, zmore tudi delati korake v smeri dobrega ali boljšega ravnanja za njegovo življenje (D105). Kadar resnično poslušamo zgodbe ljudi, lahko najdemo ogromno odgovorov, možnosti za naše nadaljnje sodelovanje (D106).

6. Kakšni so izzivi socialnih delavcev v ZPKZ (dvojne vloge, ciljna (ne)skladnost)?

Pri svojem delu smo preganjalci, zapiralci, svetovalci, ljudje (D107). Jaz sogovornikom obrazložim, da sem tu zaposlena in moja naloga je, da naredimo to tako in pojasnim zakaj (D108). Torej zaradi sodbe. Svojo vlogo, dvojno vlogo pojasnim in na ta način ljudje lažje razumejo kje so meje, kaj lahko in kaj ne moremo (D109). Pogosto uporabim stavek, ko govorim z ljudmi, ki so v zavodu: «Bolj kot boste odgovorni, bolj boste svobodni». Nekdo, ki je zakon prekršil, mora spoznati, da obstajajo omejitve, da lahko družba živi (D110).

Predvsem so večje stiske takrat, kadar družina ni zmogla nuditi, zagotoviti temeljnih potreb, ki jih vsak človek za življenje potrebuje (D111). Ti ne zmorejo delati dobro zase, se morajo tega učiti pozneje. Pri temeljnih potrebah sem imela v mislih potrebo po varnosti, potrebo po ljubezni. Socialni delavci moramo to znati prepoznati in razumeti, saj smo v teh primerih edini sogovorniki, ki jim to lahko pokažemo, pokažemo, da nam je pomemben kot oseba (D112).

7. Kako socialne delavke ocenjujejo uspešnost sodelovanja z osebami v ZPKZ?

Jaz se počutim uspešno, če izhajam iz tega, da z določenimi ljudmi ohranim stike tudi po prestani kazni zapora (D113), da nimam stisk v komunikaciji (D114), da imam pogoste stike z ljudmi v zavodu (D115). Pri svojem delu nisem nikoli se srečala s tem, da kdo ne bi želel sodelovati z mano (D116). Je pa res, da imamo postavljen sistem, kar pomeni, da če oseba določeno ugodnost želi, mora govoriti tudi z mano. Neuspešno se lahko počutimo takrat, kadar nekdo nekaj želi, pa tega ni mogoče uresničiti takoj ali izvesti takoj in odreagira burno, na primer z odhodom iz prostora (D117). Takrat grem za to osebo in jo povabim nazaj ter izrazim svojo stisko o tem kar se je zgodilo. Nato pa raziščeva kaj je tisto, kar je sprožilo tovrsten odziv, z namenom, da sem na to v prihodnje pozorna. Pogovarjava se o tem, kako naj se pogovarjava, torej govoriva o najini komunikaciji (D118). Vse to tudi pojasnim sogovornikom. Ni vedno problem na strani sogovornikov, mi sami velikokrat nevede izzovemo določene odzive, zato je o tem potrebno spregovoriti, da bi lahko naprej gradila odnos (D119).

8. Katere so možne spremembe v ZPKZ (možne spremembe za socialno delo v zavodih)?

Mi imamo zelo malo časa, saj imamo veliko pisnih izdelkov (D120). V znatnem delu smo birokrati, saj je potrebno zapisati osebni načrt, odločbo, ob vsakokratnem reševanju zavodskih ugodnosti je potrebno narediti zapis (D124). Te zadeve nam vzamejo čas za pogovore, za raziskovanje skupaj z ljudmi.

Potrebujemo izobraževanja (D121), aktivnosti, dejavnosti, da zmoreš delo z ljudmi, saj te delo tudi izčrpa. Pomembne so supervizije, da si lahko pomagamo (D122). A to je odvisno od vsakega posameznika, v kolikšni meri se bo za to aktiviral (D123).

8.6 PRILOGA F: INTERVJU Z OSEBO E (ZPKZ MARIBOR, ODDELEK ROGOZA)

- Kraj izvedbe: pogovor s pomočjo zoom aplikacije
 - Čas izvedbe: 14.10.2021, 11:30-12:30
1. Uvodno: predstavitev načrta magistrske naloge in klepet o trajanju zaposlitve sogovornikov ter o njihovi doseženi stopnji izobrazbe.

Leta 1995 sem se zaposlil v ZPKZ Maribor, zaprti oddelek (E1). Pred štirimi leti sem se zaposlil v ZPKZ Maribor, oddelek Rogoza, ki je odprti oddelek (E2). Za potrebe odprtega oddelka sprejemamo ljudi iz Maribora in ljudi, ki so iz drugih zavodov premeščeni k nam. V večini primerov so vsi zaposleni, kar pomeni, da so med tednom večinoma doma (E3). Dve nočitvi na teden pa morajo opraviti pri nas, kar je v večini med vikendom, ni pa nujno (E4). Pri tem se prilagodimo. Kazniva dejanja pri nas so svojevrstna; prepovedan prehod meje, goljufija, promet z drogami, kršenje temeljnih pravic, promet z drogo in orožje, stečaj, poslovna goljufija, nasilje, tatvina, prekrški prometa, spolni napad na mladoletno osebo, uboj, umor, rop, nedovoljeno sprejemanje daril. Trenutno je pri nas 44 ljudi. Oseba, ki prestaja kazen zavora na Dobu, lahko zaprosi za premestitev v zavod, ki je bližje njegovemu domu. Če oba zavoda podpreta to željo, se to tudi izvede. Najdaljša kazen pri nas je 20 let, drugače pa zelo raznoliko.

Po izobrazbi pa sem socialni delavec.

2. Kakšna je vloga socialnih delavcev v zavodih za prestajanje kazni zavora?

Pri nas v zavodu nas zaposlenih je zelo malo (E4). Tekom dneva sta zaposlena vodja oddelka (E5), referentka (E6), tajnica, paznik (E7), pedagoginja (E8), socialni delavec (E9) in inštruktorji za delo (E10) (živinoreja, poljedelstvo, kuhinja). Jaz ne opravljam tipičnega socialnega dela ravno zato, ker nas je malo zaposlenih (E11). S kolegico psihologinjo sva nosilca zadev, ki si jih razdeliva (E12). Delava vse, kar pomeni, da opravljam delo pedagoga, psihologa socialnega delavca in še bi se našla kakšna vloga (E13). Na aktivne socialnih delavcev hodim jaz, zato sem odgovoren za prenos informacij, novosti (E14). Imamo tudi supervizije za socialne delavce, ki je enkrat mesečno (E15). Poteka že vrsto let za vse socialne delavce, ki so zaposleni v zavodih. Veliko je izobraževanj (E16), delovnih odborov (E17). Socialno delo pomeni tudi terensko delo, ki ga je zelo malo ali premalo (E18), žal je preveč birokratskega dela, zaradi katerega zmanjkuje časa za socialno delo (E19), za delo z ljudmi, za terensko delo. Terensko delo se predvsem izvede v primeru nasilja (E20), takrat se zberemo praviloma na centru za socialno delo, kjer se izvede multidisciplinarni tim (E21). Veliko sodelujemo s probacijskimi enotami (E22), ki praviloma prihajajo k nam, v zavod. Na primer kadar se dogovarjamo za pogojni izpust z varstvenim nadzorstvom.

3. Znanja, spretnosti, načela, metode na katere se pri delu opirate?

Terensko delo sem že omenil (E23). Individualno (E24), skupinsko (E25) in skupnostno delo (E26) se odvija pri nas. Individualnega dela je včasih preveč (E27). V zaprtem oddelku si socialni delavec sam razporedi delo. Torej odloči se kdaj bo odšel na teren, kdaj bo pisal zapisnik, kdaj bo izvedel pogovor (E28). V Rogozi pa je vse odprto, kadarkoli lahko sogovornik vstopi v pisarno (E29). Videvamo se v pisarni, na oddelkih, na dvorišču, v parku in na delovišču (E30). Pri nas je samo en paznik, ni stroge trdne ograje, vhod je večinoma odprt. Kljub

temu hujših begov iz zavoda ni, se pa zgodi, predvsem tistim, ki so odvisni od drog, da storijo kakšen prekršek (E31).

Jaz poskušam biti človek in vsakega kot človeka razumet (E32). Načela pedagoške službe in varnostne službe se v določenih primerih ne skladajo ali dopolnjujejo, temveč so si v nasprotju (E33). Kot socialni delavci moramo znotraj načel paznika, pravil, zakonodaje videti človeka in zadeve prilagodit, usklajevat (E34). Naše delo je usmerjeno k pomoči človeku (E35), a moramo postaviti tudi meje in pravila, saj delamo znotraj zastavljenega sistema (E36). Dobro je, da razložiš sogovorniku kaj lahko in kje so tudi omejitve (E37). V primeru nasilja v družini, oseba ne more imeti izhodov, dokler zadeve v zvezi s tem niso urejene (E38). Tega se moramo držat. Menim, da smo vse bolj podaljšana birokratska roka države in vse manj strokovni delavci (E39). Preveč je administrativnega dela (E40). Strokovno delo je izgubilo na kvaliteti (E41). Pred leti je bilo socialno delo cenjeno, danes je tega vse manj. Politika države je zapiranje strokovne poti, ne pa odpiranje (E42). Komisija za pogojne odpuste je pred leti prisluhnila mnenju socialnih delavcev, danes gre pogosto za odločitev popolnoma brez nas (E43). Pomembno je le, da zapišemo poročilo, ki pogosto o osebi nič ne pove. Zanje so pomembna samo pravna dejstva (E44).

Pri delu ni pomembno samo znanje (E45), ampak tudi lastna prepričanja in vrednote (E46). Najprej je vsako osebo potrebno videti kot človeka in ne kot kaznivo dejanje (E47). V nasprotnem primeru ne bi mogli delat, niti sodelovat (E48). Pravico imamo do osebnih pomislekov, ampak takrat moramo biti profesionalni (E49). Predsodki in pomisleki naredijo v tebi blokado, takrat si ne boš dovolil, da bi lahko nastal majhen premik, četudi bi bil možen (E50). Ko slišiš zgodbe življenja, dejansko razumeš, da ima vsako dejanje določeno ozadje (E51).

Izobraževanj je veliko (E53). Menim pa, da je birokratskega dela in nadzora vse preveč (E52). Na to opozarjamo že leta.

4. Kakšen je strokovni prispevek socialnih delavcev ob vstopu osebe v zavod, v času prestajanja kazni zapora in ob zaključevanju sodelovanja?

V tem poenotenem sistemu je potreben najprej uvoden razgovor (E54), v katerem zbereš anamnestične podatke, predelaš sodbo, preveriš morebitne odprte postopke, pregledaš preteklost osebe, pridobiš podatke od Ministrstva za pravosodje o preteklih postopkih, od sodišča pridobiš podatke o novih postopkih (E55). V primeru nasilja v družini je potrebno takojšnje sodelovanje s centri za socialno delo, policijo in priprava na multidisciplinarni tim, v katerem gre za načrt pomoči žrtvi nasilja (E56). V roku meseca dni od sprejema pripravimo osebni načrt, oblike obravnave (E57) – edukacija za obsojence, ki imajo težave z alkoholom, odvisnosti od nedovoljenih drog. Imamo tudi edukacijske skupine (E58). Mesečno se izvajajo domske skupnosti (E59), na katerih smo prisotni vsi. Urejamo zaposlitve (E60) in administrativno delo v zvezi s tem (E61). Pripravi se odločba in stalna dovolilnica za odhode in prihode v zavod (E62). Tedensko imamo srečanje strokovnih delavcev pri nas, na kateri se obravnavajo vse vloge, prošnje, dovolilnice za izhode (E63). Možnih je do pet izhodov mesečno. Na izhode vplivajo urejenost posameznika, aktivnost, motiviranost, odnos do kaznivega dejanja, odnos do strokovnih delavcev, kaznivo dejanje (E64). V primeru težav z odvisnostjo so ugodnosti možne po polovici prestane kazni zapora. Za ostale po četrtini prestane kazni zapora. V primeru krajše kazni se to odvije zelo hitro. Se zgodi, da ga v tem kratkem času ne uspem spoznati, saj hitro pridobi možnost izhodov, ugodnosti in oseb med tednom ni

(E65). Kontakt v tem primerih je po e-mailu ali telefonu, zato so prvi dnevi izjemno pomembni za delo socialnega delavca (E66).

Z ljudmi v zavodu se srečujem vsakodnevno na različne načine (67). Vse stiske se rešujejo sproti (E68). Ob koncu prestajanja kazni zapora se poveča sodelovanje z Zavodom za zaposlovanje, centri za socialno delo (E69). Poveča se aktivnost urejanja prostora za bivanje, kadar oseba tega nima (E70). Za ureditev namestitve sodelujemo s centri za socialno delo (E71), zavetišči za brezdomne (E72), nevladnimi organizacijami (E73), občinami (E74). Vloga centrov za socialno delo je skoraj nična, saj nima pristojnosti (E75). Pomagaš si s svojo socialno mrežo, da pomagaš čim več ljudem (E76).

Pred leti so bile zadeve bolj urejene, saj je bila enkrat mesečna koordinacija na centru za socialno delo (E77). Ti primeri so bili vzor, na tem bi morali graditi delo. A je bilo nato ukinjeno. Na CSD Celje smo se takrat zbrali socialni delavci ZPKZ, predstavnik stanovanjske skupnosti, predstavnik zavoda za zaposlovanje, socialni delavci centra za socialno delo in takrat smo lahko iskali rešitve. Zdaj je potrebno najprej urediti vse birokratične zadeve, zapise, poročila. To pa ni več socialno delo ali pomoč človeku. Potrebno je zadostiti pravnim pravilom, nato pa lahko šele naredimo kaj za človeka (E78).

5. Kateri dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, vplivajo na način in proces sodelovanja (npr. odprt/zaprta oddelka, čas prestajanja kazni zapora, (ne)prostovoljno sodelovanje)?

Eno je moj osebni dejavnik (E79), drugo so pričakovanja ljudi in pa naloge, ki jih moram opraviti (E80) ter zakoni, ki jih moram upoštevati (E81). Če želiš posamezniku pomagati, moraš »voziti slalom« med pričakovanji ljudi, tvojo pripravljenostjo in vso zakonodajo (E82). Pomoč ne more biti brezmejna, v kolikor situacija v ozadju tega ne dopušča. So pa možnosti, predvsem jih lahko vidimo takrat, ko začnemo na »zapornika« gledati kot na človeka (E83).

V zaprtem oddelku imajo ljudje manj motivacije, saj bo do prvega izhoda preteklo še veliko časa (E84). V odprtem oddelku je motiviranost večja, saj jih zunaj zavoda čaka družina, veliko jih ima službo in ljudje si želijo vrniti v to življenje ter začeti na novo (E85). Obiski pri nas so vsak dan, v trgovino lahko gredo sami dvakrat na teden, vsak teden so izhodi (E86). Pri sebi imajo lahko telefon, računalnik. V primeru, da pravila krši, se te ugodnosti postopoma odvzema (E87). V zaprtem oddelku teh ugodnosti ni. Smo tudi eden redkih zavodov, v katerem lahko vsi dobijo delo (E88). Delo radi opravljajo, saj jim na ta način mine čas.

6. Kakšni so izzivi socialnih delavcev v ZPKZ (dvojne vloge, ciljna (ne)skladnost)?

Vsekakor se soočamo z dvojnimi vlogami (E89), a moram povedati, da z njimi nimam večjih stisk (E90). Kar pomeni, da dvojna vloga na komunikacijo in sodelovanje z ljudmi ne vpliva oziroma ne krha odnosa (E91). V veliko pomoč mi je, da o tem z osebo spregovorim. Na primer takrat, ko človek nekaj želi, a ni izpolnil ciljev, ki bi jih za določeno ugodnost moral. Takrat pojasnim okoliščine, kar ima bistven pomen. Prav je, da se oseba spozna z mejami, ki se jih uči v odnosu z nami, saj mora razumeti meje, da bi lahko zaživel v družbi, ne da bi se moral vrniti nazaj v zavod (E92).

7. Kako socialne delavke ocenjujejo uspešnost sodelovanja z osebami v ZPKZ?

Jaz mislim, da znam vzpostaviti dober, pristen, osebni odnos z ljudmi, ki prestajajo kazni zapora (E93). Večja težava je pri vodstvu in direktivah, ki prihajajo in nas omejujejo (E94). Jaz poskusim vsem pomagati, kolikor morem. Odprti oddelek je specifičen, ker so prihodi in odhodi ljudi pogosti in različni. Urejammo zdravstvena zavarovanja (E95), zavarovanja za avtomobile (E96), osebne izkaznice (E97), zaposlitve in delo (E98). Organiziramo tudi nekaj izobraževanj (E99) ali v zavodu ali izven zavoda. Ljudje lahko pridobijo vozniški izpit, dokončajo osnovno, srednjo šolo, tudi fakulteto (E100). Trenutno imamo projekt z andragoškim zavodom, znotraj katerega ima trinajst ljudi možnost učenja tujega jezika in spoznavanja socialnih veščin (E101). Poskušamo tudi vabiti goste izven zavoda v zavod, da imamo literarne večere (E102). Zdaj smo nabirali kostanj skupaj, popoldne pa smo ga skupaj pekli. Na ta način, ko sodelujemo skupaj, delamo skupaj, se družimo, lahko lažje sodelujemo in se soočamo z izzivi (E103). Zavod za prestajanje kazni zapora ne pomeni samo zagotavljanje varne družbe, ampak je okolje, v katerem posameznik lahko naredi majhne premike, da bi živel zdravo zase in za družbo (E104). Nekateri zmorejo, drugi ne (E105). Težava je večja takrat, ko ljudje izven zavoda nimajo nobene podpore in nimajo socialne mreže (E106).

8. Katere so možne spremembe v ZPKZ (možne spremembe za socialno delo v zavodih)?

Zelo pomembno je, da imamo znotraj zavoda ljudem za ponuditi različne aktivnosti, izobraževanja, delo (E107). To bi moralo biti v vseh zavodih, da posameznik dobi motivacijo (E108). Odvzel bi birokratsko delo, da bi lahko bili v večini tu za človeka in ne za računalnik (E109). Pišemo poročila za probacijske enote, za centre za socialno delo, pišem sklepe, odločbe ob odpustih, o začasnih izhodi. Večjo strokovno težo bi dal socialnim delavcem, kar pomeni, da bi se naš glas bolj upošteval (E110). Kadrovsko bi se lahko nekoliko okrepili (E111). Menim, da pri nas imamo dobro urejene zadeve (E112), zakonodajo pa moramo upoštevati. Vsak pa zase ve, koliko lahko prispeva ali koliko želi prispevati in pomagati ljudem kot strokovni delavec (E113). Jaz menim, da če stopimo skupaj, lahko veliko naredimo za ljudi (E114). Zelo pomembno pa mi je, da imamo strokovni delavci med sabo dober odnos, v katerem se lahko vsi izrazimo in smo slišani, le tako lahko sodelujemo in delamo, pomagamo ljudem v zavodu za prestajanje kazni zapora (E115).

8.7 PRILOGA G: INTERVJU Z OSEBO F (ZPKZ LJUBLJANA)

- Kraj izvedbe: pogovor s pomočjo zoom aplikacije
 - Čas izvedbe: 15.10.2021, 19:00-20:00
1. Uvodno: predstavitev načrta magistrske naloge in klepet o trajanju zaposlitve sogovornikov ter o njihovi doseženi stopnji izobrazbe.

Nekaj let sem delala v ZPKZ Ig (F1). Postavila sem socialno delo v zavodih na noge (F2). Pomembno je vzpostaviti pravi odnos s centri za socialno delo in drugimi institucijami (F3). Zdaj imamo vzpostavljen enotni protokol in veliko sodelujemo (F4).

V zaporskem sistemu delam že 22 let (F5). Začela sem v ZPKZ Dob kot socialna delavka, potem kot vodja. Pozneje sem bila premeščena na Povšetovo ulico kot socialna delavka. Leta 2008 sem začela delati na Generalnem uradu, kjer sem koordinirala socialno delo v zavodih za prestajanje kazni zapora. Leto 2016 sem bila vodja oddelka za vzgojo in delo v ZPKZ Ig. Od prvega avgusta letos sem vodja sektorja za tretma (F6). Po

izobrazbi pa sem univerzitetna diplomirana socialna delavka (F7). Zavzemam se za to, da se na mesto socialnega delavca zaposli socialnega delavca in ne drugih profilov (F8).

2. Kakšna je vloga socialnih delavcev v zavodih za prestajanje kazni zapora?

Socialni delavec je okno v svet po prestani kazni zapora (F9), je vez med njegovo družino (F10), institucijami pomoči (F11). Socialni delavec nudi svetovalne (F12), razbremenilne pogovore (F13), pomoč (F14), samopomoč, kar pomeni, da ljudem ne damo »ribe«, ampak jih naučimo »loviti ribe« (F15). V praksi se socialni delavci zelo žrtvujemo za osebe, ki prestajajo kazen zapora, saj poskušamo urejati zadeve, ki jih je navidežno nemogoče urediti v našem administrativnem sistemu (F16). Osebo, ki pride v zavod že takoj začnemo pripravljati na odpust iz zavoda, s pomočjo načrta socialnega vključevanja, ki je del osebnega načrta (F17). Načrt socialnega vključevanja vsebuje nastanitev osebe po prestani kazni zapora, zagotovitev finančnih sredstev za preživetje in urejanje zaposlitve (F18). Poleg tega še druge specifične zadeve kot je ureditev rejništva (F19). Žal nimamo urejene stanovanjske politike (F20). Veliko sodelujem z zavodom za zaposlovanje (F21). Po Zakonu o izvrševanju kazenskih sankcij se lahko oseba zaposli šest mesecev pred odpustom, a glede na to, da komisija za pogojni odpust te zadeve rešuje na tri do štiri mesece, se lahko človek zaposli najprej štiri mesece pred odhodom iz zavoda. Nekaj primerov dobrih praks je, ko so ljudje iz odprtega oddelka odšli in so že imeli zaposlitev. Pogoji za to pa je, da ima oseba zunajzavodske ugodnosti, kar pomeni, da upošteva vse parametre osebnega načrta. Oseba mora iti na zavod za zaposlovanje in tam se dogovarjajo o možnostih. Do zavoda jih peljemo tudi mi (F22). Ko je oseba prijavljena na Zavodu za zaposlovanje, lahko uveljavlja pravico do izredne denarne socialne pomoči, pred tem pa ne. Največ sodelujem s Skupnostjo centrov za socialno delo, z njimi zelo dobro sodelujem (F23). Menim, da sistem smo ljudje in sistem je lahko tako dober, kolikor dobri so ljudje (F24). Če kdo pomagat želi, bo pomagal (F25). Leta nazaj je vsaka oseba v zavodu lahko dobila določeno finančno pomoč po Zakonu o izvrševanju kazenskih sankcij. Z Zakonom o socialnih transferjih je enotna vstopna točka za vse socialne prejemke Center za socialno delo. Centri za socialno delo so nakazali denarno pomoč na zavod za prestajanje kazni zapora in zavod je ta denar ob odhodu osebe predal njej. To pa je sedaj prepovedano. Zdaj se pojavlja stiska, kam nakazati izredno denarno pomoč ob odpustu osebe iz zavoda (F26). Osebe v zavodu imajo pogoste stiske z izvržbami, zaprte račune. Ko smo raziskovali, kaj se lahko naredi, smo ugotovili, da se na bankah lahko odpre osnovni plačilni račun, namenjen le nakazilom. Banka Slovenije je trdila, da to drži in bi se moralo izvajati. V praksi pa se je izkazalo, da nekatere banke tega ne želijo narediti (F27). Druga velika stiska pa je nastanitev (F28). Če obsojenec nastanitve nima, so organizacije ki pomagajo Kralji ulice, Šent, Zavetišče za brezdomne (F28), možnosti so tudi z podnajemniškimi stanovanji (F29). Ampak tega ni oziroma je takšnih možnosti malo (F30). Menim, da je to naloga lokalne skupnosti, v kateri ima oseba stalno prebivališče (F31). Socialno delo v zavodih je odlično, saj imamo socialne delavce, ki so strokovno opremljeni, imamo natančne smernice (F32). Pri delu pa imamo stiske takrat, ko želimo pomagati ljudem prav pri iskanju nastanitve (F33).

Preden je stopil v veljavo Zakon o varovanju osebnih podatkov, smo ob začetku prestajanja kazni zapora osebi predstavili možnost sodelovanja s Centrom za socialno delo. V primeru, da je oseba sodelovanje želela, je pristojen center za socialno delo odšel na teren, naredil poročilo, ki je bilo zelo obsežno. Z omenjenim zakonom lahko centri za socialno delo dajo podatke le iz uradnih evidenc, ki so zelo suhoparni in za sodelovanje z osebo popolnoma nekoristni (F34). Pred leti je možne nastanitve iskal center za socialno delo, danes več ne, vse breme torej pade na socialne delavce v zavodih (F35).

Zelo dobro pa imamo izdelan protokol v primeru nasilja v družini (F36). Nihče od oseb, ki so v zavodu, zaradi nasilnega dejanja, ne more na prost izhod ali izhod preden se ne naredi multidisciplinarni tim in načrt pomoči žrtvi (F37).

3. Znanja, spretnosti, načela, metode na katere se pri delu opirate?

Metode dela smo se učili na Fakulteti za socialno delo (F38). V zavodih gre pretežno za individualno delo, delo s posameznikom (F39). Vsako leto je veliko izobraževanj (F40), da se znanja obnovijo in nadgradijo. Nujno potrebne in pomembne so supervizije (F41), ki jih imamo. Vsi se sproti ves čas izobražujemo. Za socialnega delavca v zavodu je pomembno, da je empatičen (F42). Naloga socialnega delavca ni narediti vse za sogovornika, ampak pomagati, da bo sogovornik zmogel sam narediti kar želi, da doseže svoj cilj (F43). Poudariti je potrebno, da bova skupaj in ne da boš ti namesto njega, saj bo izven zavoda sam moral urejati vse zadeve in ne bo socialnega delavca, ki bi bil toliko prisoten, kot smo mi (F44). Za socialnega delavca je pomembno, da pozna zakonodajo, da lahko svetuje sogovorniku, kaj je možno in na kakšen način je to možno (F45). Te informacije ljudem ogromno pomenijo, saj začutijo več nadzora in vpliva nad svojim življenjem (F46).

Izjemno pomembna spretnost socialnega dela v zavodu je iznajdljivost (F47). Iznajdljivost pri ustvarjanju in urejanju bančnih računov, pri urejanju zavarovanja za družinske člane, pri urejanju zavarovanja po prestani kazni, pri urejanju namestitve (F48). Kadar gre oseba iz zavoda v dom starejših občanov mora biti polno zavarovan. Oseba je lahko preko ZZZS zavarovana dodatno, dopolnilno pa ne more biti zavarovana preko ZZZS. Zavarovalnice pa zahtevajo trimesečno karenc, zato osebe tri mesece po prestani kazni nimajo polnega zavarovanja. Socialni delavci v teh primerih kličejo zavarovalnice, od ene do druge in prosijo za zavarovanje brez karence (F49). To so potem naše male velike zmage (F50).

Imamo tudi ljudi, ki se starajo v zaporu. Eden izmed starejših je bil star 93 let. Zavod ni primerno okolje za starejše osebe, ki imajo večje zdravstvene težave. Imeli smo primer, ko je gospod v zavodu umrl, saj mu nismo mogli nuditi dovolj dobre nege, v domovih za starejše pa so bile vse postelje zasedene (F51). Zakon govori, da se kazen zapora lahko prekine, če se znotraj zavoda ne more nuditi potrebne oskrbe, a težava se pojavi, ko svojcev ni ali ko svojci te osebe ne želijo nazaj k sebi (F52). Covid je prispeval, da je zdaj nekaj več postelj v domovih za starejše praznih (F53). Vedno je potrebno vse raziskat, zato pogosto traja in preteče ogromno časa preden se kaj kam premakne (F54).

V tujini Danska, Anglija imajo že dolgo lokalne organizacije, verske organizacije, probacijsko službo, reintegracijske centre, ki nudijo nastanitve in podporo ter pomoč ljudem, ki pridejo iz zavoda (F55). V Sloveniji tega ni, reintegracijskih centrov ni (F56). Nastanitev in materialno stanje je zelo pomembno, saj brez teh osnov, oseba praktično nima možnosti, da bi lahko živel drugače, bolje, v nasprotnem primeru dejansko mora ponoviti kaznivo dejanje (F57). Zaporška pravila pravijo, da mora oseba, ko odide iz zavoda mora imeti nekaj financ.

Cilj prestajanja kazni zapora je podpret posameznika, da bo lahko živel na svobodi (F58). Ampak tega ne zmore zavod sam, potrebuje še druge institucije, ki bi pripomogle k temu (F59). Ključna ob tem pa je ureditev nastanitve in zagotovitev denarja za začetek, dokler si ne uredijo življenja.

Poleg empatije je ključna spretnost poslušanje (F60), saj v življenju ljudje, ki so v zavodu, pogosto niso slišani, videni (F61). Slišati jih moramo, se jim približati (F62) in narediti načrt kako je možno stopati iz stiske, ki jo

oseba ima (F63). Brez tega, da se posameznika sliši, je nemogoče narediti načrt o korakih v smeri zelenega, torej izhoda iz stiske (F64).

4. Kakšen je strokovni prispevek socialnih delavcev ob vstopu osebe v zavod, v času prestajanja kazni zavora in ob zaključevanju sodelovanja?

V času sprejemne faze je naloga socialnega delavca spoznati človeka (F65), pridobiti podatke s strani centra za socialno delo (F66). Nato se oblikuje načrt (F67). Sodelovanje s centrom za socialno delo je pomembno še posebej takrat, ko gre za krizne situacije in ne samo ko gre za primer nasilja v družini (F68). V sodelovanje se povabi tudi nevladne organizacije, društva, ki bi lahko pripomogla k načrtovanju in izvedbi načrta (F69). V tej fazi skušamo doseči, da se oseba navadi na zavod, da se na nek način stabilizira v prostoru (D70). Pomembno je, da pridobi občutek varnosti, zato moramo skupaj najti načine kako je lahko poskrbljeno za njihove družine, otroke, partnerke in partnerje (F71).

Vmesna faza obsega razbremenilne razgovore (F72), motivirajoče pogovore (F73). Jaz sem naredila zgibanko z naslovom 10 vprašanj otrok staršev, ki so v zaporu. Otrokom velikokrat razložijo, da so starši v bolnici, hotelu, torej drugje kot pa v zavodu. Menim, da je otrokom potrebno povedati resnico. Ugotovili smo, da so otroci oseb v zavodih zelo stigmatizirani in zato tudi prikrajšani. Leta 2018 smo naredili pilotni projekt, v katerem so se starši učili kako govoriti z otrokom o stiskah, ki jih prinese prestajanje kazni zavora (F74).

V tujini imajo nevladne organizacije, ki z otroci prihajajo v zavod (F75). V zavodu pa imajo prostore, ki so zelo prijazni otrokom in družinam (F76). V Sloveniji imamo kotičke prijazne otrokom, ampak ni pri nas razvito do takšne mere, kot v tujini (F77). V ZPKZ IG imajo otrokom najbolj prijazna mesta, saj so tudi s tem prvi pričeli. Ustvarjajo lutke, slike in z njimi se nato zavod polepša. Sama sem obiskala tudi druge zavode v Sloveniji, ter preverila v kolikor še kakšna sredstva potrebujejo, da bi lahko naredili zavod bolj tople družinam (F78). Manjka nam organizacija, ki bi priskrbelo, da bi otroci v zavod varno prihajali v zavod k očetom, brez strahu (F78). Njihova naloga bi bila tudi smiselno organizirati ali prilagoditi čas, ki bi ga otroci s svojimi starši v zavodu imeli (F79). Imamo tudi male skupine (F80), ki so del starega socioterapevtskega modela, kjer ima pedagog skupino obsojencev s katerimi skupaj sodelujejo. Tudi tu sodeluje socialni delavec. Predvsem gre za učenje socialnih veščin, na primer kako postati boljši oče ali mama iz zavoda (F81). Imeli smo idejo, da bi v zavodu posneli pravljico. Idej imamo veliko, da nobena organizacija ali posameznik ne želi prevzeti pobude za to (F82).

Predodpustna faza pomeni posredovanje načrta socialnega vključevanja centru za socialno delo, saj po odpustu prevzame naše delo (F83). Znotraj zavoda sogovornike vključujemo v psihološke obravnave (F84), v obravnavo odvisnosti od alkohola in/ali drog (F85), v obravnavo nasilja (F86), v obravnavo spolnih deliktov (F87), v izobraževanje (F88), v delo (F89). Centru se preda informacije do katerega cilja smo uspeli priti znotraj zavoda, nato pa pomoč ob odpustu po Zakonu o izvrševanju kazenskih sankcij nudi Center za socialno delo (F90). Za vsakega posameznika mi naredimo predlog in ga pošljemo Centru za socialno delo (F91). Kadar menimo, da bo oseba potrebovala veliko pomoči in podpore, se dogovorimo s probacijsko službo (F92). Predlagamo osebo za pogojni odpust in ga nato podpira probacijska služba. Znotraj zavoda imamo tudi organizirane skupine pred odpustom (F93), na katerim lahko pridobijo informacije o njihovih pravicah ob odhodu, o pomočeh, ki jih lahko izkoristi (F94). Ko oseba pride iz zavoda, pogosto ostane brez pomoči, ker Centri za socialno delo nudijo samo denarno socialno pomoč, ne pa tudi druge pomoči (F95). Ljudje ostanejo brez sogovornika, zato pogosto kličejo

nas v zavode z namenom, da jih slišimo, velikokrat potrebujejo samo to (F96). Ampak to bi morala biti naloga centrov za socialno delo. Ker so ti ljudje pogosto neslišani, se vzorci pogosto ponovijo, kar pomeni pridejo nazaj v zavod (F97).

5. Kateri dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, vplivajo na način in proces sodelovanja (npr. odprt/zaprt oddelek, čas prestajanja kazni zapora, (ne)prostovoljno sodelovanje)?

Menim, da oseba v zavodu najbolj zaupa socialnemu delavcu. Nisem še imela primera, da s socialno delavko ne bi želeli sodelovati (F98). Ljudje v zavodu vedo, da bo socialni delavec tisti, ki mu bo pomagal, da bo prej pridobil zavodske ugodnosti, da bo prej odšel iz zavoda. Ljudje, ki prestajajo dolge kazni zapora se pogosto bojijo iti na prostost, ker se svet ves čas spreminja (F99). To je velika stiska in sprememba za posameznika, zato je nujna podpora in pomoč po prestani kazni zavoda (F100).

6. Kakšni so izzivi socialnih delavcev v ZPKZ (dvojne vloge, ciljna (ne)skladnost)?

Socialni delavec ni v vlogi »palice«, saj ne odloča o ugodnostih (F101). Njegova vloga je pogovor in podpora ljudem, ki so v zavodu (F102). Ljudje so v zavodu neprostovoljno (F102), v odnosu s socialnimi delavci pa načeloma niso neprostovoljno (F104), saj sodelovanje z nami, socialnimi delavci ni obvezno (F105).

Osební načrt se oblikuje na podlagi ocene tveganja, kadar jaz ocenim, torej nosilec primera, da sogovornik potrebuje vključitev v določeno obravnavo (obravnavo zaradi alkohola in drog, nasilja,...). To je torej neprostovoljno, saj se jaz odločim na podlagi tveganja, ki ga ocenjujem (F106). K socialnemu delavcu pa ljudje sami pridejo po pomoč (F107).

Ljudje vedo, kadar pridejo k socialnemu delavcu, le ta ne postavlja pogojev (F108). Pogoji so postavljeni, kadar želi posameznik predčasne izhode ali druge zavodske ugodnosti. Te pogoje pa ne postavlja socialni delavec ampak nosilec primera (F109). Kadar pedagogu sogovornik reče, da nečesa ne bo storil ali opravil, pomeni, da ta oseba ugodnosti ne bo prejela. Socialni delavec pomaga sogovornikom z motivacijskim in razbremenilnim pogovorom, saj ljudje pomoč pri socialnemu delavcu poiščejo, kadar imajo določeno stisko, ki ni pogojena z pravili, nalogami (F110).

V primeru, da sogovornik želi sodelovati s socialnim delavcem iz centra za socialno delo, ga seveda povabimo v zavod (F111). Epidemija je sodelovanja preoblikovala, saj je srečanj manj in ta so preko aplikacij kot je zoom (F112). V letih 2000 je bilo sodelovanja s centri za socialno delo pogosto, zdaj le ob kompleksnejših stiskah (F113).

Probacijska služba se je ustanovila za namen pogojnega odpusta z varstvenim nadzorstvom in družbeno koristnega dela (F114). Dobro bi bilo, da bi vsi imeli priložnost sodelovati s probacijsko službo, saj bi tako imeli podporo in pomoč še določen čas po odhodu iz zavoda (F115). Tako bi lažje zmožel naprej živeti sam. Naša država je nagnjena predvsem k iskanju slabega, redko se izpostavi tisto, kar je dobro, pozitivno (F116).

Zavedati se moramo, da imajo ljudje v zavodih pogosto travmatične izkušnje, za delo na teh izkušnjah pa je potrebno varno okolje, ki pa zavod za prestajanje kazni zapora ni (F117).

7. Kako socialne delavke ocenjujejo uspešnost sodelovanja z osebami v ZPKZ?

Zelo dober občutek dobiš, ko vidiš, da si nekomu pomagal. Kot vodja socialnih delavcev v ZPKZ sem opazila, da mi je vsak majhen premik, vsaka majhna zmaga prinesla zadoščenje (F118). Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij iz leta 1974 je bil zelo dober. Centri za socialno delo, lokalne skupnosti so bile močno vključene v procesu pomoči osebam, ki so prestajale kazen zavora (F119). Danes so socialni delavci v zavodih bolj prepuščeni sami sebi, saj ni pomoči drugih organizacij (F120). V Sloveniji vsaka sprememba zahteva veliko časa, volje, motivacije (F121). Zelo bi želela, da se sodelovanje z zunanjimi organizacijami zopet vzpostavi (F122). V kolikor ni celostne pomoči, s strani vseh pomembnih podpornih organizacij, je posamezniku zelo težko pomagati (F123). Ob tem mislim na Centre za socialno delo, Zavod za brezposelne, nevladne organizacije. Pomembno je, da ljudje pridobijo informacije; kje iskati službo, kako jo iskati, kako napisati vlogo, kako napisati življenjepis), ki jim bodo v korist in to je način, ko lahko imamo upanje, da bo oseba lahko drugače zaživela (F124).

8. Katere so možne spremembe v ZPKZ (možne spremembe za socialno delo v zavodih)?

Manjka nam reintegracijski center (F125) in povečana vloga centrov za socialno delo (F126), da bi lahko po odhodu iz zavoda podprli ljudi. V zavodu delamo, podpiramo, informiramo ljudi (F127). Nato ob največji spremembi, torej odhodu iz zavoda, ostanejo brez podpore (F128).

Zavod ne more delovati na dveh področjih. Ne zmoremo delovati znotraj in zunaj zavoda (F129). Znotraj zavoda socialni delavec opravlja motivacijske pogovore, podpirne pogovore, da človek lahko izrazi čustva, misli, ko pade na dno (F130). Naša naloga takrat je, da jih podpremo, saj ni nič narobe, da človek pade, pomembno je, da vstane (131). Razumljeno je, da vsak uspeh zahteva padce (F132). Po prestani kazni zavora pa te pomoči ni, to je največja pomanjkljivost poleg stanovanjske stiske (F133).

Politika ni naklonjena osebam v zavodu (F134), niti vsem nam, ki v zavodu delamo (F135). Socialni delavci smo bili cenjeni, danes tega ni (F136). V zahodnih državah, tudi v Ameriki so gradili zavode z velikimi ograjami, z trdnimi stenami in močnimi vrati. Z namenom, da bi bila družba varna. Zdaj že dolgo vemo, da družba ne bo varna, če bomo ljudi samo zaprli (F137). Potrebno je sodelovati z njimi, jih učiti, jim pomagati, da bi zmogli ravnati drugače, saj brez tega ob odhodu iz zavoda, ne bo imel drugačnih navad (F138). Naša naloga je torej, da na različne načine poskušamo, da bi približali ljudem nove, boljše, zdrave načine ravnanja (139).

Dobro bi bilo tudi vsem ljudem v zavodu zagotoviti možnost dela (F140). Veliko ljudi mi je povedalo, da jim je delo pomagalo, da so zmogli predelati stisko, s katero so bili v zavodu. Delo je bilo tisto, ki jih je okrepilo (F141). Druga težava je, da nekateri ljudje nimajo delovnih navad. Ti ne zmorejo delati pod določeno zastavljeno normo. Zanje bi potrebovali delovno terapijo, skrajšan delovni čas (F142).

Želja je tudi, da bi bolj sodelovali s Fakulteto za socialno delo (F143). Jaz sem dvakrat sodelovala z Leo Šugman Bohinc. Dobro bi bilo tudi omogočati več prakse za študente socialnega dela v zavodih, saj bi bilo učenje obojestransko (F144).

8.8 PRILOGA K: INTERVJU Z OSEBO G (ZPKZ MARIBOR)

- Kraj izvedbe: pogovor s pomočjo zoom aplikacije
- Čas izvedbe: 2.11.2021, 16:00-17:00

1. Uvodno: predstavitev načrta magistrske naloge in klepet o trajanju zaposlitve sogovornikov ter o njihovi doseženi stopnji izobrazbe.

V zavodu za prestajanje kazni zapora Maribor sem sedaj zaposlena pet let (G1). Po poklicu sem magistra socialnega dela (G2). Pred tem sem bila zaposlena kot vzgojiteljica v vrtcu in kasneje kot socialna delavka na Centru za socialno delo Ptuj (G3). Moje delo na CSD-ju je bilo delo v varni hiši, kjer sem delala z žrtvami (G4). Ves čas študija pa sem bila tudi prostovoljka v društvu Sonček in Sožitje, delala kot prostovoljka tudi mladinske delavnice in učno pomoč preko CSD-ja (G5). 6 let sem bila tudi prostovoljka v Zavodu za prestajanje mladoletniškega zapora in kazni zapora Celje (G6). Delo me osrečuje in izpolnjuje (G7). Na svojem delovnem mestu sem več kot zadovoljna in verjamem v to, da je delo z ljudmi moje poslanstvo (G8).

2. Kakšna je vloga socialnih delavcev v zavodih za prestajanje kazni zapora?

Moja vloga v zavodu za prestajanje kazni zapora je različna (G9). Tu sem kot poslušatelj (G10), zaupnik (G11) in nekdo, ki stoji ob tebi (G12). Nudim pomoč pri iskanju namestitve (Dom upokojencev, samski domovi, zavetišča,...) (G13), urejanju dokumentov (G14), stikov z otroki (G15), sodelovanje z drugimi javnimi inštitucijami (CSD, Probacija,...) (G16), razne prireditve znotraj zavoda (G17), postpenalne delavnice znotraj zavoda (G18). V prvi vrsti pa je moja vloga biti socialni delavec in biti z obsojenci človek (G19).

3. Znanja, spretnosti, načela, metode na katere se pri delu opirate?

Metode dela...z obsojenci delam individualno – individualni pogovori, ko ima obsojenec težave, ko potrebuje pomoč (G20); skupinsko – kakšne postpenalne in ustvarjalne delavnice, razgovori, ko je več obsojencev hkrati prisotnih (G21). Intervju v smislu uvodnega razgovora (G22). Pomaganje v stiski, tako čustveni kot fizični (G23). Pri tujcih se velikokrat pojavijo težave, ker se znajdejo v novem okolju (G24) in je problem tudi jezik (G25). Pomagam si s telefonom in kretanjem (G26).

4. Kakšen je strokovni prispevek socialnih delavcev ob vstopu osebe v zavod, v času prestajanja kazni zapora in ob zaključevanju sodelovanja?

Ko obsojenec nastopi zaporno kazen, z njim opravim uvodni razgovor (G27). V razgovoru me zanima, kako je z njegovo namestitvijo po prestani kazni in kaj si želi na tem področju uredit (G28). Kakšno ima izobrazbo in njegove delovne izkušnje (G29), da kasneje tudi vem kako je z oddajo vlog za redno in izredno denarno socialno pomočjo in prijavo na Zavod za zaposlovanje. Pogovoriva se tudi o družini (G30). Koga ima, kakšni so odnosi, kako se bodo vzdrževali (G31). V primeru nasilja, obsojenca tudi seznanim, da bom na CSD poslala predlog za multidisciplinarni tim in da bom sodelovala z žrtvijo (G32). Če si obsojenec želi stikov z mladoletnim otrokom in stiki še niso določeni, se povežem s CSD- jem, in probamo uredit tudi to, v kolikor se izkaže, da je to v korist otroku (G33). Na uvodnem razgovoru se pogovoriva tudi glede dokumentov, če so urejeni ali ne (G34). Če niso, probam pridobiti finančna sredstva, da se mu to uredi še tekom prestajanja zaporen kazni (G35). Seznanim se tudi kdo je njegova kontaktna oseba, v primeru hospitalizacije. V bistvu grem v uvodnem razgovoru skozi celotno njegovo življenje (G36) in da vidiva kaj lahko urediva že tekom prestajanja kazni (G37) in kaj bova načrtovala za zadnje tri mesece ali prej (G38).

Med samim prestajanjem kazni iščem rešitve kako kaj uredit, kaj je potrebno takoj (vloga za Dom upokojencev, vloge za izredno denarno soc. pomoč, če je obsojeni brez sredstev in zaprosim za denar za osebno izkaznico, urejanje stikov,...) (G39). Včasih sem prisotna tudi pri kakšnih spremstvi ob pravosodnih policistih, ko je potrebno na kaki inštituciji kaj uredit (G40).

Ob odhodu obsojenca iz zavoda, se preveri njegova namestitve, če je to urejeno (G41). Zgodi se tudi, da obsojenci pomoči ne želijo in da se bodo znašli sami (G42). V takem primeru mi napišejo izjavo, da moje pomoči ne želijo (G43). Prav tako se povežemo s CSD-jem kjer jim tudi pravi čas pošljemo »pripravo programa potrebnih ukrepov in oblik pomoči v procesu socialnega vključevanja obsojenca po odpustu« (G44). Tukaj napišem, kaj se je z obsojenim dogajalo tekom prestajanja kazni, kaj sva uredila in kaj ne. Kje še potrebuje pomoč (G45). Pravi čas se pošljejo tudi vloge za redno in izredno denarno socialno pomoč (G46). Če je obsojeni v zaporu zaradi kaznivega dejanja nasilja, je CSD vključen še toliko bolj. Že tekom prestajanja kazni je več MDT-jev in tudi pri samem odpustu se načrtuje povezanost med vsemi inštitucijami (G47). Žrtve imajo možnost na sodišču podati tudi vlogo za 30.b člen ZIKS-a, to je pisni dogovor z žrtvijo o obveščanju o izhodih, pobegu in odpustu obsojenega (G48). To je stvar med zavodom in žrtvijo, obsojenec o tem ni seznanjen (G49). In tudi če obsojeni želi vpogled v svoj osebni spis, se ta mapa 30 b. člen ZIKS-a izloči. Prav tako se izločijo vsi MDT-ji (G50). Pred odpustom jim pomagamo tudi z oblačili, če recimo pridejo v zavod poleti, iztek pa je v zimskem času. Preko Karitasa in Rdečega križa, dobim oblačila, ki jih obsojenec lahko odnese domov (G51).

5. Kateri dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, vplivajo na način in proces sodelovanja (npr. odprt/zaprt oddelek, čas prestajanja kazni zapora, (ne)prostovoljno sodelovanje)?

ZPKZ Maribor je zaprti oddelek in je moje delo večinoma enako (G52). Drugačno kot recimo na Odprtem oddelku Rogoza (G53). Osebe so zaprte v sobah in da pridem do njih potrebujem pravosodnega policista (G54). V popoldanskem času so obsojenci na hodniku in takrat je tudi sodelovanje dosti lažje (G55). Znotraj zavoda je tudi odprti in zaprti oddelek, kjer pa se bivanje rahlo razlikuje (G56). Obsojenci na polodprtem oddelku so tudi zaposleni (G57).

6. Kakšni so izzivi socialnih delavcev v ZPKZ (dvojne vloge, ciljna (ne)skladnost)?

Moje mnenje je, da je to vedno izziv in da tu nikoli ne prideš na konec (G58). V dvojnih vlogah si vedno (G59), prisluhneš jim, jih probaš razumeti (G60), po drugi strani pa si tudi ti tisti, ki pa tega ne moreš podpirati in zagovarjati (G61). Moraš pa vseeno najti način, da se jim lahko približaš, saj je drugače nemogoče delati (G62). Cilji zavoda in obsojencev se v veliki meri razlikujejo, kar je tudi povsem razumljivo (G63). Je pa tako, da nekaj daš, nekaj dobiš (G64) (spoštovanje hišnega reda, brez odprtih postopkov, urejena postpenala).

7. Kako socialne delavke ocenjujejo uspešnost sodelovanja z osebami v ZPKZ?

Z mojo uspešnostjo v zavodu sem sama zadovoljna (G65). Moje mnenje je, da je včasih težko slediti vsem smernicam, ker ljudje niso knjiga (G66), ki je napisana ampak se je potrebno prilagoditi potrebam in željam posameznika (G67). Veliko obsojencev določenih stvari ne zmore, ne zna, noče in je potrebno to prilagoditi (G68). Čeprav nekaj piše in bi se naj tako delalo, sem sama zadovoljna, da imam možnost v zavodu biti tudi glede tega fleksibilna (G69). Še vedno je moje mnenje, da je v prvi vrsti obsojenec človek, ki je nekje na svoji

pote naredil nek »kiks« in mu je potrebno dati možnost (G70). Nikoli ne vemo, kdaj se sami znajdemo na taki poti (G71). Z obsojenci pa dobro sodelujem (G72), pomembna mi je pozitivna energija (G73), nasmejanost (H74) in vedenje, da vedo, da sem tu (G75).

8. Katere so možne spremembe v ZPKZ (možne spremembe za socialno delo v zavodih)?

Spremembe, ki bi se mi zdele pomembne so predvsem prostorske stiske obsojencev, stari prostori, ni zelenic za njihove sprehode (G76). Na področju vzgoje bi težko govorila o spremembah, ker v prvi vrsti niso odvisne od nas, je pa sigurno to, da socialnih delavcev v zavodih nasploh primanjkuje (G77). Veliko je socialnih delavcev, ki morajo opravljati tudi pedagoško delo (G78). Sprememba, ki pa bi si jo sama želela pa je, da bi bilo manj birokracije in več dela z njimi (G79). Zavedam se, da je oboje potrebno, vendar vse preveč časa preživim za računalnikom kot z obsojeno osebo (G80).

8.9 PRILOGA J: INTERVJU Z OSEBO H (ZPKZ KOPER, ODDELEK NOVA GORICA)

- Kraj izvedbe: pogovor s pomočjo zoom aplikacije
- Čas izvedbe: 25.10.2021, 16:00-17:00

1. Uvodno: predstavitev načrta magistrske naloge in klepet o trajanju zaposlitve sogovornikov ter o njihovi doseženi stopnji izobrazbe.

Tukaj v zavodu sem zaposlena kot višja svetovalka, socialna delavka (H1). Pokrivam strokovno dela z osebami v priporu in osebami, ki že prestajajo kazen zavora (H2). Na tem delovnem mestu sem zaposlena od leta 2009 (H3). Nekateri zavodi imajo ločeno višji svetovalca, pedagoga, ampak vsi trije opravljamo podobno delo (H4). Torej ne opravljam samo delo socialnega delavca ampak tudi delo pedagoga, zato jaz težko natančno opredelim kaj je samo delo socialnega delavca, saj ko opravljam uvodni razgovor, ta obsega tudi druga področja, ne le področja socialnega dela v zavodih (H5). V nadomestnem zaporu so kazni krajše, ampak naše delo je enako, le da so načrti krajši, manj obsegajoči. V času, ko je oseba v priporu je vloga socialnega delavca predvsem svetovalna, razbremenilna.

Po izobrazbi pa sem sociologinja (H6), ne socialna delavka.

2. Kakšna je vloga socialnih delavcev v zavodih za prestajanje kazni zavora?

Vloga socialnih delavcev v zavodu pomeni nudenje podpore (H7), celostne pomoči osebami (H8), ki so zaprte z namenom lažje vključitve v obdobju po prestajanju kazni zavora (H9). Veliko je odvisno od vsakega posameznika (H10), od tega koliko je človek pripravljen sodelovati (H11), s kakšnimi znanji pride (H12), s kakšnimi izkušnjami pride (H13). V vseh zavodih so osebe tu prisilno (H14), ampak le redki odklonijo našo podporo in pomoč (H15). Zelo redki so posamezniki, ki se odločijo, da nič ne potrebujejo (H16). Nekaj jih je takšnih, ki v začetku menijo, da ne potrebujejo nič, potem pa mnenje spremenijo. Večina sodeluje in je tudi pripravljena delati na sebi (H17). Potem je pomembna izdelava konkretnega načrta pomoči (H18). Pomembno je, da so ob tem vključeni družinski člani (H19), tudi zunanje institucije (H20). V zadnjem času opažam, da ima vse več ljudi šibke socialne mreže (H21). Ob vstopu v zavod, nekateri izgubijo določen del socialne mreže (H22).

Pri določenih se ob vstopu v zavod vzpostavi nova socialna mreža ali se ponovno oblikuje stara (H23). Zdaj sodelujem z osebo, ki prestaja kazen zapora in je sporočil, da je ponovno vzpostavil stik z bivšo partnerko, ki mu želi pomagati. Prestajanje kazni zapora ima na vsako osebo različen vpliv. V primeru, da gospod ne bi prestajal kazni zapora, se mogoče ne bi ponovno povezal z bivšo partnerko. To je lahko dobro, lahko pa tudi ne. Podpora družine, prijateljev, širših svojcev je zelo pomembna. (H23) Tisti, ki podpore oziroma socialne mreže nimajo, pogosto nimajo nastanitve, jim je zelo težko (H24). Možnosti ljudi, ki prestanejo kazen zapora, menim, da se zmanjšuje (H25). Ko sem pričela delat v zavodu, smo lahko bolj podprli človeka (H26). Večjo težo je imel tudi center za socialno delo, ki pa danes nima pravne podlage (H27). Z urejanjem nastanitve imamo velikokrat stisko (H28), saj so kapacitete zelo omejene. Nekoliko lažje se s tem stiskam soočamo, ko kot strokovni delavci že vzpostavimo stik ali odnos z drugimi institucijami (H29). Da se posameznik vključi v aktivnosti, sodeluje je zelo pomembno na kakšen način je sogovorniku celota zadeva predstavljena (H30). Pomembno je, da sogovorniku na empatičen način predstavimo celotno situacijo, možnosti, izbire, da jim zadeve približaš (H31). Zelo pomembno je, da razložiš na način, da bo sogovornik le to razumel (H32).

3. Znanja, spretnosti, načela, metode na katere se pri delu opirate?

Pomembno je znanje s področja izvrševanja kazenskih sankcij (H33), zaposlovanja (H34), socialnega varstva (35). Pri delu mi pomaga tudi znanje iz psihologije (H36), pedagogike (H37), zdravstva (H38). Izjemno pomembne so komunikacijske spretnosti (H39). Gre za širok spekter znanj (H40), ki jih moramo poznati, uporabljati in prepletati. Naša uprava nam nudi veliko izobraževanj iz različnih področij (H41). Ampak ker sem sama, ne uspem vsega, saj je novosti in izobraževanj veliko (H42), toliko, da če sem obiskovala vsa izobraževanja, niti nisem zmogla sprejet vseh informacij. Zdaj vem, da je dobro, da sama kdaj kaj preberem in na ta način pridobim nova znanja (H43). Izkušnje meni največ pomenijo (H44).

Ko opravljam delo želim biti iskrena do sebe (H45) in posledično tudi v odnosu do sogovornikov (H46). Izhajam iz tega, da je vsak posameznik drugačen, temu se prilagodim (H47), v tolikšni meri, kolikor zakonodaja to omogoča. Pomembno je, da gledamo na osebe v zavodu kot na ljudi, ki so storili določeno dejanje zaradi spleta določenih okoliščin (H48). Naše poslanstvo je, da ljudje lažje prestanejo kazen zapora (H49), da lahko varno odidejo iz zavoda (H50), da pridobijo določene nove poglede na svet (H51), da pridobijo nova znanja (H52).

Največ je individualnega dela (H53). Kar je skupinskega dela, jih imamo v povezavi z drugimi institucijami (H53). Imamo male skupine (H54). Potem tudi skupinsko delo (H55), na primer prostočasne dejavnosti, ki jih tudi vodim. Mi je pomembno, da imamo vedno določeno tematiko, na kateri lahko gradimo. Lahko pa se tudi splošno pogovarjamo. V ospredju pa je individualno delo (H56). Je tudi delo z družino, ko se opravljajo pogovori s svojci (H57).

4. Kakšen je strokovni prispevek socialnih delavcev ob vstopu osebe v zavod, v času prestajanja kazni zapora in ob zaključevanju sodelovanja?

Zelo odvisno je od dolžine kazni zapora (H58). Kadar je kazen kratka, že na uvodnem pogovoru načrtujemo socialno vključevanje (H59). Torej že takoj iščemo in urejamo nastanitev in druge zadeve, ki so pomembne ob odpustu osebe iz zavoda. Kadar so kazni daljše, se faze raztegnejo in se lahko več časa vzamemo za spoznavanje posameznika, njegove socialne mreže, raziskovanja in načrtovanja ciljev (H60). Pridobimo mnenje oziroma

poročilo s strani centra za socialno delo (H61), ki so zgolj podatki, včasih smo iz tega pridobili širšo sliko (H62). Dobro je opraviti razgovor s svojci (H63), v prisotnosti osebe v zavodu, da bolje spoznamo okoliščine, posameznika (H64). Nato se ustvari načrt vključevanja (H65), iz katerega je razvidno kaj je potrebno in kaj ne za namen vključitve v skupnost (H66). Odločimo se tudi ali je smiselno, da oseba obiskuje obravnavo za nenasilno komunikacijo ali katero drugo obravnavo (H67). Tako, da se tudi mi povezujemo z zunanjimi strokovnimi delavci, tudi na primer, kadar ima osebe težavo z odvisnostjo (H68). Veliko sodelujemo z društvom Šent, zavodom Karitas, društvo Izberi svojo pot (H69). Ob kompleksnejših stiskah, kot je nasilje v družini, moramo sklicati multidisciplinarni tim (H70). Ko gre za tovrstne stiske, se zgodi, da so žrtve nasilja pogosto v stiski, ko je povzročitelj nasilja odpuščen. Takrat so zadeve bolj kompleksne in se tudi faze prestajanja kazni zapora prepletajo, ali niso tako toge (H71).

V osrednji fazi gre torej za sodelovanje z družino, vladnimi in nevladnimi organizacijami za namen podpore in pomoči med samim prestajanjem kazni zapora in tudi po njej (H72). Predodpustna faza je bistvenega pomena (H73). Opažam, da se je na centrih za socialno delo postpenala nekoliko izgubila (H74). Mreža, ki so socialni delavec ima, omogoča, da lažje in bolj podpreš posameznika (H75). Pogosto so prepletene različne stiske, nasilje v družini, težave z zdravjem, stiska zaradi odvisnosti (H76). Domov se, ko gre za nasilje v družini, v veliko primerih ne vrne, saj je družina postavila določeno mejo. V zavodih pa se soočamo s težavo kam ga vključit, ko oseba sooča s številnimi stiskami, ko pa so organizacije samo za določene stiske (H77). S probacijsko službo ima oseba možnost prestajat kazen z varstvenim nadzorstvom, takrat lahko delo na sebi oseba nadaljuje še naprej (H78). Ljudje gredo prej na prostost, v skupnost, kar je odlično, hkrati pa imajo stalno podporo (H79).

Meje med tremi fazami se pri nas prepletajo, ker so kratke kazni zapora (H80). Kadar je daljša kazen zapora so bolj ločene. Kadar gre za kompleksne stiske, je potrebno veliko sodelovanja, veliko podpore, takrat delamo korak za korakom, postopoma, pomembni so majhni koraki v procesu (H81), v katerem so tudi nihanja, padec volje, motiviranosti na primer (H82).

5. Kateri dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, vplivajo na način in proces sodelovanja (npr. odprt/zaprt oddelek, čas prestajanja kazni zapora, (ne)prostovoljno sodelovanje)?

Dolžina kazni zapora, kot sem že omenila, saj se v enem mesecu težko vzpostavi proces dela (H83). Pri nas, tako kot po vseh zavodih, je veliko povratnikov (H84). Ko oseba pride v zavod ponovno, se že poznamo, je način dela drugačen, kot takrat, ko oseba prestaja kazen zapora enkrat (H85). Veliko je odvisno tudi od njih samih (H86). Ključno je, da vztrajamo, da ne odnehamo (H87), če oseba sprva ne želi takoj vzpostaviti stika. Kadar gre za čakajoče kazni zapora, je težko vzpostaviti odnos, saj oseba ve, da bo v nadaljevanju sodelovala z drugim strokovnim delavcem (H88). Poleg tega pa bo kazen šele nastopila in bo trajala določen čas. V teh primerih motivacija ljudi malo upade (H89). Nekaterim je tudi pomembno, da je zavod nekoliko manjši, kot smo mi. Takrat, v kolikor je sodelovanje z nami dobro, se lahko dogovorimo, da nadaljujemo delo pri nas, če tudi bi moral iti v drug zavod.

Zavedati se moramo, da so osebe v zavodih neprostovoljno (H90). Kar pa ne pomeni, da so v odnosu z nami prisilno (H91). Vsekakor določen del naših nalog obsega samo podporne, motivirajoče pogovore (H92). V začetku prestajanja kazni zapora so osebe omejene z zunanjimi stiki. Socialni delavci razumemo, da je odnos sočloveka ključen, bistven (H93), zato smo mi tu, da poslušamo stiske, jih slišimo in želimo pomagati ljudem

(H94). Odklonskega odnosa do socialnih delavcev je manj. Tisti, ki smo v vlogah socialnega delavca in pedagoga, smo večkrat v težkem položaju (H95), saj smo tisti, ki nudimo podporo in pomoč, poleg tega pa tudi tisti, ki omejujemo ugodnosti, ki jih zavod lahko da (H96).

6. Kakšni so izzivi socialnih delavcev v ZPKZ (dvojne vloge, ciljna (ne)skladnost)?

So primeri, ko je težko, saj določene osebe težko sprejmejo oboje (H97). Če bi bil v vlogi socialnega delavca kdo drug, bi bilo za osebo to lažje razumeti (H98). Vloge socialnih delavcev, pedagogov in tudi drugih se povezujejo (H99). Ni težava takrat, ko ljudem ugodimo v željah. Stiska je takrat, ko ugodnostim ne ugodimo, ima to vpliv na odnos (H100). A je to pogosto le določeno obdobje (H101). Takrat je pomembno, da razložimo našo nalogo, našo vlogo, hkrati pa pojasniti (H102), da sem še vedno tista, ki ga bom podprla, če bo zakonodaja to dovoljevala. V večini nato ljudje razumejo.

Pogosto potrebujejo ljudje čas, da premislijo (H103). Ker se zgodi, da se oseba ne strinja z določeno vključitvijo v program, a se čez nekaj dni ali že naslednji dan prijavi na določen program. Stiska je velika, saj so ljudje zaprti, omejeni z možnostmi (H104). Velikokrat smo socialni delavci vez z zunanjim svetom in edini, ki jim lahko pomagamo (H105). Podpremo jih na način, da bodo pozneje sami zmogli poklicati določeno osebo, napisati vlogo in podobno. Učimo jih socialnih veščin (H106), saj določeni tega iz domačega okolja ne pridobijo. Pogosto naše delo zahteva samoiniciativnost in dobro voljo, da se lahko pomaga ljudem (H107).

Lahko rečem, da socialni delavec da upanje, da ni vse tako ukalupljeno, določeno (H108). V času epidemije je bilo zelo težko za vse osebe v zavodih (H109). Velikokrat grem v času kosila med ljudi, takrat pogosto največ zadev rešimo (H110). Povprašam jih, kako so, oblikuje se stik, odnos. Nekateri potrebujejo stalen stik, nekateri pa potrebujejo sam pogovor, v katerem se počuti slišane (H111). Mi smo lahko v času epidemije omogočali stike, kar je veliko pomenilo ljudem v zavodu (H112). Lahko pa so ohranjali stike z družino in otroci preko aplikacij (H113). Ohranjanje stikov zelo spodbujam, saj tisti, ki stikov nimajo, jim je težje (H114). Zanje smo socialni delavci edini stik, sogovornik.

Nekateri tudi ne zmorejo sprememb v tolikšni meri, da se ne bi več vrnil nazaj (H115). Takrat smo pozorni na majhne korake, ki jih oseba zmore narediti (H116). Ne smemo obupati, moramo jim dati možnost in izbiro (H117).

7. Kako socialne delavke ocenjujejo uspešnost sodelovanja z osebami v ZPKZ?

Naše delo se ocenjuje s stopnjo povratništva (H118). Ko se oseba ne vrne kmalu, je že premik (H119), saj je določen čas zmogel sam. Dejavniki, ki so pozitivni v njihovem življenju; delo, družina, ki zmanjšujejo možnost povratništva (H120). Delat moramo majhne korake (H121); na primer pridobitev službe, poroka, pričakovanje otroka, zaključek šolanja, pridobitev izobrazbe. Takrat veš, da si nekaj dobrega naredil.

8. Katere so možne spremembe v ZPKZ (možne spremembe za socialno delo v zavodih)?

Odlično bi bilo, če bi bila zaposlena dva (H122). Tako bi en prevzel naloge socialnega delavca (H123), drug pa naloge pedagoga (H124). To je koristno tudi za timsko delo. Namreč vsak strokovni delavec ima svoja izhodišča,

iz katerih lahko oblikuje različna razumevanje, kar je pomembno za delo, saj lahko vidimo različne ali nove perspektive (H125). To je zame bistveno. Tudi osebam, ki so v zavodu, bi bilo lažje.

Precej smo omejeni, kljub pogostim spremembam, ki so vedno v določenih zakonskih okvirjih. Velikokrat smo bili pozvani za predloge za spremembe, ampak nismo bili nekako slišani v celoti (H126). Jaz še imam vedno možnost, da v okviru svojih nalog in pooblastil, ki jih imam, lahko delam in sodelujem z osebami v zavodu (H127).

8.10 PRILOGA L: ODPRTO KODIRANJE INTERVJUJA Z OSEBO A

Tabela 1: odprto kodiranje A

ŠTEVILKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
A1	Od leta 2006 sem bila zaposlena v ZPKZ Dob, najprej kot pedagoginja	Zaposlena kot pedagoginja od leta 2006 v ZPKZ	Zaposlitev	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A2	Potem so me premestili na delovno mesto socialne delavke, do konca leta 2015	Premestitev na delovno mesto socialne delavke leta 2015	Menjava delovnega mesta	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A3	Potem so me premestili na Ig, na delovno mesto socialne delavke	Premestitev v ZPKZ Ig	Menjava delovnega mesta	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A4	ZPKZ Ig ima poleg ZPKZ Dob pri Mirni zaposlene dve oziroma dva strokovna delavca, ki opravljata socialno delo, zato je v tih dveh zavodih bistveno lažje opravljati delo	Zaposleni sva dve socialni delavki	Število zaposlenih	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A5	Delo z ženskami je popolnoma drugače ko delo z moškimi	Sodelovanje z ženskami se razlikuje od sodelovanja z moškimi	Vpliv spola na način dela	Dejavniki, povezani s prestajanje kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A6	delo od zavoda do zavoda zelo različno, predvsem zaradi velikosti samih ZPKZ	Delo v zavodih se razlikuje glede na velikost ZPKZ	Vpliv velikosti ZPKZ na delo socialnih delavcev	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A7	Malo je socialnih delavcev v ZPKZ in sami smo	Število zaposlenih socialnih delavcev v ZPKZ je nizko	Število zaposlenih	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A8	Moja vloga ob vstopu je, da stopim do nje in jo vprašam po počutju, stiskah	Vloga socialne delavke je vzpostaviti stik z osebo, ki vstopi v ZPKZ	Vloga socialnih delavcev	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A9	Če ima oseba otroke, družino je	Urejanje zavarovanja za vse	Urejanje zavarovanja	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

	potrebno urediti zavarovanje zanje	družinske članke		
A10	Ženske in mame so v ZPKZ veliko mirnejše, če je za njihovo družino med samim prestajanjem kazni zapora poskrbljeno	Varnost družine vpliva na prestajanje kazni zapora osebe	Prestajanje kazni zapora	Dejavniki, povezani s prestajanje kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A11	V primeru, da jih privede policija je potrebno poskrbeti za obleko in obutev	Skrb za zagotovitev obleke in obutev	Zagotovitev oblek in obutev	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A12	V tem primeru pogosto osebe tudi ne sporočijo prihoda v ZPKZ svojcem	Ob privedbi policije ne sporočijo družini prihoda v ZPKZ	Obveščanje družine	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A13	poslušam in skupaj pogledamo kaj lahko naredimo	Poslušamo in raziskujemo možnosti	Poslušamo in raziskujemo	
A14	Velikokrat se osebe, ki so v ZPKZ soočajo s težavami v duševnem zdravju	Pogosto so prisotne težave v duševnem zdravju	Zdravstvene težave	Dejavniki, povezani s prestajanje kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A15	Osebe pridejo, pogosto pozabijo na cigarete, osnovne stvari, zato priskrbimo te	Oskrba z osnovnimi potrebščinami za življenje	Oskrba	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A16	potrebno sporočiti, da smo tu za njih in bomo tu tudi jutri in naslednje dni	Sporočiti ljudem, da jim želimo pomagati	Pomoč	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A17	predati sporočilo, da nas lahko vedno poiščejo, če potrebujejo pomoč, podporo	Si vzeti čas za ljudi	Čas	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A18	Dati jim občutek človečnosti je ključnega pomena, saj je stiska ob prihodu v zavod velika	Vsako osebo je potrebno spoštovati kot človeka	Spoštovanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A19	Potrebno je organizirati zadeve	Organiziranje aktivnosti	Organiziranje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A20	se pogosto prilagoditi različnim situacijam	Prilagajanje različnim dogodkom	Prilagajanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A21	kot je korona virus	Prilagoditev na epidemijo	Prilagajanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A22	ostati v stiku z osebami, ki so bile na prekinitev prestajanja kazni zapora	Ohranjati stik z osebami, ki so prekinile prestajanje kazni zapora	Ohranjanje stika	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

A23	aktivirat obsojenko za vključitev v aktivnost	Motiviranje ljudi za vključevanje v dejavnosti	Motiviranje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A24	Socialni delavci smo povsod vpeti	Socialni delavci smo prisotni povsod	Prisotnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A25	Zjutraj, ko pridem v službo, grem velikokrat po zavodu	Jutranji sprehod po zavodu	Sprehod	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A26	jih nagovorim	Dnevni pogovori	Pogovor	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A27	opažam spremembe	Opažanje sprememb	Pozornost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A28	poskušam biti čim bolj v stiku z vsemi na dnevni ravni	Ohranjanje stika z osebami v ZPKZ	Ohranjanje stika	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A29	Osnovna metoda dela je delo s posameznikom	Delo s posameznikom	Delo	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
A30	prva socialna pomoč	Prva socialna pomoč	Delo	Metode dela socialnih delavcev
A31	Pomembno je videti, slišati	Pomembno je slišati	Slišati	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A32	opaziti težavo	Opažanje stisk	Pozornost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A33	in opolnomočiti osebo, da jo bo lahko sama rešila	Opolnomočiti osebo, da bo rešila stisko	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A34	Prvi mesec se osredotočimo na njih, kot ljudi, osebe, da se lahko soočijo s stisko, da prestajajo kazen zapora, saj je to velika sprememba	Na začetku prestajanja kazni zapora smo pozorni na stiske ljudi zaradi prestajanja kazni zapora	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A35	korak za korakom skupaj iščemo rešitve za stiske	Postopoma skupaj iščemo rešitve	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A36	Ključno je, da se z mojo podporo naučijo reševati stiske oziroma rešijo probleme	Podpreti ljudi, da bomo zmogli sami	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A37	Metoda dela je torej delo s posameznikom	Delo s posameznikom	Delo	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
A38	Imamo pa tudi delo s skupino	Delo s skupino	Delo	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
A39	delovne terapije	Delovne terapije	Terapije	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
A40	Povsod smo vpeti in spremljamo sogovornike	Spremljanje sogovornikov	Spremljanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A41	Znanja, ko sem pričela opravljati delo socialne delavke v ZPKZ, so	Teoretična znanja	Znanja	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ

	bila zgolj teoretična			
A42	Izkušnje so bile ključne	Pomembnost delovnih izkušenj	Izkušnje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A43	Na fakulteti te naučijo asertivnega vedenja	Pomembnost asertivnega vodenja	Način ravnanja	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A44	poslušanje	Poslušanje	Način ravnanja	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A45	spremljanje	Spremljanje	Način ravnanja	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A46	postavljanje meja	Postavljanje meja	Način ravnanja	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A47	Vedno se je potrebno prilagoditi osebi	Prilagoditev sogovornikom	Prilagajanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A48	So seminarji, ki so nam bili v veliko pomoč	V pomoč so izobraževalni seminarji	Seminarji	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A49	V teoriji lahko vsi vse dobro razumemo	razumevanje teoretičnih znanj ne pomeni tudi dobrega opravljanja dela	Znanje in delo	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A50	v praksi pa marsikateri strokovni delavec odpove, ko gre za igro vlog	razumevanje teoretičnih znanj ne pomeni tudi dobrega opravljanja dela	Znanje in delo	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A51	si vsak v praksi izoblikuje svoj repertoar načina dela	Vsi izoblikujemo svojstven način dela	Načini ravnanja	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A52	Z avtoritarnim načinom dela ne uspeš narediti ničesar	Neuspešnost avtoritarnega načina dela	Način ravnanja	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A53	Kljub temu, da je naš režim zaprt, institucionalno gledano	Zaprto režima	Režim	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
A54	Jaz vedno gledam širše, imamo zakonodajo	Upoštevanje zakonodaje	Zakonodaja	Znanja, spretnosti, načela socialnih delavcev
A55	hišni red	Hišni red	Pravila	Znanja, spretnosti, načela socialnih delavcev
A56	stiske sogovornikov je možno vedno umestiti znotraj tega in znotraj tega tudi reševati	Pomagati ljudem kljub mejam, ki jih imamo	Pomoč	Znanja, spretnosti, načela socialnih delavcev
A57	Kljub temu, da je oseba obsojena, je še vedno človek	Razumevanje, da je oseba v ZPKZ človek	Razumevanje	Znanja, spretnosti, načela socialnih delavcev
A58	želim najprej spoznati človeka,	Najprej spoznati osebo kot človeka	Spoznavanje	Znanja, spretnosti, načela socialnih

	še le nato berem sodbo			delavcev
A59	najbolj nas zavezuje zakonodaja	Zakonodajni okvir	Znanje	Znanja, spretnosti, načela socialnih delavcev
A60	Karkoli želim narediti, se vedno pred tem vprašam ali imam zakonsko podlago	Upoštevanje zakonodaje	Znanje	Znanja, spretnosti, načela socialnih delavcev
A61	oseba, ki z nami sodeluje mora podpisat soglasje, da se s tem strinja	Upoštevanje zakonodaje	Znanje	Znanja, spretnosti, načela socialnih delavcev
A62	Veliko je birokracije, posledično manj časa za sodelovanje s sogovorniki	Administrativno delo vzame čas, ki bi ga lahko imeli za ljudi	Delo	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
A63	Pogovor in podpora sta edino kar jim lahko damo	Podpora in pogovor	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A64	Načela, ki so zame ključna, da gledaš osebo v ZPKZ kot na človeka	Pogled na posameznika kot na človeka	Načelo	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A65	si osredotočen na dobro, pozitivno	Pozitivna naravnost	Načelo	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A66	Če osebe nimajo zdravega življenja, podpirne socialne mreže je zanje zelo težko	Podporno okolje	Podpora	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A67	Družina ogromno pomeni osebam v ZPKZ	Podpora družine	Podpora	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A68	sogovornice so zelo pasivne	Pasivnost sogovornic	Dejavnik	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A69	Velikokrat moram iti do sobe, jih psihično podpret	Psihična podpora	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A70	včasih tudi iz postelje pomagati vstati, da se aktivnosti udeleži	Pomoč pri vstajanju iz postelje za namen udeležbe aktivnosti	Pomoč	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A71	Potrebujejo ogromno motivacije, spodbud	Potrebujejo veliko spodbud	Spodbujanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

A72	Nekatere samo spijo ali ležijo v posteljah	Samo spanje in ležanje	Dejavnik	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A73	jih ne smemo spregledati ali pustiti pri miru	Biti pozoren na manj aktivne sogovornice	Pozornost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A74	moramo najti načine, da jih spodbudimo v aktivno življenje	Iskanje različnih načinov za spodbujanje	Iskanje različnih načinov spodbud	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A75	mi vztrajamo na prijazen in osebni način	Vztrajanje na osebni način	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A76	da jih ne pustimo same ampak, da smo jih dostopne	Dostopnost strokovnih delavcev	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A77	pomembno, da jih podpremo v tem, da so lahko samosvoje	Jih podpreti v različnosti	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A78	da sogovornice podpremo, da zmorejo spore rešiti	Podpora, da zmore reševati spore	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A79	je zame pomembno, da govorim tudi tuje jezike	Znanje tujih jezikov	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A80	če govoriš njihov jezik, se z jezikom pridružiš sogovorniku, ga podpreš	Se pridružiš sogovorniku z njegovim jezikom	Podpora in pomoč	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A81	samo biti osebni z njim	Osebno sodelovanje	Način ravnanja	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A82	potrebno podpret osebe, da rešijo stiske za več let nazaj	Podpora, da rešijo trajajoče stiske	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A83	potrebno je imeti široko mrežo ljudi, poznanstev, strokovnih delavcev iz drugih institucij	Socialni delavci moramo imeti široko socialno mrežo	Socialna mreža	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A84	če kliče obsojenka sama, da bi uredila zadeve, pogosto traja predolgo časa	Samostojno urejanje zelenega	Samostojnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A85	pokličem jaz, v njenem imenu, so zadeve urejene takoj oziroma hitro	Podpora pri urejanju zelenega	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A86	Osnova našega dela so predpisi in zakonodaja	Upoštevanje predpisov in zakonodaje	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A87	potem je poslušanje	Poslušanje sogovornikov	Poslušanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A88	znanje jezikov	Znanje jezikov	Znanje	Znanje, spretnosti,

				načela socialnih delavcev v ZPKZ
A89	Ključno je bit tam za človeka	Pomembno je biti prisoten za ljudi	Prisotnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A90	rabijo podporen odnos, ki je spoštljiv	Potrebujemo spoštljiv in podporen odnos	Delovni odnos	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A91	v tem odnosu so videni kot človek, ne kot kaznivo dejanje	Videti posameznika kot človeka	Razumevanje	Znanje, spretnost in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A92	V prvem mesecu naredimo osebne načrte	Osebnostno načrtovanje	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A93	socialni delavci naredimo načrt socialnega vključevanja	Načrtovanje socialne vključitve	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A94	v katerem opredelimo naše delo, našo vlogo socialne delavke v zavodu, namen in cilj socialne obravnave	Opredelitev vloge socialnih delavcev, namena kazni zapora in želen izid	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A95	Potem predstavimo naloge centrov za socialno delo	Predstavitve vloge centrov za socialno delo	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A96	Zelo malo podatkov lahko pridobimo s strani centra za socialno delo, saj ni pravne podlage	Center za socialno delo nam preda zelo malo podatkov	Informiranje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A97	Velikokrat se zato poslužujemo timov	Timsko delo	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A98	Covid nam je onemogočil srečanja v živo, zato se pogosto srečujemo preko zoom ali kar preko telefona	Zaradi epidemije imamo več srečanj preko računalnika	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A99	sem mnenja, da je za težke stiske, potreben osebni stik	Za reševanje osebnih stisk, je potreben osebni stik	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A100	nam je covid prinesel tudi dobre izkušnje, saj nam prikrajša ogromno časa	Epidemija je zaradi neosebne stikov prihranila veliko časa	Čas	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A101	Na uvodnem razgovoru raziščemo kje oseba živi, kdo so najožji svojci, katere so tisti, ki osebi pomenijo največ, kakšne so finančne zmožnosti,	Na uvodnem pogovoru govorimo o socialni mreži, kraju bivanja, zavarovanju osebe.	Spoznavanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

	raziščemo ali ima urejeno zdravstveno zavarovanje in osebno izkaznico			
A102	Pogovorimo se o življenju	Spoznavanje življenja sogovornika	Spoznavanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A103	sem radovedna, bi vas rada spoznala	Radovedno spoznavam posameznika	Spoznavanje	Znanja, spretnosti, načela socialnih delavcev v ZPKZ
A104	so vrata vedno odprta, lahko pridejo na pogovor	Vedno lahko pridejo k meni	Dostopnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A105	Ključni smo na začetku prestajanja kazni zapora, ko spoznavam človeka	Pomembno je podpreti posameznika na začetku prestajanja kazni zapora	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A106	Nato smo pomembni spet na koncu prestajanja kazni zapora	Pomembni smo ob odhodu osebe iz zavoda	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A107	pretehtat vse okoliščine, zato smo povezani s centri za socialno delo	Raziskovanje vseh možnosti	Raziskovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A108	veliko sodelujemo tudi s probacijsko službo	Pogosto sodelujemo s probacijsko službo	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A109	Med samim prestajanjem kazni zapora lahko osebe s stisko kadarkoli pridejo, da skupaj pogledamo, kaj lahko naredimo	Med prestajanjem kazni zapora sem vedno dostopna	Dostopnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A110	pokličejo, potrkajo na vrata, napišejo elektronsko sporočilo	Lahko me pokličejo, pridejo v pisarno, napišejo elektronsko sporočilo	Dostopnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A111	Zavarovanje in osebne izkaznice urejamo že na začetku	Najprej uredimo zdravstveno zavarovanje in osebno izkaznico	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A112	Ob koncu prestajanja kazni zapora je v ospredju dogovor o kraju bivanja	OB odhodu osebe iz zavoda je pomemben dogovor o kraju bivanja	Dogovor	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A113	Raziščeš v kateri občini je živela oseba pred zavodom, se povežeš s centrom za socialno delo, raziščeš kdaj je imela občina razpis za stanovanja,	Raziskovanje možnosti bivanja s pomočjo centrov za socialno delo, občin	Raziskovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

	objaviš na oglasno mesto			
A114	Se moramo zelo povezovati z zunanjimi institucijami, da bi našli rešitve	Pomembno je sodelovanje z zunanjimi institucijami	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A115	Vedno jih ob tem spremljam, hodim z njimi na razgovore, predamo podatke, podpišemo pogodbe	Ljudi spremljam ob urejanju vseh osebnih zadev	Spremljanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A116	Še posebej, če je oseba dlje časa pri nas	Bolj pozorna sem, kadar je oseba v ZPKZ dolgo časa	Pozornost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A117	po prestajanju kazni zapora me še vedno lahko pokličejo	Po odhodu iz zavoda ohranjam stik z ljudmi	Ohranjanje stika	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A118	Načrt se lahko vedno spremeni, kadarkoli	Osební načrt se lahko ves čas spreminja	Osebnó načrtovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A119	Nastanitev rešujemo celo prestajanje kazni	Urejanje kraja bivanja zahteva veliko časa	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A120	večje stiske, sem dnevno skupaj z osebami	Kadar so številni izzivi, sem več prisotna	Prisotnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A121	Vsakim se približaš na različen način	Z vsakemu sodelujem različno	Raznolikost	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A122	To spretnost pridobiš z leti izkušenj	Spretnost raznoličega sodelovanja pridobiš z izkušnjami	Izkušnje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A123	nikoli ni enako	Sodelovanje je vedno različno	Raznolikost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A124	Tistih, ki z mano ne bi želeli sodelovati, ni	Vsi želijo sodelovati	Sodelovanje	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A125	vsaka oseba se zase odloči kaj želi in kaj ne	Sprejemanje lastnih odločitev glede sodelovanje	Samostojno odločanje	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A126	Nikogar se ne silim v sodelovanje	Sodelovanja z mano so prostovoljna	Sodelovanje	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A127	do vsakogar stopim, se z njim	Vsem razložim mojo vlogo	Informiranje	Dejavniki, povezani s prestajanjem

	pogovorim, mu ponudim pomoč			kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A128	z vsemi imam redne in pogoste stike, pogovore	Z vsemi pogosto sodelujem	Sodelovanje	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A129	pomembno je, da ne dajemo obljub	Ne dajem obljub	Način dela	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A130	biti zelo pozoren kaj rečeš in kako rečeš	Biti pozoren na način komuniciranja	Komunikacija	Znanja, spretnosti, načela socialnih delavcev v ZPKZ
A131	Ključen je odnos	Pomembno je vzpostaviti odnos	Odnos	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A132	Moram se držati pravil	Upoštevanje pravil	Omejitve	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A133	sem tu za ljudi, da pomagam tam, kjer seveda v okviru zakona lahko	Vedno iščem možnosti znotraj omejitev	Raziskovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A134	Nisem tu zato, da bi kritizirala	Ne kritiziram ljudi	način ravnanja	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A135	Potrebno je uporabljati njihov jezik	Znati govoriti jezik sogovornika	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A136	Dam jim prostor za jok	Zagotovim prostor za čustva	Prostor	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A137	posebne stiske, ki zahtevajo čas	Zagotovim jim čas	Čas	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A138	Pustimo jim čas	Zagotovim jim čas	Čas	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A139	Ko predstavimo način dela, našo vlogo želijo sodelovati	Predstavitev vloge socialnega delavca vpliva na sodelovanje	Informiranje	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A140	dobro socialno mrežo zunaj, potrebuje manj moje pomoči	Socialna mreža posameznika vpliva na sodelovanje	Socialna mreža	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A141	Več me potrebujejo osebe, ki imajo zdravstvene težave, težave z drogo	Veliko podpore potrebujejo osebe z zdravstvenimi težavami	Podpora	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med

				socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A142	Težko je povezati kaznivo dejanje, čas prestajanja kazni zapora in osebo kakršno je	Težko je povezati kaznivo dejanje, čas prestajanja kazni zapora in osebo	Vpliv	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A143	dlje časa kot je oseba v zavodu, ima v realnosti malo možnosti zaposlitve in posledično samostojnega življenja	Čas trajanja kazni zapora vpliva na možnosti po prestani kazni zapora	Vpliv	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A144	potrebno pogosto veliko časa nameniti informiranju o možnem	Pomembno je informiranje	Informiranje	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A145	osebe, ki so v zaprtem oddelku nekoliko bolj zahtevne, v smislu več potrebujejo pomoči, podpore, naše vztrajnosti	Osebe v zaprtih oddelkih potrebujejo več podpore	Dejavnik	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A146	Odnosi med njimi samimi zelo vplivajo, na naše delo, njihovo sodelovanje pri aktivnostih	Odnosi med osebami v ZPKZ vplivajo na naše sodelovanje	Dejavniki	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A147	V zaprtem oddelku pa teh ugodnosti ni	V zaprtem oddelku ni veliko ugodnosti	Dejavniki	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A148	možnost nočitev, kar je redkost	Imamo možnost nočitev družinskih članov	Dejavniki	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A149	V primeru kršitev vzamemo obiske ali sprehode v parku	Odvzem ugodnosti v primeru kršitev pravil	Dejavniki	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A150	Narava jim veliko	Možnost odhoda v	Ugodnost	Dejavniki, povezani

	pomeni	naravo jim veliko pomeni		s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A151	Prireditve urejamo, da je življenje tu aktivno	Načrtujemo prireditve za dobro življenje v ZPKZ	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A152	dvojna vloga v tem, da smo omejeni z zakonom	Dvojne vloge so zaradi zakonskih omejitev	Izzivi	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
A153	problem poskušam pretvoriti v zakon, ne obratno	Stisko umestim v zakon	Način ravnanja	Znanja, spretnost in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A154	gledam kaj je možno, da je lahko skupaj vidimo najprej	Usmerjena sem na možno in mogoče	Način ravnanja	Znanja, spretnost in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A155	Vedno iščemo njihovo dobro	Usmerjenost na dobro	Način ravnanja	Znanja, spretnost in načela socialnih delavcev v ZPKZ
A156	lahko naredimo tudi kaj izven teh trdnih okvirov	Mogoče je dobro delati, kljub zakonskim okvirjem	Način dela	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
A157	Zato si vzamem čas in jih povabim, razkažem zavod, razložim zakonodajo, postopke, pravno podlago	Vedno si vzamem čas, da vsakomur predstavim naše delo in delovanje ZPKZ	Čas	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
A158	Nato pa se lahko skupaj raziskujemo, sodelujemo	Z informiranje je raziskovanje možnega lažje, mogoče	Informiranje	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
A159	Mora biti prisotna strokovna distanca, saj sem v vlogi kaznovalca in v vlogi tistega, ki pomaga	Za soočanje z dvojno vlogo mi je v podporo strokovna distanca	Dvojne vloge	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
A160	Raziščeš pa hkrati kaj je možno in kako je to možno	Raziskovanje možnega	Raziskovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A161	Uspešnost sodelovanja ocenjujem nerada	Težko ocenim uspešnost sodelovanja	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A162	ko mi ljudje to sami povedo, ko me po odhodu iz zavoda pokličejo in povedo kako so	Uspešna sem, kadar ljudje želijo ohranjati stik z mano	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A163	da z mano se res lahko pogovorijo	Uspešna sem, kadar želijo govoriti z mano	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A164	Zelo pomemben mi	Zelo pomembne je	Odnos	Delo socialnih

	je odnos	delovni odnos		delavcev v ZPKZ
A165	so trenutki, ko ne zmoreš, ne najdeš poti, da bi imel podlago za pomoč	So stiske, ki jih v tistem trenutku ni mogoče rešiti	Izzivi	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
A166	Pomembno bi bilo urediti prehod, ko oseba odide iz zavoda, da ima nastanitev	Pomembno je urediti možnosti nastanitve po odhodu osebe iz ZPKZ	Nastanitev	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
A167	In možnost dela, da bi lahko zaživel	Potrebno je urediti, možnost dela za osebe, ki so prestajale kazen zapora	Delo	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
A168	Najslabši primer pomeni zavetišče za brezdomce in denarna socialna pomoč	Najslabše možno je, da oseba prejme denarno socialno pomoč in živi v zavetišču za brezdomne	Življenje po odpustu	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
A169	vsakemu, ki odide iz zavoda omogočili majhno stanovanje za določen čas, da si lahko uredi lastno nastanitev	Vsakemu zagotoviti prostor za življenje	Kraj bivanja	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
A170	da imajo vse osebe, ki odidejo iz zavoda strokovno pomoč	Vsakemu zagotoviti strokovno pomoč	Strokovna pomoč	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
A171	Tako bi lahko imeli občutek varnosti	Zagotovitev temeljne varnosti	Varnost	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
A172	da si lahko naredijo osebne izkaznice in bančne račune	Vsakemu urediti osebno izkaznico in bančni račun	Osebni dokumenti	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
A173	S to višino denarne socialne pomoči je to zelo težko	Povišati denarno socialno pomoč	Pomoč	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
A174	Socialnih delavcev je zelo malo v ZPKZ	Število zaposlenih socialnih delavcev v ZPKZ je malo	Zaposlovanje	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
A175	Vseskozi se moramo učiti, saj smo povezovalni člen med ljudmi v ZPKZ in zunanjim okoljem	Nadgrajevanje znanja je ključno za opravljanje dela v ZPKZ	Izobraževanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
A176	Vloga socialnega delavca kot podporne osebe, je v ZPKZ izjemno pomembna, saj je veliko predsodkov s katerimi prihajajo	Vloga socialnega delavca v ZPKZ ime velik pomen	Vloga	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

	ljudje, tudi predsodkov širše družbe			
A177	Papirologija vzame veliko časa	Veliko je administrativnega dela	Delo	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ

8.11 PRILOGA M: ODPRTO KODIRANJE INTERVJUJA Z OSEBO B

Tabela 2: odprto kodiranje B

ŠTEVILKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
B1	Študiral sem socialno delo	Študiral sem socialno delo	Izobrazba	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B2	Tukaj sem zaposlen od leta 2006, torej že več kot deset let	V ZPKZ sem zaposlen več kot deset let	Zaposlitev	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B3	Vsi zaposleni smo med seboj povezani	Strokovni delavci smo med sabo povezani	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B4	Obstajajo razlike med ZPKZ v Sloveniji	Med zavodi so razlike	Različnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B5	Ena izmed nalog je narediti načrt z osebo, ki vstopi v zavod	Ob vstopu osebe v zavod, naredimo načrt	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B6	Težko je narediti načrt skupaj z osebo, ki bo v ZPKZ dlje časa	Trajanje kazni zapora vpliva na načrtovanje	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B7	a se med samim prestajanjem kazni zapora spreminja	Načrt se med prestajanjem kazni spreminja	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B8	Naša vloga je predvsem videti, poslušati, slišati ljudi, ki pridejo v ZPKZ	Naša vloga je videti, slišati ljudi	Vloga	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B95	Jih videti najprej kot ljudi, brez kaznivega dejanja	Na osebo gledam kot na človeka	Načelo	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
B9	je izjemnega pomena poznavanje zakonodaje	Pomembno je poznavanje zakonodaje	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
B10	Imamo Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, pravilnik o izvrševanju kazni zapora	Poznati moram Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij in pravilnik o izvrševanju kazni zapora	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
B11	Tudi smernice za delo imamo zapisane	Poznati moram smernice za delo	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
B12	V vladnih organizacijah je	Socialno delo v je vladnih	Izziv	Izzivi socialnih delavcev pri

	večji izziv vpeljati socialno delo	organizacijah težje vključevati v delo		opravljanju dela v ZPKZ
B13	sogovorniki v nevladne organizacije odidejo zaradi lastne želje, so motivirani	Ljudje imajo za sodelovanje v nevladnih organizacijah motivacijo	Motiviranost	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
B14	V ZPKZ nihče ne vstopi prostovoljno	V ZPKZ nihče ne vstopi prostovoljno	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B15	To moramo pri delu upoštevati	Upoštevanje neprostovoljnega vstopa v zavod	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B16	izhodišča iz katerih izhajam je pozitiven odnos	Izhodišče za delo je pozitiven odnos do ljudi	Odnos	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
B17	čustvena stabilnost	Izhodišče za delo je moja čustvena stabilnost	Izhodišče	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
B18	empatija	Empatija	Spretnost	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
B19	Osebe, ki so ZPKZ, so v stiski, na različne načine, ne potrebujejo še dodatnih obremenitev	V vlogi socialnega delavca ne obremenjujem sogovornikov	Način dela	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
B20	zakone je potrebno upoštevati, znotraj tega okvira pa lahko raziskujemo, sodelujemo, podpremo sogovornike	Znotraj zakonodaje raziskujem možnosti	Raziskovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B21	Pomembna so znanja o osebnostnih motnjah, saj ima veliko oseb v ZPKZ diagnozo	Potrebno je imeti znanje o osebnostnih motnjah	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
B22	spretnost, metoda je poslušanje	Spretnost je poslušanje	poslušanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
B23	Slišati ljudi pomeni iskati rešitve	Spretnost je iskanje rešitev	Spretnost	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
B24	od nas zahteva sodelovanje z drugimi ustanovami in različnimi službami	Sodelujem z številnimi zunanjimi institucijami	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B25	Fleksibilnost je pomembna spretnost	Spretnost je prilagodljivost	Spretnost	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
B26	poznati tudi osnove psihologije, da lahko razumeš ljudi	Pomembna so znanja iz psihologije	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
B27	kadar je prisotna bolezen ali gre za	Pomembna so znanja o	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih

	sodelovanje z osebami, ki imajo stiske z odvisnostjo	odvisnostih		delavcev v ZPKZ
B28	prevladuje individualno delo, ki je kontinuirano	Prevladuje kontinuirano individualno delo	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
B29	Oseba lahko kadarkoli vstopi v pisano in se z mano pogovori	Ves čas sem dostopen	Čas	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B30	Skupinsko delo je sedaj še bolj omejeno kot je bilo pred epidemiološkim stanjem	Z epidemijo je skupinskega dela še manj	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
B31	Ključno pri sodelovanju z osebami v ZPKZ je mirno vodenje, ki ni konfliktno	Pomemben je način vodenja sodelovanja	Sodelovanje	Znanje, spretnosti in načela socialnih delavcev
B32	da osebi ne vsiljuješ svojih razlag, predstav, misli, če sogovornik nima enakih interpretacij	Pomembno je razumevanje različnih interpretacij	Razumevanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
B33	naredimo načrt	Naredimo načrt	Načrtovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B34	v tem okviru predstavimo zakonodajni okvir	Predstavimo zakonodajo	Informiranje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B35	razloge oziroma namen prestajanja kazni zapora	Razložim namen prestajanja kazni zapora	Informiranje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B36	Načrtuje se socialno vključevanje	Načrtujemo socialno vključevanje	Načrtovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B37	Načrt se vseskozi spreminja	Načrt se spreminja	Načrtovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B38	ne gre le za pomembnost strokovnega prispevka, ampak za številne druge dejavnike, ki vplivajo na odločitve oseb, ki so v ZPKZ	Na odločitve ljudi poleg strokovnega prispevka vplivajo številni dejavniki	Dejavniki	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
B39	Za nekatere je zavod za prestajanje kazni zapora način življenja	Nekaterim je prestajanje kazni zapora način življenja	Dejavniki	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
B40	se vključuje v različne aktivnosti, na primer izobraževanje, se pozneje zopet vrne	Kljub aktivnem sodelovanju, se vrnejo nazaj v ZPKZ	Dejavniki	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med

	nazaj v ZPKZ			socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
B41	Nekateri pa so notranje motivirani za sodelovanje in imajo tudi ugodnosti	Pomembno vlogo ima notranja motivacija	Dejavniki	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
B42	Ne glede na oddelek, čas trajanja v katerem mora oseba prestajati kazen zapora, je oseba v ZPKZ neprosto voljno	V ZPKZ vstopi oseba neprosto voljno	dejavniki	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
B43	Storitve, ki jih nudimo znotraj prestajanja kazni zapora pa so prostovoljne	Storitve znotraj ZPKZ so prostovoljne	Dejavniki	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
B44	Sogovorniki so v odnosu s socialnimi delavci prostovoljno	V odnosu z nami so prostovoljno	Dejavniki	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
B45	Neprosto voljno pa so vključeni v delo, izobraževanja	Izobražujejo in delajo neprosto voljno	Dejavniki	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
B46	Motiviranost za neprosto voljno delo najdejo največkrat zaradi ugodnosti	Motivirani so zaradi ugodnosti	Motivacija	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
B47	Pogostejše kot vrsta oddelka, čas trajanja kazni na način sodelovanja vplivajo bolezni in odvisnosti	Na odnos vplivajo bolezni in zdravstvene težave	Dejavniki	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
B48	je potrebno različno sodelovanje, saj je vsaka oseba različna od druge	Vsakomur je pomembno prilagoditi način dela	Način dela	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B49	nastopam v različnih vlogah kadar sodelujem s sogovorniki	Imam različne vloge	Dvojne vloge	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ

B50	Nihče, ki je zaposlen v ZPKZ ni samo svetovalec ali le kaznovalec ali poučevalec	Smo svetovalci, kaznovanci in učitelji	Dvojne vloge	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
B51	lahko skrha odnos med mano in sogovornikom	Dvojne vloge vplivajo na odnos	Dvojne vloge	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
B52	Odnos nato vzpostavljam ponovno v pogovoru s sogovorniki	Ponovno vzpostavljam odnos	Delovni odnos	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
B53	Včasih vzpostavitev odnosa traja malo časa	Ponovna vzpostavitev odnosa zahteva čas	Čas	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
B54	načrt je pomembno zastaviti kratkoročne cilje, saj jih je mogoče prej doseči	Pomembno je zastaviti kratkoročne, dosegljive cilje	Načrtovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B55	Ciljna (ne)skladnost je prisotna, saj imamo kot ustanova različne cilje od ljudi	ZPKZ ima različne cilje od ljudi v ZPKZ	Ciljna neskladnost	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
B56	zato je ključno opredeliti tudi kratkoročne cilje, ki izhajajo iz sogovornikov	Potrebno je opredeliti cilje, ki izhajajo iz sogovornikov	Ciljna neskladnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B57	Ti cilji so njihova želja, ki jih pogosto motivirajo tudi za cilje ZPKZ	Osební cilji motivirajo ljudi tudi za cilje zavoda	Ciljna neskladnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B58	Nekateri zmorejo skupaj z nami poiskati motivacijo za upoštevanje hišnega reda, drugi le tega ne zmorejo	Z nekaterimi lahko poiščemo motivirajoče dejavnike	Dejavniki	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
B59	Takrat jih usmerjamo, vodimo in pogosteje skupaj načrtujemo	Ljudi v ZPKZ usmerjamo, vodimo in z njimi načrtujemo	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B60	Uspešnost v ZPKZ je težko opredeliti	Težko opredelim uspešnost	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B61	vodi nas sociopedagoški model	Vodi nas sociopedagoški model	Model	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
B62	socialni delavci stacionirani na oddelkih	Pisarne imamo na oddelkih	Prostor	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B63	težko je govoriti o uspešnosti, saj nima samo ZPKZ vpliv na življenje ljudi	Uspešnost je težko oceniti, zaradi številnih dejavnikov, ki imajo vpliv	Dejavniki	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

B64	Osebe, ki so storile najhujšo kaznivo dejanje (umor) se ne vračajo pogosto nazaj	Osebe, ki storijo težko kaznivo dejanje se v ZPKZ ne vračajo pogosto	Sodelovanje	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
B65	Pogosto se vračajo tisti, ki se soočajo s stiskami v duševnem zdravju in osebe, ki se soočajo z odvisnostjo	Pogostejše se vrnejo v ZPKZ tisti, ki imajo težave z zdravjem in odvisnostjo	Sodelovanje	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
B66	Pomembno je tudi okolje, v katero se oseba vrne iz ZPKZ	Okolje vpliva na vsakega posameznika	Vpliv	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
B67	Vsaka oseba potrebuje motivacijo, interes, da se zmore soočiti s stiskami v ZPKZ	Oseba potrebuje motivacijo	dejavnik	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
B68	ZPKZ je zamenljiv z drugimi alternativami	Zavode lahko zamenjamo z alternativami	Alternative	Delo socialnih delavcev
B69	Namen ZPKZ ni le resocializirati ljudi,	Namen je resocializacija	Namen	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B70	ampak jih umakniti iz družbe	Namen je umik ljudi iz družbe	Namen	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B71	so vedno tri zgodbe	Obstajajo tri zgodbe o prestajanju kazni zapora	Zgodbe	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
B72	Ena je zgodba oseb, ki storijo zaporno kazen	Zgodba ljudi, ki prestaja kazen zapora	Zgodba	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
B73	Druga je zgodba širše družbe	Zgodba širše družbe	Zgodba	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
B74	tretja pa nas, ljudi, ki sodelujemo z osebami v ZPKZ	Zgodba zaposlenih v ZPKZ	Zgodba	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci

				in ljudmi v ZPKZ
B75	Družba osebo, ki stori kaznivo dejanje že označi in stigmatizira	Družba osebo stigmatizira	Stigma	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
B76	mogoče razbrati, da družba želi zapreti in izolirati osebe, ki so storile kaznivo dejanje	Družba želi izolirati ljudi	Želja	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
B77	Kazen torej sledi širšemu interesu družbe	Kazen je odvisna od širšega interesa	Dejavnik	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
B78	sem uspešen takrat, ko uspem podpreti osebo na način, da vzpostavi socialno mrežo	Uspešen sem, kadar oseba vzpostavi stike z družino, prijatelji	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B79	da jo poslušam in slišim	Uspešen sem, kadar slišim ljudi	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B80	da se ji uspem približati	Uspešen sem, kadar se jim približam	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B81	da ji zagotovim sredstva za življenje	Uspešen sem, kadar dobijo sredstva za preživetje	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B82	da poiščeva prostor za bivanje	Uspešen sem, kadar imajo prostor za bivanje	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B83	da najdeva službo	Uspešen sem, kadar se zaposli	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B84	socialno delo v zavodih je dobro in dodelano	Socialno delo v ZPKZ je dobro	Socialno delo	Potrebne, želene spremembe v ZPKZ
B85	Večje stiske doživljamo kadar sodelujemo skupaj s sogovorniki v ZPKZ z centri za socialno delo	V stiski sem, kadar sodelujem s centri za socialno delo	Sodelovanje	Potrebne, želene spremembe v ZPKZ
B86	V sodelovanju z njimi je vse zelo zbirokratizirano	Kadar sodelujemo s centri za socialno delo je veliko administrativnega dela	Sodelovanje	Potrebne, želene spremembe v ZPKZ
B87	Popolnoma se je izgubilo socialno delo na centrih za socialno delo	Na centrih za socialno delo se je socialno delo kot stroka izgubilo	Socialno delo	Potrebne, želene spremembe v ZPKZ
B88	zdaj raje sodelujem z nevladnimi organizacijami	Rad sodelujem z nevladnimi organizacijami	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

B89	Sodelovanje s centri za socialno delo je za osebe v ZPKZ zelo pomembno	Sodelovanje s centri za socialno delo je zelo pomembno	Sodelovanje	Potrebne, želene spremembe v ZPKZ
B90	Amerika ima zelo dober sistem, ampak imajo ogromno kriminala, zato težko opredelim	Amerika ima dober sistem v ZPKZ, a ima veliko stopnjo kriminala	Primerjava	Potrebne, želene spremembe v ZPKZ
B91	Korona je prinesla številne izzive, ampak smo se hitro prilagodili in organizirali	Prilagoditve na epidemijo so bile velik izziv	Delo	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
B92	Imamo možnost videoklicev, tudi nočitve so možne pri nas	Imamo možnost videoklicev in nočitev	Možnosti	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
B93	Nekateri so lahko prej prenehali prestajati kazen zapora, drugim je bilo le prekinjeno	Prilagoditve na epidemijo so prinesle tudi nove možnosti	Prilagoditve	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
B94	v veliki večini so izredno stanje mirno sprejeli	Ljudje so epidemijo in izredne razmere dobro sprejeli	Delo	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ

8.12 PRILOGA N: ODPRTO KODIRANJE INTERVJUJA Z OSEBO C

Tabela 3: odprto kodiranje C

ŠTEVILKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
C1	sem 11 let v tem sistemu	Več kot deset let sem zaposlena	Zaposlitev	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C2	univerzitetna diplomirana socialna delavka	Po izobrazbi sem socialna delavka	Izobrazba	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C3	Pri delu mi pomaga, da poznam ljudi, da vem koga lahko pokličem	V pomoč mi je strokovna socialna mreža	Socialna mreža	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C4	sem edina socialna delavka	V ZPKZ samo jaz opravljam socialno delo	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C5	delo se zelo razlikuje od drugih zavodov	Delo v ZPKZ se razlikuje od ostalih ZPKZ	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C6	Tukaj se nahaja poleg zapora tudi pripor	Imamo zapor in pripor	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C7	Socialno delo opravljam za oba dela	Delam v zaporu in priporu	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C8	Na priporu grem vsak dan med njih, fizično gremo	V priporu dnevno obiščem ljudi	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

	mednje			
C9	Vsak dan delamo razgovore z njimi	Opravljam pogovore	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C10	Na priporu največ pomagam urejati zdravstvena zavarovanja	Urejam zdravstvena zavarovanja	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C11	urejamo zavarovanje pri nas	Urejam zdravstvena zavarovanja	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C12	Tisti, ki imajo denarne socialne pomoči, imajo zavarovanje preko centrov urejeno	Urejam zdravstvena zavarovanja	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C13	Hodim v mestno knjižnico Celje	Izposojam knjige v mestni knjižnici	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C14	Urejam oblačila	Zagotavljam oblačila in obutev	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C15	privedene osebe nimajo stvari sabo, takrat skupaj urejamo najprej to	Zagotavljam oblačila in obutev	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C16	Ostale zadeve so odvisne od posameznika do posameznika	Delo se razlikuje glede na stiske in želje ljudi	Različnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C17	Razni obrazci, ki jih potrebujejo	Pomagam izpolniti vloge	Pomoč	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C18	Preostali čas namenimo pogovorom s vsakim posameznikom	Omogočam varen prostor za pogovor	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C19	V času epidemije smo dobili iz generalnega urada prenosne tablice, ki so namenjene uporabi aplikacij	Epidemija nam je omogočila pridobitev tabličnih računalnikov	Novosti	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C20	S psihologom sva trikrat na teden zagotavljala čas in prostor, da so ljudje lahko govorile in videle svojo družino, prijatelje	Zagotavljala čas in prostor za druženje z družino in svojci	Izzivi	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
C21	so praviloma kratke kazni zavora	Pri nas so krajše kazni zavora	Kazen zavora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C22	So tudi daljše oziroma dolge, ampak nismo primeren zavod za prestajanje dolge kazni zavora,	Zavod ni primeren za prestajanje dolgih kazni zavora	Kazen zavora	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
C23	se z njim skupaj srečamo na uvodnem razgovoru	Naredimo uvodni pogovor	Pogovor	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C24	spregovorimo o socialni mreži osebe	Govorimo o socialni mreži	pogovor	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

C25	o stiskah in težavah	Govorimo o stiskah	Pogovor	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C26	Pogoste so stiske z urejanjem prebivališča	Pogosto imamo težave z urejanjem kraja bivanja	Izzivi	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
C27	Veliko je ljudi, ki že pred vstopom v zavod nimajo doma	Nekateri nimajo kraja bivanja	Izzivi	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
C28	Potem so hude stiske tistih, ki imajo težave z odvisnostjo	Večji izzivi, kadar imajo osebe težave z odvisnostjo	Izzivi	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
C29	Težava je, da nimamo ustanov, sob, stanovanj, kamor bi lahko osebe po prestani kazni zapora šle živeti	Nimamo prostorov za bivanje ljudi po prestani kazni zapora	Izzivi	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
C30	Ko iščemo možne lokacije se posvetujemo s strokovni delavci na centrih za socialno delo	Sodelujemo s centri za socialno delo	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C31	a si s pridobljenimi informacijami težko pomagamo, saj nam zgolj povedo informacije, ki jih v večini primerov mi že poznamo	Informacije, ki jih pridobimo iz centra za socialno delo, lahko pridobimo tudi sami	Sodelovanje	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
C32	urejamo tudi osebne dokumente	Pomagamo pri urejanju osebnih dokumentov	Pomoč	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C33	Kadar gre za nasilje v družini, moramo sklicati multidisciplinarni tim	V primeru nasilja, skličemo multidisciplinarni tim	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C34	Na center za socialno delo se povabi žrtev kaznivega dejanja, policijo, mi pridemo, torej socialni delavci	Na timu sodelujemo strokovni delavci iz centrov za socialno delo, zavodov in žrtve	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C35	Naredi se zapisnik, ki je namenjen oceni tveganja	Zapišemo zapisnik o oceni tveganja	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C36	Žrtev o izhodih osebe, ki je storila kaznivo dejanje obvestimo	Obveščamo žrtve o izhodih osebe iz ZPKZ	Obveščanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C37	Pomemben del dela je urejanje stikov z otroci, družino	Urejamo stike z družino	Stiki	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C38	Marsikdo ima stike	Nekateri imajo stike	Stiki	Delo socialnih

	urejene	vzpostavljene		delavcev v ZPKZ
C39	Tisti, ki željo imeti stike, odnos z družino, otroci in tega do sedaj niso imeli urejenega, jim pomagamo mi	Pomagamo ponovno vzpostaviti stike z družino, otroci	Stiki	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C40	So tudi družine, ki imajo stike na zavodu ali na centru za socialno delo	Peljemo ljudi na stike pod nadzorom	Stiki	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C41	da oseba pomoči ne želi, v to nikakor ni prisiljena	V sodelovanje ljudi ne silimo	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C42	V primeru odvisnosti mora biti v zavodu vključena v poseben program	Kadar je oseba odvisna od drog, je vključena v poseben program	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C43	ne silimo osebe v sodelovanje, mora prestat kazni zapora do konca	Kadar oseba ne želi sodelovati, nima ugodnosti	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C44	Enako je v primerih, ko oseba naredi kaznivo dejanje posilstva	Kadar oseba naredi kaznivo dejanje posilstva, je vključena v poseben program	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C45	veliko sodelujemo s Projektom Človek	Sodelujemo s Projektom Človek	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C46	Inštitutom Vir	Sodelujemo z Inštitutom Vir	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C47	Društvom za nenasilno komunikacijo	Sodelujemo z Društvom za nenasilno komunikacijo	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C48	Tu imajo osebe priložnost iti na programe izven zavoda	Omogočamo vključitev v programe izven zavoda	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C49	Mi s strokovnimi delavci tam govorimo in spremljamo napredke	Spremljamo napredovanje, učenje ljudi	Spremljanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C50	veliko zadovoljstvo mi je, ko vidiš, da smo rešili stike ljudi	Vesela sem, ko rešimo težave sogovornikov	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C51	Povratne informacije dajejo zagon za delo	Zadovoljna sem, ko prejmem pozitivne povratne informacije	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C52	Delo socialnega delavca v zavodu je zelo specifično	Delo socialnega delavca v ZPKZ je specifično	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C53	pomembno je, da sem pri delu iskrena do ljudi	Pri delu sem iskrena do ljudi	Delo	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
C54	skupaj z ljudmi rešiti stike	Skupaj rešujemo stiske	Sodelovanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih

				delavcev v ZPKZ
C55	povem, da bom raziskala, se bom pozanimala do takrat in takrat	Pridobivam želene informacije	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C56	Če si v odnosu odkrit, iskren, osebni v sodelovanju z ljudmi, ni težav	Pomembno je, da sem odkrita in iskrena	Načelo	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
C57	Zelo cenijo odkritost in	Cenijo odkritost	Sodelovanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
C58	realizacijo dogovorov	Cenijo realizacijo dogovorov	Sodelovanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
C59	da si jim za pogovor in pomoč na voljo	Pomembno je biti v oporo in pomoč	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C60	Kadarkoli lahko stopijo do mene in se pogovorimo	Vedno sem pripravljena pomagati	Pomoč	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C61	Šola, izobraževanje je vstopnica, da dobiš službo	Izobraževanje je temelj za delo	Izobraževanje	Znanje, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
C62	Celotne teorije s fakultete tukaj ne potrebuješ	V ZPKZ ne potrebujem celotnega znanja iz Fakultete za socialno delo	Znanje	Znanje, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
C63	zato je potrebno široko znanje prava	Potrebujem široko znanje prava	Znanje	Znanje, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
C64	Ostala znanja pa pridobiš z izkušnjami, delom	Širino znanja pridobiš z delom	Znanje	Znanje, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
C65	da si iznajdljiv	Iznajdljivost	Spretnost	Znanje, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
C66	pomembne so komunikacijske spretnosti	Komunikacijske spretnosti	Spretnosti	Znanje, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
C67	da znaš prisluhniti	Poslušanje	spretnosti	Znanje, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
C68	Potrebujejo prostor, kjer se počutijo varne	Zagotoviti varen prostor	Znanje	Znanje, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
C69	z vsako osebo opravimo uvodni razgovor in zapišemo načrt	Naredimo uvodni pogovor	Pogovor	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C70	Tisti, ki imajo osebne izkaznice, zdravstveno zavarovanje in nimajo stisk ali težav, ki bi jih želeli deliti in rešiti skupaj z nami jih v	V primeru odklanjanja sodelovanja, jih vanj ne silimo	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

	nadaljevanje sodelovanja ne silimo			
C71	Jasno vsem predamo sporočilo, da ob spremembi, stiski lahko vedno stopijo do mene	Pojasniti vlogo socialnega delavca	Vloga	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C72	Na koncu pa smo spet bolj aktivni, ko se načrtuje življenje po prestani kazni zapora	Načrtovanje življenja po prestani kazni zapora	Načrtovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C73	Zapiše se zapisnik s centrom za socialno delo ali brez njega	Zapis zapisnika o delu	Zapisovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C106	med samim prestajanjem kazni zapora, ko so kazni zapora zelo kratke in je potrebno na uvodnem pogovoru že načrtovati	Faze prestajanja kazni niso ločene, kadar je kazen kratka	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C74	Več se vključujemo tudi takrat, ko oseba želi rešiti določeno stisko	Več sodelujemo, kadar oseba želi rešiti težavo	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C75	Naše vključevanje je povsem odvisno od želj, volje vsakega posameznika	Sodelovanje je odvisno od volje sogovornika		Dejavniki povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
C76	Kadar volje do sodelovanja ni, se o tem napiše zapisnik in se sodelovanje ne nadaljuje	Kadar želje do sodelovanja ni, o tem zapišemo zapisnik	Zapisovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C77	V sodelovanje z nami se vključuje povsem prostovoljno	Sodelovanje temelji na prostovoljstvu	Sodelovanje	Dejavniki povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
C78	Največji vpliv ima vsak posameznik sam	Največ vpliva ima posameznik	Vpliv	Dejavniki povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
C79	ne toliko kakšna je oblika ali dolžina kazni	Oblika in dolžina kazni nima velikega vpliva	Vpliv	Dejavniki povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ

C80	Nekateri resnično želijo zaživeti drugače in naredijo vse	Nekateri imajo veliko željo po spremembah	Spremembe	Dejavniki povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
C81	Nekateri pa samo čakajo, da kazen mine	Nekateri le čakajo, da kazen zapora prestanejo	Spremembe	Dejavniki povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
C82	Na njihov odnos z nami pogosto vplivajo razmere doma	Vplivajo razmere doma	Dejavniki	Dejavniki povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
C83	odnosi v domačem okolju	Vplivajo odnosi v domačem okolju	Dejavniki	Dejavniki povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
C84	socialna mreža	Socialna mreža	Dejavniki	Dejavniki povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
C85	Tisti, ki ima podporo družine, se veliko lažje sooča z prestajanjem kazni zapora in posledično s sodelovanjem z nami	Podpora družine	Podporni dejavnik	Dejavniki povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
C86	Naš spekter dela je zelo širok	Širok obseg dela	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C87	veliko se moraš sam znajti, da lahko pomagaš ljudem	Iznajdljivost	Spretnost	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
C88	Dvojne vloge se pojavljajo, saj jim želimo pomagat, ampak imamo zakonske okvirje, pravilnike, hišni red	Dvojne vloge so zaradi zakonskih okvirjev, ki jih moramo upoštevati	Dvojne vloge	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
C89	Potrebno jim je podati realne informacije, ki so okvirji	Pomembnost informiranja	Informiranje	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
C90	Ob tem pa smo odprti za pogovor,	Raziskujemo znotraj omejitev	Raziskovanje	Izzivi socialnih delavcev pri

	za reševanje stisk			opravljanju dela v ZPKZ
C91	Ključno je, da jih seznanimo z vsemi možnostmi, ki so dosegljive	Seznanjamo z številnimi možnostmi, ki so	Informiranje	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
C92	Zelo težko si uspešen takrat, ko si sam določene spremembe ne želi	Uspešen si takrat, kadar si oseba sprememb želi	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C93	Kot socialna delavka si prizadevam za to, da mu svetujem	Svetovanje	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C94	ga poslušam	Poslušanje	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C95	ga usmerjam	Usmerjanje	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C96	Rekla bi, da sem uspešna pri svojem delu	Sem uspešna	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C97	Ključno mi je zadovoljstvo sogovornikov	Uspešnost merim z zadovoljstvom sogovornikov	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C98	V svojih delovnih izkušnjah le dva nista želela sodelovati	Sodelovanje sta odklonili le dve osebi	Sodelovanje	Dejavniki povezani s prestopanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
C99	Imam povratne njihove informacije, ko so hvaležni	Uspešnost merim z povratnimi informacijami ljudi	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C100	Predvsem mi je pomembno, da so cilji, ki jih skupaj načrtujemo na uvodnem pogovoru, ob izteku kazni zapora, zaključeni	Želim, da so cilji, ki jih načrtujemo doseženi	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
C101	Papirologije je res ogromno, pisanje zapisnikov za vsako zadevo	Veliko je administrativnega dela	Delo	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
C102	Najprej pa bi morali ustanoviti skupnosti, ustanove, domove, kamor bi vsaj začasno lahko sogovorniki po prestani kazni lahko šli	Ustanoviti prostore za bivanje ljudi po prestani kazni zapora	Nastanitev	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
C103	Potem tudi pomoč s strani centrov glede urejanja nastanitev bi preuredila na način, da ne bi nastanitev iskale osebe same z nami	Reorganizirati delo centrov za socialno delo	Delo	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ

	v zavodu			
C104	potrebno urediti finančno pomoč, ki je nekoliko višja, saj s to trenutno zelo težko preživi	Bolj finančno podpreti finančno ogrožene osebe ob odhodu iz ZPKZ	Podpora	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
C105	Nekateri so zaradi pomanjkanja sredstev dobesedno primorani zait v kazniva dejanja	Kazniva dejanja se ponavljajo tudi zato, ker osebe nimajo prostora in sredstev za preživetje	Pomoč	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ

8.13 PRILOGA O: ODPERTO KODIRANJE INTERVJUJA Z OSEBO D

Tabela 4: odprto kodiranje D

ŠTEVILKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
D1	že več kot 15 let delam kot socialna delavka v ZPKZ	Socialna delavka v ZPKZ sem več kot 15 let	Zaposlitev	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D2	To pomeni, da usmerjam	Usmerjam	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D3	podpiram ljudi v času prestajanja kazni zapora	Podpiram	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D4	na področjih dela	Spodbujam	Spodbude	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D5	izobraževanj	Podpiram	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D6	priprave osebnega načrta	Naredim osebni načrt	Načrtovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D7	Ne delam izključno socialnega dela za razliko od večine strokovnih delavcev	Ne delam le socialnega dela	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D8	Na oddelku delamo tri socialne delavke	Smo tri socialne delavke	Število zaposlenih	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D9	Vse tri opravljamo delo pedagoga, vzgojitelja in delo socialnega delavca	Sem v vlogi pedagoga, vzgojitelja in socialnega delavca	Vloga	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D10	Vse opravljamo individualno obravnavo	Delo s posameznikom	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
D11	in vse delo s skupino	Delo s skupino	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
D12	Vloga socialnih delavcev v zavodih za prestajanje kazni zapora je izjemno pomembna	Vloga socialnega delavca je pomembna	Vloga	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D13	Večina ljudi, ki pridejo v zavod doživljajo velike stiske	Ljudje se soočajo s številnimi stiskami	Stiske	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
D14	Gre za osebne	Osebne stiske,	Stiske	Izzivi socialnih

	stiske, stiske s svojo vlogo, ki se ob prihodu v zavod spremeni	stiske z vlogami		delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
D15	te vloge ne izginejo ampak se zelo spremenijo, saj je vlogo očeta, moža, zaposlenega zelo težko izvajati	Vloge ljudi se spremenijo ob vstopu v zavod in odhodu iz zavoda	vloge	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
D16	je bistvena vloga socialnega delavca, ki začuti, razume ljudi	Da začuti in razume ljudi	Naloga	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D17	je senzibilen, zazna stiske ljudi	Zazna stiske	Pozornost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D18	potrebno vzeti čas	Si vzamem čas	Čas	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D19	ga poslušati	Poslušanje	Poslušanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D20	začutit	Začutiti	Čutenje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D21	spoznat	Spoznavanje	Spoznavanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D22	počasi, postopoma soočati s situacijo	Soočanje s situacijo	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D23	Nato lahko začnemo skupaj iskati rešitve	Soustvarjanje rešitev	Reševanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D24	Podpremo in svetujemo	Podpora in svetovanje	Podpora in svetovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D25	kako vzpostavljati stike, odnos z družino	Pomagamo vzpostaviti odnos z družino	Pomoč	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D26	s svojci	Pomagamo ohranjati odnos s svojci	Pomoč	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D27	mogoča uporaba telefona in interneta, da so stiki mogoči	Uporabljajo lahko telefone in internet	Pomoč	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D28	seznanimo o tem, da lahko vedno pridejo po podporo in pomoč	Omogočimo čas in prostor za pogovor	Pomoč	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D29	da bi pridobili informacije	Informiramo	Informiranje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D30	Takrat je ključno, da vzpostavimo odnos	Vzpostavimo odnos	Odnos	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D31	temelj je zaupanje	Temelj je zaupanje	Zaupanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D32	Veliko vlogo ima socialni delavec tudi pri pripravi ali predpripravi osebe ob odhodu	Pomoč osebi ob odhodu	Pomoč	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D33	ob odhodu osebe iz zavoda se ta vloga zopet spremeni	Vloga osebe se ob odhodu iz ZPKZ spremeni	Vloga	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v

				ZPKZ
D34	je pomembno iskati stik z zunanjimi institucijami	Sodelujemo z zunanjimi institucijami	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D35	centri za socialno delo	S centri za socialno delo	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D36	zavodom za zaposlovanje	Z zavodom za zaposlovanje	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D37	delodajalci	Delodajalci	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D38	pogosto pridejo na plano stiske z odnosi v družini	Rešujemo stiske zaradi odnosov v družini	Stiske	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D39	Otroci očetov ali mam so stigmatizirani, ker v družini niso prisotni	Stiske zaradi stigme	Stiske	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
D40	tako je širina našega dela ogromna	Širok spekter dela	Delo	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
D41	Metoda dela je pogovor s posameznikom	Pogovor s posameznikom	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
D42	Poleg tega še neformalna druženja	Neformalna druženja	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
D43	Skupinsko delo skozi katerega se človek uči socialnih veščin	Skupinsko delo	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
D44	V okviru individualnega razgovora raziščeva, se pogovoriva, kako se lahko v določeni situaciji odzove	Raziskujeva in se uči možnih novih načinov ravnanja	Učenje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D45	delamo v malih skupinah	Male skupine	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
D46	da oseba dobi prostor in na ta način dobro izkušnjo, v kateri se je lahko izrazil	Zagotavljanje pozitivnih, novih izkušenj	Izkušnje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D47	da ga opolnomočimo, da bo zmožel tudi v drugi situaciji	Dajanje moči za nove izkušnje	Izkušnje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D48	Potrebno je imeti spretnosti tudi, da ustavimo nekoga, ki rad izraža svoja mnenja, ravno iz razloga, da se uči prisluhniti drugemu	Učenje spretnosti poslušanja	Učenje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D49	Pri neformalnih druženjih se srečujemo na	Imamo neformalna druženja, kadar sodelujemo ob delu	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

	mestih, kjer oseba opravlja neko delo			
D50	Kadar gremo na sprehod, je način neformalnega druženja, takrat govorimo o splošnih temah in na ta način spoznavamo ljudi, gradimo odnos	Neformalna druženja, kadar sodelujemo ob delu	Sodelovanje	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
D51	Druga metoda, ki bi jo lahko uporabljali pri svojem delu je vedenjsko kognitivna terapija	Vedenjsko kognitivna terapija kot ena izmed metod dela	Delo	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
D52	vsak posameznik potrebuje drugačno naše ravnanje, drugačno odzivanje, drugačen način dela	Vsak človek potrebuje različen način sodelovanja	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D53	Spretnost poslušanja ima bistveno vlogo	Poslušanje	Spretnost	Znanja, načela in spretnosti socialnih delavcev v ZPKZ
D54	Pomembno je tudi terensko delo	Terensko delo	Delo	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
D55	Pogosto govorimo tudi z družinskimi člani, v prisotnosti osebe, ki je v zavodu	Delo z družino	Sodelovanje	Znanja, načela in spretnosti socialnih delavcev v ZPKZ
D56	Na pogovore prihajajo tudi delodajalci	Sodelovanje z delodajalci	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D57	centri za socialno delo	Sodelovanje s centri za socialno delo	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D58	V primeru nasilja v družini se naredi multidisciplinarni tim	Multidisciplinarni tim	Timsko delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D59	pomeni začetek reševanja zapletene družinske stiske	Začetek reševanje kompleksnih problemov	Timsko delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D60	Osebni načrt je dobra metoda dela	Osebno načrtovanje	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
D61	Vsake tri mesece te načrte pregledamo in vidimo kje posameznik potrebuje več podpore	Spremljanje uresničevanja ciljev načrta	Spremljanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D62	Gre za pregled, kaj je potrebno še narediti, da bi dosegli želene izide	Spremljanje uresničevanja ciljev načrta	Spremljanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D63	Mene so vedno učili, da sem jaz vredn in tudi drugi	Izhajam iz tega, da smo vsi ljudje dobri	Izhodišče	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ

	so vredu			
D64	Jaz poskušam zagovarjat ljudi tudi izven službe	Zagovarjam ljudi	Zagovorništvo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D65	so ljudje, ki so naredili dejanje, zaradi določenih stisk, s katerimi se soočajo	Dejanja so posledica stisk ljudi	Razumevanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
D66	Zakonodaja je zelo jasno določena, bolj kot kje drugje	Zakonodajni okvir	Zakonodaja	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
D67	lahko zakone beremo tudi malo širše, kot socialni delavci zagovarjamo branje zakonov za človeka in ne proti njim	Zagovarjam branje zakonov v korist ljudem	Zagovorništvo	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
D68	Vodje in nadrejeni pa nas pri tem včasih ustavljajo	Smo omejeni z pravili, nalogami nadrejenih	Omejenost	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
D69	imamo zakonodajo in pravilnike, ki natančno določajo okvirje, pravila	Zakonodaja in pravilniki	Znanja	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
D70	Poleg Zakona o izvajanju kazenskih sankcij	Zakon o izvajanju kazenskih sankcij	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
D71	Zakon o socialno varstvenih prejemnikov	Zakon o socialno varstvenih prejemkih	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
D72	Zakon o pokojninskemu in invalidskemu zavarovanju	Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
D73	načela gerontologije	Gerontologija	Načela	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
D74	Ob vstopu osebe v zavod gre za soočanje osebe z okoljem zavoda	V ZPKZ se posameznik najprej sooči z novim okoljem	Nova izkušnja	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D75	omogočiti, da se bo zmogla v tem okolju orientirati, da bo zmogla premagat stisko prihoda v zavod	Podpreti osebo, da bo zmogla premagati stisko, zaradi prihoda v zavod	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D76	Spoznamo se	Spoznavanje	Naloga	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D77	ugotovimo ali so stiske, ki jih sogovornik želi rešiti ali na le teh delati	Raziskovanje želenih izidov	Raziskovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D78	Med samim prestajanjem kazni zapora iščemo	Iščemo načine podpore ljudem, da bi pridobili	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

	načine, da bi vsakega posameznika opremili za življenje po odhodu iz zavoda	spretnosti za življenje		
D79	Ljudi skušamo motivirati z individualnim pogovorom	Motiviramo	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D80	individualnim delom	Delo s posameznikom	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
D81	skupinskim delom	Skupinsko delo	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
D82	skupinskimi diskusijami	Skupinski pogovori	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
D83	Včasih v to vključimo tudi svoje	Sodelovanje z družino	Delo z družino	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D84	V času odpusta govorimo s centrom za socialno delo	Sodelovanje s centri za socialno delo	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D85	z Zavodom za zaposlovanje	Sodelovanje z Zavodom za zaposlovanje	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D86	nevladnimi organizacijami	Sodelovanje z nevladnimi organizacijami	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D87	Pogosto smo socialni delavci edini sogovorniki, zato se pogosto naše delo ne konča, ko oseba odide iz zavoda	Delo se z odhodom osebe pogosto ne konča	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D88	Dolžina kazni vpliva	Dolžina kazni	Dejavnik	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
D89	režim prestajanja kazni zapora vpliva	Vrsta oddelka	Dejavnik	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
D90	Nekateri v zaprtem režimu ne zmorejo dihati	Zaprti oddelek	Dejavnik	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
D91	je možen vstop brez	Vedno lahko	Delo	Delo socialnih

	predhodnega naročila	pridejo po pomoč		delavcev v ZPKZ
D92	Velikokrat uporabljamo tudi humor, kot neko metodo	Humor kot metoda	Metoda	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
D93	Naravnost posameznika, torej pozitivna ali negativna naravnost posameznika	Pozitivna oziroma negativna naravnost sogovornikov	Naravnost	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
D94	odnos do kaznivega dejanja	Odnos do kaznivega dejanja	Odnos	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
D95	Človek, ki razume, da je storil kaznivo dejanje, ki je škodilo drugemu kazen prestaja lažje	Razumevanje kaznivega dejanja	Razumevanje	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
D96	Tisti, ki ne razumejo težave storjenega kaznivega dejanja in tisti, ki so negativno naravnani, pogosto obtožujejo druge za njegovo ravnanje, pripisujejo krivdo drugim	Pripisujejo krivdo drugim, kadar ne razumejo težave kaznivega dejanja	Razumevanje	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
D97	Jaz vsaki osebi povem, da je zavod neprosto voljna situacija	Razložim, da razumem neprosto voljnost	Razlaga	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D98	razume kot prisilo, lahko pa iz celotne zgodbe lahko veliko pridobi	Razumevanje prestajanja kazni zapora	Razumevanje	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
D99	Predvsem motiviram na način izobraževanja, saj je v okviru zavoda brezplačno	Motiviram z izobraževanjem	Motiviranje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
D100	Najprej pa jim povem, da vem in razumem, da v zavodu niso prostovoljno	Razložim, da razumem neprosto voljnost	Razlaga	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D101	pojasnim, da je	Razložim mojo	Razlaga	Izzivi socialnih

	moja vloga problematična, če oseba meni, da ni storila kaznivega dejanja, saj potem nihče od naju ne bi bil tukaj	stisko, kadar sogovornik meni, da kaznivega dejanja ni storil		delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
D102	Vsakomur dopuščam možnost, da ni kriv	Dopuščam možnost, da oseba ni storila kaznivega dejanja	Možnosti	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
D103	V odnosu do kaznivega dejanja se zelo veliko pogovarjamo, da raziskujemo možnosti	Govorimo o odnosu do kaznivega dejanja	Pogovor	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D104	Pridružim se jim v njegovemu razmišljanju	Pridružujem se njihovim interpretacijam	Sodelovanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
D105	Hkrati pa povem okvirje, v katerih sedaj smo	Pojasnim zakonodajo	Pojasnjevanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
D106	Pogosto v tem pogovoru pridemo nasproti drug drugemu	Ob raziskovanju lahko najdemo rešitve in razumevanje	Raziskovanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
D107	kadar posameznik ve kaj je storil, spozna kje je šibak, kje potrebuje podporo, zmore tudi delati korake v smeri dobrega ali boljšega ravnanja za njegovo življenje	Razumevanje kaznivega dejanja osebe	Dejavnik	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
D108	Kadar resnično poslušamo zgodbe ljudi, lahko najdemo ogromno odgovorov, možnosti za naše nadaljnje sodelovanje	Spretnost poslušanja omogoči raziskovanje možnosti in iskanje rešitev	Poslušanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
D109	Pri svojem delu smo preganjalci, zapiralci, svetovalci, ljudje	Sem svetovalka, zapiralka, človek	Vloge	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
D110	Jaz sogovornikom obrazložim, da sem tu zaposlena in moja naloga je, da naredimo to tako in pojasnim zakaj	Razložim vlogo socialnega delavca	Vloga	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
D111	Svojo vlogo, dvojno vlogo pojasnim in na ta način ljudje lažje razumejo kje so meje, kaj lahko in	Pojasnim dvojno vlogo	Vloga	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ

	kaj ne moremo			
D112	Nekdo, ki je zakon prekršil, mora spoznati, da obstajajo omejitve, da lahko družba živi	Oseba se mora naučiti, da za življenje v skupnosti mora spoštovati pravila	Učenje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D113	Predvsem so večje stiske takrat, kadar družina ni zmogla nuditi, zagotoviti temeljnih potreb	Stiske, kadar oseba ni imela zagotovljenih temeljnih potreb	Stiske	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
D114	Socialni delavci moramo to znati prepoznati in razumeti, saj smo v teh primerih edini sogovorniki, ki jim to lahko pokažemo	Prepoznavanje stisk ljudi	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
D115	Jaz se počutim uspešno, če izhajam iz tega, da z določenimi ljudmi ohranim stike tudi po prestani kazni zapora	Uspešna sem, ko ohranim stike	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D116	da nimam stisk v komunikaciji	Komuniciramo	Komuniciranje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D117	da imam pogoste stike z ljudmi v zavodu	Pogosti stiki	Stiki	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D118	nisem nikoli se srečala s tem, da kdo ne bi želel sodelovati z mano	Sodelovanja si ljudje želijo	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D119	Neuspešno se lahko počutimo takrat, kadar nekdo nekaj želi, pa tega ni mogoče uresničiti takoj ali izvesti takoj in odreagira burno	Neuspešna sem, kadar ima človek željo, a v tistem trenutku tega ne zmoreva rešiti	Neuspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D120	Pogovarjava se o tem, kako naj se pogovarjava, torej govoriva o najini komunikaciji	Pogovarjava se o tem, kako se pogovarjava	Metakomunikacija	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
D121	sami velikokrat nevede izzovemo določene odzive, zato je o tem potrebno spregovoriti, da bi gradili na odnosu	Nevede izzovemo določene odzive	Vpliv	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
D122	imamo zelo malo časa, saj imamo veliko pisnih izdelkov	Imamo premalo časa za delo z ljudmi	Spremembe	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
D123	V znatnem delu	Veliko je	Spremembe	Potrebne in želene

	smo birokrati	birokratskega dela		spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
D124	Potrebujemo izobraževanja	Potrebujemo izobraževanja	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D125	Pomembne so supervizije, da si lahko pomagamo	Supervizije	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
D126	odvisno od vsakega posameznika, v kolikšni meri se bo za to aktiviral	Aktivnost strokovnega delavca je odvisna od njega samega	Aktivnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

8.14 PRILOGA P: ODPRTO KODIRANJE INTERVJUJA Z OSEBO E

Tabela 5: odprto kodiranje E

ŠTEVILKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
E1	Leta 1995 sem se zaposlil v ZPKZ Maribor	V ZPKZ sem se zaposlil 1995	Zaposlitev	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E2	Pred štirimi leti sem se zaposlil v ZPKZ Maribor, oddelek Rogoza	Štiri leta nazaj sem bil premeščen na drug oddelek	Zaposlitev	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E3	Dve nočitvi na teden pa morajo opraviti pri nas	Pri nas morajo prespati dvakrat v tednu	Pravilo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E4	Pri nas v zavodu nas zaposlenih je zelo malo	Malo zaposlenih	Zaposleni	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E5	Tekom dneva sta zaposlena vodja oddelka	Vodja oddelka	Zaposleni	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E6	referentka	Referentka	Zaposleni	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E7	paznik	Paznik	Zaposleni	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E8	pedagoginja	Pedagoginja	Zaposleni	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E9	socialni delavec	Socialni delavec	Zaposleni	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E10	inštruktorji za delo	Inštruktorji za delo	Zaposleni	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E11	ne opravljam tipičnega socialnega dela ravno zato, ker nas je malo zaposlenih	Imam različne vloge, ne le vlogo socialnega delavca	Vloge	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E12	S kolegico psihologinjo sva nosilca zadev	Sem nosilec zadev	Naloge	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E13	opravljam delo pedagoga, psihologa socialnega delavca in še bi se našla kakšna vloga	Imam vlogo pedagoga, psihologa socialnega delavca	Različne vloge	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

E14	Obiskujem aktive, zato sem odgovoren za prenos informacij, novosti	Obiskovanje aktivov	Naloga	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E15	enkrat mesečno imamo tudi supervizije za socialne delavce	Obiskovanje supervizij	Naloga	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E16	Veliko je izobraževanj	Izobraževanj	Naloga	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E17	delovnih odborov	Sodelovanje v delovnih odborih	Naloga	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E18	Socialno delo pomeni tudi terensko delo, ki ga je zelo malo	Zelo malo je terenskega dela	metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
E19	je preveč birokratskega dela, zaradi katerega zmanjkuje časa za socialno delo	Veliko je administrativnega dela	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E20	Terensko delo se predvsem izvede v primeru nasilja	Terensko delo predvsem, kadar gre za nasilje	Metoda	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E21	takrat se zberemo praviloma na centru za socialno delo, kjer se izvede multidisciplinarni tim	Sodelujemo z centri za socialno delo za namen multidisciplinarnega tima	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E22	Veliko sodelujemo s probacijskimi enotami	Sodelujemo s probacijsko službo	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E23	Terensko delo sem že omenil kot metodo	Terensko delo	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
E24	Individualno	Delo s posameznikom	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
E25	skupinsko	Skupinsko delo	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
E26	Skupnostno delo	Skupnostno delo	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
E27	Individualnega dela je včasih preveč	Preveč je dela s posameznikom	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
E28	V zaprtem oddelku se odločiš kdaj boš odšel na teren, kdaj boš pisal zapisnik, kdaj boš izvedel pogovor	V zaprtem oddelku sam razporediš delo	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E29	Na odprtem oddelku je vse odprto	Na odprtem oddelku sem vedno na razpolago ljudem	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E30	Videvamo se v pisarni, na oddelkih, na	Sodelujemo v pisarni, na oddelkih, na dvorišču, v parku	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

	dvorišču, v parku in na delovišču	in na delu		
E31	Kljub temu hujših begov iz zavoda ni, se pa zgodi	Begi iz zavoda niso pogosti	Izzivi	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
E32	Jaz poskušam biti človek in vsakega kot človeka razumet	Potrebno je videti sogovornika kot človeka	Spretnost	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
E33	Načela pedagoške službe in varnostne službe se v določenih primerih ne skladajo ali dopolnjujejo	Načela pedagoške službe in varnostne službe se v določenih primerih ne skladajo	Izzivi	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
E34	moramo znotraj načel paznika, pravil, zakonodaje videti človeka in zadeve prilagodit	Prilagajanje pravil in načel sogovorniku	Prilagoditev	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
E35	Naše delo je usmerjeno k pomoči človeku	Pomagamo ljudem	Pomoč	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E36	moramo postaviti tudi meje in pravila, saj delamo znotraj zastavljenega sistema	Postavljamo meje in pravila	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E37	Dobro je, da razložiš sogovorniku kaj lahko in kje so tudi omejitve	Razložiti možnosti in omejitve ljudem	Informiranje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E38	V primeru nasilja v družini, oseba ne more imeti izhodov, dokler zadeve v zvezi s tem niso urejene	Omejevanje izhodov v primeru nasilja v družini	Omejevanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E39	Menim, da smo vse bolj podaljšana birokratska roka države	Omejeni smo zaradi birokracije	Omejenost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E40	Preveč je administrativnega dela	Veliko je administrativnega dela	Delo	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
E41	Strokovno delo je izgubilo na kvaliteti	Strokovno delo je manj kvalitetno	Kvaliteta	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
E42	Politika države je zapiranje strokovne poti, ne pa odpiranje	Državna politika omejuje stroko	Omejevanje	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
E43	Komisija za pogojne odpuste je pred leti prisluhnila mnenju socialnih delavcev, danes gre	Mnenje socialnih delavcev ni upoštevano pri Komisiji za pogojne odpuste	Neupoštevanje	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ

	pogosto za odločitev popolnoma brez nas			
E44	Zanje so pomembna samo pravna dejstva	Upoštevajo le pravna dejstva	Pravna dejstva	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
E45	Pri delu ni pomembno samo znanje	Znanje	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
E46	ampak tudi lastna prepričanja in vrednote	Lastna prepričanja in vrednote	Vrednote in načela	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
E47	Najprej je vsako osebo potrebno videti kot človeka in ne kot kaznivo dejanje	Ključno je videti posameznika kot človeka	Spretnost	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
E48	V nasprotnem primeru ne bi mogli delat	Ne moremo sodelovati ne da vidimo sogovornika kot človeka	Sodelovanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
E49	Pravico imamo do osebnih pomislekov	Lahko imamo osebne pomisleke	Lastna mišljenja	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
E50	Predsodki in pomisleki naredijo v tebi blokado, takrat si ne boš dovolil, da bi lahko nastal majhen premik, četudi bi bil možen	Predsodki onemogočajo premike v želeno	Predsodki	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
E51	Ko slišiš zgodbe življenja, dejansko razumeš, da ima vsako dejanje določeno ozadje	Razumevanje, da ima vsako dejanje okoliščine, ki so dejanje povzročile	Poslušanje zgodb	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
E52	Menim pa, da je birokratskega dela in nadzora vse preveč	Administrativnega dela je veliko	Delo	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
E53	Izobraževanj je veliko	Veliko je izobraževanj	Izobraževanja	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
E54	potreben je najprej uveden razgovor	Naredimo uvodni pogovor	Pogovor	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E55	v katerem zbereš anamnestične podatke	Zbiranje podatkov	Raziskovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E56	V primeru nasilja v družini je potrebno takojšnje sodelovanje s centri za socialno delo, policijo in priprava na multidisciplinarni tim, v katerem gre za načrt pomoči	Multidisciplinarni tim, kadar gre za načrt pomoči žrtvi nasilja	Multidisciplinarni tim	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

	žrtvi nasilja			
E57	V roku meseca dni od sprejema pripravimo osebni načrt	Naredimo osebni načrt	Načrtovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E58	Imamo tudi edukacijske skupine	Organiziramo edukacijske skupine	Skupinsko delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E59	Mesečno se izvajajo domske skupnosti	Izvajamo domske skupnosti	Skupinsko delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E60	Urejammo zaposlitve	Iščemo zaposlitve	Zaposlovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E61	administrativno delo v zvezi s tem	Urejammo administrativna dela	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E62	Pripravi se odločba in stalna dovolilnica za odhode in prihode v zavod	Pišemo odločbe, dovolilnice	Pisanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E63	Tedensko imamo srečanje strokovnih delavcev pri nas, na kateri se obravnavajo vse vloge, prošnje, dovolilnice za izhode	Enkrat tedensko imamo srečanja strokovnih delavcev	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E64	Na izhode vplivajo urejenost posameznika, aktivnost, motiviranost, odnos do kaznivega dejanja, odnos do strokovnih delavcev, kaznivo dejanje	Raziskujemo, preverjamo pogoje za izhode	Raziskovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E65	Se zgodi, da ga v tem kratkem času ne uspem spoznati, saj hitro pridobi možnost izhodov	Pogosto ne spoznam ljudi, saj hitro pridobijo ugodnost izhoda	Spoznavanje	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
E66	Kontakt v tem primerih je po e-mailu ali telefonu	Govorimo po telefonu ali elektronski pošti	Pogovor	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E67	Z ljudmi v zavodu se srečujem vsakodnevno na različne načine	Dnevno sodelujem z ljudmi v zavodu	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E68	Vse stiske se rešujejo sproti	Sproti rešujemo stiske	Stiske	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E69	Ob koncu prestajanja kazni zapora se poveča sodelovanje z Zavodom za zaposlovanje, centri za socialno delo	Sodelujemo z Zavodom za zaposlovanje in s centri za socialno delo	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E70	Poveča se aktivnost urejanja prostora za bivanje	Raziskujemo možnosti bivanja	Raziskovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E71	Za ureditev	Sodelujemo s centri	Sodelovanje	Delo socialnih

	namestitve sodelujemo s centri za socialno delo	za socialno delo		delavcev v ZPKZ
E72	zavetišči za brezdomne	Z zavetišči za brezdomne	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E73	nevladnimi organizacijami	Nevladnimi organizacijami	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E74	občinami	Občinami	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E75	Vloga centrov za socialno delo je skoraj nična, saj nima pristojnosti	Centri za socialno delo so izgubili pomembno vlogo	Izzivi	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
E76	Pomagaš si s svojo socialno mrežo	V podporo mi je strokovna socialna mreža	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E77	Pred leti so bile zadeve bolje urejene	Sodelovanje je bilo boljše v preteklosti	Zgodovina	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E78	Potrebno je zadostiti pravnim pravilom, nato pa lahko šele naredimo kaj za človeka	Upoštevanje pravil zaustavlja pomoč ljudem	Pomoč	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
E79	Eno je moj osebni dejavnik	Oseben dejavnik	Dejavnik	Dejavniki, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
E80	drugo so pričakovanja ljudi in pa naloge, ki jih moram opraviti	pričakovanja družbe	Dejavnik	Dejavniki, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
E81	in zakoni, ki jih moram upoštevati	Naloge in pravila po zakonih	Dejavnik	Dejavniki, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
E82	Če želiš posamezniku pomagati, moraš »voziti slalom« med pričakovanji ljudi, tvojo pripravljenostjo in vso zakonodajo	Pomoč ljudem zahteva iznajdljivost strokovnega delavca	Iznajdljivost	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev
E83	Možnosti predvsem vidimo takrat, ko začnemo na »zapornika« gledati kot na človeka	Pomagamo lahko, kadar vidimo sogovornika kot človeka	Razumevanje	Dejavniki, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
E84	V zaprtem oddelku imajo ljudje manj motivacije, saj bo do prvega izhoda preteklo še veliko časa	Manjša motiviranost v zaprtem oddelku, zaradi dolgih kazni zapora	Kazen zapora	Dejavniki, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
E85	V odprtem oddelku je motiviranost	Večja motiviranost zaradi številnih	Ugodnosti	Dejavniki, ki vplivajo na

	večja, saj jih zunaj zavoda čaka družina, veliko jih ima službo in ljudje si želijo vrniti v to življenje ter začeti na novo	ugodnosti		sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
E86	Obiski pri nas so vsak dan, v trgovino lahko gredo sami dvakrat na teden, vsak teden so izhodi	Vsakodnevni obiski, tedenski izhodi	Ugodnosti	Dejavniki, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
E87	V primeru, da pravila krši, se te ugodnosti postopoma odvzema	Kršitev pravil zahteva omejevanje ugodnosti	Omejevanje	Dejavniki, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
E88	Smo tudi eden redkih zavodov, v katerem lahko vsi dobijo delo	Vsi lahko delajo	Delo	Dejavniki, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
E89	Vsekakor se soočamo z dvojnimi vlogami	Sem v dvojni vlogi	Vloge	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
E90	da z njimi nimam večjih stisk	Nimam težav z vlogami	Vloge	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
E91	Kar pomeni, da dvojna vloga na komunikacijo in sodelovanje z ljudmi ne vpliva oziroma ne krha odnosa	Dvojne vloge ne vplivajo na komunikacijo in sodelovanje z osebami v ZPKZ	Vpliv	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
E92	Prav je, da se oseba spozna z mejami, ki se jih uči v odnosu z nami, saj mora razumeti meje, da bi lahko zaživel v družbi	Ljudi učimo, da bi lahko živeli v skupnosti	Učenje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E93	Jaz mislim, da znam vzpostaviti dober, pristen, osebni odnos z ljudmi, ki prestajajo kazen zapora	Sem uspešen, kadar znam vzpostaviti pristen odnos z ljudmi	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E94	Večja težava je pri vodstvu in direktivah, ki prihajajo in nas omejujejo	Vodje nas omejujejo s pravili	Omejevanje	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
E95	Urejammo zdravstvena zavarovanja	Urejammo zdravstvena zavarovanja	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E96	zavarovanja za	Zavarovanja za	Pomoč	Delo socialnih

	avtomobile	avtomobile		delavcev v ZPKZ
E97	osebne izkaznice	Osebne izkaznice	Pomoč	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E98	zaposlitve in delo	Delo in zaposlitev	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E99	Organiziramo tudi nekaj izobraževanj	Organiziramo izobraževanja	Organiziranje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E100	Ljudje lahko pridobijo vozniški izpit, dokončajo osnovno, srednjo šolo, tudi fakulteto	Organiziramo izobraževanja	Organiziranje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E101	Trenutno imamo projekt z andragoškim zavodom	Organiziramo projekte	Organiziranje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E102	Poskušamo tudi vabiti goste izven zavoda v zavod, da imamo literarne večere	Vabimo in sodelujemo z zunanjimi institucijami in gosti	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E103	Na ta način, ko sodelujemo skupaj, delamo skupaj, se družimo, lahko lažje sodelujemo in se soočamo z izzivi	Sodelujemo na različne načine, da se lažje soočamo z izzivi	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E104	Zavod za prestajanje kazni zapora ne pomeni samo zagotavljanje varne družbe, ampak je okolje, v katerem posameznik lahko naredi majhne premike, da bi živel zdravo zase in za družbo	Podpreti posameznika, da naredi majhne premike, da bo lahko živel v skupnosti	Izziv	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
E105	Nekateri zmorejo, drugi ne	Nekateri zmorejo narediti premike	Moč	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
E106	Težava je večja takrat, ko ljudje izven zavoda nimajo nobene podpore in nimajo socialne mreže	Okrepiti podporo, ko ljudje iz zavoda odidejo	Podpora	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
E107	Zelo pomembno je, da imamo znotraj zavoda ljudem za ponuditi različne aktivnosti, izobraževanja, delo	Zagotovitev dela in izobraževanja	Delo in izobraževanje	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
E108	bi morale biti v vseh zavodih, da posameznik dobi motivacijo	Zagotovitev raznolikih aktivnosti	Aktivnosti	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
E109	Odvzel bi	Zmanjšanje	Delo	Potrebne in želene

	birokratsko delo	administrativnega dela		spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
E110	Večjo strokovno težo bi dal socialnim delavcem	Spoštovanje strokovnosti socialnih delavcev	Spoštovanje	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
E111	Kadrovsko bi se lahko nekoliko okrepili	Povečanje števila zaposlenih	Sprememba	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
E112	Menim, da pri nas imamo dobro urejene zadeve	Socialno delo v Sloveniji je dobro	Socialni delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E113	Vsak pa zase ve, koliko lahko prispeva ali koliko želi prispevati in pomagati ljudem kot strokovni delavec	Vsak se sam odloči, koliko želi pomagati ljudem	Pomoč	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
E114	Jaz menim, da če stopimo skupaj, lahko veliko naredimo za ljudi	Skupaj lahko veliko dobrega naredimo	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
E115	Zelo pomembno pa mi je, da imamo strokovni delavci med sabo dober odnos, v katerem se lahko vsi izrazimo in smo slišani, le tako lahko sodelujemo in delamo	Dober odnos med strokovnimi delavci	Odnos	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

8.15 PRILOGA R: ODPRTO KODIRANJE INTERVJUJA Z OSEBO F

Tabela 6: odprto kodiranje F

ŠTEVILKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
F1	Nekaj let sem delala v ZPKZ Ig	Zaposlena sem bila v ZPKZ Ig	Zaposlitev	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F2	Postavila sem socialno delo v zavodih na noge	Načrtovala sem socialno delo v ZPKZ	Načrtovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F3	Pomembno je vzpostaviti pravi odnos s centri za socialno delo in drugimi institucijami	Pomembno je imeti vzpostavljen odnos z zunanjimi institucijami	Odnos	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F4	Zdaj imamo vzpostavljen enotni protokol in veliko sodelujemo	Imamo enotni protokol	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F5	V zaporskem sistemu delam že	V ZPKZ delam že 22 let	Zaposlitev	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

	22 let			
F6	Od prvega avgusta letos sem vodja sektorja za tretma	Sem vodja sektorja za tretma	Zaposlitev	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F7	sem univerzitetna diplomirana socialna delavka	Sem socialna delavka	Izobrazba	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F8	Zavzemam se za to, da se na mesto socialnega delavca zaposli socialnega delavca	na mesto socialnega delavca se zaposli socialnega delavca	Zaposlitev	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F9	Socialni delavec je okno v svet po prestani kazni zapora	Je povezovalni člen med zavodom in svetom	Socialni delavec	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F10	je vez med njegovo družino	Je povezovalni člen med osebo in družino	Socialni delavec	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F11	institucijami pomoči	Institucijami pomoči	Socialni delavec	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F12	Socialni delavec nudi svetovalne pogovore,	Svetovalni pogovori	Pogovori	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F13	razbremenilne pogovore,	Razbremenilni pogovori	Pogovori	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F14	pomoč,	Pomoč	Pomoč	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F15	samopomoč, kar pomeni, da ljudem ne damo »ribe«, ampak jih naučimo »loviti ribe«	Učenje spretnosti, veščin	Učenje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F16	poskušamo urejati zadeve, ki jih je navidezno nemogoče urediti v našem administrativnem sistemu	Urejamo zadeve za ljudi skupaj z njimi	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F17	Osebo, ki pride v zavod že takoj začnemo pripravljati na odpust iz zavoda	Priprava na odhod iz zavoda	Pomoč	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F18	Načrt socialnega vključevanja vsebuje nastanitev osebe po prestani kazni zapora, zagotovitev finančnih sredstev za preživetje in urejanje zaposlitve	Načrtujemo socialno vključevanje	Načrtovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F19	Poleg tega še druge specifične zadeve	Podpiramo ljudi, da bi zmogli uresničiti želene izide	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F20	Žal nimamo urejene stanovanjske politike	Neurejena stanovanjska politika	Stiske	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev

				v ZPKZ
F21	Veliko sodelujem z zavodom za zaposlovanje	Sodelujemo z zavodom za zaposlovanje	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F22	Do zavoda jih peljemo tudi mi	Peljemo ljudi do zunanjih organizacij	Prevoz	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F23	Največ sodelujem s Skupnostjo centrov za socialno delo	Sodelujemo s Skupnostjo centrov za socialno delo	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F24	sistem smo ljudje in sistem je lahko tako dober, kolikor dobri so ljudje	Sistem je tako dober, kolikor smo dobri ljudje	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F25	Če kdo pomagat želi, bo pomagal	Kvaliteta pomoči je odvisna od strokovnega delavca	Pomoč	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F26	Zdaj se pojavlja stiska, kam nakazat izredno denarno pomoč ob odpustu osebe iz zavoda	Stiska, zaradi zaprtih bančnih računov	Stiska	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
F27	V praksi pa se je izkazalo, da nekatere banke ne želijo odpreti osnovnega računa	Nekatere banke ne želijo odpreti osnovnega računa za nakazila	Izziv	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
F28	Druga velika stiska pa je nastanitev	Težave imamo z načrtovanje kraja bivanja	Stiske	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
F145	Če obsojenec nastanitve nima, so organizacije ki pomagajo Kralji ulice, Šent, Zavetišče za brezdomne	organizacije ki pomagajo pri urejanju nastanitve so Kralji ulice, Šent, Zavetišče za brezdomne	Organizacije	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
F29	možnosti so tudi z podnajemniškimi stanovanji	Podnajemniška stanovanja	Stanovanja	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
F30	takšnih možnosti je malo	Malo možnosti	Kraj bivanja	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
F31	Menim, da je to naloga lokalne skupnosti, v kateri ima oseba stalno prebivališče.	Nastanitev bi morale omogočiti lokalne skupnosti	Sprememba	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F32	imamo socialne delavce, ki so za delo v ZPKZ strokovno opremljeni	Socialni delavci smo strokovno opremljeni	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
F33	Pri delu pa imamo stiske takrat, ko želimo pomagati	Stiske imamo pri iskanju nastanitve	Stiske	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v

	ljude prav pri iskanju nastanitve			ZPKZ
F34	centri za socialno delo lahko dajo podatke le iz uradnih evidenc, ki so zelo suhoparni in za sodelovanje z osebo popolnoma nekoristni	Informacije centrov za socialno delo so zelo suhoparne in nekoristne	Sodelovanje	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
F35	Pred leti je možne nastanitve iskal center za socialno delo, danes več ne	Nastanitev je bila naloga centrov za socialno delo	Zgodovina	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
F36	Zelo dobro pa imamo izdelan protokol v primeru nasilja v družini	Načrt pomoči v primeru nasilja je zelo dober	Načrt pomoči	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F37	Nihče od oseb, ki so v zavodu, zaradi nasilnega dejanja, ne more na prost izhod ali izhod preden se ne naredi multidisciplinarni tim in načrt pomoči žrtvi.	Organiziramo multidisciplinarni tim za namen načrta pomoči žrtvi	Načrt pomoči	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F38	Metode dela smo se učili na Fakulteti za socialno delo.	Smo spoznali na Fakulteti za socialno delo	Metode dela	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
F39	V zavodih gre pretežno za individualno delo, delo s posameznikom.	Delo s posameznikom	Metode dela	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
F40	Vsako leto je veliko izobraževanj	Imamo veliko izobraževanj	Izobraževanja	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
F41	Nujno potrebne in pomembne so supervizije	Pomembnost supervizij	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F42	je pomembno, da je empatičen	Empatija	Spretnost	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
F43	Naloga socialnega delavca je pomagati, da bo sogovornik zmogel sam narediti kar želi, da doseže svoj cilj	Pomagati, da bo zmogel narediti želeno	Naloga	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F44	Poudariti je potrebno, da bova skupaj in ne da boš ti namesto njega, saj bo izven zavoda sam moral urejati vse zadeve sam	Gre za sodelovanje strokovnega delavca in sogovornika	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F45	Za socialnega delavca je	Poznati zakonodajo	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih

	pomembno, da pozna zakonodajo, da lahko svetuje sogovorniku			delavcev v ZPKZ
F46	Te informacije ljudem ogromno pomenijo, saj začitijo več nadzora in vpliva nad svojim življenjem	Informiranje ljudem veliko pomeni	Informiranje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F47	Izjemno pomembna spretnost socialnega dela v zavodu je iznajdljivost	Iznajdljivost	Spretnost	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
F48	Iznajdljivost pri ustvarjanju in urejanju bančnih računov, pri urejanju zavarovanja za družinske člane, pri urejanju zavarovanja po prestani kazni, pri urejanju namestitve	Iznajdljivost pri podpori in pomoči sogovorniku	Spretnost	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
F49	Socialni delavci v teh primerih kličejo zavarovalnice, od ene do druge in prosijo za zavarovanje brez karence	Strokovni delavci vztrajajo, se informirajo, da bi lahko pomagali sogovornikom	Delo	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
F50	To so potem naše male velike zmage	Vsak premik je velika zmaga	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F51	Imeli smo primer, ko je gospod v zavodu umrl, saj mu nismo mogli nuditi dovolj dobre nege, v domovih za starejše pa so bile vse postelje zasedene.	Imamo težave z iskanjem nastanitve	Stiske	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
F52	a težava se pojavi, ko svojcev ni ali ko svojci te osebe ne želijo nazaj k sebi	Družina svojca ne želi sprejeti v dom	Stiske	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
F53	Covid je prispeval, da je zdaj nekaj več postelj v domovih za starejše praznih	Epidemija je omogočila več možnosti nastanitve	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F54	Vedno je potrebno vse raziskati, zato pogosto traja in preteče ogromno časa	Raziskovanje možnega zahteva čas	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F55	V tujini Danska, Anglija imajo že dolgo lokalne	Danska, Anglija imajo lokalne organizacije, verske	Možnosti	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev

	organizacije, verske organizacije, probacijsko službo, reintegracijske centre, ki nudijo nastanitve in podporo ter pomoč ljudem, ki pridejo iz zavoda	organizacije, probacijsko službo, reintegracijske centre, ki omogočajo nastanitve		v ZPKZ
F56	V Sloveniji reintegracijskih centrov ni	Reintegracijskih centrov nimamo	Izzivi	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
F57	Nastanitev in materialno stanje je zelo pomembno, saj brez teh osnov, oseba praktično nima možnosti, da bi lahko živel drugače	Temelj za možno boljše življenje sta materialno stanje in nastanitev	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F58	Cilj prestajanja kazni zapora je podpret posameznika, da bo lahko živel na svobodi	Cilj prestajanja kazni zapora je podpret posameznika, da bo lahko živel na svobodi	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F59	ne zmore zavod sam, potrebuje še druge institucije, ki bi pripomogle k temu	Zavod potrebuje podporo zunanjih institucij	Sprememba	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F60	Poleg empatije je ključna spretnost poslušanje.	Empatija in poslušanje	Spretnost	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
F61	Ljudje, ki so v zavodu, pogosto niso slišani, videni	Ljudje, ki so v zavodu, pogosto niso slišani, videni	Stiske ljudi	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
F62	Slišati jih moramo	Slišati	Spretnost	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
F63	in narediti načrt kako je možno stopati iz stiske	Narediti načrt	Načrtovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F64	Brez tega, da se posameznika sliši, je nemogoče narediti načrt o korakih v smeri zelenega, torej izhoda iz stiske.	Nemogoče je načrtovanje brez poslušanja sogovornika	Spretnost	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
F65	V času sprejemne faze je naloga socialnega delavca spoznati človeka	Spoznati človeka	Naloga	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F66	pridobiti podatke s strani centra za socialno delo	Pridobivanje podatkov iz centrov za socialno delo	Raziskovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F67	Nato se oblikuje načrt	Osebnostno načrtovanje	Načrtovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

F68	Sodelovanje s centrom za socialno delo je pomembno še posebej takrat, ko gre za krizne situacije	Sodelovanje s centri za socialno delo je pomembno	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F69	V sodelovanje se povabi tudi nevladne organizacije, društva	Nevladnimi organizacijami	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F70	Prva naloga je, da se oseba na nek način stabilizira v prostoru	Podpora, da se oseba stabilizira v ZPKZ	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F71	Pomembno je, da pridobi občutek varnosti.	Zagotoviti občutek varnosti	Varnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F72	Vmesna faza obsega razbremenilne razgovore,	Razbremenilni pogovori	Pogovori	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F73	motivirajoče pogovore.	Motivirajoči pogovori	Pogovori	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F74	Ugotovili smo, da so otroci oseb v zavodih zelo stigmatizirani in zato tudi prikrajšani.	Soočajo se s stisko zaradi stigme	Stiska	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
F75	V tujini imajo nevladne organizacije, ki z otroci prihajajo v zavod.	V tujini nevladne organizacije omogočajo prihod otrok v zavod	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F76	V zavodu pa imajo prostore, ki so zelo prijazni otrokom in družinam.	Imajo prostore prijazne otrokom	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F77	V Sloveniji imamo kotičke prijazne otrokom.	Imamo kotičke prijazne otrokom	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F78	Manjka nam organizacija, ki bi priskrbela, da bi otroci v zavod varno prihajali v zavod k očetom, brez strahu	Nimamo organizacije, da bi otroci varno prihajali v zavod	Dostopnost	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F79	Njihova naloga bi bila tudi smiselno organizirati ali prilagoditi čas	Organiziranje časa	Naloga	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F80	Imamo tudi male skupine.	Imamo male skupine	Skupine	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F81	Predvsem gre za učenje socialnih veščin.	Učenje socialnih veščin	Učenje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F82	nobena organizacija ali posameznik ne	Organizacije ne želijo prevzeti	Sodelovanje	Izzivi socialnih delavcev pri

	želi prevzeti pobude za to.	pobude za sodelovanje		opravljanju dela v ZPKZ
F83	Predodpustna faza pomeni posredovanje načrta socialnega vključevanja centru za socialno delo	Posredujemo načrt socialnega vključevanja centrom za socialno delo	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F84	Znotraj zavoda sogovornike vključujemo v psihološke obravnave;	Vključujemo sogovornike v psihološke obravnave	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F85	v obravnavo odvisnosti od alkohola in/ali drog,	v obravnavo odvisnosti	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F86	v obravnavo nasilja,	v obravnavo nasilja	sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F87	v obravnavo spolnih deliktov,	v obravnavo spolnih deliktov	sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F88	v izobraževanje,	v izobraževanje	sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F89	v delo.	v delo	sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F90	Pomoč ob odpustu po Zakonu o izvrševanju kazenskih sankcij nudi Center za socialno delo	Po odpustu pomoč daje Center za socialno delo	Pomoč	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F91	Za vsakega posameznika mi naredimo predlog in ga pošljemo Centru za socialno delo.	Predloge o načrtu pomoči posredujemo centrom za socialno delo	Pomoč	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F92	Kadar menimo, da bo oseba potrebovala veliko pomoči in podpore, se dogovorimo s probacijsko službo.	Ob številnih izzivih pomoč in podporo osebi omogočimo s pomočjo probacijske službe	Pomoč	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F93	Znotraj zavoda imamo tudi organizirane skupine pred odpustom,	Imamo organizirane skupine pred odpustom	Skupinsko delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F94	na katerim lahko pridobijo informacije o njihovih pravicah ob odhodu, o pomočeh, ki jih lahko izkoristi.	Pridobijo informacije za življenje izven zavoda	Informiranje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F95	Ko oseba pride iz zavoda, pogosto ostane brez pomoči, ker Centri za socialno delo nudijo samo denarno socialno pomoč.	Izven zavoda ljudje ostanejo brez pomoči	Pomoč	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ

F96	Ljudje ostanejo brez sogovornika, zato pogosto kličejo nas v zavode.	Izven zavoda ljudje ostanejo brez pomoči	Pomoč	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F97	Ker so ti ljudje pogosto neslišani, se vzorci pogosto ponovijo.	Vzorci se ponavljajo, saj nimajo ustrezne podpore zunaj zavoda	podpora	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F98	Nisem še imela primera, da s socialno delavko ne bi želeli sodelovati.	Vsak želi sodelovati s socialnim delavcem	Sodelovanje	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
F99	Ljudje, ki prestajajo dolge kazni zapora se pogosto bojijo iti na prostost, ker se svet ves čas spreminja.	Trajanje kazni zapora vpliva na posameznikov strah po življenju izven zavoda	Vplivi	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
F100	je velika stiska in sprememba za posameznika, zato je nujna podpora in pomoč po prestani kazni zavoda	Podpora in pomoč po prestani kazni zapora je nujno potrebna	Podpora in pomoč	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F101	Socialni delavec ni v vlogi »palice«, saj ne odloča o ugodnostih.	Socialni delavec ne odloča o ugodnostih	Izziv	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
F102	Njegova vloga je pogovor in podpora ljudem, ki so v zavodu.	Podpora in pomoči	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F103	Ljudje so v zavodu neprostoVOLjno,	V zavodu so neprostoVOLjno	Sodelovanje	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
F104	v odnosu s socialnimi delavci pa načeloma niso neprostoVOLjno,	V odnosu s socialnimi delavci so prostoVOLjno	Sodelovanje	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
F105	saj sodelovanje z nami, socialnimi delavci ni obvezno.	Sodelovanje ni obvezno	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F106	Vključitev v obravnave so neprostoVOLjne, saj se jaz odločim na podlagi tveganja, ki ga ocenjujem.	NeprostoVOLjno so vključeni v različne obravnave	Vključevanje	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
F107	K socialnemu delavcu pa ljudje sami pridejo po pomoč.	Potrebujejo podporo, kadar sodelujejo s socialnimi delavci	Podpora in pomoč	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F108	kadar pridejo k socialnemu delavcu, le ta ne	Ne postavlja pogojev	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

	postavlja pogojev.			
F109	Te pogoje pa ne postavlja socialni delavec ampak nosilec primera	Pogoje postavlja nosilec primera	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F110	Ljudje pomoč pri socialnemu delavcu poiščejo, kadar imajo določeno stisko, ki ni pogojena z pravili, nalogami.	Pomoč pri socialnemu delavcu poiščejo, kadar imajo določeno stisko, ki ni pogojena z pravili	Pomoč	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F111	V primeru, da sogovornik želi sodelovati s socialnim delavcem iz centra za socialno delo, ga seveda povabimo v zavod	Vabimo socialne delavce iz Centrov za socialno delo v sodelovanje	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F112	Epidemija je sodelovanja preoblikovala, saj je srečanj manj.	Zaradi epidemije je sodelovanj manj	Sodelovanja	Izzivi socialnih delavcev pri delu v ZPKZ
F113	V letih 2000 je bilo sodelovanja s centri za socialno delo pogosto, zdaj le ob kompleksnejših stiskah.	V letih 2000 smo več sodelovali s centri za socialno delo	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F114	Probacijska služba se je ustanovila za namen pogojnega odpusta z varstvenim nadzorstvom in družbeno koristnega dela	Probacijska služba se je ustanovila za namen pogojnega odpusta z varstvenim nadzorstvom in družbeno koristnega dela	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F115	Želja je, da bi vsi imeli priložnost sodelovati s probacijsko službo, saj bi tako imeli podporo in pomoč še določen čas po odhodu iz zavoda.	Želja je, da bi vsi imeli priložnost sodelovati s probacijsko službo	Sprememba	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F116	Naša država je nagnjena predvsem k iskanju slabega, redko se izpostavi tisto, kar je dobro.	Država redko išče dobro	Izziv	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F117	Zavedati se moramo, da imajo ljudje v zavodih pogosto travmatične izkušnje, za delo na teh izkušnjah pa je potrebno varno okolje, ki pa zavod	Za delo na travmatičnih izkušnjah je potrebno varno okolje, ki zavod za prestajanje kazni zapora ni	Spremembe	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ

	za prestajanje kazni zapora ni.			
F118	Sem opazila, da mi je vsak majhen premik, vsaka majhna zmaga prinesla zadoščenje.	Vsak premik je zmaga	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F119	Centri za socialno delo, lokalne skupnosti so bile močno vključene v procesu pomoči osebam, ki so prestajale kazen zapora.	Centri za socialno delo, lokalne skupnosti so bile intenzivno vključene v procesu pomoči osebam, ki so prestajale kazen zapora.	Sodelovanje	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F120	Danes so socialni delavci v zavodih bolj prepuščeni sami sebi, saj ni pomoči drugih organizacij.	Socialni delavci imamo malo podpore s strani drugih organizacij	Spremembe	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F121	V Sloveniji vsaka sprememba zahteva veliko časa, volje, motivacije.	Vsaka sprememba zahteva veliko časa	Sprememba in izziv	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
F122	Zelo bi želela, da se sodelovanje z zunanjimi organizacijami zopet vzpostavi	da se sodelovanje z zunanjimi organizacijami zopet vzpostavi	Sprememba	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F123	V kolikor ni celostne pomoči, s strani vseh pomembnih podpornih organizacij, je posamezniku zelo težko pomagati.	Potrebna je celostna pomoč ljudem	Sprememba	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F124	Pomembno je, da ljudje pridobijo informacije, kaj vse je mogoče.	Informiranje	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F125	Manjka nam reintegracijski center	Potrebujemo reintegracijski center	Sprememba	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F126	in povečana vloga centrov za socialno delo.	Potrebujemo povečano pomoč centrov za socialno delo	Pomoč	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F127	V zavodu delamo, podpiramo, informiramo ljudi.	Podpiramo ljudi	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F128	Nato ob največji spremembi, torej odhodu iz zavoda, ostanejo brez podpore.	Ljudje ob odhodu iz zavoda ostanejo brez pomoči	Pomoč	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F129	Ne zmoremo delovat znotraj in	Strokovni delavci v zavodu ne zmorejo	Stiska	Potrebne in želene spremembe

	zunaj zavoda.	delovati še izven zavoda		socialnih delavcev v ZPKZ
F130	Znotraj zavoda socialni delavec opravlja motivacijske pogovore, podporne pogovore, da človek lahko izrazi čustva, misli, ko pade na dno.	Delamo motivacijske pogovore, razbremenilne pogovore	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F131	Naša naloga takrat je, da jih podpremo, saj ni nič narobe, da človek pade, pomembno je, da vstane.	Podpremo ljudi, kadar ne zmorejo vstati sami	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F132	Razumljeno je, da vsak uspeh zahteva padce.	Razumemo, da vsak uspeh zahteva padce	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F133	Po prestani kazni zapora pa te pomoči ni.	Po prestani kazni zapora pomoči ni	Pomoč	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F134	Politika ni naklonjena osebam v zavodu,	Naklonjenost politike	Politika	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F135	niti vsem nam, ki v zavodu delamo.	Naklonjenost politike	Politika	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F136	Socialni delavci smo bili cenjeni, danes tega ni.	Socialni delavci nismo cenjeni	Sprememba	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F137	Zdaj že dolgo vemo, da družba ne bo varna, če bomo ljudi samo zaprli.	Družba ne bo varna, če so ljudje le zaprti	Sprememba	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F138	Potrebno je sodelovati z njimi, jih učiti, jim pomagati, da bi zmogli ravnati drugače, saj brez tega ob odhodu iz zavoda, ne bo imel drugačnih navad.	Potrebno je sodelovati z njimi, jih učiti, jim pomagati, da bi zmogli ravnati drugače	Sodelovanje	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F139	Naša naloga je torej, da na različne načine poskušamo, da bi približali ljudem nove, boljše, zdrave načine ravnanja.	Učimo in raziskujemo nove načine ravnanja	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
F140	Dobro bi bilo tudi vsem ljudem v zavodu zagotoviti možnost dela.	Zagotoviti možnost dela	Delo	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ

F141	Delo je bilo tisto, ki jih je okrepilo.	Delo krepi ljudi	Delo	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F142	Potrebovali bi delovno terapijo, skrajšan delovni čas za tiste, ki nimajo delovnih navad.	Potrebujemo delovnega terapevta, da ljudi pri delu podpre	Sprememba	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F143	Želja je tudi, da bi bolj sodelovali s Fakulteto za socialno delo.	Sodelovati s Fakulteto za socialno delo	Sprememba	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
F144	Dobro bi bilo tudi omogočati več prakse za študente socialnega dela v zavodih, saj bi bilo učenje obojestransko.	Omogočanje praktičnega dela študentom Fakultete za socialno delo za obojestransko učenje	Dopolnjevanje	Potrebne in želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ

8.16 PRILOGA S: ODPRTO KODIRANJE INTERVJUJA Z OSEBO G

Tabela 7- odprto kodiranje G

ŠTEVILKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
G1	V zavodu za prestajanje kazni zapora Maribor sem sedaj zaposlena pet let	Zaposlena sem 5 let	Zaposlitev	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G2	sem magistra socialnega dela	sem socialna delavka	Izobrazba	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G3	Pred tem sem bila zaposlena kot vzgojiteljica v vrtcu in kasneje kot socialna delavka na Centru za socialno delo Ptuj	Delala kot vzgojiteljica, tudi kot socialna delavka na CSD	Izkušnje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G4	Moje delo na CSD-ju je bilo delo v varni hiši	Zaposlitev v varni hiši	Izkušnje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G5	delala kot prostovoljka tudi mladinske delavnice in učno pomoč preko CSD-ja	Opravljala sem prostovoljno delo	Izkušnje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G6	6 let sem bila tudi prostovoljka v Zavodu za prestajanje mladoletniškega zapora in kazni zapora Celje	Opravljala sem prostovoljno delo v ZPKZ	Izkušnje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G7	Delo me osrečuje in izpolnjuje	Delo me osrečuje in izpolnjuje	Občutki	Delo me osrečuje in izpolnjuje

G8	Na svojem delovnem mestu sem več kot zadovoljna in verjamem v to, da je delo z ljudmi moje poslanstvo	Delo z ljudmi je moje poslanstvo	Občutki	Delo me osrečuje in izpolnjuje
G9	Moja vloga v zavodu za prestajanje kazni zapora je različna	Moja vloga je različna	Vloga	Delo me osrečuje in izpolnjuje
G10	Tu sem kot poslušatelj	Poslušateljica	Vloga	Delo me osrečuje in izpolnjuje
G11	zaupnik	Zaupnica	Vloga	Delo me osrečuje in izpolnjuje
G12	in nekdo, ki stoji ob tebi	Zaupnica	Vloga	Delo me osrečuje in izpolnjuje
G13	Nudim pomoč pri iskanju namestitve	Pomoč pri namestitvi	Pomoč	Delo me osrečuje in izpolnjuje
G14	urejanju dokumentov	Urejanje osebnih dokumentov	Pomoč	Delo me osrečuje in izpolnjuje
G15	stikov z otroki	Pomoč pri urejanju stikov z otroki	Podpora	Delo me osrečuje in izpolnjuje
G16	sodelovanje z drugimi javnimi inštitucijami	Sodelovanje z zunanjimi institucijami	Sodelovanje	Delo me osrečuje in izpolnjuje
G17	razne prireditve znotraj zavoda	Organiziranje prireditev	Organiziranje	Delo me osrečuje in izpolnjuje
G18	postpenalne delavnice znotraj zavoda	Organiziranje delavnic	Organiziranje	Delo me osrečuje in izpolnjuje
G19	V prvi vrsti pa je moja vloga biti socialni delavec in biti z obsojenci človek	Vloga socialne delavke je biti človek s sogovorniki	Vloga	Delo me osrečuje in izpolnjuje
G20	z obsojenci delam individualno – individualni pogovori	Individualno sodelovanje	Metoda	Metode dela socialnih delavk in socialnih delavcev v ZPKZ
G21	skupinsko – kakšne postpenalne in ustvarjalne delavnice	Skupinsko sodelovanje	Metoda	Metode dela socialnih delavk in socialnih delavcev v ZPKZ
G22	Intervju v smislu uvodnega razgovora	Uvodni pogovor	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G23	Pomaganje v stiski, tako čustveni kot fizični	Podpora in pomoč	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G24	Pri tujcih se velikokrat pojavijo težave, ker se znajdejo v novem okolju	Stiske zaradi novega okolja	Stiske	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G25	je problem tudi jezik	Stiske zaradi jezika	Stiske	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
G26	Pomagam si s	Prevajanje s	Izzivi	Izzivi socialnih

	telefonom in kretanjem	telefonom in kretnjami		delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
G27	Ko obsojenec nastopi zaporno kazen, z njim opravi uvodni razgovor	Opravi uvodni razgovor	Pogovor	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G28	V razgovoru me zanima, kako je z njegovo namestitvijo po prestani kazni	Raziskujem možne namestite	Raziskovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G29	Kakšno ima izobrazbo in njegove delovne izkušnje	Raziskujem doseženo stopnjo izobrazbe in delovne izkušnje	Raziskovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G30	Pogovoriva se tudi o družini	Pogovor o družini	Spoznavanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G31	Koga ima, kakšni so odnosi,	Raziskovanje odnosov	Spoznavanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G32	V primeru nasilja, obsojenca tudi seznanim, da bom na CSD poslala predlog za multidisciplinarni tim in da bom sodelovala z žrtvijo	Skličemo multidisciplinarni tim, kadar gre za nasilje	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G33	Če si obsojenec želi stikov z mladoletnim otrokom in stiki še niso določeni, se povežem s CSD-jem	Podpora in pomoč pri urejanju stikov z otroki	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G34	se pogovoriva tudi glede dokumentov	Pogovor o dokumentih	Raziskovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G35	probam pridobiti finančna sredstva	Pridobivam finančna sredstva	Raziskujem	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G36	skozi celotno njegovo življenje	Spoznavanje življenjskega sveta	Spoznavanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G37	vidiva kaj lahko urediva že tekom prestajanja kazni	Načrtovanje korakov v smeri zelenega izida	Načrtovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G38	in kaj bova načrtovala za zadnje tri mesece ali prej	Načrtovanje	Načrtovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G39	Med samim prestajanjem kazni iščem rešitve kako kaj urediti, kaj je potrebno takoj	Soraziskovanje rešitev	Soraziskovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G40	Včasih sem prisotna tudi pri kakšnih spremstvi ob pravosodnih policistih	Spremljanje	Spremljanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G41	Ob odhodu	Podpora in pomoč	Podpra	Delo socialnih

	obsojenca iz zavoda, se preveri njegova namestitvev	pri namestitvi		delavcev v ZPKZ
G42	Zgodi se tudi, da obsojenci pomoči ne želijo	Odklanjanje pomoči	Pomoč	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapor, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v zavodih
G43	V takem primeru mi napišejo izjavo, da moje pomoči ne želijo	Zapis izjave	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G44	Prav tako se povežemo s CSD-jem kjer jim tudi pravi čas pošljemo »pripravo programa potrebnih ukrepov in oblik pomoči v procesu socialnega vključevanja obsojenca po odpusti«	Pogosta sodelovanja s CSD	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G45	napišem, kaj se je z obsojenim dogajalo tekom prestajanja kazni, kaj sva uredila in kaj ne	Poročanje o načrtovanju in doseženih ciljih	Poročanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G46	Pravi čas se pošljejo tudi vloge za redno in izredno denarno socialno pomoč	Pomoč pri skrbi za materialno stanje	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G47	Če je obsojeni v zaporu zaradi kaznivega dejanja nasilja, je CSD vključen še toliko bolj	Nasilje v družini, zahteva kompleksnejši pristop	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G48	Žrtve imajo možnost na sodišču podati tudi vlogo za 30.b člen ZIKS-a, to je pisni dogovor z žrtvijo o obveščanju o izhodih, pobegu in odpustu obsojenega	Obveščanje žrtev nasilja	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G49	To je stvar med zavodom in žrtvijo, obsojenec o tem ni seznanjen	Obveščanje žrtev nasilja	Obveščanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G50	Prav tako se izločijo vsi MDT-ji	Ločeno sodelovanje z žrtvijo in povzročiteljem	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G51	Preko Karitasa in Rdečega križa, dobim oblačila	Pridobivam obleko in obutev	Priskrba	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

G52	ZPKZ Maribor je zaprti oddelek in je moje delo večinoma enako	V zaprtem oddelku je delo enako	Delo	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v zavodih
G53	Drugačno kot recimo na Odprtem oddelku Rogoza	Delo se glede na oddelek razlikuje	Dejavnik	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v zavodih
G54	Osebe so zaprte v sobah in da pridem do njih potrebujem pravosodnega policista	Potrebujem sodelovanje pravosodnega policista	Sodelovanje	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v zavodih
G55	V popoldanskem času so obsojenci na hodniku in takrat je tudi sodelovanje dosti lažje	Sodelovanje v popoldanskem času	Dejavnik	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v zavodih
G56	odprti in zaprti oddelek, kjer pa se bivanje rahlo razlikuje	Razlike med oddelki	Dejavniki	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v zavodih
G57	Obsojenci na polodprtem oddelku so tudi zaposleni	Obsojenci na polodprtem oddelku so tudi zaposleni	Zaposlitev	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v zavodih
G58	Obsojenci na polodprtem oddelku so tudi zaposleni	Obsojenci na polodprtem oddelku so tudi zaposleni	Zaposlitev	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
G59	V dvojih vlogah si vedno	Dvojne vloge	Izzivi	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
G60	jih probaš razumet	Razumevanje	Izziv	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
G61	si tudi ti tisti, ki pa tega ne moreš podpirat in zagovarjat	V dejanju jih ne podpreš in zagovarjaš	Zagovorništvo	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
G62	pa vseeno najti način, da se jim	Raziskovanje načinov, da se	Raziskovanje	Izzivi socialnih delavcev pri

	lahko približaš, saj je drugače nemogoče delati	približamo sogovorniku		opravljanju dela v ZPKZ
G63	Cilji zavoda in obsojencev se v veliki meri razlikujejo	Cilji zavoda se ne skladajo s cilji sogovornikov	Izzivi	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
G64	Je pa tako, da nekaj daš, nekaj dobiš	Upoštevanje pravil omogoča ugodnosti	Izziv	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
G65	Z mojo uspešnostjo v zavodu sem sama zadovoljna	Sem zadovoljna	Ocena	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G67	včasih težko slediti vsem smernica, ker ljudje niso knjiga	Prilagajanje pravil, smernic ljudem	Delo	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
G68	Veliko obsojencev določenih stvari ne zmore, ne zna, noče in je potrebno to prilagoditi	Prilagoditev sogovornikom	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G69	fleksibilna	Fleksibilnost	Spretnost	Spretnosti, znanja in načela socialnih delavk in socialnih delavcev v ZPKZ
G70	v prvi vrsti obsojenec človek, ki je nekje na svoji pote naredil nek »kiks« in mu je potrebno dati možnost	Oseba, ki je storila kaznivo dejanje je človek	Spretnost	Spretnosti, znanja in načela socialnih delavk in socialnih delavcev v ZPKZ
G71	Nikoli ne vemo, kdaj se sami znajdemo na taki poti	Razumevanje	Spretnost	Spretnosti, znanja in načela socialnih delavk in socialnih delavcev v ZPKZ
G72	Z obsojenci pa dobro sodelujem	Dobro sodelujemo	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G73	pomembna mi je pozitivna energija	Pozitivna naravnost	Naravnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G74	nasmejanost	Pozitivna naravnost	Naravnost	Spretnosti, znanja in načela socialnih delavk in socialnih delavcev v ZPKZ
G75	da vedo, da sem tu	Biti prisotna	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
G76	prostorske stiske obsojencev	Neprimernost zavodskih prostorov	Okolica	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
G77	da socialnih delavcev v zavodih nasploh primanjkuje	Zaposlenih je premalo socialnih delavcev	Zaposleni	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
G78	Veliko je socialnih delavcev, ki morajo opravljati tudi pedagoško delo	Socialni delavci opravljajo tudi delo pedagoga	Naloge	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ

G79	da bi bilo manj birokracije in več dela z njimi	Manj administrativnega dela, več dela z obsojenci	Delo	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
G80	Zavedam se, da je oboje potrebno, vendar vse preveč časa preživim za računalnikom kot z obsojeno osebo	Manj administrativnega dela	Delo	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ

8.17 PRILOGA Š: ODPRTO KODIRANJE INTERVJUJA Z OSEBO H

Tabela 8- odprto kodiranje H

ŠTEVILKA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
H1	Tukaj v zavodu sem zaposlena kot višja svetovalka, socialna delavka.	Zaposlena sem kot višja svetovalna delavka, socialna delavka	Zaposlitev	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H2	Pokrivam strokovno dela z osebami v priporu in osebami, ki že prestajajo kazen zapora.	Sodelujem z osebami v priporu in z osebami, ki prestajajo kazen zapora	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H3	Na tem delovnem mestu sem zaposlena od leta 2009.	Delam od leta 2009	Zaposlitev	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H4	Nekateri zavodi imajo ločeno višji svetovalca, pedagog, ampak vsi trije opravljamo podobno delo.	Vsi trije opravljamo delo svetovalca, pedagoga in socialnega delavca	Vloge	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H5	Ne opravljam samo delo socialnega delavca ampak tudi delo pedagoga, zato jaz težko natančno opredelim kaj je samo delo socialnega delavca.	Opravljam delo socialne delavke, pedagoginje in višje svetovalke	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H6	Po izobrazbi pa sem sociologinja.	Sem sociologinja	Izobrazba	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H7	Vloga socialnih delavcev v zavodu pomeni nudenje podpore,	Podpora	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H8	celostne pomoči osebam,	Celostno pomagamo	Pomoč	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H9	z namenom lažje vključitve v obdobju po prestajanju kazni zapora.	Z namenom vključevanja ljudi v skupnost	Vključevanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H10	Veliko je odvisno	Posameznik ima	Vpliv	Dejavniki, povezani

	od vsakega posameznika,	največji vpliv		s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H11	od tega koliko je človek pripravljen sodelovati,	Pripravljenost za sodelovanje	Sodelovanje	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H12	s kakšnimi znanji pride,	Znanja sogovornika	Dejavnik	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H13	s kakšnimi izkušnjami pride.	Izkušnje sogovornika	Dejavnik	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H14	V vseh zavodih so osebe tu prisilno,	V zavodu so ljudje prisilno	Dejavnik	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H15	ampak le redki odklonijo našo podporo in pomoč.	Redko odklonijo sodelovanje z nami	Sodelovanje	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H16	Zelo redki so posamezniki, ki se odločijo, da nič ne potrebujejo.	Redko odklonijo sodelovanje z nami	Sodelovanje	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H17	Večina sodeluje in je tudi pripravljena delati na sebi.	Želijo sodelovati	Sodelovanje	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H18	Potem je pomembna izdelava konkretnega načrta pomoči.	Izdelamo načrt pomoči	Načrtovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H19	Pomembno je, da so	Vključujemo	Delo z družino	Delo socialnih

	ob tem vključeni družinski člani,	družino		delavcev v ZPKZ
H20	tudi zunanje institucije.	Sodelujemo z zunanjimi institucijami	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H21	V zadnjem času opažam, da ima vse več ljudi šibke socialne mreže.	Opažam, da imajo ljudje ozko socialno mrežo	Socialna mreža	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H22	Ob vstopu v zavod, nekateri izgubijo določen del socialne mreže.	Izguba socialne mreže ob vstopu v ZPKZ	Socialna mreža	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H23	Pri določenih se ob vstopu v zavod vzpostavi nova socialna mreža ali se ponovno oblikuje stara.	Vzpostavitev novih socialnih mrež	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H128	Podpora družine, prijateljev, širših svojcev je zelo pomembna.	Podpora družine je zelo pomembna	Dejavnik	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H24	Tisti, ki podpore oziroma socialne mreže nimajo, pogosto nimajo nastanitve, jim je zelo težko.	Socialna mreža vpliva na možnosti nastanitve	Možnosti nastanitve	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H25	Možnosti ljudi, ki prestanejo kazen zapora, menim, da se zmanjšuje.	Trajanje kazni vpliva na možnosti v družbi	Vpliv	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H26	Ko sem pričela delat v zavodu, smo lahko bolj podprli človeka.	Ko sem pričela delat v zavodu, smo lahko bolj podprli človeka.	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H27	Večjo težo je imel tudi center za socialno delo, ki pa danes nima pravne podlage.	Centri za socialno delo danes nimajo pravne podlage za kompleksnejšo pomoč	Delo	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
H28	Z urejanjem nastanitve imamo velikokrat stisko.	Urejanje nastanitve predstavlja velik izziv	Stiska	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
H29	Nekoliko lažje se s tem stiskam soočamo, ko kot strokovni delavci že vzpostavimo stik ali odnos z drugimi institucijami.	V podpor so mi strokovni delavci s katerimi imam vzpostavljen odnos	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

H30	Da se posameznik vključi v aktivnosti, sodeluje je zelo pomembno na kakšen način je sogovorniku celota zadeva predstavljena.	Predstavitve konteksta vpliva na sodelovanje	Sodelovanje	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H31	Pomembno je, da sogovorniku na empatičen način predstavimo celotno situacijo, možnosti, izbire, da jim zadeve približam.	Pomembna je razumljiva in empatična razlaga situacije	Razlaga	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H32	Zelo pomembno je, da razložiš na način, da bo sogovornik le to razumel.	Pomembna je razumljiva in empatična razlaga situacije	Razlaga	Pomembna je razumljiva in empatična razlaga situacije
H33	Pomembno je znanje s področja izvrševanja kazenskih sankcij,	Znanje s področja izvrševanja kazenskih sankcij	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
H34	zaposlovanja,	Zaposlovanja	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
H35	socialnega varstva.	Socialno varstvo	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
H36	Pri delu mi pomaga tudi znanje iz psihologije,	Psihologije	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
H37	pedagogike,	Pedagogike	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
H38	zdravstva	Zdravstva	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
H39	Izjemno pomembne so komunikacijske spretnosti.	Komunikacijske spretnosti	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
H40	Gre za širok spekter znanj.	Širok spekter znanj	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
H41	Naša uprava nam nudi veliko izobraževanj iz različnih področij.	Imamo veliko izobraževanj	Izobraževanja	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
H42	Ampak ker sem sama, ne uspem vsega, saj je novosti in izobraževanj veliko.	Ne zmorem opravljati dela, se izobraževati skupaj	Preobremenitev	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H43	Zdaj vem, da je dobro, da sama kdaj kaj preberem in na ta način pridobim nova znanja.	Učim se sama	Znanje	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
H44	Izkušnje meni	Pomembnost	Izkušnje	Znanja, spretnosti

	največ pomenijo.	izkušenj		in načela socialnih delavcev v ZPKZ
H45	Ko opravljam delo želim biti iskrena do sebe	Iskrenost do sebe	Načelo	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
H46	in posledično tudi v odnosu do sogovornikov.	Iskrenost v odnosu do ljudi	Načelo	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
H47	Izhajam iz tega, da je vsak posameznik drugačen, temu se prilagodim.	Vsi smo si različni	Načelo	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
H48	Pomembno je, da gledamo na osebe v zavodu kot na ljudi, ki so storili določeno dejanje zaradi spleta določenih okoliščin.	osebe v zavodu so ljudje, ki so storili določeno dejanje zaradi spleta določenih okoliščin	Načelo	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
H49	Naše poslanstvo je, da ljudje lažje prestanejo kazen zapora,	Podpora pri prestajanju kazni zapora	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H50	da lahko varno odidejo iz zavoda,	Podpora ob odhodu iz zavoda	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H51	da pridobijo določene nove poglede na svet,	Predati nove poglede na svet	Učenje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H52	da pridobijo nova znanja.	Predati nova znanja	Učenje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H53	Največ je individualnega dela,	Individualno delo	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
H129	Kar je skupinskega dela, jih imamo v povezavi z drugimi institucijami.	Skupinsko delo, kadar sodelujemo z zunanjimi institucijami	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
H54	Imamo male skupine.	Male skupine	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
H55	Potem tudi skupinsko delo.	Skupinsko delo	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
H56	V ospredju pa je individualno delo.	Prevladuje delo s posameznikom	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
H57	Je tudi delo z družino, ko se opravljajo pogovori s svojci.	Delo z družino	Metoda	Metode dela socialnih delavcev v ZPKZ
H58	Zelo odvisno je od dolžine kazni zapora.	Delo se razlikuje glede na dolžino kazni	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H59	Kadar je kazen kratka, že na uvodnem pogovoru načrtujemo socialno vključevanje.	Kadar je kazen kratka, na uvodnem pogovoru načrtujemo socialno vključevanje	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H60	Kadar so kazni daljše, se faze	Kadar so kazni daljše, so faze	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

	raztegnejo in se lahko več časa vzamemo za spoznavanje posameznika, njegove socialne mreže, raziskovanja in načrtovanja ciljev.	ločene		
H61	Pridobimo mnenje oziroma poročilo s strani centra za socialno delo,	Pridobivanje informacij iz centrov za socialno delo	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H62	ki so zgolj podatki, včasih smo iz tega pridobili širšo sliko.	Informacije so suhoparne	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H63	Dobro je opraviti razgovor s svojci,	Pogovor z družino	Pogovor	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H64	v prisotnosti osebe v zavodu, da bolje spoznamo okoliščine, posameznika.	Raziskujemo življenje sogovornika	Raziskovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H65	Nato se ustvari načrt vključevanja,	Načrtuje se vključevanje	Načrtovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H66	iz katerega je razvidno kaj je potrebno in kaj ne za namen vključitve v skupnost.	Oblikujemo zelene cilje	Načrtovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H67	Odločimo se tudi ali je smiselno, da oseba obiskuje obravnavo za nenasilno komunikacijo ali katero drugo obravnavo.	Določimo vključitev osebe v smiselno obravnavo	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H68	Tako, da se tudi mi povezujemo z zunanjimi strokovnimi delavci.	Sodelujemo z zunanjimi institucijami	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H69	Veliko sodelujemo z društvom Šent, zavodom Karitas, društvo Izberi svojo pot.	Sodelujemo z društvom Šent, zavodom Karitas, društvo Izberi svojo pot	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H70	Ob kompleksnejših stiskah, kot je nasilje v družini, moramo sklicati multidisciplinarni tim.	V primeru nasilja skličemo multidisciplinarni tim	Timsko delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H71	Takrat so zadeve bolj kompleksne in se tudi faze prestajanja kazni zapora prepletajo, ali niso tako toge.	Timsko delo je pomembno, saj so stiske kompleksne	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

H72	V osrednji fazi gre torej za sodelovanje z družino, vladnimi in nevladnimi organizacijami za namen podpore in pomoči med samim prestajanjem kazni zapora in tudi po njej.	Sodelovanje z družino in zunanjimi organizacijami	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H73	Predodpustna faza je bistvenega pomena.	Faza pred odpustom je zelo pomembna	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H74	Opažam, da se je na centrih za socialno delo postpenala nekoliko izgubila.	Vloga centrov za socialno delo se je izgubila	Vloga	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
H75	Mreža, ki jo socialni delavec ima, omogoča, da lažje in bolj podpreš posameznika.	V podporo mi je strokovna socialna mreža	Socialna mreža	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H76	Pogosto so prepletene različne stiske, nasilje v družini, težave z zdravjem, stiska zaradi odvisnosti.	Stiske ljudi so pogosto kompleksne	Stiske	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
H77	V zavodih pa se soočamo s težavo kam ga vključit, ko oseba sooča s številnimi stiskami.	Stiske z vključevanjem v programe	Izziv	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
H78	S probacijsko službo ima oseba možnost prestajat kazni z varstvenim nadzorstvom, takrat lahko delo na sebi oseba nadaljuje še naprej.	S probacijsko službo ima oseba možnost prestajat kazni z varstvenim nadzorstvom	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H79	Ljudje gredo prej na prostost, v skupnost, kar je odlično, hkrati pa imajo stalno podporo.	Imajo možnost določen del kazni prestati izven zavoda	Sodelovanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H80	Meje med tremi fazami se pri nas prepletajo, ker so kratke kazni zapora.	Prepletanje nalog, saj so kazni zapora kratke	Naloge	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H81	Kadar gre za kompleksne stiske, je potrebno veliko sodelovanja, veliko podpore, takrat delamo korak za korakom, postopoma,	Kompleksne stiske ljudi zahtevajo celovito, trajajočo podporo	Podpora	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

	pomembni so majhni koraki v procesu,			
H82	v katerem so tudi nihanja, padec volje, motiviranosti na primer.	Razumevanje, da uspeh pogosto zahteva tudi padce	Razumevanje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H83	Dolžina kazni zapora, saj se v enem mesecu težko vzpostavi proces dela.	Dolžina kazni zapora	Kazen zapora	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H84	Pri nas, tako kot po vseh zavodih, je veliko povratnikov.	Veliko je ljudi, ki se v zavod vrnejo	Izzivi	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H85	Ko oseba pride v zavod ponovno, se že poznamo, je način dela drugačen, kot takrat, ko oseba prestaja kazen zapora enkrat.	Ponovno prestajanje kazni zapora vpliva na način sodelovanja	Sodelovanje	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H86	Veliko je odvisno tudi od njih samih.	Vpliv posameznika	Vpliv	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H87	Ključno je, da vztrajamo, da ne odnehamo.	Vztrajanje	Spretnost	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
H88	Kadar gre za čakajoče kazni zapora, je težko vzpostaviti odnos, saj oseba ve, da bo v nadaljevanju sodelovala z drugim strokovnim delavcem.	Na sodelovanje vplivajo čakajoče kazni zapora	Dejavnik	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H89	Dolge kazni zapora vplivajo na motiviranost.	Motiviranost sogovornikov	Izziv	Izzivi socialnih delavcev pri delu v ZPKZ
H90	Zavedati se moramo, da so osebe v zavodih neprostovoljno.	Zavedanje neprostovoljnega prihoda v ZPKZ	Znanje	Izzivi socialnih delavcev pri delu v ZPKZ
H91	Kar pa ne pomeni, da so v odnosu z nami prisilno.	V odnosu s socialnimi delavci niso nujno neprostovoljno	Odnos	Izzivi socialnih delavcev pri delu v ZPKZ
H92	Vsekakor določen	Podporni,	Pogovori	Delo socialnih

	del naših nalog obsega samo podporne, motivirajoče pogovore.	motivirajoči pogovori		delavcev v ZPKZ
H93	Socialni delavci razumemo, da je odnos sočloveka ključen, bistven.	Pomemben je odnos	Dejavnik	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H94	smo tu, da poslušamo stiske, jih slišimo	Poslušamo	Naloga	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H95	Tisti, ki smo v vlogah socialnega delavca in pedagoga, smo večkrat v težkem položaju.	Zaradi dvojnih vlog smo v težkem položaju	Vloge	Izzivi socialnih delavcev pri delu v ZPKZ
H96	smo tisti, ki nudimo podporo in pomoč, poleg tega pa tudi tisti, ki omejujemo ugodnosti, ki jih zavod lahko da.	nudimo podporo in omejujemo ali dajemo ugodnosti	Vloge	Izzivi socialnih delavcev pri delu v ZPKZ
H97	So primeri, ko je težko, saj določene osebe težko sprejmejo oboje.	Vpliv dvojnih vlog na odnos	Vpliv	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H98	Če bi bil v vlogi socialnega delavca kdo drug, bi bilo za osebo to lažje razumet.	Sogovorniki težko razumejo dvojne vloge	Vpliv	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H99	Vloge socialnih delavcev, pedagogov in tudi drugih se povezujejo.	Vloge socialnih delavcev, pedagogov in tudi drugih se povezujejo	Vloge	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H100	Stiska je takrat, ko ugodnostim ne ugodimo, ima to vpliv na odnos.	Na odnos vpliva, ko ne odobrimo želeni ugodnosti	Vpliv	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H101	A je to pogosto le določeno obdobje.	Določeno obdobje	Čas	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ

H102	Takrat je pomembno, da razložimo našo nalogo, našo vlogo, hkrati pa pojasnit.	Pojasnimo naše vloge	Pojasnilo	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H103	Pogosto potrebujejo ljudje čas, da premislijo.	Sogovorniki potrebujejo čas, da lahko razumejo	Čas	Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ
H104	Stiska je velika, saj so ljudje zaprti, omejeni z možnostmi.	Stiske zaradi omejenih možnosti	Stiske	Izzivi socialnih delavcev pri delu v ZPKZ
H105	Velikokrat smo socialni delavci vez z zunanjim svetom in edini, ki jim lahko pomagamo.	Pogosto smo socialni delavci edini, ki lahko pomagamo	Pomoč	Izzivi socialnih delavcev pri delu v ZPKZ
H106	Učimo jih socialnih veščin.	Učimo socialne veščine	Učenje	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H107	Pogosto naše delo zahteva samoiniciativnost in dobro voljo, da se lahko pomaga ljudem.	Smo samoiniciativni	Spretnost	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
H108	Lahko rečem, da socialni delavec da upanje, da ni vse tako ukalupljeno, določeno.	Socialni delavec lahko da upanje z možnosti	Delo	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
H109	V času epidemije je bilo zelo težko za vse osebe v zavodih.	Epidemija je bila težka izkušnja za sogovornike	Izziv	Izzivi socialnih delavcev pri delu v ZPKZ
H110	Velikokrat grem v času kosila med ljudi, takrat pogosto največ zadev rešimo.	Sodelovanje med kosilom	Sodelovanje	Delo socialnega delavca v ZPKZ
H111	Nekateri potrebujejo stalen stik, nekateri pa potrebujejo sam pogovor, v katerem se počuti slišane.	Vsak potrebuje različen način podpore	Podpora	Delo socialnega delavca v ZPKZ
H112	Mi smo lahko v času epidemije omogočali stike, kar je veliko pomenilo ljudem v zavodu.	V času epidemije smo omogočali stike v živo	Izziv	Izzivi socialnih delavcev pri delu v ZPKZ
H113	Lahko so ohranjali stike z družino in otroci preko	Imamo možnost stikov na daljavo, s pomočjo aplikacij	Stiki	Delo socialnih delavcev v ZPKZ

	aplikacij.			
H114	Ohranjanje stikov zelo spodbujam, saj tisti, ki stikov nimajo, jim je težje.	Spodbujam ohranjanje stikov	Stiki	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H115	Nekateri tudi ne zmorejo sprememb v tolikšni meri, da se ne bi več vrnili nazaj.	Vsi ne zmorejo sprememb, da se ne bi vrnili v zavod	Dejavnik, izziv	Izzivi socialnih delavcev pri delu v ZPKZ
H116	Takrat smo pozorni na majhne korake, ki jih oseba zmore narediti.	Pozorna sem na majhne korake v smeri zelenega	Delo	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H117	Ne smemo obupat, moramo jim dati možnost in izbiro.	Vztrajnost	Spretnost	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ
H118	Naše delo se ocenjuje s stopnjo povratništva.	Se ocenjuje s stopnjo povratništva	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H119	Ko se oseba ne vrne kmalu, je že premik.	Premik je, kadar se oseba nekaj časa ne vrne v zavod	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H120	Dejavniki, ki so pozitivni v njihovem življenju; delo, družina, ki zmanjšujejo možnost povratništva.	Delo in družina zmanjšujejo vrnitev ljudi v ZPKZ	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H121	Delat moramo majhne korake.	Zastavljati si dosegljive cilje	Uspešnost	Delo socialnih delavcev v ZPKZ
H122	Odlično bi bilo, če bi bila zaposlena dva.	Dve zaposleni	Sprememba	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
H123	Tako bi en prevzel naloge socialnega delavca,	Razdelitev vlog	Sprememba	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
H124	drug pa naloge pedagoga.	Razdelitev vlog	Sprememba	Potrebne, želene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ
H125	Namreč vsak strokovni delavec ima svoja izhodišča, iz katerih lahko oblikuje različna razumevanje, kar je pomembno za delo, saj lahko vidimo različne ali nove perspektive.	Vsak strokovni delavec lahko prispeva z novimi, drugačnimi perspektivami, ki lahko podprejo sogovornika	Izziv	Izzivi socialnih delavcev pri opravljanju dela v ZPKZ
H126	Velikokrat smo bili pozvani za predloge za spremembe, ampak nismo bili nekako slišani v	Naše zelene spremembe do sedaj v celoti niso bile slišane	Spremembe	Potrebne, zelene spremembe socialnih delavcev v ZPKZ

	celoti.			
H127	Jaz še imam vedno možnost, da v okviru svojih nalog in pooblastil, ki jih imam, lahko delam in sodelujem z osebami v zavodu.	Kljub omejitvam, lahko sodelujem z ljudmi in iščem možnosti za uresničitev želenih izidov	Spretnost	Znanja, spretnosti in načela socialnih delavcev v ZPKZ

8.18 PRILOGA V: OSNO KODIRANJE INTERVJUJEV Z OSEBAMI A, B, C, D, E, F, G, H

• ZNANJA, SPRETNOSTI IN NAČELA SOCIALNIH DELAVCEV V ZPKZ

Znanja in spretnosti socialnih delavcev v ZPKZ

Znanja gerontologije (D73)

Pomembnost delovnih izkušenj (A42), (C64), (H44)

Poslušanje (A44), (B22), (C67), (D53), (D108), (F60), (F61), (F62), (F64)

Biti pozoren na način komuniciranja, komunikacijske spretnosti (A130), (C66), (D120), (H39), (A43)

Spremljanje (A45), (D114)

Postavljanje meja (A46)

V pomoč so izobraževalni seminarji (A48), (C61), (F49)

Razumevanje teoretičnih znanj ne pomeni tudi dobrega opravljanja dela (A49), (A50)

Vsi izoblikujemo svojstven način dela (A51)

Neuspešnost avtoritarnega načina dela (A52)

Znanje zakonodaje (A54), (A59), (A60), (A61), (A86), (B9), (B10), (C63), (D66), (D69), (D70), (D71), (D72), (F45), (H33), (H34), (H35), (A41), (E45), (E52), (E53), (F32), (H40)

Smernice za delo (B11), (D68)

Hišni red (A55)

Pomagati ljudem kljub mejam, ki jih imamo (A56)

Razumevanje, da je oseba v ZPKZ človek (A57), (A58), (A91), (G70)

Znanje tujih jezikov (A79), (A88),

Se pridružiš sogovorniku z njegovim jezikom (A80), (D106), (A135)

Osebnostno sodelovanje (A81), (C54),

Radovedno spoznavam posameznika (A103)

Z vsakemu sodelujem različno (A121), (A122), (A123), (B25), (B31),

Nadgrajevanje znanja je ključno za opravljanje dela v ZPKZ (A175), (F40), (H41)

Empatija (B18), (F42), (F60), (G71)

V vlogi socialnega delavca ne obremenjujem sogovornikov (B19)

Potrebno je imeti znanje o osebnostnih motnjah (B21)

Potrebno je imeti znanje o osebnostnih motnjah (B23)

Pomembna so znanja iz psihologije (B26), (H36)

Pedagogike (H37)

Zdravstva (H38)

Pomembna so znanja o odvisnostih (B27)

Pomembno je razumevanje različnih interpretacij (B32)

Pri delu sem iskrena do ljudi (C53), (C56), (C57),

Pomembna je realizacija dogovorjenega (C58)

Iznajdljivost (C65), (C87), (E82), (F48), (F49), (H107), (G69)

Zagotoviti varen prostor (C68)

Prilagajanje pravil in načel sogovorniku (E34), (A153), (D67)

Razumevanje, da ima vsako dejanje okoliščine, ki so dejanje povzročile (E51)

Učim se sama (H43)

Vztrajanje (H87), (H117)

Načela socialnih delavcev v ZPKZ

Vsako osebo je potrebno spoštovati kot človeka (A18), (E48), (A64), (B95), (D63), (E32), (E47), (F83), (H47), (G19)
Pozitivna naravnost (A65), (A155), (A154), (B16), (H108), (G73), (G74)
Izhodišče za delo je moja čustvena stabilnost (B17)
Dejanja so posledica stisk ljudi (D65), (H48)
Vsak se sam odloči, koliko želi pomagati ljudem (E46), (E49), (I13), (H127)
Predsodki onemogočajo premike v želeno (E50)
Iskrenost do sebe (H45)
Iskrenost v odnosu do ljudi (H46)

• METODE DELA SOCIALNIH DELAVCEV V ZPKZ

Smo spoznali na Fakulteti za socialno delo (F38)
Delo s posameznikom (A29), (A30), (A37), (B28), (D10), (D41), (D80), (E24), (E27), (F39), (H53), (H56), (G20)
Delo s skupino (A38), (B30), (D11), (D43), (D45), (D81), (D82), (E25), (H129), (H54), (H55), (G21)
Delovne terapije (A39)
Neformalna druženja (D42)
Terensko delo (D54), (E18), (E23)
Delo z družino (D55), (D83), (H57)
Osebno načrtovanje (D60)
Humor kot metoda (D92)
Skupnostno delo (E26)

• DELO SOCIALNIH DELAVCEV V ZAVODIH ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA

Izobrazba socialnih delavcev v ZPKZ in trajanje zaposlitve socialnih delavcev v ZPKZ

Zaposlena kot pedagoginja od leta 2006 v ZPKZ (A1)
Premestitev na delovno mesto socialne delavke leta 2015 (A2)
Premestitev v ZPKZ Ig (A3), (F1)
Štiri leta nazaj sem bil premeščen na drug oddelek (E3)
Zaposleni sva dve socialni delavki (A4)
Smo tri socialne delavke (A8), (H4)
Študiral sem socialno delo (A3), (B1), (C2), (D7), (E7), (F7), (G2)
Sem sociologinja (H6)
V ZPKZ sem zaposlen več kot 10 let (B2), (C1), (D1), (E1), (F5), (H3)
Število zaposlenih socialnih delavcev v ZPKZ je nizko (A7), (E4), (E5), (E6), (E7), (E8), (E9), (E10),
Strokovni delavci smo med sabo povezani, kar mi je v pomoč (B3), (C3), (E115), (E114)
V ZPKZ samo jaz opravljam socialno delo (C4),
Ne delam le socialnega dela (D7)
Načrtovala sem socialno delo v ZPKZ (F2), (F3)
Sem vodja sektorja za tretma (F6)
Na mesto socialnega delavca se zaposli socialnega delavca (F8)
Zaposlena sem kot višja svetovalna delavka, socialna delavka (H1)
V zavodu za prestajanje kazni zapora Maribor sem sedaj zaposlena pet let (G1)
Pred tem sem bila zaposlena kot vzgojiteljica v vrtcu in kasneje kot socialna delavka na Centru za socialno delo Ptuj (G3)
Moje delo na CSD-ju je bilo delo v varni hiši (G4)
delala kot prostovoljka tudi mladinske delavnice in učno pomoč preko CSD-ja (G5)
6 let sem bila tudi prostovoljka v Zavodu za prestajanje mladoletniškega zapora in kazni zapora Celje (G6)
Delo me osrečuje in izpolnjuje (G7), (G8)

Vloga socialnih delavcev v ZPKZ

Delo socialnega delavca v ZPKZ je specifično (C52), (C86), (G9)

Vloga socialnega delavca v ZPKZ ima velik pomen (A176), (D12), (A24)

Med zavodi so razlike v številu zaposlenih, trajanju kazni zapora, kapaciteti zavoda (A6), (C5), (B4), (C21), (E3), (H58)

Kadar je kazen kratka, na uvodnem pogovoru načrtujemo socialno vključevanje (H59), (H80), (C106)

Kadar so kazni daljše, so faze ločene (H60)

Vloga socialne delavke je vzpostaviti stik z osebo, ki vstopi v ZPKZ (A8)

Si vzeti čas za ljudi (A17), (D18)

Pomembno je slišati (A31), (B8), (D19), (G10)

Opažanje stisk (A32), (D16), (D20)

Opolnomočiti osebo, da bo rešila stisko (A33), (H7), (G12)

Podpreti ljudi, da bomo zmogli sami (A36), (A69), (C59), (F58), (F102), (H8), (H9), (H51), (H52)

Pomembno je biti prisoten za ljudi (A89), (A104), (B62), (G11)

Zagotovim prostor za čustva (A136), (A138)

Zagotovim jim čas (A139)

Zavode lahko zamenjamo z alternativami (B68)

Namen je resocializacija (B69)

Namen je umik ljudi iz družbe (B70)

Delam v zaporu in priporu (C7), (C6), (H2), (C8)

Sem v vlogi pedagoga, vzgojitelja in socialnega delavca (D9), (C11), (E12), (E13), (H5)

Obiskovanje aktivov (E14)

Obiskovanje supervizij, izobraževanj (E15), (E16), (E17), (F41), (H41), (D124), (D125)

Je povezovalni člen med zavodom in svetom (F9), (F10), (F11)

Sistem je tako dober, kolikor smo dobri ljudje (F24)

Temelj za možno boljše življenje sta materialno stanje in nastanitev (F57)

Vloge socialnih delavcev, pedagogov in tudi drugih se povezujejo (H99)

Delo socialnih delavcev ob vstopu osebe v ZPKZ

Urejanje zavarovanja za vse družinske člane (A9), (A111), (C10), (C11), (C12), (E95)

Učimo in raziskujemo nove načine ravnanja (F139)

Pomagamo pri urejanju osebnih dokumentov (C32), (E96), (E97), (G14), (G34)

Skrb za zagotovitev obleke in obutve (A11), (C14), (C15), (G51)

Ob privedbi policije ne sporočijo družini prihoda v ZPKZ (A12)

Poslušamo in raziskujemo možnosti (A13), (D23), (D44), (G35)

Oskrba z osnovnimi potrebščinami za življenje (A15)

Sporočiti ljudem, da jim želimo pomagati (A16)

Na začetku prestajanja kazni zapora smo pozorni na stiske ljudi zaradi prestajanja kazni zapora (A34), (D74), (D75), (G24)

Prilagoditev sogovornikom (A47), (B48), (H111), (G68)

Poslušanje sogovornikov (A87), (C94), (D17), (H94)

Potrebujemo spoštljiv in podporen odnos (A90), (C95), (D16), (D31), (F71), (H92), (H93)

Osebnostno načrtovanje (A92), (B5), (B33), (D5), (E54), (E57), (F63), (F67), (H18), (G37), (G38)

Potrebno je opredeliti cilje, ki izhajajo iz sogovornikov (B56), (E98), (H66)

Osebnostni cilji motivirajo ljudi tudi za cilje zavoda (B57), (B58)

Načrtovanje socialne vključitve (A93), (B36), (C72), (F18), (H65), (G28)

Opredelitev vloge socialnih delavcev, namena kazni zapora in želen izid (A94), (B34), (B35), (C71), (D22), (D100), (D105), (E37), (E36)

Predstavitve vloge centrov za socialno delo (A95)

Center za socialno delo nam preda zelo malo podatkov (A96), (F66), (F68)

Na uvodnem pogovoru govorimo o socialni mreži, kraju bivanja, zavarovanju osebe, stiskah ljudi (A97), (C23), (C24), (C25), (C69), (G22), (G27), (G29), (G30), (G31)

Spoznavanje življenja sogovornika (A102), (D21), (D76), (F65), (H64), (G36)

Pomembno je podpreti posameznika na začetku prestajanja kazni zapora (A105), (F70),

Pomembno je vzpostaviti delovni odnos (A131), (A164), (D30)

Trajanje kazni zapora vpliva na načrtovanje (B6)

Upoštevanje neprostopoljnega vstopa v zavod (B15), (B42), (D96), (D97), (D98), (B14), (H90)

Delo socialnih delavcev med trajanjem kazni zapora

Organiziranje aktivnosti za učenje (A19), (A151), (D48), (D78), (E58), (E92), (E99), (E100), (E101), (F15), (F80), (F81), (F88), (H106), (F89), (G17), (G18),

Izvajamo domske skupnosti (E59)

Pomembno je imeti vzpostavljen odnos z zunanjimi institucijami (F3)

Prilagajanje različnim dogodkom (A20), (A21)

Motiviranje ljudi za vključevanje v dejavnosti (A23), (D79), (D99), (D112)

Opažanje sprememb (A27)

Pomembno je zastaviti kratkoročne, dosegljive cilje (B54), (F19), (H116)

Ohranjanje stika z osebami v ZPKZ (A28)

Postopoma skupaj iščemo rešitve (A35), (A84), (D77), (E68), (F14), (F16), (F19), (G39), (G72)

Spremljanje sogovornikov (A40), (B59), (D62), (C49), (G40)

Podpora in pogovor (A63), (C13), (C59), (C94), (I18), (F12), (F13), (F72), (F73), (F110), (F130), (H49), (A26), (C9), (E66), (E67), (G23)

Pomoč pri vstajanju iz postelje za namen udeležbe aktivnosti (A70), (A71)

Razumemo, da vsak uspeh zahteva padce (F132), (H82)

Biti pozoren na manj aktivne sogovornice (A73)

Vztrajanje na osebni način (A75), (D47)

Dostopnost strokovnih delavcev (A76), (A109), (A110), (B29), (C60), (D91), (G75)

Jih podpreti v različnosti (A77), (A134), (C52), (D104), (A74)

Podpora, da rešijo trajajoče stiske (A78), (A82), (E35), (F43), (F107), (F127), (F131)

Omogočam varen prostor za pogovor (C18), (D26), (D28),

Socialni delavci moramo imeti široko socialno mrežo (A83)

Podpora pri urejanju zelenega (A85), (C17), (D2), (D3), (D4), (D24)

Iščemo zaposlitev (E60)

Urejamo administrativna dela (E61), (E63),

Timsko delo (A97), (D58), (D59), (H71)

Enkrat tedensko imamo srečanja strokovnih delavcev (E63), (E64),

V primeru nasilja, skličemo multidisciplinarni tim (C33), (C34), (E56), (F36), (F37), (H70), (G32), (G47), (G50)

Pomagamo ponovno vzpostaviti stike z družino, otroci (C39), (D25), (D28), (C37), (C38), (D38), (H22), (H63), (H19), (H114), (H113), (G15), (G33)

Opažam, da imajo ljudje ozko socialno mrežo (H20)

Izguba socialne mreže ob vstopu v ZPKZ (H21)

Peljem ljudi na stike pod nadzorom (C40)

Zapišemo zapisnik o oceni tveganja (C35)

Obveščamo žrtve o izhodih osebe iz ZPKZ (C36), (G48), (G49)

Za reševanje osebnih stisk, je potreben osebni stik (A100)

Epidemija je zaradi neosebnih stikov prihranila veliko časa (A98), (A101), (C19),

Raziskovanje vseh možnosti (A107), (A133), (A160), (B20)

Pogosto sodelujemo s probacijsko službo (A108), (E22), (F92)

Sodelujemo s centri za socialno delo (C30), (D35), (D84), (E21), (E69), (F68), (G44), (G46)

Posredujemo načrt socialnega vključevanja centrom za socialno delo (F83), (F91), (F90), (F111), (G45)

Pomembno je sodelovanje z zunanjimi institucijami (A114), (B24), (B88), (C45), (C47), (C48), (C46), (D34), (D36), (D37), (C56), (C57), (D85), (D86), (E71), (E72), (E73), (E74), (E102), (E103), (F21), (F23), (F69), (H20), (H61), (H62), (H68), (H69), (H72), (G16)

V podporo so mi strokovni delavci s katerimi imam vzpostavljen odnos (H29), (H75)

Ljudi spremljam ob urejanju vseh osebnih zadev (A115), (F22)

Bolj pozorna sem, kadar je oseba v ZPKZ dolgo časa (A116)

Osebni načrt se lahko ves čas spreminja (A118), (B7), (B37),

Delo se razlikuje glede na stiske in želje ljudi (C16), (H81), (A120)

V sodelovanje ljudi ne silimo, zapiše se zapisnik (C41), (C43), (C70), (C76), (G42), (G43)

Določimo vključitev osebe v smiselno obravnavo (H67), (C42), (F84), (C44), (E38), (F85), (F86), (F87)

Omogočamo vključitev v programe izven zavoda (C48),

Neformalna druženja (C50), (C49), (E30), (H110), (A25), (D46)

Pridobivam želene informacije in svetujem (C55), (C93), (D29), (E55), (F46), (F54), (F124)
 Zapis zapisnika o delu s sogovornikom, ki ga posredujemo centrom za socialno delo (C73),
 Zagovorništvo (D67)
 Veliko je administrativnega dela (E19), (E39),
 Terensko delo predvsem, kadar gre za nasilje (E20)
 V zaprtem oddelku sam razporediš delo (E28)
 Na odprtem oddelku sem vedno na razpolago ljudem (E29)
 Sodelovanje je bilo boljše v preteklosti (E77)
 Gre za sodelovanje strokovnega delavca in sogovornika (F44)
 V tujini nevladne organizacije omogočajo prihod otrok v zavod (F75)
 Imajo prostore prijazne otrokom (F76)
 Imamo kotičke prijazne otrokom (F77)
 Ne postavlja pogojev (F109), (F108)
 Ko sem pričela delat v zavodu, smo lahko bolj podprli človeka (H26), (H42)
 V letih 2000 smo več sodelovali s centri za socialno delo (F113)
 Probacijska služba se je ustanovila za namen pogojnega odpusta z varstvenim nadzorstvom in družbeno koristnega dela (F114), (H78), (H79)

Delo socialnih delavcev pred odhodom osebe iz ZPKZ

Ohranjati stik z osebami, ki so prekinile prestajanje kazni zapora (A22), (A117),
 Pomembni smo ob odhodu osebe iz zavoda (A106), (D32), (F17), (H50), (H73)
 Ob odhodu osebe iz zavoda je pomemben dogovor o kraju bivanja (A112), (G13), (G41)
 Raziskovanje možnosti bivanja s pomočjo centrov za socialno delo, občin (A113)
 Urejanje kraja bivanja zahteva veliko časa (A119), (E70)
 Delo se z odhodom osebe pogosto ne konča (D87)
 Imamo organizirane skupine pred odpustom (F93)
 Pridobijo informacije za življenje izven zavoda (F94)

- DEJAVNIKI, POVEZANI S PRESTAJANJEM KAZNI ZAPRA, KI VPLIVAJO NA SODELOVANJE SOCIALNIH DELAVCEV IN LJUDI V ZPKZ

Dejavniki, povezani s prestajanjem kazni zapora, ki vplivajo na sodelovanje med socialnimi delavci in ljudmi v ZPKZ

Zdravstvene stiske (A141), (B47)
 Motivirani so zaradi ugodnosti (B46), (E84), (E85), (E86), (E87), (H100), (H101), (G64)
 Varnost družine vpliva na prestajanje kazni zapora osebe (A10)
 Pogosto so prisotne težave v duševnem zdravju (A14)
 Podporna socialna mreža, okolje (A66), (A140), (B66), (C83), (H24)
 Družba osebo stigmatizira (B75)
 Družba želi izolirati ljudi (B76)
 Kazen je odvisna od širšega interesa (B77)
 Podpora družine (A67), (C82), (H128)
 Prilagajanje pravil, smernic ljudem (G67)
 Pasivnost sogovornic (A68), (A72), (C81)
 Vsi želijo sodelovati (A124), (F98), (H16), (H17), (H15)
 Sodelovanja z mano so prostovoljna (A126), (A125)
 Vsem razložim mojo vlogo (A127)
 Z vsemi pogosto sodelujem (A128)
 Ne dajem obljub (A129)
 Predstavitev vloge socialnega delavca vpliva na sodelovanje (A139), (H30), (H103)
 Težko je povezati kaznivo dejanje, čas prestajanja kazni zapora in osebo (A142)
 Čas trajanja kazni zapora vpliva na možnosti po prestani kazni zapora (A143), (H25)
 Dolžina kazni vpliva (D88), (H83), (H88)

Oblika in dolžina kazni nima velikega vpliva (C79)
 Vrsta oddelka (D89), (D90), (H88), (G52), (G53), (G55), (G56), (G57),
 Potrebujem sodelovanje pravosodnega policista (G54)
 Pomembno je informiranje (A144), (H31), (H32)
 Osebe v zaprtih oddelkih potrebujejo več podpore (A145), (A147)
 Odnosi med osebami v ZPKZ vplivajo na naše sodelovanje (A146)
 Imamo možnost nočitev družinskih članov (A148)
 Odvzem ugodnosti v primeru kršitev pravil (A149)
 Možnost odhoda v naravo jim veliko pomeni (A150)
 Za soočanje z dvojno vlogo mi je v podporo strokovna distanca (A159)
 Na odločitve ljudi poleg strokovnega prispevka vplivajo številni dejavniki (B38)
 Nekaterim je prestajanje kazni zapora način življenja (B39), (B40)
 Pomembno vlogo ima motivacija (B41), (B67), (C75), (C78), (C80), (D93), (H10), (H11)
 Znanja sogovornika (H12)
 Izkušnje sogovornika (H13)
 V ZPKZ vstopi oseba neprostoovoljno (B42), (E81), (H14)
 Izobražujejo in delajo neprostoovoljno (B45)
 V odnosu z nami so prostovoljno (B43), (B44), (C77)
 Obstajajo tri zgodbe o prestajanju kazni zapora (B71)
 Zgodba ljudi, ki prestaja kazen zapora (B72)
 Zgodba širše družbe (B73), (E80)
 Zgodba zaposlenih v ZPKZ (B74)
 Odnos do kaznivega dejanja (D94)
 Razumevanje kaznivega dejanja (D95), (D96), (D107)
 Oseben dejavnik (E79), (F25), (H86)
 Vsi lahko delajo (E88)
 Trajanje kazni zapora vpliva na posameznikov strah po življenju izven zavoda (F99)
 Ponovno prestajanje kazni zapora vpliva na način sodelovanja (H84), (H85),
 Vzpostavljen delovni odnos (H93)

Ocena uspešnosti sodelovanja socialnih delavcev z osebami v ZPKZ

Težko ocenim uspešnost sodelovanja (A161), (B60), (B63)
 Uspešna sem, kadar ljudje želijo ohraniti stik z mano (A162), (B80), (D115)
 Uspešna sem, kadar želijo govoriti z mano (A163), (B79)
 Uspešen sem, kadar oseba vzpostavi stike z družino, prijatelji (B78), (H120)
 Uspešen sem, kadar imajo prostor za bivanje (B82)
 Uspešen sem, kadar se zaposli (B83)
 Uspešen sem, kadar dobijo sredstva za preživetje (B81)
 Vesela sem, ko rešimo težave sogovornikov (C50), (D119)
 Zadovoljna sem, ko prejmem pozitivne povratne informacije (C51), (C96), (C97), (C99)
 Uspešen si takrat, kadar si oseba sprememb želi (C92)
 Želim, da so cilji, ki jih načrtujemo doseženi (C100), (G65)
 Sodelovanje sta odklonili le dve osebi (C98)
 Sem uspešen, kadar znam vzpostaviti pristen odnos z ljudmi (E93)
 Vsak premik je velika zmaga (F50), (F118)
 Epidemija je omogočila več možnosti nastanitve (F53)
 Se ocenjuje s stopnjo povratništva (H118)
 Premik je, kadar se oseba nekaj časa ne vrne v zavod (H119)
 Zastavljati si dosegljive cilje (H121)

• IZZIVI SOCIALNIH DELAVCEV PRI OPRAVLJANJU DELA V ZPKZ

Zaprtost režima (A53), (H104), (G64)
 Socialni delavec ne odloča o ugodnostih (F101)
 Administrativno delo vzame čas, ki bi ga lahko imeli za ljudi (A62), (E78)
 Dvojne vloge vplivajo na odnos (A152), (B51), (C88), (C89), (D109), (E89), (E91), (H95), (G59)

Nimam težav z vlogami (E90)
 Mogoče je dobro delati, kljub zakonskim omejitvam (A156), (C90), (C91), (D68), (D126)
 Vedno si vzamem čas, da vsakomur predstavim naše delo in delovanje ZPKZ (A157), (A158), (D110), (D111)
 So stiske, ki jih v tistem trenutku ni mogoče rešiti (A165), (F28)
 Socialno delo v je vladnih organizacijah težje vključevati v delo (B12)
 Ljudje imajo za sodelovanje v nevladnih organizacijah motivacijo (B13), (H89)
 Smo svetovalci, kaznovalci in učitelji (B49), (B50), (H96), (H97), (H98)
 Ponovno vzpostavljam odnos (B52), (B53)
 ZPKZ ima različne cilje od ljudi v ZPKZ (B55), (G63),
 Osebe, ki storijo težko kaznivo dejanje se v ZPKZ ne vračajo pogosto (B64)
 Pogostejše se vrnejo v ZPKZ tisti, ki imajo težave z zdravjem in odvisnostjo (B65)
 Prilagoditve na epidemijo so bile velik izziv, ki so doprinesle tudi nove možnosti in zahtevane prilagoditve (B91), (B92), (B94), (B93), (F112), (H109), (H112), (C20)
 Zavod ni primeren za prestopanje dolgih kazni zapora, saj je majhen (C22)
 Pogosto imamo težave z urejanjem kraja bivanja (C26), (C27), (C29), (F28), (F29), (F30), (F31), (F33), (F50), (H28)
 Večji izzivi, kadar imajo osebe težave z odvisnostjo (C28)
 Informacije, ki jih pridobimo iz centra za socialno delo, lahko pridobimo tudi sami (C31), (F34), (F35), (H27), (H74)
 Ljudje se soočajo s številnimi stiskami (D13), (H76)
 Osebnostne stiske, stiske z vlogami (D14)
 Vloge ljudi se spremenijo ob vstopu v zavod in odhodu iz zavoda (D15), (D33),
 Stiske zaradi stigme (D39), (F74)
 Širok spekter dela (D40)
 Dopuščam možnost, da oseba ni storila kaznivega dejanja (D101), (D102)
 Stiske, kadar oseba ni imela zagotovljenih temeljnih potreb (D113), (F52),
 Nevede izzovemo določene odzive (D121)
 Begi iz zavoda niso pogosti (E31)
 Načela pedagoške službe in varnostne službe se v določenih primerih ne skladajo (E33)
 Pogosto ne spoznam ljudi, saj hitro pridobijo ugodnost izhoda (E65), (G58)
 Vodje nas omejujejo s pravili (E94)
 Podpreti posameznika, da naredi majhne premike, da bo lahko živel v skupnosti (E104), (E105), (G61), (G62)
 Stiska, zaradi zaprtih bančnih računov (F26), (F27),
 Reintegracijskih centrov nimamo (F56),
 Organizacije ne želijo prevzeti pobude za sodelovanje (F82)
 V zavodu so neprostoovoljno (F103), (F106), (H90)
 V odnosu s socialnimi delavci so prostovoljno (F105), (F104), (H91)
 Država redko išče dobro (F116)
 Vsaka sprememba zahteva veliko časa (F121)
 V zavodih pa se soočamo s težavo kam sogovornika vključit, ko se sooča s številnimi stiskami (H77)
 Motiviranost sogovornikov (H89)
 Pogosto smo socialni delavci edini, ki lahko pomagamo (H105), (H125)
 Vsi ne zmorejo sprememb, da se ne bi vrnil v zavod (H115)
 Je problem tudi jezik (G25), (G26)

- POTREBNE, ŽELENE SPREMEMBE SOCIALNIH DELAVCEV V ZPKZ

Potrebno je urediti možnost dela za osebe, ki so prestajale kazen zapora (A167), (E107), (F140), (F141)
 Najslabše možno je, da oseba prejme denarno socialno pomoč in živi v zavetišču za brezdomne (A168)
 Vsakemu zagotoviti prostor za življenje (A169), (A166), (C102), (F20)
 Zdaj že dolgo vemo, da družba ne bo varna, če bomo ljudi samo zaprli (F137)
 Vsakemu zagotoviti strokovno pomoč (A170), (E106), (E108), (F95), (F96), (F97), (F100), (F123), (F128), (F133), (F138)
 Zagotovitev temeljne varnosti (A171), (A172), (A173)
 Neprimernost zavodskih prostorov (G76)
 Število zaposlenih socialnih delavcev v ZPKZ je malo (A174), (E111), (H122), (H123), (G77)
 Socialni delavci opravljajo tudi delo pedagoga (G78)
 Vsak strokovni delavec lahko prispeva z novimi, drugačnimi perspektivami, ki lahko podprejo sogovornika (H124)
 Veliko je administrativnega dela (A177), (C101), (D123), (E40), (E109), (G79), (G80)

Uskladiti zdravstvene resorje in zakonodajo zavodov (A177)
 Socialno delo v ZPKZ je dobro (B84), (E112)
 V stiski sem, kadar sodelujem s centri za socialno delo, saj se je izgubila stroka socialnega dela (B85), (B87), (E75)
 Kadar sodelujemo s centri za socialno delo je veliko administrativnega dela (B86)
 Sodelovanje s centri za socialno delo je zelo pomembno (B89)
 Amerika ima dober sistem v ZPKZ, a ima veliko stopnjo kriminala (B90)
 Reorganizirati delo centrov za socialno delo (C104), (F126)
 Bolj finančno podpreti finančno ogrožene osebe ob odhodu iz ZPKZ (C104)
 Kazniva dejanja se ponavljajo tudi zato, ker osebe nimajo prostora in sredstev za preživetje (C105)
 Imamo premalo časa za delo z ljudmi (D122)
 Strokovno delo je manj kvalitetno (E41)
 Državna politika omejuje stroko (E42), (F135), (F134)
 Mnenje socialnih delavcev ni upoštevano pri Komisiji za pogoje odpuste (E43), (E44)
 Spoštovanje strokovnosti socialnih delavcev (E110), (F136)
 Danska, Anglija imajo lokalne organizacije, verske organizacije, probacijsko službo, reintegracijske centre, ki omogočajo nastanitve (F55), (F125)
 Zavod potrebuje podporo zunanjih institucij (F59), (F119), (F120), (F122), (F129)
 Želja je, da bi vsi imeli priložnost sodelovati s probacijsko službo (F115)
 Za delo na travmatičnih izkušnjah je potrebno varno okolje, ki zavod za prestajanje kazni zapora ni (F117)
 Potrebujemo delovnega terapevta, da ljudi pri delu podpre (F142)
 Sodelovati s Fakulteto za socialno delo (F143)
 Omogočanje praktičnega dela študentom Fakultete za socialno delo za obojestransko učenje (F144)
 Nimamo organizacije, da bi otroci varno prihajali v zavod (F78), (F79)